

Yazarlar:
Prof. Dr. İnyet Aydın
Doç. Dr. Yasemin Karaman-Kepenekçi

TÜRKİYE'DE EĞİTİM YÖNETİMİ
ALANININ SÖZLÜ TARİHİ:
ÖNCÜ
AKADEMİSYENLER

Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu
Prof. Dr. M. Feyzi Öz
Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran
Prof. Dr. A. Haydar Taymaz
Prof. Dr. H. Nihat Bilgen
Prof. Dr. A. Sudi Bülbül
Prof. Dr. A. Galip Karagözoğlu
Prof. Dr. Mustafa Aydın
Prof. Dr. Kemal Güçliöl
Prof. Dr. Mahmut Âdem

Yazarlar:

Prof. Dr. İnayet AYDIN - Doç. Dr. Yasemin KARAMAN-KEPENEKÇİ

**TÜRKİYE'DE EĞİTİM YÖNETİMİ ALANININ SÖZLÜ
TARİHİ: ÖNCÜ AKADEMİSYENLER**

e - ISBN 978-625-6357-94-5

© 2007, Pegem A Yayıncılık®

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında Yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Kasım 2007

Yayın Yönetmeni: Gürsel Avcı
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Öncü Basımevi – Ankara
Tel: (0312) 384 31 20

Pegem A Yayıncılık® Eğitim Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
Adakale Sokak 4/1 Yenışehir ANKARA
Tel: (312) 430 67 50 – 430 67 51
Belgeç: (312) 431 37 38
Dağıtım Tel: (312) 434 54 34
İnternet: www.pegema.com.tr
E-posta: pegema@pegema.com.tr

*Eğitim Yönetimi alanına emek
vermiş tüm akademisyenlere....*

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	v
Giriş	1

EĞİTİM YÖNETİMİ ALANINDA YURT DIŞINDA İLK DOKTORA ALAN ÖNCÜ: Prof. Dr. Ziya Bursahoğlu

(ss: 7-29)

Aileden Uzak Bir Çocukluk.....	8
Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okuluna Seçilir	9
Gazi Eğitim Enstitüsüne Giriş.....	9
Yurt Dışında Eğitim Serüveni Başlıyor	10
Okul Müdürlüğü ve Maarif Müdürlüğü Günleri.....	10
Eğitim Yönetimi Alanının Kapıları Açılıyor ve Doktora Eğitimi Başlıyor	10
Eğitim Yönetimi Doktorası İlk Kişi Türkiye'ye Dönüyor ve.....	12
Teftiş Kurulu ve Müfettişlik Günleri.....	13
Akademisyen Olma Fikrinin Doğuşu	13
Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanını Kabul Ettirme Mücadelesi Başlıyor	15
Fakülte'nin Efsane Dekanı	17
Fakültenin Türk Eğitim Sistemindeki Yerine İlişkin Görüşleri	21
Eğitim Yönetimi Alanında Yüksek Lisans Programları Açılıyor	21
Alandaki İlk Yayınlar Onun Eseridir	22
Pek Çok Akademisyen Yetiştirmiştir.....	23
Akademisyenlere Önerileri... ..	23
Sosyal Bilim Fakülteleri Yara Alıyor	24
Üniversite Yönetiminde Çeşitli Dönemlere Tanıklık Eder	24
Genel Bir Değerlendirme.....	25
Artık Emeklidir Ama O Hep Liderdir	25
Prof. Dr. Ziya Bursahoğlu'nun Yayınları.....	26

YURT DIŞINDA İLK TEFTİŞ YÜKSEK LİSANSININ SAHİBİ VE TÜRKİYE'NİN OKUMA YAZMA KAMPANYALARININ MİMARİ:

Prof. Dr. M. Feyzi Öz

(ss: 31-53)

İlk ve Ortaokul Yılları.....	32
Erzurum Erkek Öğretmen Okulu Yılları	33
Tunceli Hozat'ta Öğretmenlik.....	34

Askerlik Nedeniyle Ankara'ya Geliş	37
Yeniden Öğretmenlik.....	38
Gazi Eğitim Pedagoji Bölümüne Giriş.....	39
Müfettişliğe Geçiş	41
ABD'de Yüksek Lisans Eğitimi	43
Müfettişliğe Devam	44
Doktora Eğitimi.....	45
Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma Yazma ve Genel Kültür Denetmenliği.....	45
Bürokraside Yükseliş.....	48
Halk Okuma Yazma Kampanyalarına Büyük Katkıları.....	50
Eğitim Bilimlerinin Türkiye'deki Durumu	51
Genç Akademisyenlere Tavsiyeler.....	51
Teftiş Sisteminin Etkili İşleyebilmesi İçin Neler Yapılmalı?.....	51
Prof. Dr. Feyzi Öz'ün Yayınları.....	53

KÖY ENSTİTÜSÜNDEN EĞİTİM YÖNETİMİNE BİR ÖNCÜ: Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran

(ss: 55-73)

İlk Öğrenim Yılları.....	56
Köy Enstitüsü Yılları	56
Öğretmenlik Yaşamı Başlıyor	58
Gezici Başöğretmenlik	59
Evlilik ve Askerlik	60
Gazi Eğitim Enstitüsü'ne Giriş	60
İlköğretim Müfettişliği ve Millî Eğitim Müdür Yardımcılığı.....	62
ABD'de Eğitim	62
Ankara'ya Dönüş ve Bürokraside Mücadele.....	63
Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde Doktora Eğitimi	65
Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü	66
Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'ne Geçiş.....	67
Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran'ın Yayınları	72

TEKNİK EĞİTİMDEN EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ ALANINA BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. A. Haydar Taymaz

(ss: 75-95)

Öğretmenlikle Birlikte Eğitim Yöneticiliği de Başlar	78
Yurt Dışında Eğitim Macerası	79
Türkiye'ye Dönüş ve Bakanlıkta Şube Müdürlüğü	81
Türkiye'de Hizmet İçi Eğitimin Öncüsü Olarak İlk Çalışmalarını Yapar	82
Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanında İlk Doktora Öğrencilerinden Biri Olur.....	83
Akademik Yaşam Başlıyor.....	84
Eğitim Yönetiminde Değerli Eserler Doğuyor	86
Yönetim ve Yöneticilik İle İlgili Görüşler	87
Her Zaman İlkeli Davranır.....	87
Aile Yaşamı.....	89
Araştırmaya ve Akademik Yaşama İlişkin Görüşleri	89
Bir Alanda Öncü Olmakla İlgili Düşünceleri	90
Akademik Çalışmalarında Dikkat Ettiği Unsurlar	91
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanına Yeni Giren Akademisyenlere Tavsiyeleri.....	91
Genel Bir Değerlendirme.....	92
Prof. Dr. Haydar Taymaz'ın Yayınları	93

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞININ HER KADEMESİNDE YÖNETİCİLİK YAPAN BİR ÖNCÜ AKADEMİSYEN:

Prof. Dr. H. Nihat Bilgen

(ss: 97-121)

Öğrencilik Yıllarını ve Eğitimdeki Değişimi Değerlendirir.....	98
Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne Giriş.....	99
Öğretmenlik Başlıyor.....	99
Nevşehir'de Eğitimde ve Sporda Büyük Hizmetler	100
İlk Kez ABD'ye Gidiş.....	101
Ankara'ya Tayin	102
Öğretmen Yetiştirmenin Yükseköğretim Düzeyine Çıkarılması.....	103
Hacettepe'de İkinci Yüksek Lisans.....	103
Londra'da Bir Yıl Süreli İhtisas.....	104
Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde Doktora	104

Türkiye’de Bir Kurumun Yıllık Hizmet İçi Eğitim Planı Hazırlanır	104
Amerika Bölgesi Öğrenci Müfettişi ve Kültür Ataşesi Olarak Önemli Hizmetler.....	106
Büyükelçilikte İlk Türk Okulunu Açar.....	107
Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişliği	108
Bürokraside Yükselme Devam Ediyor	109
Bolu Görevim: O Bir Masaldı !.....	111
Düzce Depremi	113
Emeklilik ve Yine Rektörlük.....	115
Türki Cumhuriyetlerden Öğrenciler Türk Üniversitelerine Getirilir	116
Akademisyenlere Öneriler	117
Prof. Dr. Hasan Nihat Bilgen’in Yayınları.....	117

TÜRKİYE’DE HALK EĞİTİMİ ALANINDA ÇALIŞMA YAPAN ÖNCÜ AKADEMİSYEN:

Prof. Dr. A. Sudi Bülbül

(ss: 123-138)

İlk ve Ortaöğretim.....	124
Bolu Öğretmen Okuluna Gidiş	125
Gazi Orta Muallim Mektebi ve Eğitim Enstitüsü	126
Ağrı’da Yeniden Öğretmenlik	127
İlginç Bir Teftiş Anısı	129
Felsefe Öğretmenliği	129
Ağrı’da Melek Hanım’la Evlenir	130
Ankara’ya Gelme Güçlüğü Nedeniyle Hukuk Fakültesini Bırakır	130
Uşak İl Halk Eğitimi Başkanlığı	130
AID Bursu İle ABD’ye Gidiş	131
Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünde Görevlendirme.....	131
Doktora Programı için ABD’ye Gidiş.....	132
Hakkari’de Müsteşar Yardımcısı Olduğunu Öğrenir.....	133
Üniversiteye Geçiş.....	134
Prof. Dr. Ahmed Sudi Bülbül’ün Yayınları.....	138

YURT DIŞINDA EĞİTİM TEFTİŞİ ÜZERİNE İLK DOKTORA TEZİNİN SAHİBİ:

Prof. Dr. A. Galip Karagözoğlu

(ss: 141-162)

İlk ve Ortaokul Yılları.....	142
Sivas Öğretmen Okuluna Giriş.....	143
Gazi Eğitim Enstitüsü Günleri	146
Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Görüşleri	146
Yeniden Öğretmenlik Başlıyor.....	148
Yurt Dışında Eğitim Macerası Başlıyor	148
ABD Yolculuğu	150
Doktora İçin Tekrar ABD'ye Gidiş.....	152
Eğitim Teftişi Üzerine İlk Doktora Tezi	152
TÜBİTAK Günleri, Bürokrasi ve Akademik Yaşam	153
İzmir'e Gidiş ve Dekanlık	154
Londra'da Eğitim Müşavirliği.....	155
Aktif Bir Emeklilik	156
Prof. Dr. Galip Karagözoğlu'nun Yayınları.....	158

TÜRKİYE'DE EĞİTİM YÖNETİMİ ARAŞTIRMALARINI YAPAN BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. Mustafa Aydın

(ss: 163-185)

Öğretmen Okuluna Giriş.....	165
Of İlçesinde Öğretmenlik	166
Askerlik Gelip Çatar	167
Yeniden Öğretmenlik Günleri	168
Gazi Eğitim Pedagoji Bölümüne Giriş.....	169
Eğitim Yönetimi Dersleri Okutmaya Başlar	170
Yurt Dışı Macerası Başlıyor	171
Türkiye'ye Dönüş ve	174
Doktora İçin ABD'ye Gidiş	174
Akademisyenlik Başlıyor	177
Alanda İlk Olmanın Zorlukları.....	178
İnönü Üniversitesi Günleri.....	179
Akademik Yaşam Aile Yaşamı Dengesi	179
Prof. Dr. Mustafa Aydın'ın Yayınları.....	184

EĞİTİM YÖNETİMİNDE BİR ÖNCÜ VE PEK ÇOK YÜKSEKÖĞETİM KURUMUNUN KURUCUSU:

Prof. Dr. Kemal Güçlüol

(ss: 187-211)

Öğretmenin Karşı Çıkmasına Rağmen Öğretmen Okuluna Gider	189
Eğitimde Önemli İsimlerin Okulu: Bolu Öğretmen Okulu	190
Kızlar Her Zaman Erkekler Kadar Şanslı Değildir Ne Yazık ki.....	191
İlk görev yeri: Samsun Vezirköprü- Akviran Köyü.....	191
Gazi Eğitim Enstitüsü Yerine Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü'ne Giriş.....	192
Öğretmenlik Anlayışının Değişimine İlişkin Görüşler.....	193
Yeniden Öğretmenlik Günleri ve Okul Müdürlüğüne Hazırlık.....	194
Askerlik Günleri	194
Yurtdışına Gidiş.....	195
Dil Öğrenme Mücadelesi ve ABD Macerası	196
ABD'de Programa Başlangıç.....	196
Eğitim Yönetimine Geçiş	197
Türkiye'ye Dönüş ve Bakanlıkta Uzmanlık Günleri.....	197
Doktora İçin Yeniden ABD'ye Gidiş	198
Doktora Dönüşü.....	198
Talim Terbiye Kurulu Üyeliği ve Mektupla Öğretim Kararı.....	199
Eğitim Bilimlerinin ODTÜ'de Öncülüğünü Gerçekleştirdi	200
Yardımcı Doçent Kavramının İsim Babası Oluyor	200
Elazığ'da Büyük Hizmetler	201
ODTÜ Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Bolu'da Rektörlük ve Çankaya Üniversitesi.....	202
Bürokratik Yaşam ve Akademik Yaşam	203
Özel Yaşam İş Dengesi.....	203
Yeni Akademisyenlere Öneriler	204
Prof. Dr. Kemal Güçlüol'un Yayınları	205

EĞİTİM PLANLAMASINDA BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. Mahmut Âdem

(ss: 213-242)

Zor Bir Çocuklukta Başarılar	214
Ben Şimdi Yaşamım Eşittir Tesadüfler Diyorum !!!.....	216
Balıkesir Necati Öğretmen Okuluna Giriş.....	218
Öğretmenlerin Her Zaman Önemli İzleri Olur Yaşamında.....	219
Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümüne Giriş.....	220

Fransa'ya Maceralı Bir Yolculuk	223
Fransa Dönüşü	225
Türkiye'ye Dönüş ve Çeşitli İşler	228
Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesine Giriş	229
Alanda İlk Lisansüstü Programlar Açılıyor	232
Atatürk İlkelerine Gönülden Bağlıdır	233
Prof. Dr. Mahmut Âdem'in Yayınları	234

TÜRKİYE’DE EĞİTİM YÖNETİMİ ALANININ SÖZLÜ TARİHİ: ÖNCÜ AKADEMİSYENLER

GİRİŞ

Bilimsel disiplinlerin kurumsallaşması, o alanda çalışan bilim insanlarının, insan yetiştiren kürsülerin, araştırmaların ve kitapların olmasıyla ve aynı alanda çalışan bireylerin örgütlenmesi ile olanaklıdır. Bugün pek çok sorunun yaşanıyor olmasına karşın “Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi” (yeni adıyla Eğitim Yönetimi ve Politikası) alanı, ülkemizde yukarıda sayılan boyutlar açısından, kısaca kurumsallaşma yolunda çok önemli adımlar atmıştır. Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de eğitim bilimlerinin gelişimi ve bu süreç içinde de bir alt disiplin olarak “Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi”nin ülkemiz akademik çevrelerinde kendine bir yer bulması, kendini kanıtlamak için çabalaması bazı bilim insanlarının öncülüğü ile olmuştur. Peki bu gelişmelerin gizli kahramanları kimlerdir? İşte alanımızın öncülerini yaşam öyküleri, mesleki serüvenleri ve akademik alanda verdikleri savaşmaları ile tanımak ve unutmamak, sanırız ki bu alanda çalışan herkesin sorumlulukları arasındadır.

Ankara Üniversitesi bünyesinde 1965 yılında Eğitim Fakültesi açılmış ve Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitim Yönetimi ve Planlaması, Özel Eğitim ve Halk Eğitimi bölümlerinde lisans düzeyinde öğrenci yetiştirilmeye başlanmıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ilk mezunlarını 1969 yılında vermiş ve aynı yıl yüksek lisans programları ve 1972 yılında Doktora programları açılmıştır.

Bu çalışmada ülkemizde eğitim yönetiminin alt alanlarında akademik çalışmalar yapmak üzere ilk kez yurt dışına giden ve ilk kez yüksek lisans ve doktora alan “öncü” olarak nitelendirdiğimiz akademisyenlerin kişisel, mesleki ve akademik yaşamlarına yer verilmiştir. Bu yüzden araştırmada yöntem olarak “sözlü tarih” yaklaşımı kullanılmıştır. Görüştüğümüz hocalarımızın yaşam öyküleri, geçmişin yaşayan belleğidir. Bütün hocalarımızın kendilerine özgü yaşam ve meslek öyküleri bulunmaktadır. Bu öyküler yüzyılımızın tarihi için değerli bilgiler içermektedir; çünkü bu öyküler Türk eğitim ve siyasal tarihinin değişiklik dönemlerini yansıtmaktadır. Geçmişe ait eğitim anlayışı, okullar, öğretmenler, köy yaşamı, öğretmen okulları, ihtilallerin sosyal ve eğitsel yaşama olan etkileri, eğitimde sağlanan olanaklar ve verilen mücadeleler, o günleri yaşayan

hocalarımızın aracılığıyla doğrudan ve ilk elden ulaşmıştır bizlere. Bu muhteşem kaynakların anlatımları ile bugünden geleceğe bırakılabilecek pek çok değerli ve anılarında saklı olan bilgileri bu sözlü tarih çalışması ile onlara gereksinimi olanlar için kaydettik.

Her şeyden önce belirtmeliyiz ki; ülkemizde “Eğitim Yönetimi” alanına emek veren pek çok başka değerli akademisyenler de vardır. Örneğin Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya bunlardan biridir. Ancak bu araştırma kapsamında özellikle ilk çalışmaları yapan ve halen hayatta olan on akademisyen ile görüşme yapılmıştır. Görüşme kayıtları daha sonra çözümlenerek yazılı metinler haline getirilmiştir. Bu metinler gözden geçirilmek üzere hocalara iletilmiş ve onların önerileri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra yayına hazırlanmıştır. Bu öncü isimlerin yayın listesi, ilgili bölümlerin sonuna eklenmiştir. Kitapta hocalarımıza ait bölümler verilirken, doğum tarihleri esas alınmıştır. Aşağıdaki açıklamalar ise hocalarımızla görüşme sırasına göre verilmiştir.

Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu yurt dışında “Eğitim Yönetimi” alanında doktora yapan ilk akademisyendir. Kendisi ile 31 Ocak 2007 ve 7 Şubat 2007 tarihlerinde iki bölüm halinde Fakülte’de gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde bize çok değerli bilgiler verdi. Ayrıca görüşme öncesinde kendisine göndermiş olduğumuz uzun soru listesini, o kendine has el yazısı ile tek tek yanıtlayıp bize vermesi gerçekten kendisinin neden özel olduğunu bir kez daha ortaya koyuyordu. Bizim yaptığımız görüşmeye ek olarak Eğitim Bilimleri Fakültesi Mezunlar Derneği yetkilileri tarafından kendisi ile altı yıl önce yapılan bir görüşme CD’sini bizimle paylaşan dernek yetkilisi arkadaşlarımıza da teşekkür ediyoruz. Ziya Hoca’yı Türk eğitim tarihinin en önemli ve ayrıcalıklı kişisi haline getiren en temel özelliği Türkiye’nin ABD’de “Eğitim Yönetimi” alanında doktora yapan ilk akademisyeni olmasıdır. Ayrıca ülkemizde bu alanda yüksek lisans ve doktora programlarında pek çok kişiyi yetiştirerek, alanın kurumsallaşmasında çok önemli bir katkıda bulunmuştur.

Prof. Dr. Haydar Taymaz ile 14 Şubat 2007 tarihinde yine A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde görüştük. Aynı sıcak yaklaşım Haydar Hocamız için de geçerliydi. Kendisi eğitim yöneticiliğine, mesleğe başladığı ilk gün adım atmakla kalmamış, mesleki teknik eğitim konusunda yüksek lisans yapmak üzere gittiği yurt dışında bir nevi ikinci alan olarak “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” ile ilgili pek çok ders alarak bu alanın teorisini ülkemize taşımıştır. Bir öğretim üyesi olarak çok şey öğretmiştir öğrencilerine ama belki de en önemlisi, saygı ve sevginin ne demek olduğunu, odasına giren herkesi ayakta karşılayarak öğretmiştir.

Prof. Dr. Mahmut Adem Hocamız da, 20 Şubat 2007 tarihinde Fakülte'deki odasında yaptığımız görüşmenin her anında bizi düşünceden düşünceye, duygudan duyguya sürükledi. Daha çok genç yaşta verdiği eğitim ve gelişme mücadelesi, eşine az rastlanacak nitelikteydi. Yaptığı ve yaşadığı her şeyde biraz şans, biraz tesadüfler ama çokça emek olduğunu gördük. Tutarlı ve ilkeli kişiliği, hocamızın her zaman hayran olduğumuz bir yanıydı, ancak onun verdiği mücadeleleri tanıma şansımız olunca sevgi ve saygımız bir kat daha arttı.

Dördüncü görüşmeyi Prof. Dr. A. Galip Karagözoğlu hocamız ile 23 Şubat 2007 tarihinde gerçekleştirdik. "Eğitim Denetimi" alanında yurt dışında doktora tezi hazırlayan ve bu alanın kuramsal çalışmaları olduğunu uygulamacılara gösteren çok önemli bir öncü olmuştur. Milli Eğitim Vakfı'nın kurucuları arasında yer almış; TÜBİTAK'ta yıllarca hizmet vermiş, yurt dışında eğitim ataşeliği yapmış, dekanlık görevi yürütmüş ve Türk eğitim yaşamına daha nice değerli katkılarda bulunmuştur.

Prof. Dr. Mustafa Aydın hocamız ile 23 Mart 2007 tarihinde yaptığımız görüşmede kendisinin yalnızca "Eğitim Yönetimi" alanının yurt dışında eğitim gören öncülerinden değil, aynı zamanda gelişmekte olan üniversitelerin (İnönü Üniversitesi) etkililiğinin artırılmasında çok önemli katkıları olan bir idealist olduğunu da öğrendik. Şu anda alana hizmet veren birçok akademisyenin yüksek lisans ve doktora danışmanlığı yapmış olan hocamız aynı zamanda Malatya'da uzun süre büyük mücadeleler vererek Atatürkçü Düşünce Derneğinin başkanlığını da yapmıştır.

30 Mart 2007 tarihinde Fakülte'deki konuşumuz ise Prof. Dr. Kemal Güçlüol hocamızdı. Kendisi de yurt dışında doktora eğitimi alan, mühendislik ağırlıklı bir ortamda eğitim bilimlerinin gerekliliğini ve önemini hiç yılmadan savunan çalışmaları ile bizi çok etkiledi. Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi gibi kurumlarda kurucu olan hocamızın, özellikle Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesini kurumsallaşmasında büyük katkıları olmuştur.

11 Mayıs 2007 tarihinde ise hocamız Prof. Dr. Ahmet Sudi Bülbül bizi kırmayarak görüşme talebimize yanıt verdi. Kendisi "Eğitim Yönetimi" alanının olduğu kadar "Halk Eğitimi" alanının da öncülerinden biri olarak bu ülkede yaygın eğitimin gelişmesine büyük katkılar sunmuştur. Öğrencilerin kendisinden ders almak için yarıştığı hocamızla, her zamanki gibi yalnızca düşüncelerimizi değil duygularımızı da yeniden eğittiği müthiş bir öğrenme deneyimi yaşadık.

Prof. Dr. Hasan Nihat Bilgen hocamız ve değerli eşleri ise görüşme yapmak üzere 11 Mayıs 2007 tarihinde bizi evlerine kabul etme inceliğini

gösterdiler. Yıllar süren bürokrasi deneyimini, akademik çalışmalar ile birleştirmiş olan hocamız, üniversitede dekanlık ve rektörlük düzeylerinde önemli hizmetler vermiştir. Bu ülkenin eğitim politikasında rol oynayan pek çok önemli kararın uygulamaya geçmesinde başkahraman olarak başarı ile rol almıştır.

“Eğitim Denetimi”ndeki deneyimleri ile bir duayen olan Prof. Dr. M. Feyzi Öz hocamızla da 18 Mayıs 2007 tarihinde söyleştik. Bu ülke tarihinde gerçekleşmiş olan sekiz okuma yazma seferberliğinin yedisinde onun damgası olduğunu öğrendik. Uzun yıllar müfettiş olarak emek verdiği sistemde kadınların müfettişliğe atanmasında da ne denli önemli bir rol oynadığını görmek bizi çok mutlu etti.

30 Mayıs 2007 günü, diğer hocalarımız gibi yaşamımızda önemli izler bırakan Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran hocamız görüşme önerimizi kabul etti. Bir Köy Enstitü’lü olarak, bu ülkenin kendine özgü tek eğitim modeli olan o kurumlarla ilgili birinci elden verdiği bilgiler bizim için son derece öğretici oldu. Milli Eğitim Bakanlığı’nda ilköğretim ve hizmet içi eğitim gibi birçok önemli alanda yaptığı çalışmaları ve radyoda her hafta yayımlanan “Öğretmenin Sesi” programı ile ilgili anlattıkları bizi hem heyecanlandırdı hem de bu hocalarımızın “öncü” ismini ne kadar hak ettiklerini yeniden anlamamızı sağladı.

Bu öncü kişilerin çok belirgin bazı ortak özellikleri olduğunu fark ettik. Her şeyden önce çoğu öğretmen okullarında yatılı okuyan, kendi ayakları üzerinde durmayı çok erken öğrenen, kendilerine verilen her işi ödünsüz bir biçimde layıkıyla yapan mücadeleci kişiliklerdi.

Uzun zaman önce kısa birer biyografi yapma amacıyla projelendirilen bu çalışmada, hocalarımızın inanılmaz yaşam öyküleri ve savaşmaları bizi o kadar etkiledi ki onların paylaşımlarını kısaltmaya kıyamadık ve yayıncının anlayışına sığınarak çalışmamızın kapsamını biraz uzun tuttuk. Bu sözlü tarih çalışması için öncelikle çalışmamıza katılan tüm hocalarımıza teşekkürü borç biliyoruz. Bu projeyi yaşama geçirmemizde zamanlarını ayırdıkları, yaşamlarından kesitler yansıtan değerli fotoğraflarını bizimle paylaştıkları, en kısısı 2.5 saat süren uzun görüşme sürecine katlandıkları ve kendilerine ait ses ve görüntü kaydı almamıza izin verdikleri için bütün değerli hocalarımıza müteşekkirimiz.

Bu arada teşekkür etmeden geçemeyeceğimiz kişiler var. Sayın Prof. Dr. Erdem Aydın bir Tıp Tarihçisi olarak bu projeyi yaşama geçirmede sözlü tarih yönetiminin bilgisi ve çalışma teknikleri açısından bizi desteklediği ve özellikle görüntü kayıtlarını alabilmemiz için bütün kaynakları eksiksiz ve zamanında sağladığı için kendisine minnettarız. Sayın Doç. Dr. İlker Kepenekci ses kayıtlarımızı gerçekleştirebileceğimiz araçların sağlanması

ve özellikle de çalışmada kullandığımız bütün fotoğrafların özenli bir biçimde taranmasını ve bize ulaştırılmasını sağladığı için kendisine şükranlarımızı sunuyoruz. Bu çalışmanın basıma hazırlanmasında ve yayımında emeği geçen başta Doç. Dr. Emin Karip ve Servet Sarıkaya olmak üzere tüm ve Pegem A Yayıncılık çalışanlarına sonsuz teşekkürler.

Prof. Dr. İnalet AYDIN

Doç. Dr. Yasemin KARAMAN-KEPENEKÇİ

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Eğitim Yönetimi ve Politikası Bölümü

Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı

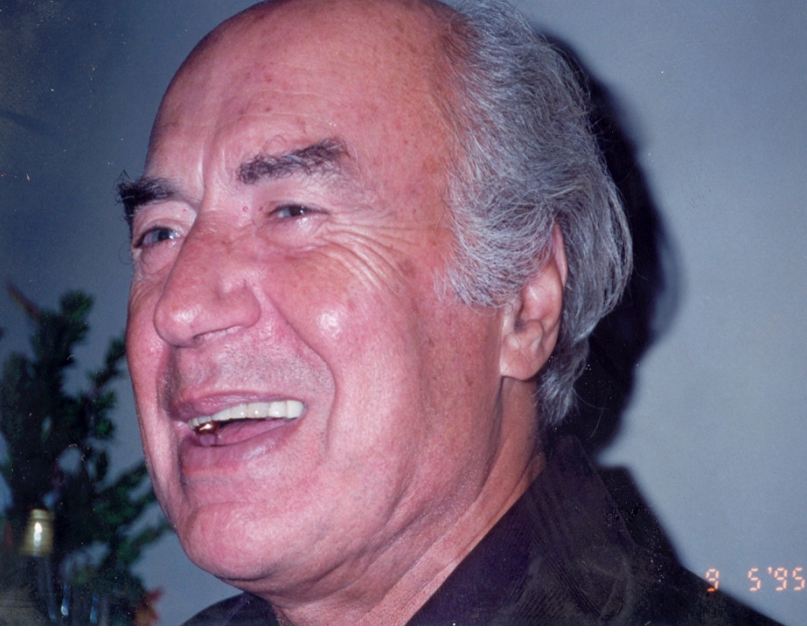
Öğretim Üyeleri

Kasım 2007

EĞİTİM YÖNETİMİ ALANINDA YURT DIŞINDA İLK DOKTORA ALAN ÖNCÜ:

Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu

Resim 1: Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu

Asıl ismi Sabit Ziyaettin Bursalıoğlu'dur. Ziyaettin uzun bir isim olduğu için Ziya ismini kullanmayı tercih eder çoğunlukla. İsmiinin anlamını "*the light of religion*" diye açıklar.

"Doğum tarihi olarak 1340 yazıyor" der. "1340 Arapça. Türkçe karşılığı 1924. Cumhuriyet çocuğuyum. Kimlikte ay ve gün yok. Yabancı ülkelere gittiğim zaman, bana yıl, ay gün soruyorlar. Ben diyorum ki, benim nüfus kâğıdında yok. Yazılmamış, belki de o zaman kullanılmıyordu. Kimlik memuru senesi belli olsun yeter diye düşünüyor olmalıydı".

İzmit'te doğar, ama nüfus cüzdanında doğum yeri olarak Çal yazar. Bunun nedenini şöyle açıklar: *"Rahmetli pederin doğum yeri Çal'dır. O zamanlar çocuk doğduktan hemen sonra kimlik almak adet değilmiş. Pederin ne*

vakit boş zamanı olursa üç ay, beş ay sonra gider kimlik almış. Nüfus cüzdanını Çal’daki nüfus memuru verdiği için kendine göre doldurmuş”.

Annesi Bahire Hanım İzmit’li bir ev hanımıdır. Babasının adı ise İsmail Hakkı’dır. Şunları söyler ailesi ile ilgili olarak: *“Peder ve amcam 1. Cihan Harbi çıktığı zaman İzmir Öğretmen Okulunda öğrenciymiş. Fakat Harp çıkınca er ihtiyacı dolayısıyla bunları topluyorlar. Muallim Mektebinin ikinci sınıfından alıyorlar. Önce Kars cephesine gönderiyorlar. Meşhur Sarıkamış hezimetini yaşıyorlar. Canlı kurtuluyorlar. Ondan sonra Mısır’a gönderiyorlar. Peder Mısır’da esir düşüyor. İki sene esarette kalıyor. Orada da hayatta kalıyor. Harp bitiyor. Döndüğü zaman Milli Mücadele başlıyor tabii. Babama sen Sarıkamış’ta, Mısır’da çok eziyet çekmişsin zaten. Seni Kocaeli grubuna verelim diyorlar. İzmit’te görevlendiriyorlar. O zaman bizim valideye talip oluyor. Annemi kafes arkasından görüyor. Evlendiklerinde babam 25 yaşlarında, annem de 20’sindedir. Babam öğretmendi. Sekiz kardeşlik. Bugüne kadar üçü öldü. Şu anda beş kardeşiz. Üç kız iki erkek. Ben en büyük çocuğum”.*

Aileden Uzak Bir Çocukluk

14 yaşına kadar anneanne ve dedesinin yanında büyür. Babası Denizli’de görevlidir. O dönemi şöyle anlatır; *“Valideyi evlenince Denizli’ye götürüyor. Pederin ekonomik sorunları vardı. Ben doğduktan sonra, anneannem ve dedem bu çocuğa siz bakamazsınız diye beni vermiyorlar. Ben 14 yaşına kadar İzmit’te büyüdüm. Anneannem ile dedem kısa aralıklarla vefat edince akrabalar gelin çocuğunuzu alın demişler. Beni dayımın yanında bırakmamışlar. Ben de Denizli’ye gittim ve orada ana baba ve kardeşlerle iki sene geçirdim.*

Ortaokul birinci sınıfı İzmit’te, iki ve üçüncü sınıfı Denizli’de okudum. Daha sonra Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulu’nu ve askerlikten sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü’nü kazandım. Hep devlet okullarında parasız yatılı olarak okudum ve “Devlete sadık vatandaş eğitimi” politikasında yetiştirildim.

O dönemi şöyle açıklar; *“Ortaokulu bitirdikten sonra aileye yardım amacıyla iki yıl vekil öğretmenlik yaptım. O zamanlar ortaokul mezunlarını vekil öğretmen olarak atıyorlardı. Denizli’nin Buldan Güllü ve Çal Dedeköy İlkokullarında 1939–1940 yıllarında vekil öğretmen olarak çalıştım. Benim için iyi bir tecrübe oldu aslında.”.*

Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okuluna Seçilir

Ziya Bursalıoğlu öğretmen okuluna giriş öyküsünü şöyle açıklar: “Balıkesir Necati Bey Öğretmen Okulu’na gittim. Daha doğrusu seçildim 1940’da. O zaman öğretmen okulları şimdiki üniversiteler gibi, adayları aldıkları notlarına göre öğretmenler kurulunda seçiyorlardı. Her ilden iki kişi seçilebiliyordu. Pederin sekiz çocuğu var. Nerede parasız yatılı okul okutabilirim diye araştırıyor. En kolay giriş, kendisi de meslekten olduğu için, öğretmen okulu. Üç yıl kadar okudum. Sıkı bir eğitim veriliyordu”.

Öğretmen Okulundan 1943 yılında mezun olduktan sonraki dönemi şöyle anlatır; “Mezun olduktan sonra 1943’de bir öğretim yılı kadar Kırklareli merkezde Tevfik Fikret İlkokulunda öğretmenlik yaptım. Beni merkezde bıraktı maarif müdürü. Çünkü, ben mandolin çalmasını biliyordum. O zaman bir müzik aleti çalamayan öğretmen okulundan mezun olamazdı. Kimi mandolin çalar, kimi piyano çalar, kimi keman çalar. Ben mandolin çalan bir öğretmen olarak gittiğim için beni merkezde görevlendirdiler. Özellikle de orada müzik dersleri boş geçtiği ya da iyi geçmediği için. Bir de orada halk evi vardı. Maarif müdürü her şeyi almış. Mandolin, piyano. Kendi tabiriyle “öğretmenler bir la sesi çalamıyorlar” derdi”.

Daha sonra 1944 yılında askere gider. O zaman askerlik üç yıldır. Askere gidiş öyküsü şöyledir; “İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Bulgarlar ben Kırklareli’de öğretmenlik yaparken haber gönderiyorlar. Kahvaltıyı Edirne’de yapacağız diye. O zaman kuvvetler daha çok batıya kaydırılmıştı. Onun için ben askerliği Pendik’te yaptım. Beni tabur subaylığına getirdiler. O da bir tecrübe oldu. Askerdeyken bir yandan da İngilizce çalıştım. Gazi Eğitimi öyle kazandım”.

Gazi Eğitim Enstitüsüne Giriş

Gazi Eğitim Enstitüsü’ne 1946 yılında sınavla girer. Burada da ekonomik güçlükler peşini bırakmaz ve bunu şöyle dile getirir: “Parasız yatılı olduğu için tercih ettim. Ama o zaman Gazi’ye giriş sınavı da zordu. Ben İngilizce bölümünü üçüncü olarak kazanmışım. Zaten sınıfta 15 kız, üç erkek vardı. Mezun olduktan sonra yedi sene İzmit’te lise öğretmenliği yaptım. Yükselmek güdüsüyle, istifa ettim ve Ankara’ya geldim. Odalar Birliği’nde çalıştım “Dış Münasebetler Genel Müdür Yardımcısı” olarak. İngilizceyi önceden öğrendiğim için, ABD’de sıkıntı çekmedim. O zaman geçerli yabancı dil İngilizceydi. Herkes oraya yığılıyordu. Onun için giriş zordu. Yani çok seçici bir sınavdı. Büyük bir gruptan ancak 18 kişiyi seçmişler. 1948’de Gazi Eğitim’den mezun oldum”.

Yurt Dışında Eğitim Serüveni Başlıyor

Yurt dışındaki lisansüstü eğitimini ABD Illinois Üniversitesi’nde yapar. Şöyle anlatır bu dönemi; *“Odalar Birliği’nde Dış Münasebetler Genel Müdür Yardımcısı olarak çalışırken Fulbright bursu kazandım. Dış Münasebetlerde görevli olduğum için Türk Amerikan Derneği ile ilişkilerimiz vardı. Toplantılara ben gidiyordum. Institute of International Education bursunu o zaman duydum ve başvurdum. Onlar da yabancı olmadığım için beni başvuranlar arasından görüşme ile seçtiler. Illinois, yabancı öğrenci sayısına bakımdan ABD’de üçüncü geliyordu. Ancak ırk araştırmalarında, Türkler sondan birinci geliyordu. Yüksek lisans ders programı sonrası bir tez veriliyordu. Genel eğitimde “Education about education” başlıklı bir tez verdim.”*

Okul Müdürlüğü ve Maarif Müdürlüğü Günleri

Yurt dışından döndükten sonra önce Gölcük Lisesi müdürü olur 1958 yılında. Bu süreci şöyle anlatır. *“Üsküdar Faciasından sonra donanma komutanlığı Gölcük’te lise istedi. Ben de master yaparak dönmüşüm. Yıl 1958. Beni istediğim yere vereceklerdi. Ben Gölcük Lisesi müdürlüğünü istiyorum dedim. Üç yıl kadar lise müdürlüğü yaptım. Bir yandan da ortaokul binasına her yıl yeni bir kat ilave ediliyordu. Onun da kontrolünü yaptım. Bu sırada bir sabah okula gittim, 1960 ihtilali olmuş. Kaymakamı arıyorum. Yerinde yok. Jandarma komutanını arıyorum yok. Çocuklar ortalıkta. Benim için de, o günkü kuşak için de önemli bir tecrübe. Bir süre hepimiz ne yapacağımızı bilemedik. Nihayet iki-iki buçuk saat sonra ben liseyi tatil ettim. Çocukları gönderdim. İhtilalden sonra da beni, kriz döneminde okulu iyi yönetmiş olmamın da etkisiyle, 1961’de Kocaeli Milli Eğitim Müdürlüğü’ne getirdiler. O zamanın en genç Milli Eğitim Müdürü sıfatıyla işe başladım. Çünkü Milli Eğitim Müdürlerinin hemen hemen tümünü ihtilal hükümeti değiştirdi. İhtilal döneminde yöneticilik yapmak zordur. İki başlı bir yönetim oluyor. Yarısı sivil, yarısı asker.”*

Eğitim Yönetimi Alanının Kapıları Açılıyor ve Doktora Eğitimi Başlıyor

İhtilalciler Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarırlar. Bu kanun çıkınca Kocaeli’nde bu kanundan yararlanarak çeşitli fabrikalar açılmaya başlar. Bir Amerikan şirketi olan Good Year Kocaeli yöneticileri için bir doktora bursu ilan eder. Bu burs tekrar yurt dışına gitme şansını kazandırır ona (1963): *“Üç aday arasından ziraat müdürü, ben, bir de herhalde sağlık müdürüydü, bizim evraklarımız Washington’a gitti. Orada seçimi ben kazanmışım. Bana yine ABD yolu görüldü. Yine Illionis Üniversitesi’ne gittim. Good Year bursu ile doktora programına katıldım. Bu programda İngilizceden başka iki*

yabancı dil öğrenme zorunluluğu vardı. Fransızca ve Almanca yabancı dil derslerini aldım. Bu arada doktora derslerimi de alıyordum. Orada bir dönemde dört doktora dersinden fazla vermezlerdi. Öğrenci de fazlasını yapamaz zaten. Dersler araştırmaya dayalıydı. O zaman danışman öğretim üyesi Prof. Dr. Mc Lure'un yardımıyla eğitim yönetimi programını seçtim. Benim de ilgim o yöndeydi. Daha önceki yaşamımda da amatör yöneticilik yapmıştım. Onu burada profesyonel yöneticilik durumuna getirdim”.

Good Year, bursu kazanan yabancı öğrencilere yaz tatillerinde ABD'yi tanınması için Good Year seyahat bursları verir. İki yaz tatili geçirir orada. Birinde batıya gider San Francisco, Los Angeles gibi yerleri dolaşır. İkincisinde de ABD'nin güneyindeki New Mexico civarını gezme şansını elde eder. Başka doktora yapan Türkler de vardır. Şu gözlemleri yapar o sıralarda: “Illinois Üniversitesi yabancı öğrenci sayısı bakımından üçüncü üniversite. Türkiye'den gelenlerin bir kısmı Maarif Koleji mezunu ve bunların babaları varlıklı. Bunlar Maarif Kolejini yani liseyi bitirince Illinois Üniversitesine geliyordu. Bir grup Genel Kurmay'dan, Kara Kuvvetlerinden ve Deniz Kuvvetlerinden (üsteğmen ve yüzbaşı rütbesinde) geliyordu. Deniz Kuvvetlerinden gelenler, daha çok göl kenarında olduğu için Michigan'a gönderiliyordu. 50 kişi kadar Türk vardık. Askerler de sıkı bir program takip ediyorlardı. O zaman maarif Kolejinden gelenlere freshmen programında kredi veriliyordu. Onları bazı derslerden muaf tutuyorlardı. İyi bir yabancı dil eğitimi alıyorlardı. Fakat 15-20 yıl kadar sonra Maarif Koleji mezunlarının kredi almak şöyle dursun, lisans programından ders almaları zorunlu oldu. Tamamlayıcı kurslar aldılar. Geçerlerse master programına başlatıyorlardı. Bu durum eğitimsel seviyedeki düşüşü gösteriyor”.

Devam ettiği doktora programı hakkında şunları anlatır: “Benim aldığım doktora programında yerli öğrenciler ne ise, yabancı öğrenciler de aynı kredi miktarını dolduruyordu. Örneğin Ph. D. için, iki yabancı dil ve sekiz kurs almak gerekiyordu. Bir de Ed D doktora programı vardı. Doctor of Education demek. Türkiye'den gelenler Ed D alırdı. Bu programda yabancı dil yoktu. Buna karşılık iki misli kurs vardı. Hepsi onların branşları ile ilgili dersler. Hatta danışman hocalar öyle 16 dersle falan da bırakmazlardı. 18-20 ders aldırılırdı. Tez bir buçuk sene sürdü. Konusu “The Changing Character of Education in Succesive Periods of Turkish History”.

Resim 2. Ziya Hoca Bir Toplantı Sonrasında Plaket Alırken

Eğitim Yönetimi Doktorası İlk Kişi Türkiye’ye Dönüyor ve...

ABD dönüşü yaşadıkları daha sonra pek çok doktoralı elemanın yaşadıklarından farklı olmayacaktır. *“Ben ABD’ye gidince benim boşalttığım müdürlüğü doldürmüşlar. Ben eğitim yönetiminde ilk doktora yapmış bir kişi olarak döndüğümde müsteşarın karşısına çıktım. Daha önce de müsteşarın karşısına çıkmıştım. İzmit Lisesinde öğretmenken efendim ben yöneticilik istiyorum. Hocam sana nasıl yöneticilik verelim? dedi. Senin kaç saat dersin var? Diye sordu. 25 saat dedim. Bu 25 saat dersi nasıl dolduracağım diye sordu. Piyasada İngilizce hocası da yok. Ama bu sefer elimdeki doktora diplomasını da götürdüm. Müsteşar diplomaya baktı, evirdi çevirdi, “yahu bu Amerikalılar ne güzel diploma yapıyorlar” dedi. Bütün iltifat ondan ibaret. Sonra ben, “efendim benim artık taşrada yapacağım görev kalmadı” dedim. Hakikaten de öyle. “Sen git Ortaöğretim Genel Müdürünü gör” dedi. Genel Müdür hikayemi dinledi. Ama bu süre zarfında beni bayağı oyaladılar. Bana “nereyi istiyorsun?” diye sordular. Ben “ya Teftiş Kurulu ya da Talim Terbiye Kurulu’nu istiyorum” dedim. Dört haftanın sonunda Bakan’ın halkla ilişkiler saatine gittim. Kısaca beş dakikada özetledim. “Ziya Bey sen bir hafta kadar müsadde et” dedi. Tam seçim öncesiydi. Puan toplamaya çalışıyordu haklı olarak. Bana bazı genel müdür isimleri verdi “git konuş”, “ben de ayrıca konuşaca-*

đim" dedi. Ben verdiği isimlere gittim. "Bakan Bey konuştu mu?" diye sordum. "Hayır, temas yok" dediler. Bir hafta sonra ben yine çıktım Bakan'a. "Efendim ben bir haftadır gidiyorum geliyorum bir şey olmadı" dedim. Bu duruma biraz kızdı ve bozuldu. Ziya Bey bir gün daha sabret dedi. Bir gün sonra gittiğimde daha önce görüştüğüm bütün Genel Müdürleri görevden aldığını fark ettim. Sonra beni Teftiş Kuruluna verdiler".

Teftiş Kurulu ve Müfettişlik Günleri

1965-1966 yılları arasında bir yıl kadar Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulunda çalışır. şöyle değerlendirir o günleri: "Teftiş Kurulu'nda çalışmanın yararı şudur: Memleketin eğitim haritasını öğrenirsiniz. Bütün illeri gezersiniz. İlk başlayanlar Erzurum'a gidiyor. Bende de öyle oldu. 7-8 kişilik ekipler halinde gidiyoruz. Tecrübesizleri de bir üstat yanına verirler. O kısa sürede çok şey öğrendim. Bürokrasinin başka bir kademesinde veya üniversitede öğrenemeyeceğiniz şeyleri öğreniyorsunuz".

Akademisyen Olma Fikrinin Doğuşu

Bakanlıkta yaptığı çalışmaların ardından bir gün bir telefon yaşamını değiştirir: "1965'te doktoradan döndüm. İki sene de Bakanlık'ta çalıştım. Bakanlıkta Teftiş Kurulunda çalıştım. Sonra İnsangücü Genel Müdür Yardımcılığı yaptım. İki sene öyle geçti. Bir gün ben Bakanlık'ta çalışırken, Genel Müdür Yardımcısıyken telefon çaldı. Telefondaki kişi "ben Prof.Dr. Hamide Topçuoğlu" dedi. Daha sonra öğrendim ki Hamide Hanım Ankara Üniversitesi'nin ileri gelen hocalarından. Hamide Topçuoğlu, Yaşar Karayalçın ve birkaç eski hukukçu, bunlar Almanya'dan kaçıp Türkiye'ye sđınan Hamide Hanım'ın dilinden hiç düşürmediği Alman Profesörü Hirsh'in öğrencileri. Ankara Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesini kaldıranlar onlar. Evet telefon çaldı, "Ben Prof Hamide Topçuoğlu, kiminle görüşüyorsunuz?" dedi. Adımı söyledim. "Ziya Bey" dedi. "Biz burada bir Eğitim Fakültesi açtık Türkiye'de ilk defa. Bu sene üçüncü senesi Fakülte'nin" dedi. Bu olay 1968'de oluyor. "Bazı bölümlerine bizler ders veriyoruz. Ama eğitim idaresinde Türkiye'de aradık doktorayı alan ilk sizmişsiniz" dedi. "Başka da doktora alan yokmuş. Onun için gelin siz bu bölümün başına geçin, rica ediyoruz" dedi. O zaman doktora almışız ama bölüm başına geçemiyoruz. Neden? Bölüm başkanı profesör olacak. Rahmetli Camal Mıhçıoğlu bizim bölümün başkanıydı. "Onunla da görüşün" dedi. Sonra "Bülent Nuri Esen ile görüşün" dedi. Bülent Nuri Bey ağırlığı olan bir hocaydı. Bunlar ek görevle gelen ve fakülteyi kuran hocalar. Benim Fakülte'ye geçişim Hamide Hanım'ın teklifi ile oldu.

Resim 3: Prof.Dr. Ziya Bursalıoğlu Bir Toplantıya Başkanlık Yapıyor

Bu arada parantez içinde söyleyeyim. Bizim dönemde ABD’de değişik branşlarda doktora yapmış arkadaşların 10’ da 9’u üniversitelere geçmiş zaten. Bir memleketin kurumları birbirinden büyük farklılıklar göstermez. Bürokrasi neyse üniversite de odur. Bunlar birbirleriyle atışır, eleştirirler. Bunlar hep laftır. Biri diğerinden daha ileri değildir ve olamaz. Neden olmaz? Çünkü hepsi aynı dokudan geliyor. Neyse, ben işte böyle öğretim görevliliğine başladım. Daha sonra doçentliği, profesörlüğü verdim.

O döneme ait duygularını şöyle anlatır; “İlk akademisyen olduğumda daha özgür ve güvenli bir çalışma duygusu (ve davranışı) hissettim. Hem o duyguyu hissediyorsun hem de o davranışı gösteriyorsun amirlerine karşı. Bakanlıkta öyle bir şey yok tabii. Genel Müdür Yardımcısının ama Genel Müdür ne diyorsa onu yapıyorsun. Sorgusu suali yok. Çünkü güven içinde değilsin. Genel Müdür “arkadaş ben seninle çalışmak istemiyorum, kendine bir iş ara” derse, tamam o zaman kapı kapı dolaşacaksın. Ama üniversitede öyle değil. Tenour dedikleri şimdi yardımcı doçentlerde de var o, belli bir süre bitmeden sizi kimse işten çıkaramıyor. Belli bir süre sonra çıkarsa bile kişi Danıştay’a gidiyor. Bizim Fakülte’de var örneği. Danıştay üniversitenin kararını bozuyor.”

Resim 4. Kıbrıs'ta Bir Hizmet İçi Eğitim Seminerinde

Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanını Kabul Ettirme Mücadelesi Başlıyor

Eğitim yönetimi alanı o kadar yenidir ki böyle bir alanı kabul ettirmek için yoğun uğraşlar verir. Bu zorlu mücadeleyi şöyle açıklar: *"Biz o zaman eğitim yönetimini, böyle bir branş olduğunu gündeme getirmişiz ve örneklemiştir. İşte, elimizde de güvenilir bir Amerikan üniversitesinin diploması, daha doğrusu derecesi var. Diğer alanlardaki meslektaşlarımız yadırgadılar tabii. Yepyeni bir branş çıktı karşlarına. Eğitim Yönetimi diye. Çok yadırgadılar hem de yadırgama bile kafî değil. Ben ortaya çıkana kadar bilhassa eğitim yönetimi ile ilgili unvanları değilse de makamları klasik profesörler işgal ediyorlardı. Rahmetli Mihçioğlu gibi. Uzun yıllar eğitim yönetimi bölümünün başkanlığını yaptı. Ben eğitim yönetiminde doktora yapmışım ama kadro olarak belli bir dereceye gelinceye kadar, akademik merdivenin o basamağına çıkıncaya kadar yetkilerin sınırlıdır. Bu sistem Kanada'da hala var. Kişi doktora yapıyor. Ph.D. alıyor ama eğitim yönetimi bölümünün başkanı yine sosyolojiden veya herhangi bir diğer anabilim dallarının profesörlerinden biri. Kanada'ya yakın bir zamanda gittiğimde gördüm. Neden? Çünkü Kanada eğitimi Fransız sisteminden kaynaklanmış. O gelenek sürüyor. Bu geleneğı yıkan yine ABD olmuştur. Mesela kişi eğitim yönetiminden mezun oldu. Çok parlak bir tez verdi. Orijinal bir araştırma yaptı. Bölüm başkanlığını klasik olarak doçentler veya profesörler alamazlar. Tez önemli orada. Bulunmayan yeni bir bilgi bulmuş. Doktor unvanlı bu kişi ABD'de bölüm başkanlığı yapar. Niteliğ*

bakarlar, unvana değil. Diğer akademisyenler yönetimin en eski ve etkin bilim oluşunu savunuyorlardı. Evet, eğitim yöneticisi olarak yetişmişsin ama yönetimin klasik yapısından daha henüz kurtulamazsın dediler. Onun için üniversiter ortamda yönetim hala amatör düzeydedir. Dekan, bakıyoruz başarılı, çalışkan. Herhangi bir daldan bir profesör dekan seçilebilir. Rektör, başarılı, çalışkan, güçlü. Herhangi bir daldan rektör seçilebilir. Ama ABD’de öyle değil. Bu bir yönetim makamıdır diyor. Yönetim formasyonu almış olması lazım diyor. Çünkü o makam bir yönetim makamı. Eğitim sosyolojisinde, eğitim felsefesinde profesör olmuşsa o yeterli değil. Yönetimsel bir konum için yeterli değil. Hiç faydası olmaz mı? Tabii olur. Profesörlük ona bir takım yeni ilkeler, yeni yaklaşımları kazandırır. Ama çalışacağı alan daha başka yeni yaklaşımlar ve kavramlar gerektiriyor. O bakımdan çalışacağı alanı önemli tutuyor ABD eğitim sistemi. Yani rütbe esas değil. Yeterlik önemli”.

Yöneticilik yaşamını şöyle özetliyor Ziya Hoca *“Yasal değişikliklerin getirdiği kurumsal dalgalanmalara uyum göstermeye çalışarak ve bu yönde yönetilenlerin gereksinmeleriyle kurumun amaçları arasında dengeleştirmeye çabalayarak yöneticilik yaptım.”* Ziya Hoca’ya göre klasik bir dekan veya rektör kurumun amaçlarına öncelik verir. Ona göre *“kurumun amaçları önemlidir. “Arkadaş kanun, yönetmelik böyle” der bitirir. Ama bu durumda da yönetilenlerin ihtiyaçlarını ikinci planda tutar.”*

Resim 5. Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, Prof. Dr. Latife Bıyıklı ve Prof. Dr. Nizamettin Koç İle Birlikte

30.12.1970 tarihinde Doçent, 26.01.1976 tarihinde ise Profesör kadrosuna atanır Ziya Bursalıoğlu. 21.5.1974 tarihinde Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölüm Başkanlığına atanır. 07.11. 1977 – 12.09.1985 tarihleri

arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevini yürütür. 18.09.1985 ile 18.9.1988 tarihine kadar Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölüm Başkanlığı görevini tekrar üstlenir. 30.09.1988 ile 1.7.1991 tarihleri arasında ise Ankara Üniversitesi Senatosu Üyesidir. Bu görevleri yerine getirirken pek çok başarılı çalışmaya imza atar ve çok sayıda ödül ve plaket alır.

Resim 6. Pek Çok Ödül Alan Ziya Bey Bu Törenlerden Birinde

Fakülte'nin Efsane Dekanı

Fakülte'nin en uzun süre dekanlığını yapan kişidir Ziya Bursahoğlu. Hatta Dekanlık bir yönetim görevi olmaktan çıkmış, ismiyle özdeşleşmiştir Ziya Hocanın. Bütün eski öğrencileri onu hala "Dekan" diye anmaktadır. Dekanlık dönemi bir efsane olarak anlatılır. Bu dönemi şöyle açıklar: *"7.11.1977 ile 12.09.1985 tarihleri arasında aralıksız üç devre dekanlık yaptım. Yani dokuz yıl. Bu arada da 1980'e doğru kıpırdanmalar başladı. Sağ sol çatışmaları en keskin dönemine girdi. Bu çatışmalarda ben bu iki çatışan öğrenci grubu arasında (o zaman dekan yardımcısı da yok, o kadro yok yani) denge kurmaya çalıştım. 1980 ihtilalinden sonra yeni üniversite yasası çıktı da böyle pürüz öğrenciler için dekana bir hafta fakülteden uzaklaştırma yet-*

kisini verdi. Bu arada 1991 yılına kadar, dekanlıktan önce ve sonra üniversite senatörlüğüne seçildim. Beş yıl kadar da senatoda çalıştım. O da ayrı bir tecrübe. Rektör de yetiştirici bir adamdı. Tahsin Özgüç. Kendisi iyi yetişmiş, bizi de iyi yetiştirdi. 1991’de emekli oldum.

Resim 7: Öğrencilerin Mezuniyet Balolarında Merakla Bekledikleri En Özel An Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu’nun Zeybek Oyunu

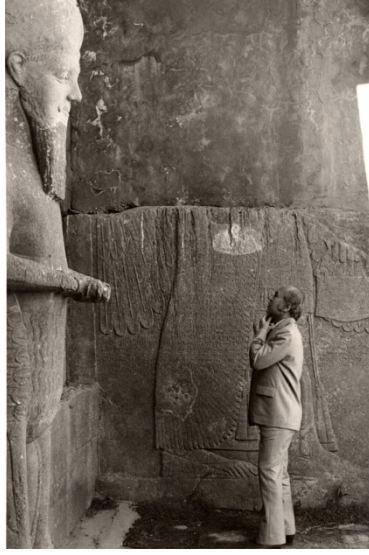
Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi diye bir doktora dersi okutmaya başlamıştım. O dersi 10 sene kadar okuttum. Doktora öğrencileri tarafından ya-

pılan ve pek çok ülkenin eğitim sistemlerinin, “amaç, yapı, süreç” analizlerini kapsayan ödevler, Fakülte Kütüphanesi’nde ciltli olarak bulunmaktadır. 2000 yılında ikinci defa informal olarak emekli oldum.”

Resim 8 . Eğitim Bilimleri Fakültesinde Öğrenciler Tarafından Düzenlenen Pekçok Sosyal Etkinliğin En Büyük Destekçisi

Prof. Dr. Ziya Bursalioğlu’nun en önemli özelliklerinden biri de gerek çeşitli toplantılara katılmak için ve gerekse turistik amaçlı olarak dünyanın pek çok ülkesine yaptığı gezilerdir.

Resim 9. Prof. Dr. Ziya Bursaloğlu Irak’a yaptığı bir Gezide

Resim 10. Yurtdışında Katıldığı UNESCO Toplantılardan Birinde, Paris.

Fakültenin Türk Eğitim Sistemindeki Yerine İlişkin Görüşleri

Fakülte için çok şey yapmıştır hem öğretim üyesi hem de yönetici olarak. Kendi bakış açısını şöyle ortaya koyar Fakülte ile ilgili olarak: “Kurucuları bu Fakülteyi diğer Fakülteler gibi Avrupa modeline göre kurmuşlar. Ama ABD’de eğitim fakülteleri lisansüstünde başlar. Bu okulların adı *graduate school of education*’dur. Kişi eğitimdeki uzmanlık alanlarından birinde öğrenime başlar. Avrupa ile ABD eğitim sistemi arasında bir de yönetim farkı vardır. ABD’de eğitim mahallidir. Her okulun bir yönetim kurulu vardır. Çevrenin fonları ile yardımları ile o okul öğrenci alır, hocaların maaşlarını verir, müdürü ve müfettişi kiralar. Avrupa’da eğitim merkezidir. Anaokulundan üniversiteye kadar bütçeleri Eğitim Bakanlığında geliyor. Mahalli olan eğitimin avantajı da vardır, dezavantajı da vardır. Bizde mesela liselerin bütçesini MEB verir. Bütçeleri yeknesaktır. Yani büyük lise, küçük lise, şu şehirdeki lise bu şehirdeki lise fark etmez. Ama ABD’de okulların bütçeleri çevredeki vatandaşın gelir düzeyine göre değişir. Bizde yasalar tek tip vatandaşa göre çıkarılır. Ama ABD’de öyle değil. Bizim fakülte Avrupa sistemine göre kuruldu. Yeniden yapılanmadan sonra bir bakıma ABD sistemine dönüştürüldü. YÖK bazı bölümleri lisansüstüne çıkardı. Bazılarını çıkarmadı. Böyle ikili bir sistem olmaz. Ayrıca bazı bölümleri lisansüstüne çıkarırken bunları bölüm olarak bırakmadı. Anabilim dalına indirdi. Bu anabilim dallarının hepsini bir bölümde topladı. ABD modeli böyle değildir”.

Eğitim Yönetimi Alanında Yüksek Lisans Programları Açılıyor

Eğitim yönetimi alanı açısından çok önemli dönüm noktalarından biri de Eğitim Fakültelerinde lisansüstü programların açılmasıdır. “Önce Hacettepe Eğitim Bölümünde Prof. Dr. Salahattin Ertürk Bölüm Başkanlığına atıldı. Kısa bir süre sonra, A.Ü. Eğitim Fakültesi’nde benim Dekanlık dönemimde açıldı. Her ikisi de lisans tamamlama programları kanalıyla açıldı. Klasik olarak lisansı bitirenlerin devam ettiği program ise eğitim Fakültesi’nin ilk mezunlarını vermesini takiben açıldı.

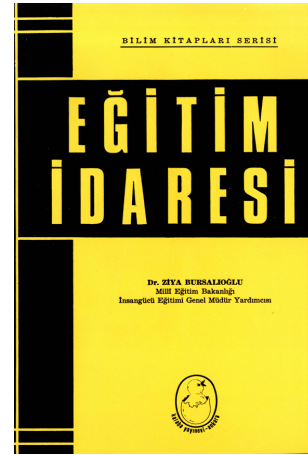
Meslek Yüksek Okulu mezunlarının lisansüstüne geçişini kolaylaştıracak ilkeleri koyarlar. Şöyle açıklar bu katkıyı: “Pek çok kişiye sağlanan lisans tamamlama fırsatı ile hem eğitimcilerin alandaki yetişmesi sağlanmış, hem de pek çok eğitimcinin kariyerini geliştirmesine olanak tanınmıştır. Eskiden 1981’e kadar üniversiteye giriş lise mezuniyet diploması ile mümkündü. Lise mezunları girebiliyorlardı. Meslek okulu mezunları üniversiteye giremiyordu. Bu okulların programları yeterli değil deniyordu. Ne yapalım diye sorduk. Bu programları yeterli hale getirelim dediler. Ek dersler ve ek krediler almalarını önerdik. 15 kredi ile 30 kredi arasında. Mesela öğretmen okulundan mezun olanlar 15-20 ders alıyordu. Bunlara biz üniversite kapısını açtık. Lisans ta-

mamlama programından bahsediyorum. Bize lisans tamamlama için çok başvuru oldu. Bu programa yazılanların sayısı 4000’i buldu. Çünkü lisans tamamlamayanlar lisansüstüne gelemiyorlardı. Özellikle eğitim yüksek okulu mezunlarının, öğretmen liselerinden mezun olanların tamamlama programlarındaki geçiş kolaylıklarını sağlamalarına dikkat ettik. Lisansüstündeki ilk öğrencilerimizi yani lisans tamamlamadan geçenleri hatırlıyorum. Rahmetli Avni Akyol o zaman Bakanlıkta uzmandı, Veysi Muharremoğlu Müsteşar Yardımcısıydı. Birkaç kişi daha var ama hatırlayamadım. Kırk seneyi geçmiş. Bunların denkliklerini incelemek üzere her kürsüden bir öğretim üyesi olarak bir komisyon kurdum. Bu hakkı kullanan meslek okulu mezunları fakülte mezunu olmakla kalmadılar daha sonra yüksek lisans ve doktora programlarına girdiler. Aslında bu tamamlama programını başlatan ben değilim. Fakültenin kurucularıdır. Hamide Hanım, Yaşar Bey gibi. Ancak her kurumda olduğu gibi üniversitede de bir mesleki kıskançlık vardır. 2547 çıkınca bu durumu üniversite senatosuna getirdiler. Bu programın kapatılması için yeni yasaya “ancak üniversite mezunları yüksek lisans programına gerebilirler” diye bir hüküm koydular.”

Alandaki İlk Yayınlar Onun Eseridir

Alandaki temel eserler ilk kez onun tarafından yazılır ve yayımlanır. Ziya Hoca’ya yayınlarını yaparken hangi ilkeleri esas aldığı sorulduğunda, “Yayınlarken eğitim yönetimindeki temel ilkeleri ve süreçleri kapsamasına dikkat ettik. Özellikle ilk yayınlarım bu temel ilkeleri ve süreçleri içerir. Daha önce o konularda yapılmış araştırmalar varsa uğradığı zorluk ve eleştirileri yeni araştırma konularını seçerken dikkate aldım.” cevabını vermiştir.

Eğitim Yönetimi alanının ülkemizdeki ilk kitabı olan “Eğitim İdaresi” isimli kitap, Kalaba Yayınevi tarafından 1967 yılında basılır. Bu kitap yayınlandığı tarihlerde Ziya Hoca Milli Eğitim Bakanlığı İnsangücü Eğitimi Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Resim 11. Eğitim İdaresi Kitabı

Pek Çok Akademisyen Yetiştirmiştir ...

Akademisyen yetiştirmede nelere dikkat ettiği sorusuna ise şu cevabı vermiştir; *"Yetiştirilme sũreci seşimle başlıyor. Kişisel ilgi ve tercihlerden sakınmaya dikkat ettim. Bazen kişisel ilgi nde geliyor. Elemanların seşilmesinde kişisel ilgiler rol oynarsa, taraflı elemanlar seşilmiş olur. Bu alanın gelişimi hem niversiteler hem de bũrokratik çevrelerde daha olumlu ve verimli ilişkiler kurulmasına, konulmasına ve yũrũtũlmesine bağlı".*

Resim12. Bir Grup Akademisyenle Birlikte Evinde Verdiği Partilerden Birinde

Çalışma alanında ncũlũk etmenin nasıl bir duygu olduğunu şoyle tanımlar Ziya Hoca : *"Zor olduğu oranda dikkatli fakat titiz bir davranış gerektiren bir duygu. Kendimi akademisyenlik ve yöneticiliği bağdaştırma çabasına adanmış bir eğitimci olarak grũyorum."*

Akademisyenlere nerileri ...

Dũnyanın beş kıtasındaki pek çok ülkesini gezer ve grũr. Gözlemlerini şoyle yansıtır: *"Benim grdũđũm ülkelerdeki akademisyenler zihnen o ülke dışına çıkamıyorlar. Onun için dũnya ile ilişkilerini de kuramıyorlar. Dũnyadaki diğer ülkelerdeki eğitim sistemleri ile olan ilişkilerini kuramıyorlar. Peki ne yapılmalı? Tũm akademisyenlere dış ülkelere çıkabilme olanağı verilmeli. Ben ABD'ye iki defa gitmeseydim yũksek lisans ve doktorayı orada*

yapmasaydım bugün bu eğitimde bu grubun değerleri ve davranışları içinde yetişmiş biri olarak kalacaktım. Yani onların dünya ile olan ilişkileri, yetiştirildikleri çevre dışına çıkabildikleri oranda gerçekleşir. Avrupa’da bütün ülkelerini bir iki kere dolaştım. Avrupa’daki eğitim düzeyi bizdekinden çok farklı değildir. Avrupa’ya eski dünya, ABD’ye yeni dünya diyoruz. Avrupa’da en büyük ülkelerde bile eğitim fakülteleri bizdeki düzeydedir. Örneğin Fransa’da üç türlü eğitim doktorası var. Bir devlet doktorası var. Fakültelerin verdiği doktora var. Üniversitelerin verdiği doktora var. Bazı doğu Avrupa ülkelerinde eğitim bizdekilerden daha geridir. O ülkenin sosyo ekonomik durumu önemli”.

Sosyal Bilim Fakülteleri Yara Alıyor

Fakülte tek bölüme indirilir 1981’de YÖK tarafından. Ancak bu durum güçlü bir yöneticilik becerisi ile giderilmeye çalışılır. Nasıl? *“2547 çıkınca, sosyal bilim fakültelerini bir kararla bir bölüme indirdiler. Ben o zaman dekan idim. Eğitim, ilahiyat, DTCF, hukuk, siyasal bunlar birer bölüm olacak dediler. Ben o zaman bir aylığına Kanada’ya gitmiştim. Biz bu fakülte dekanları Doğramacı’dan randevu aldık, YÖK’e gittik. Böyle bir şeyin mantıksız olduğunu izah ettik. Yardımcı fen bilimcisiydi. İhsan Bey bu işi yardımcısına havale etmişti. Yardımcısı benim de öğrencimdi İzmit Lisesi’nden. Çok zeki bir çocuktu. Sonuçta Doğramacı’yı ikna ettik biz. Üçer bölüm kurun dedi. Biz de kurduk”.*

Karar sürecinin klasikleşmiş yedi ilkesi onun bütün yaşamında benimseyip, uyguladığı kılavuzu olur. Yıllarca yürüttüğü yöneticilik görevindeki temel ilkelerini ise *“esnek ve uyumlu olmak”, “kişilere ve durumlara uyumlu davranmak”* olarak açıklar.

Üniversite Yönetiminde Çeşitli Dönemlere Tanıklık Eder

Üniversite yasalarındaki ve bağlı olarak yönetim yaklaşımlarındaki değişimleri şöyle dile getirir: *“Yöneticiler formal güçlerini yasalardan alırlar. 1980 öncesinde 1750 sayılı yasa yürürlükteydi. 1981’de 2547 çıktı ve bu da ayrı bir yasa. Bu iki yasa arasındaki fark üniversite yönetimi arasındaki farkı da yaratmıştır. Birinci yasada yetkiler kurullardadır. Kurullar karar verir. Peki dekanlar ne yapar? Dekan uygulayıcıdır. Yönetim kurulunun veya Fakülte Kurulu’nun verdiği kararları uygular. İtiraz hakkı yoktur. Ama 2547’ye göre yetkiler bireysel yöneticidedir. Kurullar dekana karar vermede yardımcıdır. Kurulları kaldırsaydı üniversite kapalı bir sistem olurdu. İki yasa arasındaki diğer fark, birinci yasada fakültelerin tüzel kişiliği vardı. Yani fakülte organları aldıkları kararlarda serbest ve yetkiliydi. Bu adem-i merkezîyet kavramının bir uygulaması. 2547’de bu kararlar rektörlükte verilir. Çünkü fakültelerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır”.*

Genel Bir Değerlendirme...

Ziya Hoca'dan tüm yaşamını genel olarak değerlendirmesi istendiğinde, şu cevabı verir; *"Ben devlet okullarında okudum. ğrencisini de öğretmesini de devlet seğiyor. Bizler devlete sadık vatandaş olarak yetiştirilmişiz. Devlet bursuyla değil, yabancı bir burs ile de gitmiş olsam, doktora tezime baktığınızda bir devlete sadık bir eğitimcinin çalışmasını ve bunu teze yanıtmasını görürsünüz. Benim yaşamında devlete sadık kavramı dönemlere göre değişir. 1960'dan önce, devlet kavramından şüphe etmiyordunuz. Davranışlarınız da o bütünlük içinde. Devlete sadakat duygusundan şüphe etmiyordunuz. 1980'den önce bu duygu kıpırdamaya başlıyor. Bazı devlet kavramlarının ve ilkelerinin doğruluğundan şüphelenmeye başlıyorsunuz. 1980'den sonra devlet eğitimine daha şüpheci, daha eleştirici bir davranışla bakıyorsunuz. İşte bu  devirdeki anlayışlara göre yaşadığımız anılar ve onlara olan tepkilerimiz değişiyor. Benim yaşamında dönemsel anılar ve dönemsel algılardan söz edilebilir. Bunları tekleştirmek yanlış olur. Bir iki anı o dönemi değiştirmez. şimdi, 2000'den sonra tabii yeni bir dönem başladı. Yeni yönetim ve yeni yönetim anlayışlarının yönetimde olan meslektaşlarımız üzerindeki etkileri eski dönemlere göre farklıdır. Ben benim dnemimle bu dönemin karşılaştırmasını yapsam doğru olmaz, taraflı olur, bana göre doğru olur. Ama okuyucuya göre taraflı olur."*

Artık Emeklidir Ama O Hep Liderdir

Türk Eğitim Derneği, 2003 yılında on yıl Genel Başkanlığını yapan Rüştü Yüce'nin anısına yedinci kez verilen TED Eğitim Hizmet dln Prof. Dr. Ziya Bursalioğlu'na layık görmüştür. Bu alanın en önemli öncülerinden biri olarak, bu ödül töreni hem onun, hem de tüm yetiştirdiği ğrencilerinin onurlandığı bir tören olmuştur.

Resim 13. Türk Eğitim Derneği Ödülünü Aldığı Gün

O artık emeklidir ama her hafta bir gün Fakülte’ye uğrar, önemli törenlere katılır. Her zaman bir öncü ve lider olarak, daha da önemlisi tüm öğrencileri için o “dekan” olarak kalacaktır.

Prof. Dr. Ziya BURSALIOĞLU’NUN Yayınları

KİTAPLAR

Eğitim İdaresi (1967). Ankara: Kalaba Yayınevi.

Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış (1969, 1971, 1972, 1976, 1982, 1987, 1991, 1994, 1998, 2000, 2002, 2005).

Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama. (1971, 1974, 1978, 1985, 1991, 1997, 2003, 2005).

Eğitimde Yönetimi Anlamak Sistemi Çözümlemek. (1998). Ankara: PEGEM-A Yayıncılık.

Türkiye’de Eğitim Yönetimi. (1998). “Prof.Dr. Ziya Bursalioğlu’na Armağan. Kültür Koleji Eğitim Vakfı yayınları: 3. İstanbul.

MAKALELER

A - Atatürkçü Eğitim Konusundaki Makaleler

"Atatürk Döneminde Eğitim Felsefesi ve Yenileşme", *Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, 1981.

"Atatürk Dönemi Eğitim Politikası", *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi*, Türkiye Ekonomi Kurumu, Ankara, 1982.

"Atatürk'ün Bilimsel Liderliği", *Atatürkçülük (2. Kitap)*, Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1983.

"Atatürkçü Eğitim Üzerine", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara, Temmuz 1985. "Atatürk, Barış ve Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara, 1986.

"Atatürk ve Sonrası Eğitim", *Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 3 Eylül, 1987.

"Atatürk ve Sonrası Eğitim", *EBF Dergisi*, Cilt:22, Sayı: 1-2, 1989, s.311.

"Yabancı Gözüyle Atatürk", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Ankara, 10 Kasım 1990.

B - Eğitim Yönetimi Konusundaki Makaleler

"Eğitim Örgütünde Sistem Yaklaşımı", *EBF Dergisi*, Cilt:3, No:1-4r 1970, s.64-67.

"Okul - Çevre İlişkinde Sistem Yaklaşımı", *EBF Dergisi*, Czt3, No: 1-2,1972, s. 75-80.

"Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesinde Yeni Sorunlar", *ESF Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 1-4, 1973, s.21-35.

"Eğitim Sisteminde Karara Dönük Değerlendirme", *EBF Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 1-4, 1974, s.257-261.

"Eğitim Sisteminin Yenilenmesi", *EBF Dergisi Onuncu Yılına Armağan 1965-1975*, Cilt:8, Sayı 1. "Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri", *EBF Dergisi*, Cilt:9, Sayı: 1-4, 1976, s. 321-324.

"Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Üzerine", *EBF Dergisi*, Cütl7, Sayı: 1-2, 1984, s.9.

"Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme", *EBF Dergisi*, Cilt: 1 S, Sayı: 1-2, 1985, s.169.

"Eğitimimizde Yönetim, Uzmanlık, Planlama ve Uygulama Sorunları", *EBF Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1-2, 1986, s.101.

"Yürütme Eğitim Sisteminin Hedeflerini Gerçekleştirmede Yetersiz Kaldı, 15 Yıldır Çözömlenemedi", *Milliyet Gazetesi*, 16 Eylül 1986.

"Dünya Bankası ve Eğitim Bankamız", *EBF Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 1-2, 1988, s.389.

"Azalan Bütçe İle Düşen Kalite", *Cumhuriyet Gazetesi*,..... 1989.

"Öğretmen Yetiştirmede Çapraz Modeller", *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Ocak 1990.

- "Liderlik ve Demokrasi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Temmuz 1990.
- "Turkey", Handbook of World Education, American Collegiate Service, Houston, 1991.
- "Eğitimde Yenileşme ve Demokratik Liderlik", *EBF Dergisi*, Cilt:24, Sayı:2, 1991,5.669.
- "Demokrasi ve Eğitim Eşleşmesi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Haziran 1991.
- "Görev - Yetki - Sorumluluk Üzerine", *EBF Dergisi*, Cilt:25, Sayı: 1, 1992, s.5
- "Bilgi Toplumunun Doğuşu ve Yönetimi", *Eğitim Yönetimi Vergisi*, Sayı 1, Yıl 1995.
- "Eğitimde Mükemmellik Muamması", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 1, Yıl 1996.
- "Milli Eğitimde Araştırma Sorunu", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 2, Yıl 1996.
- "Basılmamış Bir Tefrika: 8 Yıl Projesi", *Yeniyüzyıl Gazetesi*, 25 Mart 1997.
- "Temel Eğitim-İlköğretim İkilemi", *Yeniyüzyıl Gazetesi*, 10 Nisan 1997.
- "Bize Lider Lazım Azizim' Demeden Önce", *Yeniyüzyıl Gazetesi*, 17 Mayıs 1997.
- "Liderlik, Sistemler ve Eğitim", *Yeniyüzyıl Gazetesi*, 18 Mayıs 1997.
- C- Yükseköğretim Konusundaki Makaleler*
- "Üniversitelerimizin Örgüt ve Yönetim Sorunları", *EBF Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1-4,1977, s.49-53.
- "Üniversitelerin Örgüt Anatomisi", *Milliyet Gazetesi*, 18 Temmuz 1977.
- "Üniversitede Örgüt ve Yönetim Yenilenmesi", *EBF Dergisi*, Cilt:13, Sayı: 1-2, 1980, s.317-325.
- "Üniversite Yenilenmesinden Ne Anlıyoruz?", *Milliyet Gazetesi*, 24 Aralık 1980.
- "Yeni YÖK Yasası için Alan Araştırması Yapılmalı", *Milliyet Gazetesi*, 19 Mart 1988.
- "Yükseköğretimde İnsangücü", *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Temmuz 1990.
- "Karşılaştırmalı Üniversite Yönetimi", *EBF Dergisi*, C2t:24, Sayı:2, 1991, s.677.
- "Yükseköğretimde Model Arayışı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Mart 1991.
- "Nasıl Bir Yükseköğretim Yasası", *EBF Dergisi*, Cilt:25, Sayı: 1, 1992, s. 1-8.
- "Nasıl Bir YÖK?", *Cumhuriyet Gazetesi*, 5 Ocak 1992.
- "The Turkish Higher Education in the Course of Reformation", To the Memory of Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya, *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 1, Yıl 1995.
- "Yüksek Öğretimde İki Yasa ve Uygulamalı Karşılaştırma", *EBF Dergisi*, Cilt: 28, Sayı: 1-2, 1995, s. 1.

D- ATATÜRK VE Eğitim Konusundaki Makaleler

1. "Atatürk Döneminde Eğitim Felsefesi ve Yenileşmesi", *Atatürk Devrimleri ve Eğitim. Sempozyunu*, AÜ. Eğitim Fakültesi, Ankara, 1931.
2. "Atatürk Dönemi Eğitim Politikası", *Atatürk Dönemi Ekonomi Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi*, AÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 1982.
- 3."Atatürk'ün Bilimsel Liderliği", *Atatürkçülük (2. Kitap) Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 1933.
- 4."Atatürkçü Eğitim Üzerine", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, 1985.
5. "Atatürkçü Eğitim Üzerine", *Mehmetçik*, Türk Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Yayın Organı, Ankara, 1986.
6. "Atatürk, Barış ve Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi- Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu*, Ankara, 1986.
7. "Atatürk ve Sonrası Eğitim", Uluslararası Atatürk Sempozyumu, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu. Ankara, 1987. (Ankara Radyo'sundan aynen yayınlanmıştır).
- 8."Atatürk ve Sonrası Eğitim", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genel Kurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınlan, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1989.
9. "Atatürk ve Sonrası Eğitim", *Atatürk Yolu*, A,Ü. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, Sayı: 4, A.U. Basımevi, Kasım 1989, Ankara.
10. "Yabancı Gözüyle Atatürk", *Atatürk Haftası Armağanı*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1990,

**YURT DIŞINDA İLK TEFTİŞ YÜKSEK LİSANSININ
SAHİBİ VE TÜRKİYE'NİN OKUMA YAZMA
KAMPANYALARININ MİMARİ:**

Prof. Dr. Mehmet Feyzi Öz

Resim1. Prof. Dr. M. Feyzi Öz

Prof. Dr. Mehmet Feyzi Öz 1 Mart 1926 Elazığ doğumludur. Elazığ'a bağlı Sarılı köyünde geçer çocukluğu. Babası İsmail Bey çiftçilik ve ticaretle meşguldür. Annesi Fatma Hanımdır. İki kız dört erkek kardeş olmak üzere toplam altı kardeşirler. Erkeklerin en büyüğü ve üçüncü büyük kardeşir. Kalabalık bir ailede, kimi zaman oyun oynayarak, kimi zaman tarlada çalışıp, hayvanları otlatarak, güzel bir çocukluk geçirir.

1959 yılında evlenmeye karar verir. Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca bölümünde öğrenci olan Beğenal Hanım'la tanışır ve 1960 yılında evlenirler. İki kızları olur.

Resim 2: Feyzi Öz Eşi Beğenal Hanım’la Birlikte
(Ulusal Eğitimi Destekleme Kampanyası Değerlendirme Toplantısında)

İlk ve Ortaokul Yılları

Çocuklarının okuması için şehre göçer ailesi. 1937 yılında Elazığ’da Üçüncü İlkokul’da 11 yaşında öğrenimine başlar. Daha önce köyde oldukları için ancak 11 yaşında okula başlayabilir. Bu arada annesinden ve öğretmen olan eniştesinden okuma-yazma, matematik öğrenmiştir. İlkokulda bir sınava alınır ve üçüncü sınıftan başlar öğrenimine. Çok başarılı olduğu için öğretmeni kendisine bir gömlek hediye eder.

1940 Yılında Elazığ Ortaokulu’na başlar. Şöyle anlatır o günleri: *“İlkokulu pekiyi derece ile bitirenleri öğretmen okuluna gönderiyorlardı ve ben öğretmen olmayı çok istiyordum. Üçüncü sınıfta Hediye Öğretmene hayran olduğum için öğretmen olmak istedim. Matematik Öğretmenim ise mühendis olmamı önerdi ve sınava girmemi istedi ama ben sınava girmedim”.*

Erzurum Erkek Öğretmen Okulu Yılları

Mühendis olmak için sınava girmez, ancak Öğretmen Kurulu kararıyla Öğretmen Okulu'na gitmesi uygun görülür. "1943 yılında Erzurum Öğretmen Okulu'na girdim. Öğretmen Okulu'nun mevcudu 120 kişiydi. Öğretmenler ana, baba gibi yakın davranırlardı ve çok bilgiliydiler. Bizim iyi yetişmemiz için çok gayret ederlerdi. Adı Erzurum Erkek Öğretmen Okulu idi. Kız arkadaşlarımız ise gündüzlü olarak dışarıdan gelirlerdi. Öğretmen Okulunun özel bir şapkası vardır. Şapkamızın etrafında, eflatun bir kurdelesini bulmaktaydı".

Resim 3: Öğretmen Okulu Yıllarında Feyzi Öz

Erzurum'da halkın öğretmen okulu öğrencilerine verdiği değeri şöyle anlatır: "Erzurum'un en yüksek okuluyduk biz. Halk bize büyük saygı gösterirdi. Siz öğretmen olacaksınız der ve otobüslerde yaşlılar bile bize yer verir ve ön sıralara geçirirlerdi. Sınıflar arasında da çok büyük saygı, sevgi vardı. Küçük sınıflar büyük öğrencilere selam vermek zorundaydılar. Büyükler de küçükleri korurdu".

Okulda çok zengin olanaklar sunulur öğrencilere. O günlerin koşullarında "Çok güzel sosyal faaliyetler vardı okulumuzda. Voleybol birincisi olduk. Kayağa giderdik Palandöken'e. Beden Eğitimi öğretmenimiz öğretti kayak yapmayı. Gitmeden önce kayakları macunlardık. Adına Paris'li dediğimiz, çağdaş bir hanım vardı. O da bize kayak yapmayı öğretirdi. Slalom öğrendik. Okul, bu olanakları sağlayabiliyordu. Hem akşam mütalaaları, hem de boş zaman etkinlikleri, her yönden yetişmemize katkıda bulundu. Tiyatro faaliyetleri de yapılırdı. O dönemden bir tek hocamız hayatta şimdi ve

İstanbul’da yaşıyor Resim –İş öğretmenimiz Melahat Birdal. Üç yıl okuduk öğretmen okulunda ve mezun olduk”.

Tunceli Hozat’ta Öğretmenlik

Öğretmenlik için üç tercih yapma hakkı verilir. Birkaç idealist öğretmen “Türk Bayrağının dalgalandığı her yerde görev yaparız” derler ve Feyzi Hoca Tunceli’nin Hozat İlçesine tayin edilir. “Erzurum’da olduğu gibi, oradaki halkın da öğretmenlere büyük bir sempatisi, saygı ve sevgisi vardı. Evi çekip çevirmeyi öğrendim. Ama, bayan öğretmenler çok yardımcı oldu. Öğretmen okulunu birincilikle bitirdiğim için, 1946 yılında Balıkesir Eğitim Enstitüsü’nden sınavsız davet geldi; ancak o yıl, babam vefat ettiği için, üç kardeşimi okutmak, aileme bakmak zorunda olduğum için gidemedim”.

Resim 4. Öğretmen Feyzi Öz Tunceli Merkez İlkokulunda Öğrencileri ile (15 Ekim 1947)

Tunceli’de Hozat ilçesinden sonra, Tunceli Merkez’e tayini çıkar. Toplam yedi yıl çalışır Hozat ve Tunceli’de. Tunceli’ye çok kar yağdığı için kayak kursları açar. Halk kızak kullanmakta ancak kayak bilmemektedir. Malzemeleri Elazığ’dan temin eder. Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü’nden 20 çift kayak alır ve boş zamanlarda kayak öğretir çocuklara ve gençlere.

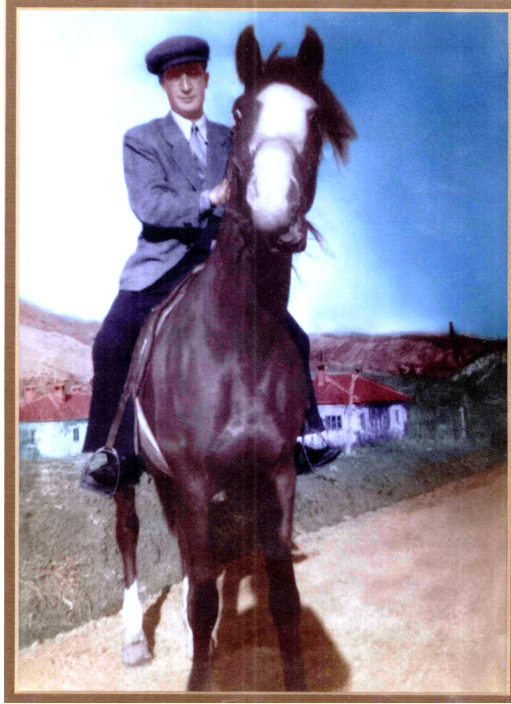
Daha önceleri bayram törenleri çok renksiz geçmektedir. Boru ve trampet takımı kurar ve bayramlar büyük coşku içinde geçmeye başlar. Halk konferanslarına başlar. Kitap okuma odaları kurar. Halka okuma yazma öğretir. Böylece eğitimin her yönünde halka yardımcı olmaya çalışır.

Resim 5. Beden Eğitimi Öğretmenliğinde Kurduğu Boru Trampet Takımından Bir Grup (19 Mayıs 1952)

Öğretmen ve memur tiyatroları kurar. Çünkü, sinema ve tiyatro yoktur ilde. İlçe ilçe tiyatro gösterileri, koro ve konferanslar düzenler sürekli. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Mevhibe İnönü gelir Tunceli'ye. İsmet Paşa'ya anlatırlar Feyzi Öz'ün çok çalışkan bir öğretmen olduğunu. İsmet Paşa çağırır, hem *"teşekkür eder"* hem de *"istediğin yere tayin edelim seni"* der. Ancak hocanın cevabı *"Efendim müsaade edin bir yıl daha çalışayım, çocukları beşinci sınıftan mezun edeyim"* olur. Tunceli Merkez'de de aynı faaliyetleri devam ettirir. Daha sonra Celal Bayar gelir Tunceli'ye. *"Ne kadardır burada çalışıyorsun?"* diye sorar. *"Altı yıl"* diye cevap verir. Celal Bayar, *"Altı ay demek istiyorsun galiba"* der şaşırarak. O da istediği yere tayin edebileceğini söyler, ancak Feyzi Hoca, yine öğrencilerinin mezun olmasını beklediğini ileri sürer. Halk da *"Aman almayın öğretmenimizi"* diye yalvarır.

Temsillerde öğretmenlerle birlikte başrol oynarlar. Temsil oynayacakları salonlarda dekorların resimlerini de kendisi yapar. Toprak boya bulup onunla dekorlar hazırlar. Bir taraftan öğrencilerini, diğer yandan halkı eğitir. Bu arada mahalli gazete çıkarır. Matbaa yoktur ve daktilo ile yazarlar gazeteleri. Öğrencilerden muhabir ve yazar olarak yararlanırlar. Valiye gidip röportaj yaparlar. Bu arada Tunceli’de ortaokul açılır ve orada 1950- 1953 yılları arasında beden eğitimi öğretmenliği yapar. Sporu daha da geliştirir ve kayak öğretmeye devam eder öğrencilere.

Resim 6. Feyzi Öz Öğretmenlik Günlerinde At Üstünde

Çocukların pek çoğu okumaya uzak köylerden gelirler. İki güzel ırmak vardır. Munzur ve Harçık Irmağını köprü olmadığı için yüzerek geçip okula gelir çocuklar. Bu günlere ait bir anasını şöyle anlatır; *“Bir gün sudan geçerken elbiseleri donar öğrencilerin. Oturun diyorum oturamıyorlar. Elbiseleri ile geçmişler”*. Öğretmen odasına götürüp kurutur üstlerini. Böyle olmaz der ve pansiyon açılması için uğraş verir. Kendisi eline kazmayı alarak temel kazmaya başlar. Halk da destek olur ve pansiyon yaptırırlar uzaktan gelen öğrenciler için.

Resim 7. Tunceli İlinde Cumhuriyet Bayramı Konuşmasını Yaparken
(29 Ekim 1949)

“Tunceli dünyanın en güzel yeri idi. Suç yok, hapishaneler boştu” diye anlatır Tunceli’yi. Tarık İspanya’da oyununun başrolünü oynar. “Bir gün öndeki hanımlar baygınlık geçirdi ben rolümü oynarken. Ben de benim oyunumdan etkilendikleri için bayıldıklarını zannettim. Meğer sakalı tutturmak için eteri fazla sürmüşler yüzüme, hanımlar kokudan bayılmış. Eter yüzünden benim de kulaklarım duymadı suflörün ne dediğini”. Yedi yıl süren bu zengin öğretmenlik deneyiminden sonra askere gider.

Askerlik Nedeniyle Ankara’ya Geliş

1953 yılında önce altı ay Ankara Yedek Subay Okulunda, daha sonra da bir yıl Etimesgut Zırhlı Birlikler’de yapar askerliğini. Boş durmaz orada da; öğretmenlere konferanslar verir. Bir tiyatro ekibi kurarlar. Sonradan Ankara Belediye Başkanı olan Turgut Tokar de katılır bu çalışmalara.1954’te terhis olur. Tayin listesine girer yeniden.

Resim 8. M. Feyzi Öz Askerlik Günlerinde

Yeniden Öğretmenlik

Ayaş'ın Anayurt Köyü birleştirilmiş sınıflı İlkokulu'na müdür yetkili öğretmenliğine tayin ederler onu, terhis sonrası. İlk kez okul müdürlüğü de başlar kariyerinde böylece. Bir öğretim yılı orada çalışır. Sincan'a kadar trenle gider. Sincan'dan 10-15 kilometre uzaklıktadır köy. Arada bir ırmak vardır ve köprü olmadığı için ırmağı elbiselerini çıkarıp yürüyerek geçer. Köylüler misafir eder onu. Haftada bir şehre gider bu şekilde. En çok çoban köpeklerinin saldırısına uğramaktan korkar. Oturup elini başına koyunca köpeklerin saldırısından korunacağı öğretilmiştir öğretmen okulunda; o da

öyle yapar. Yıllar sonra ziyarete gider, öğretmenlik yaptığı Anayurt Köyünü eşi ve çocuklarıyla birlikte.

Daha sonra Gazi Orman Çiftliği Çocuk Yetiştirme Yurdu öğretmenliğine tayin olur. Oradaki erkek çocukların yetişmesi için gayret sarf eder. Bir müdür ve bir öğretmen daha vardır; ancak en genç öğretmen olarak daha fazla çalışmaktadır Feyzi Hoca. Çocuklar başka okullarda öğrenim görürler, ancak yurttan da eğitim ve sevgiye ihtiyaçları vardır. Bitlenen çocuklarla ilgilenmek, yatakhanelere DDT ile ilaçlamak gibi görevler de ona düşer. Anne babalık yapar 6-7 yaşında yurda gelen çocuklara. Yıllar sonra sevgi ile kucak açtığı çocuklar, iş gücü sahibi yetişkinler olarak çıkar karşısına. *“Yıllar geçtikten sonra, bir gün Hacettepe Üniversitesi Hastanesi’nin merdivenlerinden bir genç koşup geldi: Siz Mehmet Feyzi Öz, benim öğretmenimsiniz. Ben, yetiştirme yurduna 7 yaşında gelen, kucağınıza aldığınız öğrencilerdenim. Şimdi yüksek mühendis oldum”*. Bir başka öğrencisi Hava Harp Okulunu bitirip Hava Binbaşı olur. *“Çantacıya gittim bir gün, çantacı para almak istemedi. Ben sizin yetiştirme yurdundan öğrencinizim dedi”*.

Gazi Eğitim Pedagoji Bölümüne Giriş

Yaşı 29 olur ve yükseköğretim yapmanın son sınırındır bu. Kardeşlerini okutmuştur ve ileri sınıflara gelmişlerdir. Sınava girer ve 1955 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’nde yatılı okuma hakkı kazanır. Bu arada üç kardeş, henüz okullarını bitirmemiştir. Annesini Elazığ’dan getirir ve Ankara’da bir ev tutar. Kardeşlerden biri Balıkesir’de yatılı okulda, diğeri Akçadağ Köy Enstitüsü’nde okumaktadır. Para kazanması gerekmektedir. Gazetelere başvurur ve Ulus Gazetesi’nde eğitim yazıları yazmaya başlar. Kazandığı para yetmediği için Ulus, Zafer, Hakimiyet ve Milliyet Gazetelerinde aynı zamanda yazı yazmaya başlar. Gece saat ona kadar, yatılı olarak kaldığı Gazi Eğitim Enstitüsü’ne dönmesi gerekir. Ancak o çalışmak zorundadır. Çok iyi bir Müdürleri vardır ve Müdür Feyzi Öz’e izin verir. Görevlilere *“Feyzi istediği zaman okula girebilir”* diye talimat verir. Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürü, daha önce de İzmir Kız Muallim Mektebi Müdürlüğü yapmış olan, aynı zamanda, Ankara Milli Eğitim Müdürü ünlü eğitimci Bahapars’ın kızı, Vedide Bahapars isminde, çok değerli bir eğitimidir.

Gazetecilik ve öğrenciliği bir arada yürütmeye çalışırken, bir taraftan da *“Yeni Öğretmen”* isimli bir dergi çıkarmaya başlarlar. Tabii, bu arada derslerine de çalışması gerekmektedir. Zaman buldukça Fransızca Bölümüne de devam ederek Fransızca dilini geliştirir. O günlere ait bir anısını şöyle anlatır; *“Gazi Eğitimde çalıştığımız süre emekliliğimize sayılmıyordu. Öğrencilere söz verdim. Burada çalıştığımız süre emekliliğe*

sayılsın ve maaşlı olsun diye. Girişimler başarılı olmadı, çünkü Talim Terbiye hayır dedi. Sonra Talim Terbiye Kurulu Üyesi oldum ve yıllar sonra bunu kabul ettirdim arkadaşlara. Örnek olarak Harp Akademilerini gösterdim. Üç yıl öğretmenlik ve askerlik yapmış olmak gerekiyordu. Meclise gidip Harp Akademilerine verilen hakları talep ediyordum”.

Resim 9. Gazi Eğitim Yıllarında Feyzi Öz

“Gazi Eğitimde iken biz gösteriler yapardık. Eğitim Fakültesi, Eğitim Üniversitesi istiyoruz diye. “Ziraat, Veteriner Fakültesi var, insan için Eğitim Fakültesi niçin yok?” derdik. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi açıldı ve çok mutlu olduk” diye not düşer Eğitim Fakültesi’nin kuruluşunun önemi ile ilgili.

“Sonra Gazi’de de konferanslar verdim. Yüksek Okullar Talebe Birliği başkanı oldum Kız Teknik Öğretmen Okulu, Erkek Teknik Öğretmen Okulu ve Gazi Eğitimin öğrencilerinin temsilciliği idi bu. İsmet Paşa ve Bakanlarla görüşürdüm. Bakanlar bana karşı iyi davranırdı. Gazi Eğitim Enstitüsü’nde Hüsnü Cırtlı, Turan Oğuzkan ve Feriha Baymur hocalarımız oldu. Dr. Ziya Dalat, Vedide Bahapars metot derslerimize girerdi. Mithat Enç, Muvaffak Uyanık (Almanya’da ihtisas yapmış) gibi iyi hocalardan güzel dersler aldık”. 1957’de mezun olur Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Psikoloji Bölümünden.

Müfettişliğe Geçiş

Gazi Pedagoji mezunları ya öğretmen okullarına öğretmen, ya da müfettişliğe başladılar. Feyzi Hoca da Ankara'ya 1957'de ilköğretim müfettişi olarak atanır. Teftiş sistemi ile ilgili anılarını şöyle özetler: *“Ankara’da o tarihte 20 kadar ilköğretim müfettişi vardı. Grup sistemi de yoktu. Sayı arttıkça grup sistemi başladı. “Ben müfettişim emrederim” biçiminde düşünmezdim; öğretmenlerle her şeyi paylaşırdım. Tüm İlköğretim Müfettişleri Derneği (TİMDER) Genel Başkanlığına adaylığımı koydum ve kazandım. 15 yıl Genel Başkanlığı yürüttüm. Sonra Tüm Eğitim Müfettişleri ve Eğitimcileri Derneği (TEMSEN) Genel Başkanı oldum. Halen de bu sendikanın Onursal Başkanlığını yürütüyorum”.*

Çok önemli çalışmalar yapar. *“Ben yayın hayatımı müfettişlikte de sürdürdüm. Konferanslar, tiyatro çalışmaları ve geceleri halkı aydınlatmak için slâyt gösterileri ile eğitim yapardık. FRTM’den film makineleri ve filmleri alıp öğretmenlere öğretilirdim. Onlar da, halka gösterirdi. Öğretmen tiyatroları çok başarılı oldu. Kırıkkale’de, Beypazarı’nda öğretmen tiyatroları kurduk. Kırıkkale’deki öğretmen tiyatrosunu izlemeye gelen İlköğretim genel Müdürü Osman Ülkümen derin memnunluğunu ifade etti. Kültür ve sanat hareketlerine çok önem verirdim. Operalarda salonlarda çok boş yer olurdu. Genel Müdür Mithat Fenmen ile görüşüp her temsilde müfettiş ve öğretmenler için 200 ücretsiz davetiye aldım. Bu davetiye dağıtma sistemi üç yıl devam etti. Çubuk İlçesi Teftiş Bölgesi’ndeki öğretmenler operanın güzelliklerini halka da anlattılar. Bunun üzerine Çubuk Belediye Başkanı ve Halkı “Biz de opera isteriz” demeye başladılar. Bütün ilçeyi operaya götürmek mümkün değildi. Sayın Mithat Fenmen ile görüşerek üç perdelik opereti Çubuk İlçesi’ne götürmeye karar verdik. Operet gününü Çubuk Pazar alışveriş gününe rastlattım. Böylece Çubuk halkı ve köyden gelen vatandaşlar üç perdelik opereti hayranlıkla izlediler ve bu olayın ilçeye giden ilk operet olduğunu söyledi Genel Müdür Mithat Fenmen”.*

TİMDER ve TEMSEN başkanlığını yürüttüğü zamanlar dernek toplantıları yaparlar. Pek çok önemli kişi katılır bu toplantılara. Tercüman Gazetesi yazarı Ali Rıza Alp bütün toplantılara gelir ve yazılarında *“poz müfettişler, toz müfettişler ve öz müfettişler”* olarak müfettişleri üç gruba ayırır. *“Öz müfettiş olarak senin adını yazdım”* der Feyzi Öz Hocaya. Eğitim aşığı bir gazetecidir. Bir gün uçağa giderken Feyzi Hocanın valizini alıp taşımak ister. Hoca itiraz eder. *“Sen ünlü bir gazetecisin nasıl olur?”* der. Ali Rıza Bey, *“Olsun, yıllardır sizin çalışmalarınızı izliyorum, böyle olması gerekir”* diye cevap verir. *“Cumhuriyet Gazetesi yazarı Mustafa Ekmekçi de, kurullarımızı izler, çok olumlu yazılar yazardı”* sözleriyle anlatır o günleri.

Turan Feyzioğlu başbakan yardımcısı iken davet eder ve Atatürkçü çalışmaları için TİMDER’e teşekkür eder. Bu arada Adalet Partisi 150 müfettişi görevden alıp sürgüne gönderir ya da öğretmenliğe döndürür. Ali Naili Erdem Bakan’dır ve müfettişlerin kongresine katılır. Feyzi Hoca açış konuşmasını yaparken, “Sayın Bakan onur verdiniz” der. Görevden alınan müfettişlerle ilgili sorunun çözümünü iyi ilişkileri geliştirerek çözmek ister ve bir örnek verir:

“İnançlarımıza göre her şeyi ehline vermelidir” dedim. “Peygamber efendimiz Kabeyi zaptettiği zaman, anahtarını istemiş. Oranın bekçisi, vermemiş anahtarı. Hazreti Ali koşmuş elini bükmüş ve anahtarı almış. Sonra bir vahiy gelmiş. “Her işi ehline ver” diye. Bunun üzerine, Peygamberimiz “Al anahtarı sen bu işin ehlisin” demiş. Parti başkanlarının sözü ile değil, ehil insanların elinde olmalı işler dedim”. Açış konuşması biter. Bakan konuşmak ister. Sayın Öz’ün konuşmasını ve verdiği örneği hayranlıkla izledik. Ben anladım ki gerekli tahkikat yapılmamış. Müsteşara emrediyorum. “Hemen gidip 150 müfettişi göreve geri alacak” der. O gün müfettişler görevlerine döner.

Kadınların Milli Eğitim Bakanlığında müfettişlik mesleğine girişi ile ilgili çok önemli bir katkısı olur Feyzi Hocanın. Şöyle anlatır bu önemli yeniliğin öyküsünü: *“1957 yılında İzmir’de bir kadın müfettiş vardır sadece. Özel eğitim mezunu olduğu için yer bulamamışlar. Geçici olarak görevlendirmişler. O da ayrıldı sonra. Müfettişler Derneği Genel Başkanlığım ve yönetim kurulumuz var beş kişilik. TBMM Eğitim Komisyonu ile görüştük ve meselelerimizin birçoklarını hallettiler. Bakan İlhami Ertem bizi dinledi.*

Ayrıca kurstan gelen müfettişlerin yükselmeleri 4. dereceye kadar gelip kalıyordu. Yüksek tahsilliler ise 1. dereceye kadar gelebiliyordu. Bu arkadaşlar bizimle aynı görevi yapıyorlar. Aynı görevi yapana aynı hakkı vermek adil değil midir? Bakan, haklılar ve bu insanlarda hiç kıskançlık yok, dedi. O zaman ben doktoramı da yapmıştım. Grup halinde makamına davet etti, gittik. İsteklerimizin büyük bölümünü yerine getirdi. Öğretmenlere de haklar sağladık, ödeneklerini artırdık. Bakan ve eğitim komisyonu ile aramızda bir güven ilişkisi gelişti.

Bakan, “Sayın Öz, size hayranlık duyduk, doğru söylüyorsunuz, bizi doğru yönlendiriyorsunuz. Yalnız benim bir sorunum var. Bunun çözüm yolunu arayın” der. “Buyurun Sayın Bakan; biz sadece isteyen değil, size de yardımcı bir kuruluşuz”. Bunun üzerine Bakan “Benim bayan müfettişe çok ihtiyacım var. Özel tahkikatlar oluyor. Bayanların yürütmesi gerek” der. “Sayın Bakan, bayan öğretmenlerden çok arkadaşım var. Bu işi çok iyi yapabilirler” der Feyzi Hoca. “Olur mu?” der bakan. “Köylere nasıl giderler? ata nasıl binerler?”. Şu cevabı verir Feyzi Hoca; “Sayın bakan niçin binmesinler? Bunlar Türk kadınları. Bunlar Amazon’da savaşmadılar mı, kılıç

sallamadılar mı? Bunlar ata da binerler her görevi yaparlar.” Heyecanla savundum kadınların bu görevi yapabileceğini. “Amerika’da bayan müfettiş var mı?” diye sordu. Amerika’da da var, İngiltere’de de var dedim. Avrupa Konseyi’nin toplantısından geliyorum. Komisyonun başkanı da, Her Majestelerinin Müfettişi Mrs. Tez’di dedim. Hemen çağırdı müsteşarı, “Kadınlar da müfettişlik yapıyormuş, kadın müfettiş atayalım” dedi ve devam etti. “Ya bak İngiltere’de de varmış hem de Kraliçe’nin müfettişi imiş. Derhal karar vereceğiz, bayan müfettiş atayacağız” dedi. O hafta ilan verildi. Kadın müfettişler atanmaya başlandı. Kadınların girdiği yerlerde işler daha iyi yürümeye başladı.”

ABD’de Yüksek Lisans Eğitimi

Müfettişlik yıllarında Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) sınavını kazanarak 1965 yılında Georgetown Üniversitesi’ne gider. Orada üç ay daha İngilizce kursu alır. Yeterlik sınavına girip başardıktan sonra Minnesota Üniversitesi’ne gider. Eşi ve çocukları gelemeyince geri dönmek ister. Ancak eşi bu fikirden onu caydırır. Bu fırsatı değerlendirilmesi gerektiğini söyler ve ABD’de kalır. Cevat Alkan ve Kemal Akgün ile birlikte eğitim görür orada. Nihat Bilgen ve Kemal Güçlüol ile aynı dönemde; ancak farklı üniversitelerde öğrenim görürler. Öncelikle lisans tamamlama yaparlar. Bu aşamada daha önce Gazi Eğitim Enstitüsü’nde iken aldığı derslerin çoğunu sayarlar ve üstüne bazı dersler alır.

Resim 10. Feyzi Öz Doktora Yaptığı Dönemde

Lisans tamamlama bitince 1965 yılında Minnesota’da yoğun bir çalışmaya girer. Hocalar ABD’li öğrencilere göre ders verir. Buna da bir çözüm bulur, bir teyp alır, hocaların masasının üzerine koyar ve bütün dersleri kaydeder. Böylece bir çok defa dinleyerek hem İngilizcesi gelişir, hem de derslerde çok başarılı olur. Sınavda A + alır. Hoca inanamaz ve tekrar sınava alır. Yine aynı başarıyı gösterir.

“Türkiye’de İlköğretim Müfettişlerinin Rolü ve Önemi” başlıklı bir yüksek lisans tezi ile yüksek lisans programını tamamlar. Doktora’dan da bazı dersler alır. Türkiye’yi tanıtıcı pek çok çalışmalar yapar.

Yüksek lisans bittikten sonra ileri eğitim için Chicago’ya gidip bir dönem Psikoloji dersleri alır. Washington’a dönmek için telefon eder. Kalıp devam etmek ister misiniz? derler. Ancak doktora için orada kalmayı, çocuklarının Türkiye’de olması nedeniyle istemez. *“Dönebilmeniz için Michigan’a gidip iletişim dersleri almanız gerekir”* der yetkililer. Feyzi Hoca almak istemez bu dersi; ancak anlaşma gereği bu dersi alması gereklidir. Ne var ki, başta istemediği bu ders, onun için çok yararlı olur: *“İyi ki gitmişim. İletişim de bir bilim olmuş. Benim çok işime yaradı. Bu tek bir dersti ama dört hoca birden derse girerdi”*. Bu dersi de tamamladıktan sonra, 1967 yılında Türkiye’ye döner. Daha sonra, İngiltere’de Cambridge Üniversitesinde, “Okul Programları”; Derby Üniversitesinde “Eğitim Yönetimi”; Souhthampton Üniversitesinde “Teftiş” alanlarında çalışmaları olur.

Müfettişliğe Devam

Uzun bir müfettişlik deneyiminin üzerine, ABD’de eğitim yönetimi ve teftişi alanında yüksek lisans da yaparak teori ve uygulamayı bütünleştirir. *“ABD’deki ve İngiltere’deki müfettişlerin öğretmene danışmanlık rolünün bizde de gerçekleşmesine ve o havanın teftişte yerleşmesini sağlamaya çalıştım. O dönemlerde bizde müfettişin üç görevi vardı. Birincisi teftiş etmek rapor vermek, rehberlik ve yetiştirme ve son olarak tahkikat yapmak. Ben ağırlığı hep rehberliğe verdim. Öğretmenlerle çok güzel ilişkimiz oldu. Yıllarca öğretmenler unutmadı beni ve benim gibi düşünenleri. Öğrenimim sırasında edindiğim başka teknikleri uyguladım. Kişinin hataları bile varsa, önce olumlu ve iyi yanlarını dile getirdim. “Şunu ne kadar iyi yaptın büyük hayranlık duydum. Şunu da şöyle yapsan iyi olur” dedim. Öğretmen hazır olduğunda teftiş ettim. Çat kapı gitmedim. Haber gönderip, “ziyaret etmemi istemeyen öğretmen var mı? diyordum. 1957-1978 yılları arasında 18 yıllık müfettişliğimde sadece üç kişi gelmesin dedi ve diğer öğretmenler de onlara değer verdiğim için çok mutlu oldular”*.

Doktora Eğitimi

1970'lerde Hacettepe Üniversitesinde doktora eğitimine başlar Feyzi Hoca. Prof. Dr. Selahattin Ertürk'ün danışmanlığında Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında doktora programını 1977 yılında tamamlar. Tez konusu "Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerinin Rolü" başlığını taşımaktadır. Doktoralı tek müfettiş olarak da öncülüğünü sürdürür. Kendisinden sonra yüksek lisansa başlayan müfettiş arkadaşları olur.

Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma Yazma ve Genel Kültür Denetmenliği

İlköğretim müfettişliği görevi sürerken Feyzi Hoca bir yandan da 1957 yılından 1964'e kadar yedi yıl Türk Silahlı Kuvvetleri Okuma Yazma ve Genel Kültür Denetmeni olarak bütün Türkiye'de denetimler yapar. *"Oradaki denetime dört kişilik özel uçakla gidilirdi. Bir general, bir kurmay albay askeri teftiş yaparken, ben de eğitim teftişi yapardım. Şimdi bana "Nerede okudunuz?" diyorlar. Ben bir de Ordu Üniversitesi'nde okudum diyorum"* sözleriyle açıklar o günlerde yaptıklarının ve kendi deneyimlerine kattıklarının önemini.

İlk okuma yazma seferberliği, Atatürk'ün önderliğindeki Millet Mektepleri çalışmalarıdır. 50 yıldan beri ise, Türkiye'nin halk okuma yazma kitaplarını hazırlayan birisi, sekiz kampanyanın yedisinin kitaplarını, televizyon dizilerinin senaryolarını hazırlayan kişidir Feyzi Öz. Bu ilginç ve önemli çalışmalarını şu şekilde anlatır: *"Gazi'de öğrenci olduğum yıllarda, bu konudaki çalışmalarımı bilen hocamız Turhan Oğuzkan okuma yazma seferberliği için yardımımı istedi. AID yardımı ile, Türk ordusundaki erlerin eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi amaçlanıyordu. Öncelikle erlere okuma yazma öğreteceğiz. Sonra da erlerin İlkokulu bitirmelerini sağlamaya çalışacağız. Okuma yazma kitaplarını yazabilmek için halkın dilindeki sözcükleri saymamız gerek. Bu nedenle berber dükkânlarına, pazarlara mikrofonlar koyduk. Halk gazetelerini tarattık. Neticede halkın 900 kelime kullanıldığını saptadık. Bu kelimeleri sırası ile kullanmaya başladık. Önce 100, sonra 200 kelime kullandık. Denemeler yapıyoruz. Milli Eğitimin Test Bürosunda hazırlanan zekâ testini uygulayarak erleri A,B, C gruplarına ayırıyoruz. Okuma yazmadan sonra kültürlerini geliştirecek kitaplar hazırlamak için tanınmış yazarlardan yararlanmak gerekti. Fakir Baykurt, Emin Özdemir, Ferhan Oğuzkan gibi yazarlarla üç takım kitap, 40 adet halk kitabı hazırladık. Sınır Kavgası isimli bir kitabı Fakir Baykurt yazdı. Kavgaya yerine problemi dostlukla halletmeyi anlatan harika bir kitapçı. Milli Eğitim adına ben yetkiliydim".*

Resim 11: Silvan’da Yaptığı Ordu Okuma Yazma Okulu Denetimi Sonrası Malabadi Köprüsünde (15 Kasım 1962)

Bu büyük proje ile ilgili olarak açıklamalarına şöyle devam eder: “16 eğitim merkezinde okullar kuruldu, binalar yaptırıldı. Para boldu 250 Milyon Dolar kadar yardım geldi. Askeri yardım bitti dendi. Milli Eğitim adına kışlada okullar yaptırıldı. 16 merkezde 45 okul açıldı. Bu okullar iki üç katlı binalardan oluşuyordu. Erlerin yatakhane, banyolar, mutfaklar, öğretmenlerin ve komutanların oturacağı binalar yapıldı. Komutanların odası sobalı iken, bu binalarda kalorifer vardı. 16 merkeze birer şef atandı ve şefler müfettişlerden seçildi. Müfettişleri bu işin tekniklerine göre yetiştiriyorum ben. Müfettişler 45 okulda çalışan 1200 öğretmeni yetiştiriyorlar. Müfettişler değiştiği zaman, yeni müfettişleri yetiştiriyordum. Özel uçaklarla dolaşıyoruz. Ben hem müfettişleri, hem de öğretmenleri teftiş ediyordum. Cemal Gürsel Paşa bu çalışmalara çok önem veriyordu. Eğer müfettiş, benim verdiğim rapora göre üstün başarılı ise, hem Genel Kurmay’dan takdirname, hem de birer maaş ikramiye alırlardı”.

Resim 12. Silvan Jandarma Er Eğitim Merkezi Okum Yazma Okulunda Denetim Sonrası Komutanlarla (15 kasım 1962)

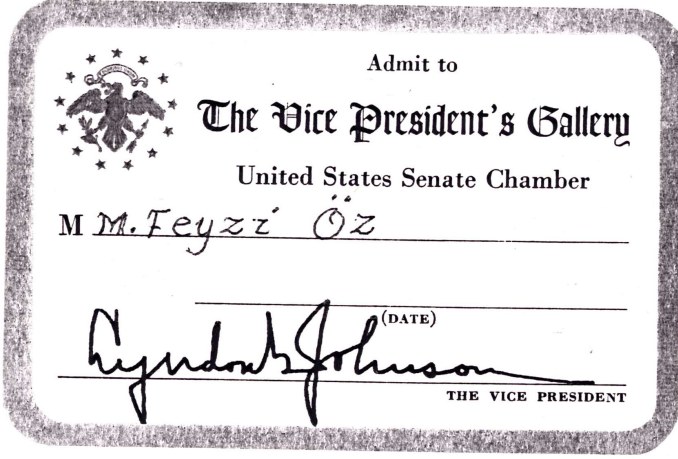
Yılda 100 bin ere okuma yazma öğretilir ve yedek subay öğretmenler görev yapar bu okullarda. Bu yalnız Türkiye için değil, dünya için bir mucizedir. Şöyle açıklar bu başarının temellerini: *“Bana inandılar ve güvendiler. Hem Genel Kurmay Başkanı, hem de Milli Eğitim. Çünkü ben köy öğretmenliğinden gelmiştim, halkı biliyordum”.*

“T.S.K. okuma yazma ve genel kültür eğitimi seferberliği projesi, çağdaş bilim ve tekniklere uygun olarak hazırlanıp, geliştirilmişti. Dünyaya örnek olan bir projeydi. Asya, Balkan Ülkeleri, Güney Amerika Ülkeleriyle, Afrika’dan gruplar gelerek bu projeyi incelemiş, örnek almışlardı. İlk önce, deneme dershanesinde metot ve yöntemler denenmiş, sonra taslaklarda düzeltmeler yapılarak materyallere ve yöntemlere son şekli verilmişti”.

A.B.D. Başkanı Johnson da Türkiye’ye gelişinde bu ün yapmış projeyi görmek istemişti. Şöyle anlatır bu ilginç görüşmeyi Feyzi Hoca: *“ Arzusu uygun bulunarak, iki yüzü aşkın gazeteci, radyo ve TV muhabiri ile Mamak Er Eğitim Kuruluşundaki okuma yazma okulu ziyaret edilmişti. Okul komutanı ile sınıflar ziyaret edilerek, çalışmalar izlenmişti. Yarbay Sabri Polat, çalışmaları gösteriyor, ben de açıklamalar yapıyordum. Dershanelerde okuma yazma, yurt bilgisi, matematik, tarım bilgileri ve seviyeye uygun teknoloji bilgileri veriliyordu. Salonda yapılan toplantıda, çalışmalar hakkında geniş bilgiler verildi. Briefing sonunda Başkanla birlikte gelen New York Times Gazetesi temsilcisi şu ilginç konuşmayı yaptı:*

“Ben uzun yıllardan beri, bu bölgedeki bütün ülkelerde görev yaptım. Türkiye’nin komşusu bazı ülkelerin orduları, halkının gözünü kapatmak için bir baskı unsuru olarak kullanılır. Oysa memnuniyetle gördük ki Türk Ordusu halka eğitim vermek ve onları çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmak için büyük bir çaba göstermektedir. Bu, bir ülke için büyük bir güç kaynağıdır. Ordunuzu kutluyorum” dedi.

“Başkan Johnson ve beraberindekiler, bu ziyaretten pek mutlu oldu. Bana da açıklamalarımın dolaylı teşekkür ederek. Kendisinin Kongreye Davet Kartını verdi”.

Resim 13: ABD Başkanı Johnson’un Kongreye Davet Kartı

Bürokraside Yükseliş

1978 yılında Talim Terbiye Kurulu Üye’si olur. Kreşten üniversiteye kadar eğitimle ilgili her konu bu kurulun yetkisindedir ve oraya üye olmak zordur. Şöyle anlatır bu üyeliğin nasıl geliştiğini: “Bir gün Bakanlıktan Personel Genel Müdürü çağırdı. Bakan Necdet Uğur sizin çalışmalarınızı hayranlıkla izlemiş, kurul üyeliği teklif ediyor dediler ve ben de kabul ettim. O zaman üçlü kararname ile atama yapılıyordu. Bir haftada çıktı kararnamem”.

Devamında şunları söyler;

“Talim Terbiye’de çok yoğun çalıştım. Beş yıl boyunca, doçentlik çalışmalarını da aksattığım için başvuramadım. Bu arada Avrupa Konseyi ve UNESCO Türkiye Temsilcisi oldum. 1983 yılında, Doğu ve Güney Avrupa Ülkeleri Eğitimde İşbirliği Komisyonu başkanlığı, Asya Pasifik Ülkeleri Milli Eğitim Bakanlığı Danışmanlığı yaptım. “Senin dış çalışmaların çok iyi gidiyor,

çok güzel raporlar geliyor.” dediler. Türk Cumhuriyetleri Eğitim Komisyonu Başkanlığı, Balkan Ülkeleri Kültürel İşbirliği Komisyonu Başkanlığı gibi görevler yaptım. Bu arada Avrupa Konseyi çalışmaları çok güç işti. Venedik’teki surların onarımı konusunda Avrupa Konseyi Başkanının konuşmasından sonra söz aldım ve Avrupa Venedik’le sınırlı değil, İstanbul’a da baksanız dedim”. Yıllar geçer UNESCO’nun 40. yılında, Bedrettin Dalan Feyzi Hoca’yı davet eder ve İstanbul’un surlarının tamir ettirilmesindeki katkıları için teşekkür eder.

1989 yılında doçent olur. Doçentliği aldığı gün, evde eşinin hazırladığı güzel bir yemekle bu başarıyı kutladıktan sonra *“Çok teşekkür ediyorum, ben çalışma odama geçiyorum.”* dedim. *“Hayrola”* dedi eşim, *“Yine mi sınav?”*. Dedim ki *“Profesörlük çalışmasını beş yıl içinde tamamlamam gerekiyor. Beş yılın birinci günü bu gün. Ve beş yılı bitirdiğim hafta profesörlüğe başvurdum.”*

1983 yılında Bakanlıktan emekli olur ve Avrupa Lisanları Enstitüsü Genel Müdürlüğü’ne getirilir. Yükseliş Koleji Bilim Kurulu Başkanlığı yapar. Ve aynı zamanda 1987- 1995 yılları arasında Hacettepe’de ders verir. Hacettepe’de profesör kadrosu olmadığı için, Isparta’ya profesör olarak gider. Eğitim Fakültesi’nin, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığını ve bir süre de dekan vekilliğini yapar 1999 yılına kadar.

Resim 14. Prof. Dr. M. Feyzi Öz Bir Grup Öğrencisi İle

İstanbul’da Yeni Ufuklar Vakıf Üniversitesi’ne kurucu Rektör olarak seçilir. Ancak bu kurum Harvard Üniversitesi ile birlikte çalıştığından, daha

sonra YÖK tarafından tanınmaz. İki yıl Kurucu Rektör olarak görev yapar; ancak sonra ayrılır. 2001’de Cumhurbaşkanlığı Ulusal Eğitime Destek Kampanyasında çalışmak için teklif alır.

Halk Okuma Yazma Kampanyalarına Büyük Katkılar

1981’de başlayıp 2005’e kadar devam eden televizyondaki okuma yazma programlarının yazarıdır Prof. Dr. Feyzi Öz. 79 kitap, 3 televizyon dizisinin senaryosunu hazırlar. Milli Eğitim Dergisi’nin Yazı Kurulu Başkanı, TİMDER Dergisinin başyazarı, pek çok araştırma ve yayının yazarıdır. İngilizce ve Fransızca bilmektedir.

Kariyerinde çok önemli olan işlere imza atan Feyzi Hoca önemli bir projenin daha yazarlığını üstlenir: *“19 Mayıs 2001 tarihinde sayın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından “Ulusal Eğitimi Destek Kampanyası” ilan edildi. Bu kampanya Dünya Okuma Yazma Günü olan 8 Eylül’de yürürlüğe girdi. Ben de 6 yıldır bu kampanyada çalışıyorum. Bu kampanyanın kitaplarını, televizyon dizisinin senaryosunu yazdım. İl il dolaşıp halk öğretmenliği yapacak, her meslekteki kişiyi öğretmen olarak yetiştiriyoruz. On meşale grubu yetiştirdik bu yolla. Her meslekte gönüllü öğretmenler yetiştirdik. Son toplantımız İstanbul’da oldu. Altı yıl içerisinde 7.200.000 yurttaşımıza okuma yazma öğretildi. İlkokulu bitirmek isteyenlere, o imkân sağlandı. Hanımlara ekonomik gelir getirici el becerileri kazandırıldı. O bakımdan bu kampanyayı ilan eden ve bir öğretmen çocuğu olan Sayın Cumhurbaşkanına, gecesini gündüzünü bu kampanyanın başarıya ulaşması için harcayan ve kendisi de bir öğretmen olan Sayın Semra Sezer Hanımefendiye şükran borçluyuz. Atatürk’ten sonraki yedi okuma yazma seferberliğinde görev yapan biri olarak, bu kampanyada görev almaktan çok mutlu oldum. Eskişehir toplantımızda oy birliği ile bu kampanyanın devamına karar verildi. Ben de bu kampanyanın içinde olacağım. Benim görevim, hem materyal hazırlamak, hem de il il dolaşıp valilere ve Milli Eğitim teşkilatına yardımcı olmak. Halka hizmet etmekten büyük mutluluk duyuyorum”.*

Resim 15. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda, Prof. Dr. M. Feyzi Öz ve eşi Beğenal Öz, Çankaya Köşkü'ndeki "Kabul Resminde" Cumhurbaşkanımız Sayın Ahmet Necdet Sezer'e ve eşleri Sayın Semra Sezer'e tebriklerini sunuyorlar.

Eğitim Bilimlerinin Türkiye'deki Durumu

Eğitim bilimleri alanı Türkiye'ye çok hizmetler yapıyor, özellikle Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi görünmeyen çok güzel hizmetler sunuyor ve eğitimin bir bilim olduğu anlayışını kazandırıyor. Ona göre. Eğitim Bilimleri Fakültesinin yetiştirdiği öğrenciler, onların diğer fakültelerde görev alması, yayınladığı kitaplar, dergiler, 3 Mart toplantıları Feyzi Hoca'yı çok mutlu eder. *"Güzel olan şeyleri, güzel dile getirmemiz lazım"* der. *"Bu çalışmaların öncüleri eğitim fakülteleri. Eğitim fakültelerinde hep idealist arkadaşlar görevlendirildiler. Profesörlüğü aldım diye kenara çekilmiyorlar"* der devamında.

Resim 16. Bir Bilimsel Toplantıda Konuşma Yaparken

Genç Akademisyenlere Tavsiye

Planlı çalışmanın önemini vurgular. Hem dünyada hem Türkiye’de neler olup bittiğini tam olarak anlamak için, yılmadan çalışmanın ve gayret etmenin gerekliliğini dile getirir. Şu sözlerle konuşmasını bitirir *“Türk kültürünün öncüsü olmak için sistemli çalışmalara ihtiyaç vardır.”*

Teftiş Sisteminin Etkili İşleyebilmesi İçin Neler Yapılmalı?

Türkiye’de Bakanlık ve İlköğretim müfettişliği, eğitim müfettişliği altında birleştirilip, özerk bir kuruluş olmalı. Böylece bürokrasinin etkisinde kalmamalı. Eğitim alanı sürekli geliyor. Müfettişlerin sık sık eğitim fakültelerinde hizmet içinde yetiştirilmesi gereklidir. Yurt dışında, her yıl eğitim vardır. Müfettişlerin eğitim ve yönetim bilimi alanındaki gelişmeleri izlemeleri çok yararlı olur.

Prof. Dr. Feyzi Öz'ün Yayınları

1. Eğitim ve Öğretim Kılavuzu. Ülkü yayınları.1964.
2. Yetişkinler Okuma Yazma Kitapları. (5 Kitap Türk Silahlı Kuvvetleri için). Milli Eğitim Bakanlığı. 1960.
3. Marşlar (T.S.K. için). Milli Eğitim Bakanlığı. 1962.
4. Er Fıkraları (T.S.K. için). Milli Eğitim Bakanlığı. 1963.
5. İşlevsel Okuma Yazma Dizisi. (8 Takım, 3'er Kitap). Milli Eğitim Bakanlığı. 1970.
6. İlkokuma Alfabe (3 Kitap). Milli Eğitim Bakanlığı. 1972.
7. Güzel Türkçe (5 Kitap+ 1 Kılavuz). Milli Eğitim Bakanlığı. 1972.
8. Kardeşle Okuma Dizisi. (10 Kitap). Özler yayınları. 1973.
9. İlkadım Dizisi (8 Kitap). 1972
10. İlkokuma Kitabı. Milliyet yayınları. 1974.
11. Uygulamalı İlk Okuma Yazma. ANI Yayınları. 2000 ve 2005.
12. Uygulamalı Türkçe Öğretimi. ANI Yayınları. 2002 ve 2005.
13. T.C.'de Okuma Yazma Seferberlikleri ve Yönetimi. Anadolu Üniversitesi. 1998.
14. T.C. Milli Eğitim Sisteminde Teftiş. Osmangazi Üniversitesi. 2000.
15. 3 TV Dizisi Senaryosu. TRT. 1981-1995-2000.

KÖY ENSTİTÜSÜNDEN EĞİTİM YÖNETİMİNE BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran

Resim1. Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran

Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran, 1930 yılında eski adı Efsus olan Afşin'de doğar. Annesinin adı Hacıkız'dır. Babası Hacıömer Bey, bakkallık ve çiftçilikle uğraşır. On iki kardeşi olmuştur ancak bu kardeşlerden iki erkek ve beş kız kardeşi hayattadır. Diğer kardeşleri doğduktan kısa bir süre sonra yaşamını yitirmiştir.

1951 yılında Behiye Hanım'la evlenmiştir. Bir kızları ve bir kız torunları vardır.

Resim 2. İbrahim Ethem Başaran Eşi Behiye Hanım İle

İlk Öğrenim Yılları

Köy ile kasaba arasında bir büyüklüğü olan Afşin’de, bağın bahçenin içinde güzel bir çocukluk geçirir İbrahim Hoca. Beş buçuk yaşında okula başlar. Efsus İlkokulu’nun başöğretmeni akrabasıdır. Kendisini numara vermeden ve kaydını yapmadan “Şube”ye alırlar. Küçük bir kalem ve bir de defter verirler, sene sonunda da bir sınav yaparak ikinci sınıfa alırlar. İbrahim Hoca şubeden ikiye geçmiştir. 1940 yılında ilkokulu bitirir.

Köy Enstitüsü Yılları Başlıyor

Sınavla Adana Düziçi Köy Enstitüsü’ne gider. Sınava başvuranların sayısı bir hayli fazladır. Sınav Komisyonu’nda ilköğretim müfettişi, maarif memuru, başöğretmen bulunmaktadır. İçlerinde İbrahim Hoca’nın da bulunduğu üç öğrenci bu sınavı kazanır. On bir yaşında Düziçi Köy Enstitüsü’ne başlar. Köy Enstitüsü’ne gitme aslında bir “kaçıştır” onun için. Çünkü annesini daha üç yaşında iken kaybetmiştir. Daha sonra tekrar evlenen babası ise ilkokul son sınıfta vefat etmiştir. Bu sırada Köy Enstitüsü’nü kazanınca yatılı olarak okumak üzere oraya gönderilir. Aslında öğretmen olmak

kendi tercihi değildir. O dönemlere ait tek bildiği, özel bir meslek tercihinin olmadığı, sadece okumak istediğidir.

Efsus'tan gelen öğrencileri sınavı kazanmalarına rağmen başlangıçta Köy Enstitüsü'ne almazlar. Bunun nedeni köyden değil nahiyeden gelmiş olmalarıdır. Çünkü o dönemlerde nahiyeye kent sayılmaktadır ve köy enstitülerine yalnızca köy okulunu bitiren çocuklar alınmaktadır. Ancak üç arkadaş ısrarla okuldan ayrılmak istemezler. Bunun üzerine üçünü çok zor işlere koşarlar, okulu bırakıp gitmeleri umuduyla. Ama üç arkadaş bu durumdan yılmazlar. Bu sırada Enstitü Müdürü, Bakanlığa bir yazı yazar ve nahiyeye okullarından mezun olanların köy enstitülerine alınıp alınmayacağını sorar. İki ay kadar sonra Bakanlıktan yazı gelir. Gelen yazıda "*Nahiyenin köyden sayıldığı*" yazıyordu. Bu yazı sonucunda sadece Efsus'taki değil, bütün nahiyelerdeki çocuklar köy enstitülerine alınırlar. Böylece güzel bir kapı açılır. Ancak her ne kadar derslere de girse, ağır işlerde de çalışsa resmi öğrenci konumunda olmadığı için bu üç aylık bekleyiş İbrahim Hoca'nın bir yılına mal olur.

Köy Enstitüsü'ndeki günlerini şöyle anlatır İbrahim Hoca;

"Köy Enstitüsü değişik bir okuldu. Öğretmen bir küme başımız vardı. Bu küme başı bizim için bir anne baba gibiydi adeta. Bizim hastalığımızla, vücut temizliğimizle (tırnak muayenesinden bit muayenesine kadar her şeyle) ilgilenirlerdi. O yıllar savaş yıllarıydı ve özellikle yatılı okullarda bitlenme yaygındı. Ama mümkün olduğu kadar bizi korumaya çalıştılar.

Yemeklerimiz fena değildi. Oldukça iyi bakılıyorduk ama yemekler özellikle büyük arkadaşlar için yetersizdi. Biz küçük olduğumuz için genellikle bizim ekmeğimizin bir kısmını alırlardı. Biz de seve seve verirdik.

Çeşitli işlerde çalışırdık. Büyük çocukların işi çok daha ağırdı. Ben genellikle temizlik nöbetçiliği ve tarımda kümes bakıcılığı yapardım. İnşaat işinde su taşırdım. Kendi binamızı kendimiz yaptık. Kendi yiyeceğimizi kendimiz ürettik. Bu toplumsal hava içinde öylesine bir ağabey-kardeş ilişkisi vardı ki insan kendisini bir ailede sanıyordu. Onun için köy enstitüsü mezunları birbirine çok bağlıdır. Ben de büyük arkadaşlarımdan çok yardım gördüm. Mesela götüremeyeceğim bir şey olduğunda hemen bana yardım ederlerdi."

Köy Enstitüsü'ndeki eğitim ve öğretim hayatını da şöyle değerlendirir;

"Gördüğümüz dersler bize özgüydü. İş, tarım ve kültür derslerimiz vardı. Sonradan öğrendiğime göre kültür derslerinin programı Bakanlık tarafından belirlenen ilkeler doğrultusunda Enstitü Öğretmenler Kurulu tarafından yapılıyordu. Önceleri ortaokullarda okutulan kitapları okurduk. Sonra öğret-

men okulu kitapları da gelmeye başladı. Kültür derslerimiz ağırdı. Köylerden gelenler oldukça zorlanıyordu.

Sosyal etkinlikler çok fazlaydı. Bir müzik aleti çalmak zorunluydu. Ben aslında piyano çalmak istemiştim. Ancak piyano bozuldu. Yenisi de alınamadı. Bu yüzden piyanoyu yarıda bıraktım. Aslında Chopin Metodu’nun bir kısmını halletmiştim. Sonra kemana başlamak istedim fakat öğretmenim parmaklarını kısa buldu. Bana mandolin çalmayı önerdi.

Ulusal oyunlar öğretilirdi. Sabah jimnastiği ulusal oyunlar oynanarak yapılırdı. Halka olurduk ve arkadaşlarımızın akordeon ile çaldığı müzik eşliğinde halk oyunları oynardık. Ege’den Hasan Çakı Efendi gelmişti ve bize on beşe yakın zeybek çeşidi öğretmişti. Ayrıca Karadeniz horonlarını da öğrenmiştik. Saz eğitimini Sivas’tan gelerek Âşık Veysel başlatmıştı. Âşık Veysel köy enstitülerini bir hayli gezmişti. Bizde de altı ay kadar kaldı. Ayrıca Ruhi Su da gelmişti.

Usta öğreticilerimiz çok iyiydi. İşin içinden geldikleri için. İnşaat yapımında on kadar usta öğreticimiz ve iki tane inşaat öğretmenimiz vardı. Marangozhanede fiçı yapmak için Isparta’dan usta öğretici gelmişti. Hatta Adana Karataş’tan bir usta gelmişti. Kaktüsten nasıl lifler çıkartılabilir ve onlarla nasıl örgü örülebilir onları öğretti bize bu usta. Kızlara domates salçası yapmayı öğreten iyi bir kadın usta öğreticimiz vardı. Kısacası pek çok alanda usta öğreticiler çalışırdı. Ustalar öğretmenlerden daha iyi öğretiyorlardı. Çünkü işin uygulamasını öğretirlerdi.”

Öğretmenlik Yaşamı Başlıyor

1945 yılında Köy Enstitüsü’nden mezun olur. O zamanlar köy enstitüsü mezunları mezun oldukları okullarda öğretmen olarak kalabilmektedirler. Köy Enstitülerinde, Gazi Eğitim Enstitüsü’nün seçilmiş öğretmenlerinden, ilkokul öğretmenlerine ve usta öğreticilere varıncaya kadar her düzeyden öğretmen çalışmaktadır. Mezun olduktan sonra Öğretmenler Kurulu, İbrahim Hoca’yı resim-iş yönünden yetenekli gördüğü için, Enstitü’de resim-iş öğretmeni olarak kalmasını ister. İbrahim Hoca 1946 ve 1947 yıllarında bir taraftan Düziçi’nde Enstitü’nün uygulama ilkokulu öğretmenliği, bir taraftan da resim-iş öğretmenliği yapar.

Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç Eğitim Bakanlığı’ndan ayrılınca yerine Reşat Şemseddin Sirer bakan olur ve köy enstitülerinde reform yapacağını söyleyerek müfettişler gönderir. Ne kadar öğretmen ve usta öğretici varsa hepsi sürülür. Kısacası kadroyu dağıtırlar. İbrahim Hoca da köy enstitüsü mezunu olduğu için sürülenlerin başında gelir.

Maraş'ın yaya olarak sekiz saatte gidilebilecek Kerimli Köyü'ne ilkokul öğretmeni olarak tayin edilir. Bu köy, Anabat'ın Kerimli obasında, Ceyhan Nehri'nin kenarında her tarafı dağlarla çevrili, kışın yolları kapanan bir köydür. Burada bir yıl başöğretmenlik yapar. Yanında sadece ilkokulun ilk üç sınıfını okutan bir eğitimci vardır. Onunla birlikte köye okul ve öğretmen evi yaparlar. Köyde mesaisiz çalışırlar. Çünkü köy çocukları sabah erkenden uyanmakta ve uyanır uyanmaz çorbalarını içip saat 7.00 - 8.00 arası okula gelmektedir. Çevredeki obalardan gelen öğrenciler de bulunmaktadır. Okulun ilk üç sınıfında 50 öğrenci, dördüncü ve beşinci sınıflarında ise 45 öğrenci vardır. Gün batıncaya kadar okulda ders yapılır. Ancak öğretmenin işi gün batınca da bitmez. Köyün kahvesinde köylülere okuma yazma öğretir. Bu eğitimci arkadaşısı Şubat ayında çok hastalanır. Yollar kapalı olduğu için Maraş'a götürülemez ve zatürreeden İbrahim Hoca'nın kucağında ölür.

O dönemde 4274 sayılı yasaya göre gece öğretimi, diğer deyişle akşam okulu açmak zorunludur. O günlere ait bir anısını şöyle anlatır;

"Hatçe Nine diye yaşlı bir kadın öğrencim vardı. Her akşam köy kahvesine gelir ve "öte çekilin biraz bakalım" diyerek etrafındakileri azarlardı ve istediği yere otururdu. O da okuma yazma öğrendi."

Bu arada çok sık okuluna at sırtında bir müfettiş gelir İbrahim Hoca'nın. Dört müfettiş değiştirir. Bu köye sürülerek geldiği için hakkında raporlar hazırlarlar. Birinci yılın sonunda İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden *"Bu köydeki zamanını doldurdun, seni Türkoğlu Bucağı'nın Bölge Okulu'na müdür olarak almak istiyoruz."* sözleriyle yeni bir teklif alır. Bu teklifi kabul eder ve görev yeri değişir. Bu teklifi almasının nedeni, daha önce üç öğretmen ve bir veteriner arkadaşısı ile birlikte Afşin, Elbistan ve Maraş Halkevi'nde on beşer gün süreyle resim sergisi açmaları ve bu resimlerin İl Millî Eğitim Müdürü Enver Bey tarafından çok beğenilmesidir.

Gezici Başöğretmenlik

Bu arada Maraş İl Millî Eğitim Müdürü değişir, yeni müdür kendisine gezici başöğretmenlik görevini teklif eder. Gezici başöğretmenlik özellikle eğitimci üzerinde etkili bir görevdir. Başöğretmen, eğitimci sürekli işbaşında yetiştirir ve eğitimcilerin giremediği derslere girer. Kısacası eğitimci için örnek çalışmalar yapan bir kimsedir. Ayrıca, okul yapımından, okula su getirmeye kadar köylerde etkin olan bir kişidir. İbrahim Hoca gezici başöğretmenlik teklifini kabul eder. Bazen at sırtında bazen de otobüsle veya kamyonla köy köy, şehir şehir dolaşır.

Evlilik ve Askerlik

1951 yılında Behiye Hanım ile evlenir. Eşi Kız Teknik’ten mezundur ve Maraş’ta Kız Enstitüsü’nde biçki-dikiş öğretmeni olarak çalışmaktadır. Böylece eş durumundan Maraş Merkez’e tayin olur. Öğretmenlerin özlük işleri ile ilgilenmeye başlar.

1955 yılında askere alınır. Eşini Maraş’ta bırakır ve askere gider. Askerliğin yedek subay öğrenciliğini Ankara’da Zırhlı Birlikler Okulu’nda tankçı olarak yapar. Bu arada, altı ay kadar iyi düzeyde İngilizce bilen ve aynı zamanda mefruşat mühendisi olan Hanri isimli bir arkadaşından İngilizce dersleri almaya başlar. Herkes talimden sonra gölgelerde yatarken, İbrahim Hoca İngilizce çalışır. Yedek subay öğrenciliği sonunda girdiği sınavda yedinci olduğu için İbrahim Hoca’yı kuraya tabi tutmazlar ve istediği yere verirler. İbrahim Hoca, Mamak 5. Zırhlı Birlikler Tümeni’ne atamasını ister. Burada komutanının oğluna İngilizce dersleri bile verir.

Gazi Eğitim Enstitüsü’ne Giriş

Askerde iken Gazi Eğitim Enstitüsü’nün sınavlarına hazırlanır. Aslında uzun zamandır Gazi Eğitim Enstitüsü’ne gitmeyi istemektedir. Hatta bu konuda daha önce bir düş kırıklığı bile yaşamıştır. Bu olayı şöyle anlatır;

“Kerimli’de köy öğretmeni iken Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Resim Bölümü’nün sınavına girdim. Birinci yedek olarak sınavı kazandım. “Sen görevine dön, biz seni çağırırız” dediler. Ben köydeyken birinci yedeğe sıra gelmiş beni telgrafla istemişler ama ben telgrafi ancak maaşımı almak için Maraş’a gittiğimde gördüm. Hemen başvuruda bulundum, ikinci ve üçüncü yedeği bile aldıkları halde geç kaldığım için beni almadılar.”

Daha sonra Pedagoji Bölümü’ne girmeyi ister. Pedagoji Bölümü’nü tercih etmesinde bu bölümde okuyan bir arkadaşının, bölüm hakkında söylediği olumlu sözlerin büyük etkisi vardır. Bölüme başvurmak için gerekli koşulları taşıdığı için 1956 yılında askerde iken başvurusunu yapar. Sınava girer ve kazanır. Terhis olmadığı halde, komutanından izin alarak askerliği ve Eğitim Enstitüsü’nü birlikte götürür. Askerliğini bitirdikten sonra Pedagoji Bölümü’ndeki eğitimine devam eder. O dönemle ilgili görüşlerini şöyle dile getirir;

“Özel eğitim bölümü iki yıllık bir eğitimden sonra lağvedilmişti. Bu bölümün öğrencileri bizim bölüme geçmişlerdi. Bu yüzden benim girdiğim yıl yepyeni bir program uygulanmaya başlamıştı. Çok yeni dersler konmuştu. Mesela, yönetime, teftişe ve özel eğitime ilişkin yeni dersler vardı. Burada okurken 32 tür ders aldık. Çok ağır bir programdı. Sadece Çarşamba öğleden sonraları boştu. Cumartesi öğleye kadar da ders görürdük. Dersler öyle yo-

ğundu ki, daha sonra ABD'ye gittiğim zaman benim derslerimi gördüler ve bana verebilecekleri başka bir ders olmadığını söylediler. İki yıllık bir öğrenimdi ama üniversitenin dört yıllık bir programına denkti.

Resim 3. Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmenleri İle, 1956

Benim bölümümde ABD ekolü vardı. Çünkü müdürümüz Vedide Baha Pars ABD'de eğitim psikolojisi alanında öğrenim görmüştü. Hüsnü Cırıtlı metot ve araştırma dersine girerdi. ABD'de doktora düzeyine kadar eğitim almış bir hocaydı. Savaş yılları olduğu için orada doktora tezini bitiremeden Türkiye'ye dönmek zorunda kalmıştı. Hüsnü Cırıtlı Hoca bize araştırma ve istatistik ile ilgili dersleri veren kişidir. Aslında eğitimin bilimsel yönünü Gazi Eğitim Enstitüsü başlatmıştır. Bu bilimsellik Eğitim Bilimleri Fakültesi'ne sonradan intikal etmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğrenciler araştırma yapmak zorundaydı. Mesela benim yaptığım araştırma Ankara'daki altı bin öğrenci üzerindedir. Öğrencilerin dersleri arasındaki korelasyonu hesapladım. Diğer arkadaşlar da pek çok değişik araştırmalar yürüttüler. Prof. Dr. Feyzi Öz sınıf arkadaşımdı. Biz ona "dayı" derdik. Yaşça bizden büyük olduğu için bizim bölümün gençleri önce onu oranın öğretmeni sanmışlardı.

Pedagoji bölümü hem ilköğretim müfettişi, hem de öğretmen okulu öğretmeni yetiştirirdi. Bölümün Öğretmenler Kurulu oturur, önce öğretmen okullarına öğretmenleri seçerler, geri kalanı da müfettiş yaparlardı. Öğretmenlik çok önem verilen bir meslekti. Köy Enstitüleri'nde de, öğretmen okulla-

rında da, eğitim enstitülerinde de çok güzel bir usul vardı. Yönetmeliğe göre, öğrenciler birinci sınıftan ikinci sınıfa geçerken öğretmenler kurulu toplanır ve öğrenci ilerde öğretmen olabilir mi olamaz mı diye karar verirdi. Köy Enstitüleri’nde ve öğretmen okullarında öğretmen olamayacağı tespit edilenler başka alanlara kaydırılırdı. Eğitim Enstitüleri’nde ise tüm bölümlerde bu durumda olanların ilişiği kesilirdi. Kurullar çok yetkiliydi ve onlar da bunu yıllarca çok iyi kullandılar. İyi öğrencileri öğretmen okuluna gönderdiğiniz zaman iyi öğrenci yetiştirir.

Pedagoji Bölümü Öğretmenler Kurulu benim öğretmen olarak çalışmama karar verdi. Kur’a çektim ve Gümüşhane İlköğretmen Okulu çıktı. Eşimi oraya getirtmek istedim ama Kız Enstitüsü dolu idi. Eşim ile aynı şehirde çalışabilmek için çözüm yolları ararken, nihayet ilköğretim müfettişi olarak eş durumundan Maraş’a tayinimi yaptırdım.”

İlköğretim Müfettişliği ve Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı

Maraş’ta İbrahim Hoca’ya teftiş etmesi için geniş bir bölge verirler. Maraş Merkez, Pazarcık ve Andırın teftiş bölgesidir. Gezici başöğretmenlik yaptığı dönemlerden bu bölgeyi tanıyordur. Çoğu kişiyi zaten biliyordur. Eğitimciler İbrahim Hoca’yı karşılarında müfettiş olarak görünce çok sevinirler. Burada çok güzel çalışmalar yaparlar. Hele Andırın’da yaptıkları çalışma çok anlamlıdır. Öğretmenlerle birlikte üç yerde Paydos Piyesini oynarlar. Bu piyeste rol alanlar Valilikten teşekkür alırlar.

İki yıl bu bölgede müfettişlik yaptıktan sonra 1960 yılında Maraş İl Millî Eğitim Müdür Muavini olur. Bu görev değişikliğinden sonra okul yapmaya başlarlar. Emanet Komisyonu’nun başkanı olarak bütün okulları ihale yoluyla müteahhide vermeden, emanetle yaparlar. Yapım maliyeti 86.000 TL olan bir okulu 41.000 TL’ye mal ederler.

ABD’de Eğitim

27 Mayıs’ta ihtilal olur ve ihtilalden bir kaç ay sonra ABD’ye Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) bursu ile sınavlarla seçilmiş öğrencilerin yolunacağı haberini alır İbrahim Hoca. Bu sınava girmek için Ankara’ya çağrılır. O zamana kadar insanlar değişik yollarla yurt dışına gidiyorken, ihtilal sonrası objektif sınavlarla seçim sistemi getirilir. Önce zekâ testine, sonra meslek sınavına girer. Sınav sonunda bir kişilik kadroya üç kişi seçilirler. Diğer iki kişiden biri Bakanlık müfettişi diğeri ise Hasanoğlan İlköğretmen Okulu’nun müdürüdür. Girdiği iki sınav sonucuna göre İbrahim Hoca diğeri iki adayın önündedir. Ancak Bakanlıkta müfettiş olarak çalışan adayın arkası kuvvetlidir. İbrahim Hoca’nın önde olduğu sınavı kabul etmezler ve yeni

bir sınavın yapılmasını isterler. Bir sınava daha girerler ama sonuç yine aynı çıkar. Bu arada İngilizce öğrenmek için Georgetown Dil Okulu'na devam eder. Bu kurs sırasında da bir sınav daha yapılacağı haberini alır. Yine sınava girer ve yine en yüksek notu alır. Hasanoğlan İlköğretmen Okulu'nun müdürü ayrı bir kontenjandan ABD'ye gönderilir. Bakanlık müfettişi de bir süre sonra İngilizce kursunu bırakır. İbrahim Hoca Georgetown Dil Okulu'nu başarıyla tamamlayarak ABD'ye gitmeye hak kazanır.

1961 yılında ABD'den çağrı gelir ve Eastern Michigan Üniversitesi'ne gider. Eğitim almak üzere gittiği alan; "*Öğretmeni İş Başında Yetiştirme*" dir. Daha önce aldığı derslere bakarak lisans düzeyinden sadece ABD Tarihi vb. gibi bir iki ders almasını ve yüksek lisansa başlamasını önerirler İbrahim Hoca'ya. Yüksek lisansa başlayınca eğitim yönetimi alanını ve yanında bir başka alanı seçebileceği söylenir. İbrahim Hoca da eğitim yönetimini ve yanında da eğitim psikolojisini seçer. Yaz okullarına da devam eder ve 1963'ün Şubat ayında "*Hizmet İçi Eğitim*" konusunda hazırladığı tezini sunarak yüksek lisansını tamamlar. Birçok kitapla Türkiye'ye döner.

Ankara'ya Dönüş ve Bürokraside Mücadele

Türkiye'ye döndükten bir ay sonra İbrahim Hoca'yı Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu'na uzman olarak atarlar. Bu büro 27 Mayıs'tan sonra kurulmuştur. Dr. Anderson isimli bir AID uzmanı vardır ve İbrahim Hoca bu uzman ile birlikte çalışmaya başlar. Daha sonra ABD'de yüksek lisansını tamamlayıp gelenler, örneğin Prof. Dr. Galip Karagözoğlu da bu büroda çalışmaya başlar. Büronun başında bulunan müdür ABD'ye gider. Daha sonra gelen müdür de ABD'ye gidince İbrahim Hoca'ya müdürlük teklif edilir ve İbrahim Hoca bu teklifi kabul eder.

1965 yılında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu çıkar. Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu'nun adı yasa gereği Eğitim Birimi Müdürlüğü olarak değiştirilir. Bu arada İbrahim Hoca'nın çalıştığı birimde elliye yakın yayın yapılır. Prof. Dr. Selahattin Ertürk'ün Program Geliştirme kitabı ilk olarak burada basılır.

Bu dönemde Ankara Radyosu'ndan "*Öğretmenin Sesi*" isimli yayını yaparlar. Öğretmenler sorular gönderir ve bu sorular yanıtlanır.

Burada müdür olarak çalışırken ilginç bir çalışma yöntemi başlatır İbrahim Hoca. Bu çalışma yöntemine göre; hafta başında toplanırlar, görevleri aralarında paylaşırlar ve bir sonraki hafta pazartesi günü buluşmak üzere dağılırlar. 9.00 - 17.00 mesaisi yoktur. Herkes iş odaklı çalışır. Ertesi pazartesi günü yapılan çalışmalar incelenir ve tartışılır. Tekrar görev dağılımı yapılır ve herkes tekrar dağılır. Bu çalışma sistemi Bakanlığın hoşuna gitmez.

Müdürlüğünün ikinci yılında İbrahim Hoca Müsteşar’a Eğitim Birimi Müdürlüğü olarak hazırladıkları programı götürür. Bu programda düzenlenecek kurslara, seminerlere, ders kitaplarına ilişkin düzenlemeler vardır. Müsteşar, önce İbrahim Hoca’nın anlattıklarını dinler. Daha sonra sırasıyla, Ankara Radyosu’ndan sunulan “*Öğretmenin Sesi*” programının Eğitimi Birimi Müdürlüğü’nün işi olmadığını, teknik eğitimin programı olduğunu söyleyerek ellerinden alır. O döneme kadar “*Mektupla Öğretim*” ile ilgilenen ve mektupla öğretime ilişkin öneriler sunan İbrahim Hoca’ya , “*Bu da sizin işiniz değil, o da mesleki teknik eğitime aittir*” der Müsteşar. Genel Müdürlüklerin kursları konusunda da “*Bu kursları Genel Müdürlükler kendileri yapsınlar*” diyerek ve Eğitim Birimi Müdürlüğü’nün görev alanını oldukça daraltır. Bunun üzerine İbrahim Hoca Müsteşar’a “*Biz ne yapacağız?*” diye sorar. Müsteşarın bu tutumundan Eğitim Birimi Müdürlüğü’nü işlevsiz hale getirmek istediği açıkça ortaya çıkmıştır. Ancak hiç kimsenin boş oturmayacağı niyeti yoktur, çünkü bu birimde çalışanların hepsi yurt dışında yetişmiş elemanlardır. Bu durumda İbrahim Hoca’ya yapacak tek bir şey kalmıştır: Görevden ayrılmak.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Müdürlüğü görevinden ayrılan İbrahim Hoca’ya Devlet Personel Dairesi’nde birlikte seminer yönettiği ve bu kurumda genel sekreter olarak çalışan bir arkadaşı Devlet Personel Dairesi’nde birlikte çalışmayı önerir. İbrahim Hoca, arkadaşı Prof. Dr. Yahya Özsoy ile birlikte bu kuruma geçiş yapar. Devlet Personel Dairesi’nin Eğitim Birimi’ne Şube Müdürü olur. Bu kurumda da ekibiyle birlikte var gücüyle çalışarak bütün Bakanlıklara genel eğitim planları yaptırır, seminerler düzenler, yayınlar basar. Ama bir yılın sonunda, zamanı geldiği halde üst kadroya yükseltilmesi yapılmaz.

Bu durumda, ikinci yılın sonunda Devlet Personel Dairesi’nden ayrılarak, 1968 yılında tekrar Milli Eğitim Bakanlığı’na dönmek zorunda kalır. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu’na öğretmen olarak tayini yapılır. Burada eğitim psikolojisi derslerine girer. Daha önce, Devlet Personel Dairesi’nde çalışırken, Kız Teknik Öğretmen Okulu’nda eğitime giriş dersine girmiştir ve kurum değişikliği olsa bile, eğitim psikolojisi dersinin yanında bu derse de girmeye devam eder.

Resim 4. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, 1971

1970 yılında Bakan Orhan Oğuz zamanında, İlköğretim Genel Müdür Yardımcılığı teklifi alır. İbrahim Hoca Orhan Oğuz'a *"Burası oldukça siyasi bir makam fakat ben siyasetle uğraşmam. Beni siyasete bulaştırmazsanız kabul ederim"* der. İbrahim Hoca'ya Atama, Eğitim ve Yatırım Şubesi'ni bağlarlar. Tam bu dönemde askerlerce hükümete 1971 Muhtırası verilir. Yeni hükümet temel eğitimin süresinin sekiz yıla çıkarılmasını ister ve sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesine ilişkin çalışmalar başlar. 250 yerde deneme amacıyla pilot okullar açılır. İşler çoğalmaya başlayınca İbrahim Hoca atama ile ilgili işleri bir başka meslektaşına devrederek tamamen eğitim ile ilgili işleri yürütmeye başlar.

Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde Doktora Eğitimi

Kasım 1972'de doktora çalışmaları başlar. Aslında doktora başlamadan önce, Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, İbrahim Hoca'dan, Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'ndeki derslerin verilmesine katkı sağlamasını ister. İbrahim Hoca Fakülte'ye gelince doktora derslerinin verildiğini görür ve devam etmek ister. Daha önce de Hacettepe Üniversitesi'nde doktora programına devam etmiş ama bir takım güçlükler yaşayınca bu programı bırakmak zorunda kalmıştır. Ankara Üniversitesi'nde doktora yaparken Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, Prof. Dr. Cevat Geray, Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu, Prof. Dr. Necdet Serin başta olmak üzere birçok hocadan dersler alır. Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Şubesi'nde iken hizmet içi eğitimin sorunları

hakkında kapsamlı bir araştırma yapmıştır. Benzer bir konuyu, ilköğretimin sorunlarını doktora tezi olarak çalışmaya karar verir. Tez yazım aşamasında yaşadığı güçlüklerle baş ederek 1975 yılında doktor olur.

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü

1973 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nda Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü açılmış ve bu Genel Müdürlüğe eleman arama çalışmaları başlamıştır. Bu sırada Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Safa Reisoğlu Bakan olmuştur. Etrafındakilere Bakanlıkta akademik çalışmaları olan birinin bu birime genel müdür olmasını istediğini söylemiş ve herkes Safa Bey’e o sıralar İlköğretim Genel Müdürlüğü’nde çalışan ve doktorasını bitirmiş olan İbrahim Hoca’nın adını önermiştir. İbrahim Hoca Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü teklifini kabul etmiş ve bu makama atanmıştır. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü’nde sıkı çalışmaların yapıldığı ve paket programların hazırlandığı bu dönemde hükümet değişikliği olmuştur.

Resim 5. Mini Üniversitesi Adı Verilen Eğitimde Yenileşim Semineri, Norveç, 1973

Bir gün akşam üzeri Müsteşar Yardımcısı İbrahim Hoca’yı çağırır genel müdürlük görevinden alındığını bildirir. İbrahim Hoca bu durumun nedenini sorduğunda Müsteşar Yardımcısı şu cevabı verir; “*Bunlar üç ne-*

denle göreve son verirler. Ya başarısız olmuşundur, bu değil. İkincisi partizansındır, ama sen partizan da değilsin. Üçüncüsü, onlardan biri senin yerine göz koyar ki sanırım bu gerekçe ile seni bu görevden alıyorlar”.

İbrahim Hoca Rehberlik Merkezi Uzmanlığı görevine getirilir. Bu durumu “ışınlanma” olarak tanımlar ve aslında bir çeşit sürgün olduğunu söyler. Birçok meslektaşı da kendisi gibi bu birime ışınlanmıştır. Bu ekip, görev değişikliğinin getirdiği şaşkınlık dönemi sona erince “*madem bu birime getirildik, boş durmayalım bir şeyler yapalım, hiç değilse öğretmenler için bir rehberlik kılavuzu hazırlayalım*” derler ve kılavuz hazırlamak için kolları sıvarlar.

Resim 6. UNESCO Toplantısı, Sofya, 1978

Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'ne Geçiş

Tam bu sırada Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde öğretim görevliliği kadrosu açılır ve İbrahim Hoca bu kadroya başvurur. 1975 yılında bu görevi başlar.

Resim 7. Eğitim Fakültesi’nde Yüksek Lisans Öğrencileri İle (1977)

Bu dönemde lisans tamamlama öğrencileri de dahil bir çok öğrencinin derslerine girer. Lisans tamamlama programları ile ilgili olarak “Yüzlerce öğretmen bu programa devam ediyor ve kendini yetiştiriyordu. Bunlardan bir kısmı tamamlama programını bitirdi ama eğitimine devam etmedi. Bir kısmı ise yüksek lisans yaptı ve bunların içinden de akademisyenler çıktı” diyerek bu programları olumlu bulduğu yönünde bir değerlendirme yapar İbrahim Hoca.

Resim 8. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesinden Bir Grup Öğrencisi İle, 1986

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde 1975 yılından 1997 yılına kadar akademisyen olarak çalışır. Bu dönemi şöyle değerlendirir;

“Üniversite, özellikle doktora yaptığım ilk yıllar, bende bir bakıma düş kırıklığı yarattı. Öğrenciler ile öğretim üyeleri arasında kopukluk vardı. Üniversitede istediğim akademik havayı da bulamadım. Ama üniversitenin güzel tarafları da var. İsterseniz rahatlıkla çalışabiliyorsunuz, kendinizi yetiştirebiliyorsunuz. Bu yönüyle özgürlüğü de var. Bu özgürlük içinde meslek etiğiniz yerindeyse, görevin gereklerini rahatlıkla yerine getirebiliyorsunuz.”

Resim 9. Bir Hizmet İçi Eğitim Seminerinden Sonra, 1990

“Yüksek Köy Enstitüsü” modeli üniversiteleri, Türkiye için ideal üniversite modeli olarak görür. Bu üniversiteyi şöyle tanımlar; *“Bölgesini (çevresini) tayin etmiş, sürekli bölgesi ile ilişki kuran, bölgesinin sorunları ile uğraşan ve bu sorunları çözmeye çalışan bir üniversite. Üniversite çevrenin pratik ve bilimsel sorunlarını araştırmalıdır. Çevreyi tanıdığınız zaman araştırma konuları kendiliğinden ortaya çıkar. Öyle bir eğitim fakültesi düşünün ki o*

bölgenin eğitim planlarını hazırlasın. Bakanlığa versin ve Bakanlık da bunu uygulasin. Köy enstitüleri bu modele göre kurulmuştur. Her köy enstitüsünün üç ya da beş ilden oluşan bir bölgesi vardı ve bu köy enstitüleri çevresinin kalkınmasında önemli rol oynadı. Toplumla iç içe geçmemiş bir üniversite benim nazarımda üniversite değildir, fildişi kuledir.” Bununla bağlantılı olarak akademisyeni de *“Akademisyen, çevresinin toplumunun sorunları ile uğraşan kişidir. Bu tarımda tarım sorunlarıdır, eğitimde eğitim sorunlarıdır...”* şeklinde tanımlar.

Bakanlıkta üst düzey yönetim görevlerinde bulunmuş ve deneyim kazanmış biri olarak, üniversitede çalıştığı dönem boyunca hiçbir yönetim görevi almaz İbrahim Hoca. Çünkü yönetim görevinin akademik çalışmaları engellediğini düşünür. Zamanın çok değerli olduğuna inanır ve bu değerli zamanı daha çok çalışarak ve daha çok üreterek geçirmeyi ister. Çok erken kalkıp geç vakitlere kadar çalışan biri olarak *“boşa geçen vakitlerini düşündükçe hala ürperdiğini”* söyler.

Çalışırken baştan belli ilkeleri saptayıp onlara göre hareket etmediğini söyler. Sadece;

- Her şeyi iyi yapmaya çalışır. Örneğin; iyi bir öğretmen olmaya çalışmıştır. Bunun için bütün derslerine mutlaka hazırlık yaparak girmiştir.
- Fazla sözün insanların zamanını alacağına ve onları yoracağına inanır. Kitaplarından fazla sözleri elemek için yazdığını tekrar tekrar okur.
- Ayrıca yazılarını yalın bir Türkçe ile yazmaya özen gösterir. Bunun için Türkçesini geliştirmeye çalışır. Yazarken yanında hep sözlüklerini bulundurur. Türkçeyi her gün yeni şeylerin öğrenildiği bir dil olarak tanımlar.
- Mümkün olduğu kadar Türkçe konuşmak ve yazmanın yanında kavramları yerli yerinde kullanmaya çalışır. Ayrıntılara önem verir. Özellikle doktora ve daha üst düzeyde çalışanların daha fazla ayrıntılara inmesi gerektiğine inanır.

1979 yılında doçent, 1988 yılında ise profesör olur. Doçentlik ve profesörlüğü almayı akademik sürecin sıradan gerekleri olarak görür ve bu durumu *“denize girmişseniz ve yüzüyorsanız karşı sahile geçmek zorundasınız”* benzetmesi ile açıklar.

Son olarak Türkiye’de *“Eğitim Yönetimi”* nin durumunu şu sözlerle açıklar;

“Türkiye’de eğitim yönetimine bakış, dünyadaki eğitim yönetimine bakıştan pek ayrı değil. Başka ülkelerde de öğretmen yönetici olur fikri çok köklü olarak benimsenmiştir. Türkiye’nin başka kuruluşlarında da bu durum benimsenmiştir. Örneğin mühendis fabrikanın müdürü olabilir. Bu düşünce sürdüğü sürece eğitim yönetimi kör topal gitmek zorundadır. Bu anlayıştan vazgeçmek gerekiyor.

Ben eski EYP lisans programlarının devam etmesini isterdim. Eğer lisans düzeyinde vereceğiniz yönetim derslerini bu düzeyde vermezseniz, bunları yüksek lisansa taşınmak zorunda kalırsınız. Bu durumda yüksek lisans, lisans düzeyinde bir eğitime dönüşür. Oysa yüksek lisans bir uzmanlıktır. Lisans düzeyinde verilecek yönetim dersleri vardır. En azından temel kavramların ve bilgilerin lisans düzeyinde verilmesi gerekir. Onun için eğitim yönetimi alanındaki eğitimin mutlaka lisans düzeyinden başlaması gerekir. Eğer üniversite meslek eğitimi veriyorsa ve eğitim yönetimi de bir meslekse, öyleyse bu alandaki eğitimin lisans düzeyinden başlaması gerekir.”

Resim 10. Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran Bir Bilimsel Toplantıdan Sonra Plaket Alırken

İbrahim Hoca, iyi bir bilimsel ortamın başta işten doyumunu sağlayacak tüm şartların sağlanması halinde mümkün olacağına inandığını belirtmekle

birlikte, genç akademisyenlere bazı önerilerde bulunmaktadır. “Akademisyenlikte amacın, para kazanmak olmaması gerekir. Para için veya geçim için akademisyen olmayı seçen kimseler yanlış yola sapar. Bu iş özveri gerektirir ve zevk alarak yapılacak bir iştir” ona göre. Bu anlayışla pek çok akademisyenin yetişmesine katkıda bulunur. Onlara çalışkanlık, olumlu düşünme, iş disiplini ve daha nice değeri de kazandırır, o doyumsuz derslerinde öğretmenlerinin yanında.

Kitap yazmayı ve kitapları belli aralıklarla gözden geçirerek yeniden basmayı bir çocuk yetiştirmeye veya bir fidan yetiştirmeye benzetir ve bu süreci çok heyecan verici bulur. Akademik yazı yazmayı şu benzetme ile açıklar.

“Lisans öğrencisi ödev hazırlarken öğretmenin dediğini yazar, yüksek lisansa geldiği zaman ödevlerini ve tezini hazırlarken hem öğretmenin dediğini hem de başkalarının dediğini yazar. Ama doktora geldiği zaman tezinde başkalarını dediklerinin yığıntısını görürsünüz. Doktora aştığı zaman artık bilgiyi özümlemiştir ve özümlemesini mümkün olduğu kadar yalına indirgeyebilir. Eğer bilinen şey yalına indirgenebiliyor ise özümlemişdir. Özümlemek başkasının dediğini tekrarlamak değildir. Bilinen bir söz vardır; “Doktora tezleri bir mezarlıktaki kemiklerin başka bir mezarlığa aktarılmasıdır” derler. Bu aktarmadan da bir şey çıkmaz aslında.”

Kitapları bütün ülkede, öğretmen adayları ve eğitimciler tarafından en çok okunan eserlerdir. Kitaplarını oya gibi işler ve sıklıkla güncelleyerek okuyucuya en yeni gelişmelerin ulaşmasını sağlar. İbrahim Hoca’nın ölümsüz eserleri aşağıda liste halinde yer almaktadır.

Prof. Dr. İbrahim Ethem Başaran’ın Yayınları

Araştırmaları

1. *Hizmet içi Eğitim Araştırması*. Ankara: MEB, Eğitim Birimi Müdürlüğü, 1966. (16 x 24 cm., 304 s.)
2. *Türkiye’nin Zorunlu Öğrenim Sorunları ve Çözüm Yolları*. Ankara: AÜ, Eğitim Fakültesi, 1974. (Yayımlanmamış doktora tezi, 20 x 28 cm., XX+545 s.)
3. *Beş Bakanlıkta Yönetmenlerin Yönetimde İnsan İlişkilerine İlişkin Tutumları*. Ankara: AÜ, Eğitim Fakültesi, 1979. (Yayımlanmamış doçentlik tezi, 20 x 30 cm., VIII+365 s.)

Kitapları

1. *Öğretmenin Probleminden İşbaşında Eğitime*. Ankara: MEB, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, 1963. (16 x 24 cm., 16 s.)
2. *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: MEB, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu, 1966. (16 x 24 cm., 2 cilt, 1124 s.)
3. *Psikoloji*. Ankara: 1968. (Onaltıncı baskı 1988, 16 x 24 cm., 168 s.)
4. *Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1969. (Beşinci kez yeniden yazım 1996, Onbeşinci Basım 1998, 16 x 24 cm., 384 s.)
5. *Eğitime Giriş*. Ankara: Umut Sk.17-1, Öncebeci, 1975. (Dokuzuncu Basım 1992, dördüncü kez yeniden yazım 1994, 16 x 24 cm., 198 s.)
6. *Temeleğitim ve Yönetimi*. Ankara: AÜ, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1982. (16x24 cm., 251 s.)
7. *Örgütsel Davranış: İnsanın Üretim Gücü*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1982. (İkinci kez yeniden yazım 1991, 16 x 24 cm., 288 s.)
8. *Örgütsel Davranışın Yönetimi*. Ankara: AÜ, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1982. (16 x 24 cm., 328 s.)
9. *Yönetime Giriş*. Ankara: AÜ, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1984. (16 x 24 cm., 254 s.)
10. *Örgütlerde İşgören Hizmetlerinin Yönetimi*. Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1985. (16 x 24 cm., 216 s.)
11. *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1988. (İkinci kez yeniden yazım 1993, 16x24 cm., 179 s.)
12. *Yönetim*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1989. (16 x 24 cm., 336 s.)
13. *Yönetimde İnsan İlişkileri: Yönetimsel Davranış*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1992. (İkinci kez yeniden yazım 1998, 16 x 24 cm., 340 s.)
14. *Türkiye Eğitim Sistemi*. Ankara: Umut Sk. 17-1, Öncebeci, 1993. (16x24 cm., 192 s.)

Yenilenen Kitapları

1. Yönetimde İnsan İlişkileri: Yönetimsel Davranış: 2004
2. Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme ve Ortam: 2005
3. Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi: 2006
4. Eğitim Bilimine Giriş: 2007

İbrahim Ethem Başaran'ın kendi alanında değişik dergilerde pek çok yayımlanmış makalesi vardır.

TEKNİK EĞİTİMDEN EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ ALANINA BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. A. Haydar Taymaz

Resim 1: Prof. Dr. A. Haydar Taymaz

Ali Haydar Taymaz. Hep Haydar ismini kullanır ancak nüfus cüzdanları değişmeye başlayınca kayıtlarda Ali isminin de bulunduğunu fark eder ve kullanmaya başlar. 26 Ocak 1931 tarihinde Düzce’de doğar. Babası Yusuf Cemal Bey ihtiyat subayıdır. Yusuf Cemal Bey, Kurtuluş Savaşı’nda şehit olan arkadaşı M. Kazım Bey’in kız kardeşi Ulviye Hanım ile evlenir. Babası Rüştüye’de öğrenci iken Kurtuluş Savaşı başlar ve son sınıftaki öğrencileri askere alırlar. Üç ay eğitim gördükten sonra yedek subay olarak askerlik görevine başlar, Kurtuluş Savaşı sonunda 1918’de tekrar askere gider ve askerlikten teğmen olarak 1922’de ayrılır. Köyde tarlalarını işler. 1939’da

yine asker olur ve Birinci Dünya Savaşı’na katılır. Üç yıl askerlik yapar. Köyde saygı gören, çocuklarına yol gösteren, iyi bir aile reisidir. Bacağında kurşun yarası vardır. Annesi Ulviye hanım ilkokul mezunu, eski Türkçeyi ve okuma yazmayı çok iyi bilen, gazete okuyan bir hanımdır. Düzce’nin Kirazlı köyünde büyük bir evde kalabalık bir ailede büyür. Üç kız üç erkek altı kardeşirler.

Haydar Hoca, 1955 yılında Münevver hanımla evlenir ve iki erkek çocuğu olur.

Resim 2: Haydar Taymaz ve Eşi Münevver Hanım

O zamanki ismi Siyokoğlu köyü iken 1934 yılında köylerinin ismi değişir ve ismi Kirazlı olur. O günleri şöyle anlatır: *“Çocukluğum büyük bir evde kalabalık bir aile ortamında geçti. İkişer yıl ara ile iki ablam ve bir ağabeyim ilkokula gittiklerinden henüz okula başlamadan okumayı ve dört işlemi öğrenmiştim. Bu nedenle altı yaşında ilkokula başladım. Okul evimize yakın olduğundan ilkokulu çok rahat okudum. Köyde yaşıttım olan on erkek ve yedi kız arkadaşım vardı. Çocukların oynadıkları her türlü oyunu oynar ve eğlenirdik. Ortaokul Düzce’den Akçakoca’ya giden yolun kenarında ve merkezden iki kilometre uzaktaydı. Benim köyüm de ilçeye dört kilometre uzakta olduğundan, okul açılınca evleri daha yakın olan teyzemlerde kahrıldım. İlkokul öğretmenlerim çok değerli hocalardı, biz öğrencileri iyi yetiştirdiklerinden ortaokulda özellikle birinci sınıfta rahat okudum. Sınıfımın hem yaş hem de fizik olarak en küçük öğrencisi idim. Karma öğretim yapan bir okul olduğundan kızlarla beraber okudum. Ön sırada kızlar ve ben hemen arkasındaki*

sırada otururdum. Sınıfta kız ve erkek arkadaşlarımın kardeşleri gibi idim, çoğunu sever ve sayardım, beni sevdiklerinden de emindim. Okulda uygun zamanlarda oyun oynamaktan zevk alırdım, ancak el şakaları, küfür, itişme ve kavgadan hoşlanmazdım. Derslere düzenli ve zamanında çalışır, hazırlıklı olarak girer, dikkatle izlerdim. Öğretmenlerim ile de ilişkilerim iyiydi ve takdirlerini alırdım, ancak birincilik gibi hırsım yoktu.

O dönemin eğitim yaşamını değerlendirdiğinde, öğretmenlerin yaşça daha büyük olduğunu, öğrencilerinin adını bildiğini ve sınıfta kalmanın daha fazla olduğunu ve mezuniyetin daha zor olduğunu belirtmektedir. Sınıf tekrarları daha fazla olmakla birlikte öğrenciler iyi yetişmekteydiler.

Ortaokul'dan mezun olduktan sonra Düzce'de lise olmadığı için öğrenciler Adapazarı, Bolu ya da İstanbul'da okumaya gitmektedir. Bolu yolu kar nedeniyle kapandığı için çoğu öğrenci Adapazarı ve İstanbul'da okumayı tercih eder. Haydar Hoca Bolu'da yatılı okul sınavına girer. Ağabeyi o yıl İstanbul Yapı Enstitüsü'nden mezun olmuştur. 1946 yılında ağabeyinin mezun olduğu okul olan İstanbul Yapı Enstitüsü'nün sınavını kazanarak orada yatılı olarak okumaya başlar. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelmiş 48 yatılı öğrencidirler. Ağabeyi de aynı okuldan mezun olduğu için Kazım'ın küçüğü diye anılır uzun zaman. Kazım Taymaz Avrupa Şampiyonasına katılan bir atlettir. Haydar Hoca'ya ilk zamanlar okuldaki disiplin ve evden ayrılmak zor gelse de zamanla alışır. Paraları müdür yardımcılara teslim ederler. Cumartesi ve pazar günleri 3-4 lira harçlık verilir öğrencilere. Yatılı öğrencilerin giydikleri gri elbiseleri giyerler. Hiçbir dersin kitabı yoktur neredeyse. Haydar Hoca gündüz tuttuğu notları gece temize çeker. Hatta bir ders için tuttuğu notları içeren defteri öğretmeni alır ve geri vermez. Oturup defterini bir daha baştan sona yazmak zorunda kalır.

Enstitüler ilkokuldan sonra beş yıldır. Ortaokul mezunları ise 4. sınıftan başlayıp iki yıl okurlar. Yapı konusunu çok sever. Bu alanı seçerken Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu alanlarda burs vermesi de etkili olur. 1948 yılında mezun olur. Ancak daha sonra gidilebilecek iki okul vardır: Ya mühendis yetiştiren İstanbul Yıldız Teknik Okulu'na ya da Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu'na geçiş yapabilecektir. Üniversite sınavına girme ya da başka alanlara geçme şansı bulunmamaktadır. Eylül ayında Ankara'da Erkek Teknik, onbeş gün sonra da Yıldız Teknik okulunun sınavına girer ve her ikisini de kazanır.

Ankara Teknik Öğretmen Okulu ayda 100 TL burs vermektedir. Yeni mezun bir öğretmen maaşı ise yaklaşık 174 TL'dir. Bu nedenle bu okulu tercih ederek 1948 yılında öğrenimine başlar. Bu burs hem aynı okulda gündüzlü olarak okumakta olan ağabeyinin hem de Haydar Taymaz'ın okul masraflarını karşılar. Dersler oldukça ağırdır ancak fazla zorluk çekmez. Eski Modern Çarşı'nın olduğu yerde bir ev tutar arkadaşı ile. Aynı sınıfta da

olsa yaşça büyük olanlara “abi” denilir ve saygılı ilişkiler vardır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu mühendis kökenlidir. Mesleki deneyimlerinden örnekler vererek ders verdikleri için çok yararlı olurlar. Hocalarının bulunduğu işlerde çalışır yaz aylarında.

Teknik öğretmen okulunda okurken, okul eğlence kolunda ve kooperatif kolunda çalışır. Kız teknik okulu da Radyoevinin yanında olduğundan, iki okulun öğrencileri birlikte olmak isterler. Zaman zaman düzenlenen gecelerde ve eğlencelerde erkek ve kız teknik öğrencileri bir araya gelirler. Öğrenciler birbirlerine çok yardımcı olurlar. Ekonomik sorunları olanlara yer bulma konusunda ya da okulla ilgili sorunlarının çözümlenmesinde katkıda bulunulur.

Yapı bölümünde dokuz öğrenci vardır. Ancak ortak derslerde bir araya gelir ve daha büyük gruplar oluştururlar. Kimya dersini yine çok sever Haydar Hoca. Kimya hocası ders notlarını kendi yazmıştır. Bu dönemde kimyada başarılı öğrencilerin kimya bölümüne sınavla geçişi söz konusu olur. 104 sayfa olan ders notlarını çok iyi çalışır Haydar Hoca. Komisyonunda sözlü sınav yapılır. Sınav soruları karamela şekerlere sarılıdır. Öğrenci bir soru çeker ve diğer öğrenci cevaplarken o soru hakkında düşünür. Haydar Taymaz sorulan soruların hepsini cevaplar. O kadar iyidir ki öğretmen “oğlum o notları ben yazdım sen yazmadın” der. Ancak bölüm değiştirme uygulaması gerçekleşmez. 1952 yılında Erkek Teknik Öğretim Okulundan mezun olur.

Öğretmenlikle Birlikte Eğitim Yöneticiliği de Başlar

Teknik öğretmenden mezun olunca 1952’de ilk görev yeri olarak İstanbul Yapı Meslek Lisesini kurada çekerek stajyer öğretmen olarak atanır. Okul binası Zincirlikuyu yakınlarında Yusuf İzzettin Paşa’nın köşküdür. Şöyle anlatır o günleri:

“İlk görev yerim dört yıl önce mezun olduğum İstanbul Yapı Enstitüsü’dür. Okul müdürü, başyardımcısı ile öğretmenlerin ve diğer personelin çoğunluğu değişmemişti. Okula ilk gittiğimde müdür beyi ziyaret ettim, biraz konuştuktan sonra beni başyardımcısının odasına götürdü, Taymaz bizim okula atandı dedi ve aynı odadaki boş müdür yardımcısı masasını göstererek benim orada oturmamı istedi. Ben henüz stajyer olduğumu söyledim ise de biz onu hallederiz dedi. Ertesi gün başyardımcının verdiği kanun, tüzük, yönetmelik, genelgeler ve öğretmenler kurulu tutanaklarını dikkatle okudum ve öğrenci kayıt işleri ile okul yönetimine başladım. Öğretmenlik ve yöneticilik görevim birlikte başladı. Yönetime ve öğretmen arkadaşlarıma saygıda hata yapmamaya çalıştım. Çok iyi sayılabilecek bir ortamda zevkle görev yaptım. İstanbul’da bir yıl çalıştıktan sonra 1953 yılında yedek subay oldum.”

Ankara’da üç buçuk ay Yedek subay okulunda bulunduktan sonra kura çeker ve Erzurum Uzun Ahmet’e gider. Orada sivil mesleği yapıcılık olduğu için alay komutanı ona koruganları tamir görevini verir. İki ay sonra Tümen Sarıkamış’a kalkar ve oraya giderler. Gidilen yeri başka bir askeri birlik boşaltmıştır ve o binaların onarımı ile üç ay uğraşır. Milli Eğitim Bakanlığı ile Savunma Bakanlığı arasında o yıl asker öğretmenlik anlaşması yapılmıştır. Yedek subay öğretmenlerin okullara verilmesi kararı gereğince asker öğretmen olarak Adana Yapı Sanat Okulu’na gider. 1954 yılında gittiği Adana’da 1960 yılına kadar altı yıl çalışır. Adana’ya vardığı günü şöyle anlatır;

“Bir sınıf arkadaşım Kayseri’den Adana’ya gitmişti. Okulun bir kamyonunu beni almak üzere otobüs terminaline gönderir. İri yarı bir adam “Haydar Taymaz sen misin?” dedi. “Evet” deyince, “beni takip et” dedi. Alıp okula götürdü. Okuldaki revir binasının yanında bir odada bir hafta kaldım ve daha sonra ev tuttum. 1955 yılında Münevver Hanım ile evlendim”.

Yurt Dışında Eğitim Macerası Başlıyor

Adana Yapı Enstitüsünde öğretmen olarak çalışırken Milli Eğitim Bakanlığı’ndan bir duyuru yazısı geldi. Teknik Öğretmen Okuluna öğretmen yetiştirmek üzere verileceği ifade edilen burs için başvurudum. 1961 yılında sınava girdim ve kazandım. Sekiz ay Ankara’da Georgetown Üniversitesinin İngilizce kursuna devam ettim, daha sonra ABD, Wisconsin eyaletinde Stout State Üniversitesi’ne gittim. Gittiği okul, 1930-1932 yılları arasında meslek okulu olarak kurulan, daha sonra enstitü, meslek yüksek okulu ve kolej haline dönüşen ancak köken olarak mesleki eğitim olan bir okuldur. Mezuniyet için 164 kredi gerekirken, Hocanın aldığı derslerin kredisi çok fazladır. Yurtdışına gidiş ve oradaki çalışmalarını şöyle anlatır Haydar Taymaz:

“Anadolu’da bu tür sınavlar yapılacağı açıklandığında “girmeye gerek yok zaten gidecekler bellidir, ama usulen bir imtihan yapıyorlardır” inancı yaygındı. Ancak meslek bilgileri için çok objektif, iyi bir sınav yapıldı. İngilizce Sınavına Gazi Eğitim Enstitüsü’nde girdik. Rauf İnan Bey komisyon başkanı olarak kapının önünde oturuyordu. Sınava girecekler birer kişi olarak sıralara oturdu. Neredeyse öğrenci sayısı kadar gözcü vardı. Kişiler bazı notlar almışlardı ve daha sonra hazırlıklarını çıkardılar. Soru “Başvurduğunuz proje hakkında bildiklerinizi yazınız” biçimindeydi. İngilizcem o soruya cevap verecek kadar güçlü değildi ve hiçbir hazırlığım da yoktu. Gözcüler masanın ucuna oturarak sınava girenlere yardım etmeye başladılar. İmtihan havasından çıkmış bir ortam oluştu. İlk on dakika sonunda kâğıdımı vererek çıkmak istedim. Zamanın var otur yaz dedi gözcüler. Yazmayacağımı söyledim. Niye dediler? Hicap duydum, öğretmenler öğretmenleri imtihan ediyor. Şu ortama bir bakan gözcü öğrenciye dikte ettiriyor. Böyle imtihan mı olur? Biz okulumuzda öğrencilerin ne bildiğini yazması için ortam hazır-

larız ama kopya çekme izni vermeyiz. Biz öğretmenliği böyle biliriz dedim. Rauf Bey kimsiniz, kimliğinizi gösterin dedi. Yapı meslek lisesi kimliğimi gösterdim. Çıktım oradan doğru Erkek Teknik Öğretmen Genel Müdürlüğü’ne gittim. Genel Müdür’den randevu aldım. Hocam bu gün bir sınava girdik. Biz Anadolu’da iken Bakanlığın açtığı imtihanlar formalite imtihanıdır, gidecekler bellidir ama duyurmadı demesinler diye duyururlar denirdi, inanmak da istemezdik ama bugün bunun böyle olduğunu gördüm dedim. Genel Müdür, hocam böyle söyleyenler çok, ama eline kalem alıp dilekçe yazan yok, yazar mısın? Dedi. Oturdum bir dilekçe yazdım ve durumu anlattım. O sınav dikkate alınmadı. Daha sonraki yıllar o sınav çok ciddi yapılmış ona sevindim. Bu sınav zaten tercih sınavı imiş”.

Devamında şunları söyler Haydar Hoca;

“Bizden önce Stout State Üniversitesinde yüksek lisans yapan Bakanlık Müsteşarı Kemal Kerpiççi çok iyi bir intiba bırakmıştı. Bir Türk öğrenci olan Aytekin Akbaş da benden altı ay önce ABD’ye gitmişti. Üniversitenin politikası olarak gelen bütün öğrenciler bir dönem yurttta kalıyordu. Ben de erkek yurdunda kalmaya başladım. Bir de “brother” arkadaş verildi bana. İlk zamanlar çok yardımcı oldu. Bana şehri gezdirdi, yemek yenebilecek yerleri gösterdi. Şehir sonradan kurulmuş bir Üniversite şehriydi.”

Dersler biraz ağır gelir, İngilizcesi de çok iyi değildir. Stout State Üniversitesinde bir sömestr lisans tamamlama programında 12 kredilik fark dersleri aldıktan sonra yüksek lisans derslerine başlar. O günleri şöyle anlatır: “İkinci yarıyıld bir Türk arkadaşım ile bir ev kiraladık ve beraber kaldık. Kısa zamanda master yapabilmek için tüm zamanım ders çalışmakla geçti. Yüksek lisans programında meslek eğitimi, atölye organizasyonu, iş analizi, eğitim teknolojisi, eğitim yönetimi, mesleki ve teknik eğitimde yönetim, teftiş tekniği ve teftiş uygulamaları gibi dersler aldım. Rehber öğretmenimle oturup dersleri seçtik. Her dönem 16 kredi/ders olarak üç dönemde masteri bitirmeyi çok istedim. Dersi en pahalı olan hocadan ders aldırma istedi danışmanım. Tez danışmanım Türkiye’ye gelmiş, Ankara’da Gaziosmanpaşa’nın planlamasında çalışmış ünlü bir mimar olan Anderson’du. Türkiye’yi tanıdığı için çok yardımcı oldu. Çok yoğun çalıştım. O sıralar evliydim ve çocukların biri üç biri beş yaşındaydı. Onlar Ankara’da kaldılar. Tez konum “Yapı Meslek Liselerinde Eğitim” di. Yapı Meslek Liselerinin program ve öğretimindeki yenilikler hakkında bir çalışmaydı. 1965 yılında master programını bitirerek Türkiye’ye döndüm.”

Resim 3: Haydar Taymaz ABD'de Stout State Üniversitesi Rektörü ile

Yurt dışındaki master programında mesleki ve teknik eğitimde yönetim, eğitim yönetimi, atölye organizasyonu, teftiş tekniği, teftiş uygulamaları gibi dersler alır. Böylece teorik olarak eğitim yönetimi alnına girer. 1965 yılında yabancı öğrencilere yönelik on günlük ABD eğitim sistemi ile ilgili bir seminere ve Chicago'da bir iletişim seminerine katılır.

Türkiye'ye Dönüş ve Bakanlıkta Şube Müdürlüğü

1965 yılında ABD'den dönünce Milli Eğitim Bakanlığına uğrar. Yurtdışında birlikte olduğu bir arkadaşı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünde Şube müdür yardımcısıdır. Onunla görüşür. Ankara'da Teknik Öğretmen okulunda görevlendirilmek ister. Hemen dilekçesini verir. Ancak Müsteşar görüşmek ister ve İnsangücü Eğitimi Genel Müdürlüğünde çalışması istenir. Kendi cümleleri ile bu gelişmeyi şöyle anlatır: *"Mesleki ve Teknik Eğitim'de yüksek lisans yapmış olarak yurda döndükten sonra Milli Eğitim Bakanlığı İnsangücü Eğitimi Genel Müdürlüğünde Sanayi Şubesi müdürü olarak üç yıl çalıştım. İki günde görevlendirme kararnamem çıktı. Ancak ilk olarak Şube Müdür Yardımcısı olarak görevlendirildiğimi gördüm ve itiraz ettim. "Ben yüksek lisans yaparak geldim, sizin burada yüksek lisanslı müdü-*

rünüz var mı?” dedim. Ve ertesi gün kararname Sanayi Şube müdürü olarak değiştirdi. Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu o zaman Genel Müdür Yardımcısıydı ve bir yıl beraber çalıştık, daha sonra Etüd ve Programlama Dairesinde başkan yardımcısı olarak görev aldım.

Türkiye’de Hizmet İçi Eğitimin Öncüsü Olarak İlk Çalışmalarını Yapar

Ziya Hoca ile birlikte 1967 yılında Mesleki Teknik Okul müdürlerine Erkek Teknik okul müdürlerine bir hizmet içi eğitim programı düzenlerler. Eğitim yönetiminde amaç, yapı, süreç ve hava konularından oluşan bir program. Yurtdışında eğitim görmüş olan Hüsnü Arıcı, İlhan Akhun, Fuat Turgut, Nurettin Fidan, İbrahim Yurt, Kemal Özinönü öğretici olarak görevlendirilir. Haydar Taymaz bu seminerde “Okul binaları ve kullanılmaları” konusunda ders verir. Yurt dışında aldığı “Teknik eğitimde yönetim” dersinde okulların fiziki kapasitesinin ve kullanımının iyileştirilmesi konusunda kendisini geliştirmiştir. Okullarda kapı numaralaması yoktur, blok ve katların numaralandırılması konusunda yaptığı çalışmalar daha sonra da kullanılır. Eskiden genellikle döner sermaye, öğrenci kaydı gibi konularda seminer alırken, çok yeni kavramlarla tanışan müdürler önce durumu biraz yadırgarlar. 85 soruluk bir test uygulanır. Ön testte 4- 16 arasındaki puan dağılımı, son testte 36 ile 74 arasına yükselir. 1968 yılında devam niteliğinde bir seminer daha yapılır ve ilk seminere katılan grup ikinci kez eğitime alınır. Bu eğitimden özellikle Erkek Teknik Genel Müdürlüğüne bağlı okul müdürleri çok yararlandıklarını belirtmiştir. Eskiden her sorunda Bakanlık aranırken, bu seminerden sonra müdürler sorun çözme yeterlikleri artmıştır. Ancak Ticaret Eğitiminde “bizim müdürlerin ağzını açtınız” biçiminde eleştiriler de gelmiştir. Bu eğitim Türkiye’de okul müdürleri için düzenlenen kuramsal anlamda ilk “eğitim yönetimi” semineri sayılabilir.

Dünya Bankası’nın Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Okullarına verdiği krediler ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu vasıtasıyla, şimdiki adıyla KOBİ’lerin gelişmesi için Dünya Bankası uzmanları ile birlikte “Ustaların Eğitimi” projesini alırlar. Sanayi Bakanlığı, TESK, Halk Bankası Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığının Müsteşar düzeyinde üst ve Şube Müdürleri düzeyinde Alt Komiteleri vardır. İlk pilot proje İzmir’de uygulanır esnaf ve sanatkârlara kurs açılır. “Dünya Bankası uzmanları ile makineci, metal işleri, ağaç işleri için program uygulanır. Mithatpaşa ve Çınarlı Sanat Enstitüsü’ne halk bankasının finansmanlığında çok iyi ustalar yetiştirilir. Atölye sahibi bile çocuğunu kursa gönderir. Bir dönem kurs açabilecektir. Kursun kapanışında atölye sahibi söz ister ve “oğlum üç ayda benim bilmediğim pek çok şey öğrendi, ne olur bu kurs devam etsin” der. Paranın bittiği cevabını alınca parayı kendisinin bulacağını söyler. Bir dönem

kurs 110 bin liraya mal olmuştur. Buna malzemeler de dahildir. Halk Bankası genel müdürü de bir yemeğe davet edilir. Genel Müdür bir kurs daha açılmasını ister ve üç dönem kurs açılır. O kurslar daha sonra Bursa, Adana gibi illerde de devam eder.

1972 yılında Etüd Planlama Dairesi'ne başkan yardımcısı olur. Etüd Planlama Dairesinde dört yıl çalışır. O daireye Prof. Dr. Hıfzı Doğan da gelir. Bir yıl birlikte çalışırlar.

Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanında İlk Doktora Öğrencilerinden Biri Olur

1972 yılında Ziya Hoca Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında doktora sınavı yapılacağını haber verir. İbrahim Ethem Başaran ile birlikte sınava girerler. Bu ilk doktora programına toplam yedi kişi girer. Bazı hocalar derslerini gündüze koyarlar. Derslere rahat devam edebilmek ve doktorasını rahat yapabilmek için Daire Başkan Yardımcılığından ayrılır ve öğretmenliğe geçer. Bunu şöyle açıklar: *"Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Anabilim Dalı'nda doktora programı açılınca sınavına girdim. Dersler başladığında, Bakanlıktaki görevim süreklilik gerektirdiğinden ve derslere çalışmam zor olacağından, doktora derslerine devam etmem ve çalışmam için zamanımı daha iyi kullanabilirim görüşüyle Erkek Teknik Öğretmen Okuluna naklimi yaptırdım."*

Müsteşar, genel müdürlük hakkını kolay alırsın diyerek muvafakat vermek istemez. Ancak Haydar Hoca doktora yapmak istediğini söyler ve muvafakat alır. Erkek Teknik Öğretmen Okulu müdürü de arkadaşıdır ve müdür yardımcısı olarak 1975 yılına kadar çalışır.

Doktora eğitimini şöyle tanımlar Haydar Hoca: *"O dönem doktora yapmak iki yönden zevkli idi. Bir genç grup vardı Leyla Küçükahmet, Kısakürek gibi. Bir de bizim gibi ihtiyarlar grubu vardı. Amacım teori ile uygulamayı bütünleştirebilmektir. Ödev çalışmaları yorucu idi. Doktora tez dahil üç yıl sürdü. Ziya Bursalıoğlu, Cevat Geray, Fatma Varış, Gülseren Günçe gibi hocalardan ders aldık. Karma bir programdı. Tez konusunu mesleki ve teknik eğitimden seçmek istedim ama o sıralar Bakanlıkta çok popüler olan ortaöğretimde öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi konusunu Ziya Beyin de önerisi ile tez konusu olarak seçtim. Danışman Ziya Bey adım adım çalışmasını ve her aşamadaki çalışmalarını görmek ve kontrol etmek isterdi. O zaman tezler 50 kopya yapılırdı. Tezin teksir ile çoğaltılması gerekirdi."*

24. 01. 1975 tarihinde doktorasını tamamlar.

Akademik Yaşam Başlıyor

Ziya Hoca 1975 Ocak ayında iki öğretim görevlisi alınacağını söyler ve kendisinden başvuruda bulunmasını ister. Öğretim görevlisi olarak 01. 03. 1975 tarihinde Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ne atanır. Atanma sürecini şöyle açıklar: *“Fakültede doktoramı tamamladığımda Bölüm Başkanı olan Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu bana öğretim görevlisi olarak çalışmamı önerdi. Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulundaki görevimden ve özellikle aldığım ücretten memnundum. Fakülteye geçersen ekonomik yönden kaybım olacaktı. Prof. Dr. Hıfzı Doğan da aynı Fakültede doçent olarak çalışıyordu. Kendisi ile durumu değerlendirdik, üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmanın gelecekte daha iyi olacağı kanaatine vardık ve Fakülte’ye atanmam için dilekçemi verdim.”*

Resim 4: Prof. Dr. Haydar Taymaz Bir Toplantıda Öğrencisi Prof. Dr. İnanet Aydın’dan Plaketini Alırken

Fakülteye gelişinin ikinci haftasından itibaren “Hizmet İçi Eğitim” ve “Teftiş” derslerine girmeye başlar. Daha önce müfettişlik yapmamıştır. Teftiş dersi için bütün kitapları toplarlar. Bahir Sorguç’un Adli ve İdari Soruşturma isimli iki kitabı, Bakanlığın genelgesi ile teorik bir hazırlık yapar. Daha sonra Teftiş Kulu Başkanı’na gider ve teftiş sürecini görmek için teftiş turnelerinden birine katılmasına izin verilmesini ister. Bakandan gelen cevap olumludur. Teknik öğretimde hocalık da yapan bir müfettişle birlikte inceleme ve soruşturma görevi ile önce Niğde, sonra Kayseri’ye uğrayarak

turneyi tamamlarlar. Bu turne 12 gün sürer. Daha sonra da Ankara'daki okulların ders teftişinde bulunur.

Eğitim sisteminde soruşturma yapacak müfettiş eğitimden gelmelidir ki sorunları daha iyi görebilsin. 1979 yılında Bakanlık Müfettişleri Teftiş Kurulu tarafından toplantıya çağrılır. "Teftiş Teknikleri" kitabını yazmıştır Haydar Bey ve Teftiş Kurulu'na bu kitaptan götürür. Aynı zamanda ABD'de yapılan kurum teftişini anlatır müfettişlere. Milli Kütüphane'de müfettişlere bir seminer verir. Bu aslında Milli Eğitim Sisteminde teftişin teori ile uygulaması arasında bağ kuran çok önemli çalışmalardan biridir. ABD'de müfettişlerin teftişte kullandıkları gözlem formlarının örneklerini açıklar müfettişlere. Onlar da bu tür ortaöğretim kurumlarının teftişinde dikkate alınacak hususları içeren 210 maddelik bir liste hazırlarlar. Ancak bu çok uzun bir liste olduğu için kullanılamaz ve vazgeçerler.

Fakülteye kolayca uyum sağlar ve şunları söyler bu konu ile ilgili olarak: *"Daha önce çalıştığım enstitü ve yüksek okullarda görevli öğretmenler arasındaki ilişkiler samimiyet, sevgi ve saygıya dayalıydı. İnsanlar arasında güven duygusu gelişmişti. Bunun sonucu olarak örgüt sağlığı ve ikliminin iyi olması, insanların huzurlu çalışmalarını sağlıyordu. Fakültemde bu nitelikleri aradım, ancak pek bulamadım ve bu nedenle temkinli davranma gereğini duydum. Aslında fakülte havasına uyum sağlamada pek zorluk çekmedim, çünkü doktora öğrenimimi yaptığım üç yılda Fakülte'yi oldukça tanıdım. Ayrıca ders verirken, derslerim üç ve dördüncü sınıflarda olduğundan, daha olgun bir öğrenci grubu ile ders yapmanın ayrı bir zevki olduğunu da anladım".*

Öğrencilerin en sevdiği, saydığı hocalardan olur her zaman. Derslerdeki canlı ve dinamik tavrı, cevapları öğrencilere buldurması ve derslerde sınıf sayısı kaç olursa olsun öğrencilerine çay ısmarlaması onun temel özellikleri arasındadır.

Resim 5: Bir Grup Öğrencisi İle

Eğitim Yönetiminde Değerli Eserler Doğuyor

Alanda ilk akademisyen olarak pek zorlukla karşılaşmaz. Yirmi üç yıllık meslek yaşamında öğretici ve yönetici olarak kazandığı deneyimler kuşkusuz yararlı olur. Fakültede lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde dersler okutur. Üç ders için lisans düzeyinde kaynak eserler yoktur. Derslere hazırlanmak ve öğrencilere en azından çalışabilecekleri notlar vermek gerekir. Lisans düzeyindeki bu dersler için önce notlar hazırlayarak çoğaltır ve daha sonra kitaplarını bastırır. Kendisi gibi kitapları da alanda öncü ve temel eserler olur. Şöyle ifade eder bu konudaki görüşlerini: *“Alanda üç kitap yayınladım. İlk yayınım Teftiş Tekniği kitabı, birinci basımı 1978 yılında ve altıncı basımı 2005 yılında yapıldı. İkinci yayınım Hizmet İçi Eğitim kitabı, birinci basımı 1981 yılında ve üçüncü basımı 1997 yılında yapıldı. Üçüncü kitap ise Okul Yönetimi kitabı, birinci basım 1985 yılında ve sekizinci basımı 2007 yılında yapıldı. Her üç kitabım da Fakültede lisans derslerinde okuttuğum derslerle ilgilidir. Bu kitapları yayına hazırlarken, dersin konuları ile ilgili bilgileri kazandıracak nitelikte, uygulamadan örnekler vererek kolay anlaşılır olmasına özen gösterdim”*

15. 05. 1979 ‘da Doçentlik unvanını alır, 12. 09. 1988 ‘de ise Profesör Kadrosuna atanır.

Yönetim ve Yöneticilik ile ilgili Görüşler

Stajyer öğretmen olarak göreve başladığında hemen fahri müdür yardımcısı olarak çalışır ve orta dereceli okulda üstlendiği yönetim görevi yurt dışına gidinceye kadar devam eder. Yüksek lisans öğrenimini yaparken yönetim alanında iki ders alır, yönetim ilke ve tekniklerini öğrenir. Bu derslerde kazandığı bilgiler yönetimde gelişmesine katkı sağlar. Yurda dönüşünde Milli Eğitim Bakanlığındaki şube müdürü ve daire başkan yardımcılığı görevleri ile Erkek Teknik Öğretmen Okulundaki öğretmen ve yöneticilik görevleri ona oldukça deneyim kazandırır. Fakültede kurulan her komisyonda üye veya başkan olarak, Fakülte Kurulunda ve Yönetim Kurulunda üye olarak görev alır ve üç kez dekan yardımcılığı yapar. En son olarak ikinci kez A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü görevinde iken emekli olur.

Haydar Hoca, yönetimde karar vermenin önemini şu cümleleri ile açıklar;

“Yönetim işlevleri kararla başlar ve kararla biter. Zihinsel bir süreç olan karar, amaca yönelik bir seçimdir. Genel olarak örgütte karar süreci, karşılaşılan sorunları çözmek, insanları etkilemek, değişiklik yapmak, anlaşmazlıkları halletmek ve çatışmaları yönlendirmek üzere kullanılır. Karar genelde geleceğe yönelik olup eylemi etkileyen her türlü yargıdır. Yönetimde karşılaşılan her sorun hakkında karar vermek gerekir. Karar verebilmek için amaç ve sorun açık olarak tanımlanır, yeterli bilgi sağlanır. Duyum, söylenti, doğruluğu bilinmeyen haberler karar vermede esas olarak alınamaz. Sağlanan bilgiler analiz edilerek ve yorumlanarak çözüm alternatifleri belirlenir, alternatifler karşılaştırılarak en uygun olanı seçilir. Alternatiflerden en iyisi değil, en uygun ve içinde bulunulan ortamda uygulanabilecek, yasa ve geleneklere aykırı olmayan alternatif seçilir. Kararın uygulama ilkeleri saptanır ve uygulandıktan sonra değerlendirme yapılır. Değerlendirme sonunda yine bir yargıya varılır, karar verilir. Karşılaşılan sorunla ilgili başka çare yok yargısı kabul edilmez, uygulanan alternatifin daha uygun olanı bulunursa karar değiştirilebilir.”

Her Zaman İlkeli Davranır

Üstlendiği görevi yerine getirmek için mutlaka hazırlık yapar. Planlama onun için çok önemlidir. Bütün derslerini kartlara işler, kullanacağı örnek olay ya da fıkraları bile kartlara yazarak planlar.

Üç dekanla birlikte çalışır. Bunlar; Ziya Bursalıoğlu, Kemal Aytaç ve Ömer Kürkçüoğlu'dur. Çalışırken dikkat ettiği unsurlardan en önemlisi okumadan hiçbir belgeye imza atmamasıdır. Bunun yanında yaptığı işin

hakkını vermeye, kişisel ilişkilerle, resmi ilişkileri ayırmaya, öğrencilerin kopya çekmesine izin vermemeye özen gösterir. Sınav kâğıtlarını genellikle sınavın yapıldığı akşam okuyup bitirmeyi ilke edinmiştir. Bunların yanında göreve başladığı ilk günden bu güne kadar uygulamaya özen gösterdiğim prensipler;

- Üstlendiği görevle ilgili kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgeleri incelemek, çalıştığı kurumun amaç ve politikasını belirlemek,
- Yapılacak işleri analiz etmek, planlamak ve rol dağılımını yapmak, görev yetki ve sorumlulukları açıklamak, örgüt modelini oluşturmak,
- Ortama ve sağlanabilen kaynaklara göre yapılacak işlerde öncelikleri saptamak, iletişim ve koordinasyonu sağlamak, yapılan çalışmalarını ve personeli izlemek ve değerlendirmektir.
- Personelin sosyal ve özlük haklarını kullandırmak, güdülemek, moral vermek, etik ilkelere uymalarını sağlamak, örgüt sağlığı, iklimi ve kültürünü geliştirici çalışmalar yapmak, personelin yetiştirme noksanlığını gidermek, gerekli yeterlikleri kazandırmak, devam ve sicilini tutmak, ödül ve cezayı hak edenlere zamanında, uygun bir yer ve şekilde vermek ve etkisini izlemektir.

Resim 6: Fakülteodaki Odasında

Aile Yaşamı

Evlenmeden önce flört etmez. Çerkez geleneğinde “Kaşen”lik vardır. Bu geleneğe göre kız arkadaşları ile samimi ilişkiler kurabilir ancak eş seçme konusundaki kararı zamanı gelince verir. Askerlik biter. Adana’da çalışırken kendisinden başka bekâr da yoktur. Okuldaki bütün hanımlar Haydar Ağabey derler kendisine. Düzce’ye bir tatil için gelişinde ablasına evlenmek istediğini ve uygun bir kız bulmasını ister. Ablası, Münevver Hanımı gösterir. Haydar Bey, Münevver Hanım’a şartlarını bildirir. Sonra durum büyüklere havale edilir. Büyüklere devreye girer ve nişan yapılır. Nişandan iki ay sonra da düğün olur. Yaşamı hep çalışma ile geçer, Yapı Bilgisi 1, 2, 3 kitaplarını yazar; İngilizce kursuna gider, yurt dışına gider. Yaşamının her alanında yardımcı olur Münevver Hanım kendisine. Hoca geç saatlere kadar çalıştığı sürece o da otur onunla.

Çocuklarına daha ilkokulda aylık maaş verir. O paranın dışında babalarından bir oyuncak bile istemezler. Harçlıkları ile kendileri alırlar. İki kardeşe 1965’te Ankara’ya taşındıktan sonra iki çalışma masası alınır ve masa başında çalışma alışkanlığı kazandırılır. Kendi deyimiyle: “Evde askeri nizam vardı. Her sabah 7.30 ‘da kalkılır, saat 8.00’e kadar kahvaltı biter. Ondan sonra herkes işine başlar. İş olmayan masa başına çalışmaya gider. Haftalık ders programı masaya konular ve izlenir. Oğulları Deneme Lisesi ve Fen Lisesi’nden mezun olurlar. Üniversiteye giren çocuğa arabayı alma izni verilir. Oğullarından ikisi de ODTÜ mezunudur. Küçük oğlu ODTÜ ekonomi bölümünde en genç profesör olur. Diğer oğlu serbest çalışır. İkisi de evli ve çocuk sahibidir.

Araştırmaya ve Akademik Yaşama İlişkin Görüşleri

Haydar Hoca araştırmaya ilişkin görüşünü şu şekilde özetlemektedir; *“Araştırma gerçekleri ortaya koymak, amaca uygun tasarlanan soruları yanıtlamak veya hipotezleri test etmek üzere yapılır. Bu nedenle araştırma konusu, içinde bulunulan ortamda problemlere çözümler aramak, hipotezlerin doğruluğunu test etmek üzere uygun model ve yöntem seçilerek yapılır.”*

Yeni akademisyenlerin yetiştirilmesinde, bir akademisyende aranılan yeterliklerin kazandırılmasına dikkat etmeye çalışır. Haydar Hocaya göre, akademisyen yapacağı çalışmalarla bilişsel, psikomotor alanlarda yeterlik kazanabilir. En önemlisi duyuşsal alanda yetişmesi, kurumun amaçlarını, görevlerini ve sorumluluklarını kavramış, insanlarla ilişki ve iletişim kurma hünelerini geliştirmiş, toplumun değer yargılarına uygun ve etik ilkelerini kavramış, benimsemiş ve uygulamış olmasıdır.

Haydar Hoca’ya göre eğitim sistemi ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmektedir;

“Eğitim sistemi, sosyal, ekonomik ve politik sistemler etkileşim halinde bulunur. Diğer sistemlerdeki yenilik ve gelişmeler de eğitim sistemini etkiler, bu nedenle eğitim yönetiminde de bazı değişimleri zorunlu hale getirir. Bu değişimin sonucu olarak gelinen ve geleceğe yönelik hususlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- *Eğitim bir yatırım alanı olarak kabul edilmiştir.*
- *Eğitim ve okul yönetimi bir bilim alanı olarak gelişmektedir.*
- *Eğitimin çeşitli alanlarında uzmanlaşma başlamıştır ve devam edecektir.*
- *Eğitim teknolojisi hızla gelişmekte öğrenme – öğretme süreçleri değişmektedir.*
- *Eğitim kurumlarında insan ilişkileri konusunda gelişmeler görülmektedir.*
- *Eğitim sisteminin en üst örgütü olan Milli Eğitim Bakanlığında üst düzey yöneticiliklerine son yıllarda akademisyenlerin atanması bir bakıma bilimsel çalışmaların yapılması konusunda ümit vermektedir.”*

Bir Alanda Öncü Olmakla İlgili Düşünceleri

İnsanın toplumun yararına olacağına inandığı bir hizmette bulunduğu ve başarı sağlandığında mutluluk duyacağını ve güveninin artacağına inanır. Çalıştığı kurumda bazı hizmet birimlerini oluşturmakta ve etkinliklere başlamada öncülük etmek büyük bir zevk kaynağı olur Haydar Hoca için. Şöyle ifade eder bu konudaki görüşlerini: *“Örneğin; Fakültemizde ilk göreve başladığım yıllarda Sosyal Yardım Sandığı kurulmasına ve personel arasında ekonomik yönden yardımlaşmanın sağlanmasına, Dekan yardımcısı olarak çalışırken öğrenci yemek servisinin oluşturulmasına ve ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerin öğle yemeği ihtiyaçlarının karşılanmasına, dekanlıkta şeflikler tarafından yürütülen hizmetlerin analiz edilerek, işlemlerin bilgisayarla daha kolay yapılmasına, son olarak Milli Eğitim Bakanlığında Bakan rahmetli Anvi Akyol’un müşaviri olarak görevde bulunduğum sırada 3738 sayılı kanun kapsamında Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün kurulmasının sağlanmasına çalıştım ve daha sonra da enstitü müdürü olarak görev aldım. Eğitim bilimlerinde yüksek lisans ve doktora öğrenimlerinin bu enstitüde yapılmasını sağlama çalışmalarına öncülük etmiş olmaktan mutluyum”.*

Akademik Çalışmalarında Dikkat Ettiği Unsurlar

İnsan yaşamında değişim ve gelişmeler kaçınılmazdır ona göre: *“Amacı gerçekleşmesinde ve başarı sağlanmasında şansın da etken olmasına inanmakla birlikte, başarı için mutlaka gerekli hazırlık ve çalışmaların yapılması önemlidir. Ortaokulu bitirdikten sonra orta ve yüksek dereceli okullara girişte, yurt dışına gidişte ve nihayet akademik alanda ilerlemelerde yapılan sınavlara yeterince hazırlandıktan sonra girdim ve başarılı oldum. Bütün çalışmalarda en büyük risk başarılı olamamaktır. Bu nedenle bir alana veya kademeye geçişte risk yaratacak faktörlerin belirlenmesi, riskin göze alınması ve alınacak önlemlerin saptanması zorunludur”.*

Bir akademisyen ve yönetici olarak çalışırken en önemli görevleri, öğrencilerin ve personelin değerlendirilmesi ve başarı derecelerinin sistemin kabul ettiği esaslara göre saptanması olarak görür. Şunları söyler bu konuda: *“Kuşkusuz benzeri değerlendirmeyi kendisi için de yapması çeşitli özelliklerini olan ve olması beklenen kriterlere göre kıyaslayarak ve yorumlayarak bir yargıya varması beklenir. Bir akademisyen olarak yaptığım çalışmalarda ve üstlendiğim yönetim görevlerinde üstün değilse de beklenen derecede başarılı olduğum kanısındayım”.*

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanına Yeni Giren Akademisyenlere Tavsiyeleri

- Huzurlu ve sağlıklı bir aile yaşamına sahip olmaya çalışmak
- Akademisyenliği tanımlamak, ilgili kanun, tüzük, yönetmelik hükümlerine ve teamüllere göre ne olduğunu anlamak.
- Akademisyenliğin bir kamu hizmeti olduğunu, amaçlarını, fonksiyonlarını ve standartlarını kavramak.
- Akademisyenliğin iş yükü çok olmasına, çok çalışması gerekmesine karşın kazancı bol olmayan bir meslek olduğunu kabul etmek.
- Meslekle ilgili etik ilkeleri benimsemek, iyimser, erdemli, samimi, sabırlı, sadık, azimli, çalışkan ve enerjik olmak.
- Bulduğu ortamda üstleri ve astları ile uyumlu çalışmak, saygılı olmak ve saygınlık kazanmak, görev, yetki ve sorumluluklarını kavramak.
- Alanda yayınları, araştırmaları, yenilikleri ve gelişmeleri izlemek, onlardan yapacağı çalışmalarda yararlanmak.
- Alanında aktüaliteyi izlemek, her alanda yazılmış kitapları okumak, gördüğü sorunlara çözümler aramak, makalelerini uygun dergilerde yayınlamak.

- Kurumda yönetim tarafından verilen görevleri zamanında ve uygun biçimde yerine getirmek, yönetime yardımcı olmak.
- Yaptığı çalışmaları ve kişiliğini değerlendirmek, başarıyı etkileyen faktörleri ortaya koymak, kendini geliştirmek.
- Öğrencileri tanımak, onlarla olumlu ilişkiler kurmak, onlara toplumun beklediği davranışları kazandırmak, objektif olarak değerlendirmek.
- Sivil toplum örgütlerinde görev almak, toplumun kalkınmasında kendi alanındaki çalışmalarla katkıda bulunmak.
- Meslekte ilerlemenin yollarını belirlemek, gereklerini yerine getirecek fırsatları değerlendirmek, hak yememek ve hakkını yedirmemek.

Genel Bir Değerlendirme...

Yaşamını ve çalışmalarını değerlendirdiğinde şunları söyler Haydar Hoca: *“Fakültemizde göreve başladığımın ikinci haftasında lisans düzeyinde ve yaklaşık sekiz ay sonra yüksek lisans ve iki yıl sonra doktora düzeyinde dersler okutmaya başladım Yirmi üç yıl çalıştıktan sonra kırk beş yıllık meslek yaşamımın sonunda yaş haddinden emekli oldum. Lisans, yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrencilerimizle ve şimdi öğretim üyesi olan çok değerli meslektaşlarımızla iftihar ediyor ve gurur duyuyorum. Bu bizim en büyük kazancımızdır. Fakülte mezunları ile ilgili araştırmalar yaparak, çeşitli konularda makaleler yazarak, düzenlenen bilimsel toplantılarda konuşmacı, panel üyesi ve oturum başkanlığı görevlerini yerine getirerek alanın gelişmesine katkıda bulunmaya çalıştım. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığının okul yöneticileri ve ilköğretim müfettişleri yetiştirme programlarında, Bakanlık müfettişleri için düzenlenen seminerlerde, ilköğretim ve ortaöğretim yöneticileri seminerlerinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ilköğretim, lise ve dengi okul yöneticileri ile müfettişler için düzenlenen seminerlerde, Milli Eğitim Şuralarında görev alarak alanın gelişmesine katkıda bulunmaya çalıştım”.*

Alanımıza ve bütün yetiştirdiğiniz kişilerin yaşamına yaptığınız değerli dokunuşlar unutulmamıştır Haydar Hoca, emin olunuz. Prof.Dr. Haydar Taymaz’ın ülkemizde çığır açan değerli pek çok eseri bulunmaktadır. Bunlara ilişkin liste aşağıda verilmiştir.

Prof. Dr. Haydar Taymaz'ın Yayınları

Tezler

1. *Orta Öğretimde Öğrenci Başarısının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi), Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Kitapları Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları, No.113, Ankara, 1974.
2. *Teknik Elemean Yetiştirmede Teknik Lisenin Rolü*, (Doçentlik Tezi). Şubat 1979, Ankara

Kitaplar

1. Endüstri Meslek Liseleri için *Yapı Bilgisi Cilt I*. Onbirinci Baskı, *Cilt II*. Dokuzuncu Baskı ve *Cilt III*. Yedinci Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2001.
2. *Hizmetiçi Eğitim*, Kavramlar, İlkeler ve Yöntemler, Üçüncü Baskı, TAKAV Matbaası. Ankara, 1997.
3. *Eğitim Sisteminde Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Altıncı Baskı, PEGEM A Yayıncılık, Ankara, 2005.
4. İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Müdürleri için *Okul Yönetimi*, Yedinci Baskı, PEGEM A Yayıncılık, Ankara, 2003.

Araştırmalar

1. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Mezunlarını İzleme Araştırması* (17 elemanla birlikte), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortak Yayını No:1, Ankara, 1996.
2. *Ankara Üniversitesi Etkinliklerinin Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, No:1, Ankara, 1996.
3. *Türkiye'de Eğitim Yönetimi*, Prof Dr. Ziya Bursalıoğlu'na Armağan, (Editörler: Prof.Dr. Haydar Taymaz ve Prof.Dr.Muhsin Hesapçıoğlu), Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Çeviriler

1. *Endüstri Alanında Teknisyenlerin Yetiştirilmesi ve İstihdamı* (Britanya Krallığında), Milli Eğitim Bakanlığı Mektupla öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü, Döküman VIII, Ankara, 1969.
2. *Bina Yapımı Gereçler ve Şekilleri*, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, Ankara, 1979.
3. *İnsan Eğitim ve İş*, Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, No:9, Ankara, 1986.

Makaleler

1. *Eğitimin Değerlendirilmesi*, Mesleki ve Teknik Öğretim, Nisan 1973, Sayı:242.
2. *Eğitimde Teftiş*, Mesleki ve Teknik Öğretim, Mayıs 1976, Sayı: 279.
3. *Teftişin Planlanması*, Mesleki ve Teknik Öğretim, Şubat 1977. Sayı: 288.
4. *Eğitim Personelinin Hizmet İçi Eğitimi*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:8, 1975.
5. *Müfettiş Nitelikleri ve Yetiştirilmesi*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:9, 1976.
6. *Teftişte İşbirliği ve Eleştiri*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:10. 1977.
7. *Hizmet İçi Eğitim İhtiyacının Saptanması*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:11. 1978.
8. *Hizmet İçi Eğitim Planı ve Öğretim Programı*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:14., 1981.
9. *Kurum Teftişi*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:15, 1982.
10. *Yıllık Hizmet İçi Eğitim Programı*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:16, 1983.
11. *Ders Denetimi*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:17, 1985.
12. *Okul Yönetimi ve Yönetici Yetiştirme*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:19.
13. *Teftişte Genel Kurallar, İlkeler ve Prensipler*, Tim. Der, Sayı: 3-4, 1976.
14. *Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretim*, Çağdaş Eğitim, Sayı:43, 1980.
15. *Çocukların Meslek Eğitiminde Ailenin Rolü*, Çağdaş Eğitim, Sayı: 79, 1983.
16. *Eğitim Sisteminde Müfettişlerin Soruşturma Yapma Görevleri*, Çağdaş Eğitim, Sayı:101, 1985
17. *Çıraklık Eğitimi*, Eğitim ve Bilim, Sayı:24. 1980.
18. *Anadolu Teknik ve Meslek Liseleri*, Eğitim ve Bilim, Sayı: 50, 1984.
19. *Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı*, Eğitim ve Bilim, Sayı:52, 1984.
20. *Okul Binalarının Kullanılması*, Eğitim ve Bilim, Sayı:54, 1985.
21. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Yapılan Doktora Tezleri*, Eğitim ve Bilim, Sayı:56, 1985.
22. *Öğretim Kurumlarında Değişiklik Yapılması*, Milli Eğitim Vakfı Dergisi, Sayı:105, 1987.
23. *Milli Eğitimi Geliştirme Projesi*, Milli Eğitim Vakfı Dergisi, Sayı:20, Ankara,1990.
24. *Denetimde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler*, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul,1998.

Bildiriler

1. 'Mesleki Eğitimin Bugünkü Durumu' Türkiye'de Meslek Eğitimi Sorunları Sempozyumu, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Bilim Dizisi, No:6, 1982
2. 'Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi ve Örgütlenmesi', Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No.126, 1983.
3. 'Hizmet İçi Eğitim Elemanı Yetiştirme', Eğitim Bilimleri Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:136, Ankara,1984.
4. 'Öğrenci Hizmetlerinin Değerlendirilmesi' Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:147, 1985.
5. 'Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirilmesi' Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-'Teknik Eğitim Fakülteleri, Öğretmen Yetiştiren Kurumların Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1987.
6. *Hizmet İçi Eğitimde Koordinasyon Sağlanması*, (Yasemin Sunay ve Tufan Aytaç). Milli Eğitim Dergisi, Sayı:133, Ankara,1997.
7. *Denetimde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler*, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları. 1998.
8. 'Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Sisteminin Yapısı ve İşleyişi', 2000 yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu, Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları 4. Ankara 2001.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞININ HER KADEMESİNDE YÖNETİCİLİK YAPAN BİR ÖNCÜ AKADEMİSYEN:

Prof. Dr. H. Nihat Bilgen

Resim 1: Prof. Dr. H. Nihat Bilgen

1931 yılında Mersin İli Silifke İlçesi Mağara beldesinde dünyaya gelir. Annesinin adı Zeynep Fevziye, babasının adı Abdurrahman'dır. Babası tüccardır. Üç kız bir erkek kardeşirler. Kız kardeşler hayattadır. Beş yaşına kadar Mersin'de yaşar ancak daha sonra Kayseri'nin İncesu kasabasına taşınırlar. 4.000 nüfuslu küçük bir kaza olan İncesu, o dönemlerde orta Anadolu'nun kültürel ve gelişmişlik düzeyi bakımından biraz eski bir dönemini yansıtır. İlköğrenimini İncesu ilkokulunda, ortaokul ve liseyi ise Kayseri Lisesi'nde okur. Bursa'da Askeri lisede öğretmenlik yaparken Mediha Hanım ile nişanlanır ve Nevşehir'de evlenirler. İki oğulları olur.

Resim2: Nihat Bilgen ve Eşi Mediha Hanım

Öğrencilik Yıllarını ve Eğitimdeki Değişimi Değerlendirir

Kendisini bir öğrenci olarak şöyle değerlendirir: *“Öğrencilik, kendini bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanların yeterlikleri bağlamında tanımlayarak, kendi geleceğini hazırlama görevidir. Ben geldim teslim oldum, beni okutun, bana öğretin hocam, demek yanlıştır. Öğrenme Selahattin Ertürk’ün tanımı ile “bireyin davranışında, kendi yaşantıları yoluyla, kasıtlı olarak istedik değişimler meydana getirme sürecidir”.*

Nihat Hoca’nın dünyadaki ve Türkiye’deki eğitimde yaşanan değişimlere ilişkin görüşleri şöyledir;

“Türkiye bir çağ değişiminin içerisine Cumhuriyet ile birlikte gelmiş ve ülkedeki herkes bu değişim için seferber olmuştur. Dünya ülkeleri gittikçe hızlanmışlar ama biz ayak uyduramamış ve gerilere düşmüşüz. Bu sonuç bizim için üzüntü verici olduğu kadar ulusal egemenlik sonunu” da olmuştur. Kuşkusuz Cumhuriyet çok önemli aşamalar kaydetmiştir. Koca bir ilçede bir tane radyo vardı ve başka haberleşme aracı yoktu. Eğitim programları yeterince çağı yansıtacak durumda değildi. Bunda pek çok iç ve dış faktörün etkisi var. Özellikle Türk Milletinin dünya uygarlığı içinde farklı bir toplum oluşturması, diğer toplumların Türklere biraz uzaktan, soğuk ve biraz da kızgın bakmalarına sebep olmuştur. Kurtuluş Savaşını o imkânsızlıklar içinde kazanmış olmak Türk insanının yüceliğini yansıtan efsanevi bir olaydır. Ancak

çağı yakalamak için girişilen gayretler iç ve dış faktörlerle engellenmiş, gereken ölçüde amacına ulaşmamıştır”.

Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne Giriş

1949'da liseyi bitirdikten sonra babası iflas ettiği için Nihat Hoca'yı herhangi bir okula gönderemez. Nihat Hoca, bir süre, İncesu'da babasının işine yardım eder. Bir ara Ziraat Bankasında göreve alırlar ama bir ay sonra işine son verilir. Ancak bu durum onun yükseköğretime gitme arzusunu perçinler. Ne var ki, yatılı ya da burslu okuma imkânı yoktur. Hukuk ya da tıp okumak ister ancak oralarda okuma imkânına da sahip değildir. Şöyle anlatır beden eğitimi bölümüne giriş sürecini: *“İncesu'da Halkevi vardı ve oraya Ulus Gazetesi gelirdi. Ulus Gazetesinde bir gün, Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsü'ne yatılı ve burslu öğrenci alınacağına ilişkin bir ilan gördüm. Babama söyledim.10 lira para verdi babam ve Ankara'ya gelerek Gazi Eğitim Enstitüsü'nde sınava girdim. Bazı sportif testler yapıldıktan sonra sözlü sınava aldılar. Ancak, sınav solunu dışında bazıları torpilli olduklarından bahsediyorlardı, moralim bozuldu. Üç kişilik bir komisyon vardı. Bana kan dolaşımı ile ilgili bir soru sordular ve gayet güzel cevapladım. Kayseri'ye döndüm. Kayseri Lisesi'nden beni tanıyan bir arkadaşımın, belki de cebindeki son kuruşu ile Ankara'dan çektiği telgraftan sınavı kazandığımı öğrendim”.*

Okurken Yüksek Tahsil Talebe Birliği Başkan Yardımcılığı ve Talebe Federasyonu Yönetim Kurulu Üyeliği yapar ve okulun münazara grubunda görev alır. 1950-1953 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirir.

Öğretmenlik Başlıyor

Çektiği kura sonucu, Kars lisesine tayini çıkar. Bir grup arkadaşı ile birlikte yola çıkarlar. Karsta belletici görevi verirler ona. Okulun pansiyonu ile ilgili yöneticilik görevini de üstlenir. Kars Lisesinde 7-8 ay çalıştıktan sonra askere gider. İstanbul Süvari okulunda askerlik ve Bursa Askeri Lisesi'nde yedek subay öğretmen olarak görev yapar. Bu sırada eşi Mediha Hanım ile nişanlanır.

Resim 3. Asker Nihat Bilgen Nişanlısı Mediha Hanım İle

Nevşehir’de Eğitimde ve Sporda Büyük Hizmetler

Askerlik sonrası 1955 yılında Nevşehir Lisesine beden eğitimi öğretmeni olarak atanır. Lise müdür yardımcılığının yanında Beden Terbiyesi Bölge Müdürü ve Öğretmenler Derneği Başkanı olarak çalışır. Lisede astronomi ve İngilizce derslerini okutur. Nevşehir’de ilk kez ulusal bayramların çağdaş anlamda kutlanmasını programlar ve uygular. Beden Terbiyesi Bölge Müdürü olarak çağdaş bir stadyum yaptırır. Nevşehir Spor Kulübünü kurar ve ligde oynamasını sağlar. Nevşehir’in modernleşmesi açısından önemli çalışmalara önderlik yapar.

Resim 4. Nevşehir’de Nihat Bilgen’in Hazırladığı 19 Mayıs Kutlama Töreninden

İlk Kez ABD’ye Gidiş

ABD’de deneme liseleri vardır ve bu liseler model alınarak Türkiye’de de deneme liseleri kurulur. Nevşehir Lisesi de deneme lisesi olarak seçilir ve öğretmenlerin ABD’de eğitimi söz konusu olur. İki sınav yapılır ve ikisini de geçerek ABD’ye gitmeye hak kazanır. Beden eğitimi öğretmeninin ne işi var ABD’de diye tepki de gösterirler bazıları. 1959 yılında 6 aylık bir staj için gittiği University of Texas’ta kısa süre kalır. Bazı okulları gezme imkânı olur ve onları inceler. Bazı projeler hazırlar. ICA’ye verdiği dönem raporunda belirttiği “İnsanın canlılığı formüle edilebilir” şeklindeki görüşü dikkat çeker. ABD’de kalmasını teklif ederler. Ancak o sırada oğlu dünyaya gelir. Geri dönmek ister. Bunun üzerine çalışmalarını Türkiye’de yapması için bazı araçlar vermek isterler ancak bunlar vergiye tabi olacağı için vazgeçerler. ABD’den döner. “Canlılığın formülasyonu” onun için hala bir ütopyadır.

Deneme liseleri ile ilgili şu görüşleri dile getirir: “Deneme Liseleri (Experimental High School) eğitim ortamının bütün değişkenlerinin (öğrenci, öğretmen, araç-gereç, program, bina, tesis ve çevre) denenmesini amaçlamıştı. Ancak Türkiye projesinin rasyonelliğini sağlayacak, yani denemenin her hipotezinde “amaç-araç” dengesini kuracak, bilimsel yeterliğe sahip değildi. Böylece adı deneme olan, fakat sadece üretim sürecinin

değişkenleri bakımından ulusal ortalamanın birazcık üstüne yükselmiş okullar meydana geldi”.

Ankara’ya Tayin

Nevşehir’de İki yıl daha çalıştıktan sonra Ankara Deneme Lisesi’ne tayin ister. Ancak Ankara Şafaktepe Ortaokulu’na tayini çıkar. Okulun müdür yardımcısı olarak yönetimini üstlenir. Burada çalışırken, birkaç öğretmen arkadaşı TODAİE’nin sınavına gireceklerini söylerler ve kendisinin de girmesini önerirler. Sınava girer ve kazanır. İlk yüksek lisansını TODAİE’de pekiyi derece ile tamamlar. Orada da sınıf başkanlığı yapar ve bir tez hazırlar.

TODAİE’yi bitirince 1964-1965 Eğitim-Öğretim Yılında Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nde Planlama Şubesi Müdür Yardımcılığına getirilir. O süreç içerisinde çok önemli bir çalışma yapar. Şöyle anlatır bu önemli mücadelesini: *“Türkiye’de 42 ilçede ortaokul yoktu ve buralarda ortaokul açılmasının onayını, gerekçesini de yazarak Genel Müdür’e götürdüm. Genel Müdür bu onayı alarak Bakan’a gitti ve hemen onaylatarak geldi. “Delikanlı haydi aç bu okulları” dedi. Bu illerin Valiliklerine ortaokulu olmayan ilçelerinizde ortaokul açılacak, bu okul için geçici bir yer bulun. Gelecek yıl okulun binası Bakanlıkça bitirilecek diye yazı gönderdik. İki ilin Valisi ise “bizim ilimizde okul açılmaz cevabı” verdi. Geri kalanların tümünde ortaokul açıldı. Oralara birer müdür tayin edilmesi gerekiyordu. Ama ulusal basında çok eleştiri aldı bu karar. “Bir mühür bir müdür ile okul açılıyor bu nasıl iş” dediler. Okulun mühürü de müdürü de yok aşlında. “Siz bunu eleştiriyorsunuz ama bu ilçelerde bir okul müdürünün sokakta yürümesinin bile ülkeye kazandıracakları çok büyük olur” dedim. Diğer ilçelerin belediye başkanlarını Ankara’ya çağırdım. Okulun yararlarını anlattım. “Bize bir ahır köşesi gösterin okulu açacağız ve plana koyuyoruz okul binalarınızı yapacağız” dedim. Böylece itiraz eden iller de dahil bütün illerde ortaokul açılmış oldu”.*

Bakanlıkta Organizasyon ve Metot Birimi kurulur ve 1968-1971 yılları arasında bu birimin başkan yardımcısı olur. Orada pek çok bilimsel araştırmalar yaparlar.

Öğretmen Yetiştirmenin Yükseköğretim Düzeyine Çıkarılması

1972 yılında Öğretmen Okulları Genel Müdür Yardımcılığı'na atanır. Öğretmen yetiştirmenin lise düzeyinde yapılmasının yanlış olduğunu ileri sürerek, bu görevin yükseköğretime kaydırılması için çalışmalar yapar, raporlar hazırlar. Devlet Planlama Teşkilatı, şiddetle bu görüşe karşı çıkar ve öğretmen yetiştirmenin yükseköğretim düzeyine taşınmasının çok masraflı olacağını iddia eder. Nihat Hoca ise, şiddetle savunur bunu ve şöyle açıklar yetkililere bunun gerekliliğini: *“Öğretmen yetiştirmeye yapılacak masrafın Türkiye'ye bilimsel ve teknolojik dönüşümü sizin yaptığınızın bin katı fazla olacaktır. Önemli olan öğretmen kalitesinin artırılmasıdır. Bunu da ancak yükseköğretim yapabilir. Aslında amacımız lisansüstü eğitim olmalıdır ama şimdilik yükseköğretime çekilmelidir. Böyle olursa, üniversiter yapının getirdiği düşünme özgürlüğü ve düşüncelerini uygulama özgürlüğü daha kolay gelişir. Öğretmenlerin bilişsel ve duyuşsal alanlarda bu özgürlükler içinde yetişmesi ve bu evrensel zenginliğin ücra köye kadar taşınması gerekir”*.

Daha sonra, zaman zaman, öğretmen yetiştirmenin o dönemde yüksek öğretime çekilmesinin iyi mi kötü mü olduğu konusunda da kuşkuya düşer. Çünkü, üniversite çatısı altında eğitim fakültelerine; tıp, mühendislik gibi alanların gölgesinde kalarak gereken önemin verilmediğini ve gerekli ihtimamın gösterilmediğini düşünür. *“Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi kısmen bağımsız konumuyla, bunun ayrı bir örneği olmuştur. Ancak diğer üniversiteler içinde öğretmen yetiştirme yeterince önemli görülmemiştir”* diyerek açıklar görüşlerini.

Hacettepe'de İkinci Yüksek Lisans

1971-1973 yılları arasında Hacettepe'de Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması alanında tekrar yüksek lisans yapar. O dönemde Bakanlıkta çalışan başta Sezer Sacır, Selçuk Kantarcıoğlu, Nezahat Seçkin olmak üzere birkaç kişi, akşam açılan bu programlara katılır. Bakanlıktan pek istemezler yüksek lisans yapmalarını. Bu zorluğu şu ifade ile açıklar: *“Bakanlık programa devam ettiğimizi öğrenseydi tayinimizi başka bir ile çıkarıp o işi bitirirdi. Okumamızı istemezdi”*. Ancak, akşam dersleri devamlarını kolaylaştırır. Böylece Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden sonra ikinci yüksek lisansını da Hacettepe'de tamamlar.

Hacettepe'ye kaydolduktan sonra derslere devam etmeye başlarlar. Ancak ortada belli bir program yoktur. Aralarından bir heyet seçip eğitim fakültesi dekanına giderler. *“Arkadaşlar beni sözcü seçtiler. Üniversiteye zor*

şartlarda geldiğimizi ve amacımızı anlattım. Dekan her türlü tedbirin alınacağını söyledi ve programımızı düzenlendi” diye açıklar o günleri.

Londra’da Bir Yıl Süreli İhtisas

1973 yılında İngiliz Hükümetinin verdiği bursla Londra’da bir yıllık bir lisansüstü çalışma yapar. Londra Üniversitesi’nde eğitim-öğretim yaşamını gözlemler, İngiliz eğitimi ile ilgili deneyimler kazanır. Önce Londra’nın güneyinde bir adada mahalli idarelerde eğitim çalışmalarının nasıl yapıldığını inceler. Daha sonra Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin (Her Majesty Inspectors) çalışmalarını inceler. *“Bizdeki teftiş uygulamalarının orada nasıl yürütüldüğünü mukayese etme imkânım oldu. Onlara “Sizde lisede bir müfettiş öğretmenin dersine girip, dersini izleyip, öğretmenle konuşup, ders başarısı ile ilgili bir rapor hazırlar mı?” diye sordum. “Ne demek? Benim müfettişim o kadar ucuz değil. Benim müfettişim en az alanından 10 -15 öğretmenle karşılaşır. Onlara yeni gelişmeleri aktarır ve alanda neler yapılması gerektiği ile uğraşır” dediler. Bizde ise müfettiş derse girer, öğretmen daha önce anlattığı konuları tekrar tekrar anlatır. Bu uygulamanın hiçbir etkililiği yoktur. Hatta bu durum öğretmenin ve öğrencinin benlik tasarımı da bazı tahribatlar bile yapar”.* Bu çalışmalar Nihat Hoca’nın teftiş anlayışında önemli değişimler yaratacak ve Türkiye’ye dönüşünde de gözlemlerini gerçekleştirme yönünde adımlar atılması için çaba gösterecektir.

Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi’nde Doktora

1973- 1976 yılları arasında Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi’nde doktora yapar. “Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünün Analizi” başlıklı tezini Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu danışmanlığında tamamlar. O dönemlerde tez yazmak bilgisayar olmadığı için son derece zordur. Bir cümle yanlış yazıldığında bütün sayfanın yeniden yazması gerekmektedir.

Türkiye’de Bir Kurumun Yıllık Hizmet İçi Eğitim Planı Hazırlanır

1973- 1975 yılları arasında Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı görevini yürütür ve Milli Eğitim Bakanlığı Yıllık Hizmet İçi Eğitim Planını hazırlar. Bu çalışma da Türkiye’de bir ilktir ve ilk kez bir kurumun yıllık hizmet içi eğitim planı hazırlanmıştır. Daha önceki yıllarda eğitim bir sosyal faaliyet olarak görülmüştür. Bu plan ile hizmet içi eğitimin amaçlarına ve eğitime alınacak kişilerin özelliklerine ilişkin belirlemeler yapılır. Bakanlık bürokratları çağrılarak eğitime kimlerin çağrılması gerektiği konusunda

bazı ilkeler ve ölçütler belirlenir. Böylece eğitim programlarına katılımda adalet ve eşitlik sağlanır. Deniz kıyılarında eğitimler yapılarak personele dinlenme ve eğitim olanağı bir arada sağlanır. İzmir'deki hizmet içi eğitimlerde Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, Prof. Dr. Haydar Taymaz, Prof. Dr. Hüsnü Arıcı, Prof. Dr. Galip Karagözoğlu, Prof. Dr. Sudi Bülbül gibi isimler ders vermeye başlarlar. Böylece Bakanlık ile Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nin işbirliği de gerçekleşmeye başlar.

Resim5. Hollandalı Heyetle Bir Anlaşmanın İmza Töreni

Dr. Bilgen 1976 - 1978 yılları arasında Talim Terbiye Kurulu Üyeliği'nde bulunur. Eğitim planlama üst kurulu olan bu kuruldaki çalışmalardan sonra 1978- 1980 yıllarında Mesleki Teknik Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü yapar. Mesleki teknik öğretime öğretmen yetiştirmenin Türkiye için önemini ilgililere duyuracak çeşitli çalışmaları gerçekleştirir. Mesleki teknik öğretime öğretmen yetiştirme sisteminin üniversitelere taşınmasını sağlar. Teknik öğretmen okulları, teknik eğitim fakültelerine dönüştürülür. Yüksek teknik öğretmen okulları Türkiye'nin gelişmesinde büyük katkı yaparken, üniversiteye devredilince biraz kenarda kalır. Hiç değilse politikanın bu kurumlara müdahalesinin önleneyeği düşünülerek verilen üniversiteleşme kararı zaman zaman Nihat Hocanın "acaba doğru

mu yaptık” diye düşünmesine de yol açmıştır. Ancak “üniversiteleşme kararı olması gerekendi ve bu olmuştur” diyerek bu konuya noktayı koyar.

Bakanlık olarak teknik öğretmen okullarına, eğitim kalitesini artırmak için ne isterlerse vermektedirler. ABD’den bir makine sipariş edilir. Birkaç hafta sonra okul müdürü gelir ve “*Efendim daha iyi bir makine çıktı*” der. Bunun üzerine Nihat Hoca, “*Bu milletin parasını sürekli dışarı aktaramayız. Biz her yeni çıkan makineyi satın aldıkça onlara daha yenisini yapmak için finansman sağlıyoruz. Oysa yapacağınız iş makineyi öğretmekten çok teknolojik süreçleri öğretmektir. Yeni bir makineyi çocuklar basit bir oryantasyonla öğrenebilirler*” cevabını verir.

Amerika Bölgesi Öğrenci Müfettişi ve Kültür Ataşesi Olarak Önemli Hizmetler

1980 yılında, Amerika Bölgesi Öğrenci Müfettişi ve Kültür Ataşesi olarak atanır. Ancak eşinin ABD’ye nasıl gideceği konusu sorun olur. “*Ben kimseye gidip eşimi de tayin edin demem. Üç yol var: İstifa, emeklilik, burada kalmak*” der. Mediha Hanım emekliliğe karar verir, o gün Bakanlığa giden Nihat Hoca Personel Genel Müdürü’ne bu kararı söyler ve Mediha Hanım iki saat içinde emekli olur.

ABD, Kanada ve Avustralya kendisinin görev alanı içindedir. 1983 yılına kadar bu görevi yürütür. New York’daki 19 Mayıs Türk Günü Yürüyüşü’nü ilk başlatan kişidir Nihat Hoca. ABD’de doktora yapan öğrenciler ve aileler New York’ta 5. Caddeyi doldururlar ellerinde bayraklarla. Birleşmiş Milletler binasının önüne kadar yürürler, konuşmalar yapılırlar ve dağılırlar. Daha sonra bu yürüyüş gelenek haline gelir ve her yıl yapılır.

Bu sırada Türk insanını birbirine düşüren girişimler vardır. İç Türkler, Dış Türkler gibi kavramlar üretilmiştir. Başkonsolos Aydın Tosun bir toplantı yapmayı teklif eder. New York’taki büyük caminin bir bölümünde etkili bir konuşma yapar Nihat Hoca. Orada yaşayan Türklerin birbiri ile kaynaşmasını sağlar.

Resim 6. ABD’de 19 Mayıs Türk Yürüyüşü Töreninden

Büyükelçilikte İlk Türk Okulunu Açar

ABD’de pek çok Türk yaşamaktadır ve bu ailelerin çocukları Türkçe bilmemektedir. Büyükelçilik binası içinde bir Türk Okulu açılmasını sağlar ve adı “Atatürk Okulu” olur. Okulda 30- 40 öğrenci vardır. Eski müsteşarlardan Nusret Karcıoğlu’nun eşi okulun müdürü olur. Öğretmen olan diplomat eşlerinden okulun kadrosunu oluşturur. Özellikle Türkçe öğretim yapılması, ulusal gelenek ve değerlerin paylaşılması üzerinde önemle durulur. Türk Milli Eğitim Bakanlığı’nın programı uygulanır okulda. Büyük katkı sağlanır Türk çocuklarının eğitimine. Aynı okulda Pazar günleri de Kıbrıs’lı çocuklara eğitim verilir.

Resim 7. ABD’de Türk Büyükelçiliğinde Açılan Atatürk Okulunda Bir Toplantı

O günlerde çok üzücü bir olay meydana gelir. Şöyle açıklar bu olayı Nihat Hoca: *“Ermeni güçler tarafından okulumuz bombalandı. Duvarın bir kısmı uçtu. Ancak çocuklara bir şey olmadı. Onlar üst katlarda idiler. O sıralarda diplomatların öldürülmesi çok yaygındı. Bana da tehditler geldi ama umursamadım”*. Bakanlıkça bir yıl daha ABD’de kalması istenir ancak Türkiye’de ihtilal olmuştur. Bana ihtiyaç olabilir diyerek 1983 yılında Nihat Bilgen Türkiye’ye döner.

Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişliği

Dönüşünde Bakanlık Başmüfettişi olarak göreve başlar. 1983-1988 yılları arasında müfettişlik yapar. Özellikle müfettişlik yapmak ister, çünkü *“okullarımızda neler oluyor göreyim”* diye düşünür. Ancak gördüklerinden pek hoşnut olmaz. Teftişin durumunu yakından izleme olanağı bulur ve şöyle anlatır duygu ve düşüncelerini: *“Dünyanın gidişi ile pek ilgimiz yoktu. Teftişin yapması gerekeni yapamadığı izlenimine ulaştım”*. Teftişin amaç, yapı, süreç ve iklim boyutlarının bilimsel araştırmalarla incelenmesi gerektiğini düşünür ve çeşitli araştırmalar yapar.

“Teftiş Kurulunun Örgüt İklimi” isimli kitabını yazar ve TODAİE’ne karşılıksız hediye eder. Bu araştırma gibi; eğitimin amaçlarına dönük olarak öteki boyutlarının da çalışılması lazımdır. Ama yapılamamıştır. Ona göre teftiş bir amaç değil eğitimin amaçlarına dönük bir araçtır. Teftiş Kurulu aslında Bakanlığın bilimsel danışma organıdır. Teftiş, eğitimin çağdaşlaşmasında, dünyada meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ulusal eğitim ortamına aktarılmasında ve özetle; Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde ulusal düzeyde bilimsel danışma görevi yapar. Öğretmen, Türk Milli Eğitiminin ve dersinin amaçları doğrultusunda öğrencilerin bilmediklerini onlara öğreten bir Devlet görevlisi; teftiş, bu görevin yapılmasında “kurmaya” hizmeti yapan bir Devlet kurumudur.

Bugün, Teftiş Kurulunda görev yapan en iyi müfettişler, genellikle tahkikatla veya normdan sapan davranışları incelemekle meşguldür. Oysa tahkikat ile ilgili işler illerdeki yasal kurumlar ve ilgili yönetim birimleri tarafından yürütülebilir. İki öğretmen kavga etmişse bu müfettişin gitmesini gerektiren bir durum değildir. Müfettişin bu işi yapması da doğru değildir. “Çorba pişirmek için altından tencere aramaya gerek yok, bu iş çok daha ucuz bir kap ile yapılabilir” sözleriyle belirtir teftiş sistemindeki çelişkiyi ve şunları söyler: “İnanılmaz yanlışlıklar vardı. Örneğin ilk teftiş görevim Mardin’deydi. Teftiş grup başkanı herkese görevlerini verdi. Bir okula gittik, grup başkanı bana “Gelen- giden evrak defterlerini verdi ve kontrol et bakalım cevaplanmamış yazılar var mı?” dedi. Ben de “Bunu ilkokul çocuğuna versen yapar, evrak defterindeki sayfaları çevirir bulur. Ben bunu yapmam” dedim. Başkasına verdi. Teftiş Kurulu grup başkanının genel toplantılardaki konuşmalarını dinliyordum. Çok önemli olmayan konuşmalar yapıyordu. Örneğin, öğretmenin zaten elinde olan Tebliğler Dergisindeki konulardan bahsediliyordu. Oysa orada bahsedilmesi gereken şey ulusal hedeflerle ilgili çalışmalar, eğitim sürecindeki yenilik ve gelişmeler olmalıydı. Müfettişler bunu yapacak güçteydi”.

Bürokraside Yükselme Devam Ediyor

1988 yılında doçentliğini alır. 1988-1989 yılları arasında Araştırma Planlama Koordinasyon Dairesi Başkanlığını yapar. 1989-1990 yılları arasında Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’na atanır. Milli eğitimde pek çok yenilemeye katkılarda bulunur. 1990-1991 yılında ise, Avni Akyol’un bakanlık döneminde Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarlığı’na getirilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Bilgen’e bu dönemde “Türkiye’de Tıp Eğitimi Araştırması”nın yapılması görevi verilir. Ders geçme ve kredi sistemini kuran ve Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesini (LİMME) hayata geçiren kişi yine Nihat Hocadır. Ders Geçme ve Kredi sistemi ile ilgili

bir kitap yazar. Bütün liselere dağıtılır. Bakanlık Müfettişleri bu konuda yetiştirilir. İllerden Milli Eğitim Müdürlerini çağırır ve onları da bu konuda yetiştirir. Sonra da kendisi gerekli yerleri dolaşarak kredili sistemi ve neden bu sisteme geçildiğini anlatır.

Resim 8. Avrupa Eğitim Bakanları Toplantısı, 1989

Okulun nasıl bir yer olması gerektiği konusunda önemli düşünceleri vardır. Torununun örneğinde şöyle açıklar bunu:

“Torunum Elif, ilkokula başlayacak. Babaannesi, ben, annesi, babası Elif’i okula götürüyoruz. Nasıl büyük bir coşku içinde Elif, cennete gidiyor sanki, ondan daha büyük bir amaç yok onun için. Öyle güzel bir duygu içinde. Aradan iki buçuk ay geçti. Bir gün Elif “Dede bu okulu ne zaman kapatacaksın?” dedi. İki buçuk ay içinde Elif’in eğitim inancını yitirdik. Ne zaman bu okuldan kurtulacağım noktasına geldi Elif. Bu eğitim uygulamasının ortadan kalkması gerek. Eğitim; herkesin mutlu olduğu, sürecin her anında sağlıklı ve insan gibi yaşadığı, insan olmanın güzelliklerini paylaştığı bir ortam içinde olmalıdır. Eğitim kurumları insanları bezdiren, korkutan, birbirine düşüren, sıkıntılar içinde yaşatan yerler olmamalıdır. Maalesef okullarımız halen bu durumda. Çocuklar her gün okula Elif’in ilk gün gittiği gibi gitmelidir”. Elif’in sorusuna karşılık “Müsteşar olarak o okulu kapatma yetkim var Elif, ancak yerine koyabileceğim daha iyi bir okul

alternatifi bulamıyorum. Bazen aklımız ermiyor, bazen de gücümüz yetmiyor” cevabını verir.

1992 -1994 yılları arasında ise bakan danışmanı olarak görev yapar.

Bolu Görevim: O Bir Masaldı !

Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli kademelerinde 41 yıl görev yapmış ve bu sürede rutin görevlerinin yanında pek çok projeyi hazırlamış, uygulamaya koymuş ve pek çok kritik ve yorucu görevi yerine getirmiş biri olarak Avni Akyol'un bakanlıktan ayrılmasının ardından, yeni bakana müsteşarlık görevinden ayrılacağını söyler. Köksal Toptan bakandır ve "Hocam sizi YÖK üyeliğine atamak istiyorum, olur mu? "der. Nihat Hoca, "Çok teşekkür ederim sayın bakanım, hiçbir görev istemiyorum. Müsteşar kadrosunda bir süre çalışıp kendime bir yol çizeceğim" cevabını verir. Şöyle anlatır sonraki gelişmeleri:

"Bir gün bakanlıktaki odamda otururken, Prof. Dr. Kemal Güçlüoğlu geldi. Abant İzzet Baysal Üniversitesinde öğretim üyeliği teklifi yaptı. Yıllardır ailece birlikte olduğumuz, yakın arkadaşımı Kemal Bey. Temel atma törenine sayın Avni Akyol ile birlikte katılmış ve o temele harç koymuştum. Ama, Bolu'da görev yapmak hiç aklımdan geçmemiştir. "Bolu'yu hiç düşünmedim" dedim. Kemal Bey "öğrencilerimiz, araştırma görevlilerimiz, asistanlarımız bilime susamış; senin yardımını bekliyor. Bolu Ankara 2 saat. Sabah gelir, akşam dönersin. Bu gençlerden yardımını esirgeme" dedi. Beni yüreğimden vurmuydu. Böylece Bolu görevi başladı. İlk bir iki hafta araba ile gidip, dersimi anlatıp döndüm. Arabada hep bir türküyankılanıyordu:

Ben de bu dağların nesine geldim,

Meleşir kuzular sesine geldim,

Bir garip ölmüş de yasına geldim,

Geldim emmi oğlu.

Fakültede boş bir odayı, ders aralarında oturmam için bana tahsis ettiler. Koridorun iç kısmında, yıllarca kullanılmamış, karanlık bir yerdi. Odada bodrumdan çıkarılmış, eski bir masa vardı. Masanın paslı demir çemberi yerinden çıkmış, kaderin süngüsü gibi, uzanmış beni tehdit ediyordu. Odadaki üç eski sandalyeden birini masanın yanına çekiyor, dikkatlice oturuyordum.

Üniversitede göreve başladığım Bolu'da duyumlu, eski kader arkadaşlarım; Endüstri Meslek Lisesi Müdürü Abdulkadir Bey; Lise Müdürü Yaşar Bey ve Milli Eğitim Müdürü; Dekan Prof. Dr. Yahya Özsoy'a telefon ederek beni ziyaret etmek istediklerini bildirmişler. Yahya Bey odama geldi,

bu isteği bildirdi ve “misafirleri benim odamda kabul edebilirsiniz” dedi. Hayır, bu odaya gelsinler dedim. Geldiler. Uzun yıllar eğitim savaşımızda kader paylaştığımız, yiğit arkadaşlarımla kapıda kucaklaştık. İçeriye davet ettim. Odaya girdikleri zaman buluşmamızın sevinci bir anda kayboldu. Abdulkadir bey başı önünde bir süre düşündükten sonra “Müsteşarım; bana yarım saat izin verin, okula gideyim, masa, sandalye, koltuk yükleyip getireyim” dedi. “Hayır sevgili arkadaşım, bu bana bir derstir. Bırak bu dersi iyi öğreneyim” dedim. Birkaç gün sonra bölüm başkanlığına atandığım bildirildi. Bolu’da bulunduğum zaman ikametim için lojmanlardan bir daire tahsis edildi. Daireyi ev haline getirebilmek için ailece uğraştık ve sonunda Bolu’da oturmaya başladık.

Rektörlükçe Eğitim Yönetimi Bölüm Başkanlığı’na atandığım bildirildi. Kısa bir süre sonra da Eğitim Fakültesi Dekanlığına atandım. Başka odalarda görev yaptım ama çemberleri paslı masayı ve kader arkadaşlarımla bunalımını hiç unutmadım. A.İ.B.Ü’de ilk doktora çalışmalarını başlattık. Böylece üniversiteleşme yolunda çok önemli bir adımı da atmış olduk.

1997 yılında Bir toplantıya katılmak üzere Ankara’ya gitmiştim. Bolu’ya döndüğümde Prof. Dr. Kemal Güçlüoğlu’nun ayrılması sonrasında rektör vekilliğinin bana verildiği ve derhal göreve başlamam gerektiği bildirildi. Bu hiç beklemediğim bir görevdi. Dört ay rektör vekili olarak görev yaptım. Rektörlük seçimleri döneminde üniversite düzeyinde olmaması gereken, acı duyduğum olaylarla karşılaştım. Ancak Tanrı şahit, bu olaylara asla taraf olmadım. Kimseye ödün vermedim ve kimsenin lehinde-aleyhinde bir tek söz söylemedim. Seçim yapıldı, altı kişilik listeyi ve eklerini YÖK’e gönderdim. Birkaç gün sonra, önce Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri, sonra YÖK Başkanı telefon ederek, rektörlüğe atandığımı bildirdiler ve kutladılar. Bu görevi dört yıl süre ile yaptım ve bu süre içinde özetle Atatürk anıtı ve İzzet Baysal anıtı üniversitemiz bahçesine dikildi, akademik personel sayımız % 63.8; idari personel sayımız % 6; , öğrenci sayımız % 95 oranında arttı. Pek çok bina yaptırıldı. Bu dönemde, Milli Eğitim Bakanlığı Bakanlık Müfettişlerine (66) müfettiş lisans tamamlama eğitimi verilmiş olması, üniversitemizin onur kaynağı oldu.

Rektör Bilgen, Müfettişlerin diploma töreninde yaptığı konuşmada şunları söyler: “Saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler,

Bugün Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türk Milli Eğitim tarihinde bir ilki başarmanın kıvancını yaşamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri, uzun dönemli ve yoğunlaştırılmış bir programla yetiştirilerek eğitim sistemine yeni bir anlayış ve ivme kazandıracak çok değerli yeterliklerle donatılmışlardır. Üniversitemiz de onlardan çok insancıl ve çağdaş davranışlar öğrenmiştir.

Üniversitemizin gerçekleştirmiş olduğu bu görev, bir lisans tamamlama eğitiminin çok ötesinde, Türk Milli Eğitimini çağdaş ve demokratik bir yapı ve davranışa kavuşturacak; ulusumuzu bilim ve eğitim evreninde başarıya taşıyacak “uç beylerini” yetiştirme görevidir. Dekanıyla, öğretim üyeleriyle, yardımcı personel ile bu görevin gerçekleştirilmesinde emeğimiz olmasından gurur duyuyoruz.

Sevgili Müfettiş arkadaşlarım,

Sizlerle övünüyorum. Geceleri geç vakte kadar ışıklarınız sönmedi. Çok çalıştınız. Bazı günler ilaçlarla ayakta durdunuz. Ama başardınız. Size yakışanı yaptınız. Şimdi keplerinizi havaya fırlatıp, özgür ve mutlu geleceğinizi selamlayınız. Emeklerimiz helal olsun.

Resim 9 . Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu ve Rektör Prof. Dr. Nihat Bilgen

Düzce Depremi

12 Kasım Düzce depreminin olduğu gün, Tıp Fakültesinde bir konuşma yapmak üzere Düzce'dedir. Şöyle anlatır o günleri: “*Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. K. Kocabay bir şeyler yiyelim sonra toplantıya gideriz dedi. Bir lokantada oturuyorduk. Birden her yer karanlığa gömüldü. Kıyamet kopuyordu sanki, yer sarsılıyor, çığlıklar yer altından gelen kükremeye karışıyordu. Makam şoförü İsmail Gülen içeriye geldi ve çakmağı ile aydınlattığı yıkıntılar arasından bizi dışarı çıkardı. Dekana, “Siz Düzce’ye*

dönün, Fakülteyi tatil edin ve öğrencileri evlerine gönderin, ben Bolu’ya gitmeliyim” dedim.

Gecenin karanlığı korku dalgaları gibi, sokakların üstüne çökmüştü. Ara sıra alevler yükseliyordu gökyüzüne. Yollar ayrılmış, köprüler yıkılmış, elektrik direkleri çöken evlerin damlarına yaslanmıştı. Bir genç, kan-ter içinde koşuyordu. Arabaya aldım. “Babam” dedi “babam evde yalnız”. Düzce girişinde arabadan indi, koşarak uzaklaştı.

Bolu’ya gelmeliydim. Yurtlardaki öğrencilerime ulaşmalıyım. Bolu dağında yol yoktu, tepelerden dolaştık. Öğrencilerim korku içinde yurtlarından dışarıya kaçmışlardı. Görevli arkadaşlarım, depremin korkunç sallantıları içinde yurtlardan battaniye çıkarıyorlardı. Askerler ceketlerini çıkarıp, kız öğrencilerin titreyen vücutlarına sarıyorlardı. Karaköy’lü yürekli insanlar, kendi dertlerini unutmuş traktörlerle odun getirip futbol sahası içinde ateş yakmışlardı. Öğrencilerimiz ateşlerin etrafında halka olmuş ısınmaya çalışıyorlardı. Öğrencilerle konuştum. “Sağ olduğunuz için Allaha şükrediyorum. En kısa sürede evinize gidin. Üniversiteyi on gün tatil ediyorum dedim. Bolu merkeze gittim. Öğrenci yurtları yıkılmıştı. Öğrencilerimiz sokaklarda perişan durumdaydı. Onları otelcilik okulunun bahçesine götürdüm. Yıkıntılardan uzak kalmalarını, bir an önce evlerine gitmelerini ve üniversitenin on gün tatil olduğunu söyledim. Karanlık donmuş, korku buz kesmişti”.

Günler yıkıntılar içinde akıp gitti. Düzce, Kaynaşlı, Gölyaka, Bolu kıyameti yaşamıştı. O doğa harikası yerler harabeye dönmüş, ocaklar sönmüş, deprem çok can almıştı. Üniversitemiz Marmara depreminin yaralarını henüz saramamışken Düzce depremi geride kalanları büsbütün yıktı ve üniversite olarak eğitim öğretim yapma yeterliğimizi yitirmemize sebep oldu. Artçı depremler devam ediyordu. Deprem sadece binaları değil, insanların psikolojisini de tahrip ediyordu. Ertesi gün yönetim kurulunu topladım ve üniversiteyi yeni bir emre kadar tatil kararı aldım. Yapı İşleri Dairesi Personeli hariç tüm görevlileri, “siz üniversite açıldığı zaman psikolojisi yıpranmamış halde üniversiteye lazımsınız” diyerek Bolu ve Düzce dışına gönderdim. Üniversite yönetimini, Silahlı Kuvvetlerimizin kurduğu çadıra taşıdık.

Artçı depremler devam ediyordu. Gece arabada yatıyor, gündüz görev başında yoğun bir çalışma sürdürüyordum. Düzce yıkılmış, Bolu ölü şehir haline gelmişti. Dükkanlar kapalı, caddeler boştu. Bir an önce üniversiteyi açmalıyım. YÖK Başkanımız Prof. Dr. Kemal Gürüz iki kere üniversitemize geldi ve bize Devlet desteği sağladı. Kahraman Silahlı Kuvvetlerimiz Bolu ve Düzce’de öğrencilerimiz için 4000 kişilik üç çadır kent kurdular. Silahlı Kuvvetlerimize ve özellikle Aydın İnağ Paşa’ya, Atina Üniversitesinden, Çin’e

kadar, maddi, manevi destekleriyle bize umut veren tüm insanlara sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Vatan sevgisi ile korkumuzu ve imkansızlıklarımızı yenmiştik, Üniversiteyi yeniden öğretime açmıştık. Mutluyum ki, çocuklarımız sene kaybetmediler.

Emeklilik ve Yine Rektörlük

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden 2002 Şubat'ında emekli olur Prof. Dr. Nihat Bilgen. Ankara'da biraz dinlenmek ister. Ancak "Kazakistan Almatı'da bir Üniversitemiz var orada hizmet etmenizi istiyoruz" teklifi gelir. 1930'ların başında Atatürk'ün "Bir gün Rusya dağılacak, akraba topluluklarımız egemenliğini kazanacak. O zaman Türk Milleti bunlara yardım etmek için hazır olmalıdır" sözünü hatırlar ve bu söz güdüleyici olur onun için. 2003 yılında Kazakistan'a Süleyman Demirel Üniversitesi'ne Rektör olarak gider. Aslında Üniversite'nin adı başkadır ancak açılışı Süleyman Demirel yapar. Bunun üzerine Kazak Başkanı Nur Sultan Nazarbayev "Buranın adı Ağamın adı olsun" der ve Üniversite bu şekilde Süleyman Demirel adını alır. Üniversite'de Rus, Kazak ve Türk öğretim üyeleri ders vermektedir. Üniversitenin eğitim dili ise İngilizce'dir.

Resim 10. Kazakistanda Yerel Kıyafetler İçinde

Türki Cumhuriyetlerden Öğrenciler Türk Üniversitelerine Getirilir

Daha önce de Müsteşarlık döneminde gitmiştir Türki Cumhuriyetlere Nihat Hoca. Atatürk’ün vasiyeti olarak gördüğü çalışmaları yapmak üzere oraya giden heyetin başkanıdır. Türk üniversitelerinde okumak üzere öğrenci getirilmesi girişimi başlar. Her ülkeden yüz öğrenci getirilmesi planlanırken, Süleyman Demirel’in emri ile her ülkeden binlerce öğrenci gönderilmesine karar verilir. Bunun üzerine karşı çıkar Nihat Hoca ancak “Sayın müsteşar bunlar bizim balalarımız bunları Türkiye okutur” diye karşılık verir Süleyman Demirel. Ne var ki bu öğrencilerin bazıları daha liseyi bile bitirmemiş kişilerdir. Bu öğrenciler üniversitelere yerleştirilir. *“Üniversitelere şükran duyuyorum, bu öğrencilere hayır demediler ve çok yardımcı oldular. Burada okuyup dönenler hep iyi yerlere geldiler ve Türkiye’ye büyük bir bağlılık duymaktadırlar. Bu programı da planlayıp, programlayıp, yöneten heyetin başkanı bendim”.*

Eğitim Bakanlığı Kazakistan’da Üniversiteleri denetler. 176 üniversite vardır 14 milyon nüfusa karşın. *“ABD ve İngiliz üniversiteleri de var. Bu arada bizim üniversitemize de geldiler denetlemek için. Merkezde hazırlanan bir soru takımı ile 2.,3.,4., sınıf öğrencilerini test edip seviyelerini ölçüyorlar. 75-80 puan alsak iyidir derken 91.3 ortalama tutturduğumuzu bildirdiler”* diye açıklar oradaki başarısını. Kalması konusunda ısrar edilmesine rağmen 2005 yılında döner Kazakistan’dan.

Resim 11 . Milli Eğitim Şurası, 2006

Akademisyenlere Öneriler

Genç akademisyenlere çok değerli önerilerde bulunur Prof. Dr. Nihat Bilgen: *“Akademisyenlere, akademiysen rollerini tam olarak yerine getirecek yeterliklere ulaşmak ve hatta onları aşmak suretiyle Türkiye’yi dünyanın en ileri ülkeleri arasına taşıyacak bilimsel ortamı yaratmalarını öneriyorum. Eğer Türkiye bilimde bu seviyeyi yakalayamazsa müstemleke olması kaçınılmazdır. İnsanlarımızın Kurtuluş Savaşı’nda bu ülkeyi aç, susuz savaşarak kurtardığını ve bu ülkeyi kurduğunu unutmamalıyız. Bu vatanın Dünyanın ortasında bir bayrak gibi bilim, sanat, teknoloji ve değerlerde ilerlemiş, saygı uyandırmış, herkesin dostluğunu kazanmış bir ülke olması, bilim insanları ile mümkündür. Bu konuda Türk üniversitesine büyük görev düşüyor. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne göre bütün insanlar özgür doğar, haklarda ve şerefte eşittirler. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır. Birbirlerine karşı kardeşlik ruhu içinde davranmalıdırlar. Ancak bütün insanlar haklarda ve şerefte eşit değildirler. Tam olarak özgür doğmuyorlar. İnsanların eğitimle özgürleştirilmesi çok önemlidir. Her şeyden önce Eğitim Fakültelerinin eğitim alanındaki bilimsel ortama büyük katkılar yapması gerekir. Öncelikle ailelerin eğitime katkı yapmalıdır. Ailelerde çocukların iyi yetişmesi gerekiyor. Ailede iyi yetişemeyen çocuk okulda daha da kötüye gidebiliyor. Türk olmak bilimsel gelişmeleri üretmeye engel değil ama şartlarımızı değiştirmek zorundayız. Sosyal, ekonomik, kültürel yapımızda ciddi değişmelere ihtiyaç vardır”.*

“Eğitim Fakültesi bilim insanlarına büyük iş düşüyor” diyerek bitirir Prof. Dr. Nihat Bilgen sözlerini ve bu alanın bir öncüsü olarak yeni gelenlere yapacakları işin önemini bir kez daha hatırlatır. Bu zengin deneyim birikimi ile pek çok eser de ortaya koyan Nihat Bilgen Hoca. Aşağıda bu eserlere ilişkin bir liste verilmiştir.

Prof. Dr. Hasan Nihat BİLGEN’İN Yayınları

KİTAPLAR

1. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez örgütünün Analizi (Doktora Tezi). Ankara: 1976.
2. Müdürler Komisyonu Araştırması. MEB Hizmete Özel. Ankara: 1978.
3. Öğrenci Disiplin Kurulları Araştırması. MEB Hizmete Özel. 1980.
4. İlköğretim Okulları Araştırması (UNICEF Yayını). Ankara:1986.
5. Örgüt İklimi (Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu TODAİE Yayın). Ankara: 1990.
6. Türkiye’de Tıp Eğitimi. TBMM Araştırma Komisyona. Ankara:1991.

7. Yüksek Öğretim Gelişme Planı 1992-2012. (Hükümet Programı Uyarınca). Ankara: 1991.
8. Çağdaş ve Demokratik Eğitim. MEB. Ankara:1993.

KONFERANSLAR

Türkiye genelinde çeşitli illerde birçok bilimsel toplantılara çağrılı bildiriler sunmuş; konferanslar vermiş ve oturum başkanlıkları yaparak katılmıştır.

TEBLİĞ VE MAKALELER

1. **“Milli Eğitim Bakanlığı Merkez örgütünün Analizi, Sonuçlar ve Öneriler”**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü, Eğitim Yönetimimizin Sorunları Sempozyumu, İstanbul 1984.
2. **“Milli Eğitimimiz”**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 96, Ankara 1990, s. 1-14.
3. **“Eğitim ve Kültür”**, Milli Kültür, Kültür Bakanlığı 2. Milli Kültür Şurası, Özel Sayı, Sayı 68, Ankara 1990, s. 59.
4. **“Türkiye’de Orta Öğretim ve Demokratik Değerler”**, Milli Eğitim Vakfı Dergisi, Sayı 9, Ankara 1988, s. 13-15.
5. **“İlkokul I, II. ve III. Sınıf Ders Kitaplarının Sözel Özellikleri”**, Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu, 21-22 Mayıs 1992, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1992 Sayı 8, S. 217.
6. **“Mesleki ve Teknik Yaygın Eğitim Teorik Bir Model Denemesi”**, Mesleki ve Teknik Öğretim, Aralık 1977.
7. **“Eğitim ve Prodüktivite”** Kalkınmada Anahtar, Milli Prodüktivite Merkezi, Yıl 2, Sayı 21, Ankara 1990, s. 1.
8. **“Türk Millî Eğitimi ve Çağdaş Teftiş”**, Türk Teftiş Sisteminin Bugünü ve Geleceği, I. Teftiş Semineri. DENETDE, Ankara 1988, s. 140-141
9. **“Öğretmenin Görevleri ve Bazı Sorunları”**, Çağdaş Eğitim, Sayı 131, Ankara 1988, s. 20.
10. **“Öğretmenin Mesleki ve İnsani Nitelikleri”**, Çağdaş Eğitim, Sayı 132, Ankara Nisan 1988, s. 16.
11. **“Ders Geçme ve Kredi Sistemi”**, M.E.B. Hizmetiçi Eğitim Merkezi, Lise Müdürleri Semineri, Alanya 1993.
12. **“İnsan ve Bilim”**, Ebedi Risalet Sempozyumu, Abdi İpekçi Spor Salonu, İstanbul 1991.
13. **“Milli Eğitim Sistemini Yeniden Düzenleme, Ölçme Değerlendirme ve Program Geliştirme”**, Ankara. 28 Şubat 1990.

14. **"Radikal Değişiklikler Yapılması Şarttır"**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 96. Ankara Mayıs 1990, s. 18.
15. **"Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Örgüt İklimi"**, Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1990, s. 161,
16. **"1990-1991 Eğitim Öğretim Yılına Girerken"**, Öğretmen, Yıl 1, Sayı 4, Ankara 1990, s. X.
17. **"Çıracılık, Mesleki, ve Teknik Eğitim"**, M.E.B. Çıracılık, Mesleki ve Teknik Eğitim Konseyi Raporu, Ankara 1990, s. 61-63.
18. **"Yeni Bir Eğitim ve Öğretim Yılına Girerken"**, Yaşadıkça Eğitim, Sayı 12, İstanbul 1990, s. 6.
19. **"Milli Eğitim Görevi ve Sorumluluğu"**, TC. Kültür Bakanlığı, A.P.K.K. Başkanlığı, Yayın No 4, Ankara 1990, s. 63.
20. **"Bilgi Toplumu Bilinmeyi Arayan Toplumdur"**, Ahilik Yolu, Sayı 57-58, Ankara 1990, s. 19.
21. **"Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme" Ders Geçme ve Kredi Sistemi"**, Türk Devletleri Arasında II. İlmî İşbirliği Konferansı, Almatı (Kazakistan) 1993, s. 129-132.
22. **"Açılış Konuşması ve Kapanış Konuşması"**, Eğitimde Arayışlar Sempozyumu Kültür Koleji Genel Müdürlüğü, İstanbul 1991, s. 17, 393.
23. **"Hizmetiçi Eğitimin Etkinleştirilmesi"**, TC. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Hizmete Özel, Ankara 1993, s. 62-66.
24. **"Sanayileşme Sürecinde Türk Eğitimi ve Sorunları"**, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Bilim Dizisi, No 15, Ankara 1992, s. 228-237.
25. **"Orta Öğretimde Ders Geçme ve Kredi Sistemi İlk Uygulamalar"**, Türk Eğitim Derneği, Ankara 11 Nisan 1992, s. 3-22.
26. **"Ortak Pazar ve Türk Milli Eğitimi"**, Planlama Dergisi, TC. Başbakanlık D.P.T., Sayı 23, Ankara 1988, s. 53-57.
27. **H"Eğitim Yönetiminde Koordinasyona Yönelik Değerlendirme"**, Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No 147, Ankara 1985, s. 71-82.
28. M. YILMAZ ile **"Milli Eğitim Bakanlığı'nın Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Rapor"**, Ankara 1967.
29. S.YAZLAK ile **"Turkish National Education System"**, Board of Education, Ministry of National Education, Ankara 1977.
30. **"Eğitim Örgütü ve Sorunları"**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Eğitim Yönetimi Semineri, Ankara 1985.
31. **"Ders Geçme ve Kredi Sisteminin Teorik Temelleri"**, İlk Uygulamaların Tartışılması, Özel Yıldız Dershaneleri Yayını, İstanbul 1992.

32. “**İlköğretim Okuru Araştırması**”, Milli Eğitim Vakfı Dergisi, Yıl 4, Sayı 13, Ankara 1989, s.21.
33. “**Eğitimde Yansımalar**”, Çağdaş Eğitim, Ankara, 1994.
34. “**21. Yüzyılda Eğitim ve öğretmen**”, Sempozyum 96 Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler, Ankara 1996, s. 1-7.
35. “**Eğitim ve Öğretmen**”, Uludağ Üniversitesi Sempozyumu, Bursa 1996.
36. “**Çağdaş ve Demokratik Eğitim**”, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Özel Sayısı, Ankara 1996.
37. “**Kamu Yönetimi ve Demokrasi Üzerine Bir Deneme**”, TODAİE Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü, Cilt L, Ankara 1995.
38. “**Çağdaş ve Demokratik Eğitim**” Ezbersiz Eğitim Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 1997.
39. “**21. Yüzyılda Eğitim ve Öğretmen**” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara 1996.
40. “**Bilim ve Eğitim**” Yeni Türkiye Dergisi, Ankara 1998.
41. “**İlköğretim**” MEF Dershaneleri, Ankara 1997.
42. “**Kültür Bilim ve Eğitim**” Bolu Bilim, Sanat ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, Bolu 1998.
43. “**Kamu Yönetimi ve Demokrasi Üzerine Bir Deneme**” TODAİE Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü, Cilt I, Ankara 1995
44. “**75. Yıl Cumhuriyet ve Eğitim**” Yeni Türkiye Dergisi, Özel Sayı III Cilt 23-24 s. 2054-2055 Ankara 1998.
45. “**Korku Psikolojik Mikroptur**” Bolu Bilim, Sanat ve Kültür Araştırmaları Dergisi Sayı 2, Bolu 1998.
46. “**Üniversite**” Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Mersin 1998.
47. “**İnsan ve Eğitim**” 1998.
48. “**Öğretmen ve Eğitim**” Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 1998.
49. “**Bilim ve Uygulama**” Mimarlık Bolu Haber Bülteni s. 1, Bolu 1998.
50. “**Tıp Eğitimi**” Ankara Üniversitesi Tıp Fak. Ankara 1998.
51. “**Çağdaş Eğitimde Millilik**” Türk Ocakları Genel Merkezi, Ankara 1998.

Ek-2 BASILMIŞ KİTAPLARI

1. **Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünün Analizi**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara 1976.
2. **İlköğretim Okulu Araştırması**, Cilt 1, Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF yayını, Ankara 1986.
3. **Örgüt İklimi, Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 1990.

4. E. KANSU, N. ÜLKÜ, F. SAYEK, N. ÇİLİNGİROĞLU, S.AĞDEMİR ile **Türkiye'de Tıp Eğitimi**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu, Ankara 1991.
5. **Öğretim Gelişme Planı 1992-2012**, 5 Temmuz 1991 tarihli Hükümet Programı uyarınca hazırlanmıştır, Ankara 1991.
6. B. SORGUÇ, N. UTKANLAR ile **Müdürler Komisyonu Araştırması**, (1941-1971), M.E.B. Hizmete Özel, Ankara 1978.
7. B. SORGUÇ ile **Öğrenci Disiplin Kurulları Araştırması**, M.E.B. Hizmete Özel, Ankara 1980.
8. S.GÖKMEN, R.CAN ile Yöneten: Ziya BURSALIOĞLU, **Eğitim Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ankara 1974.
9. **Çağdaş ve Demokratik Eğitim, Ders Geçme ve Kredi Sistemi**, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1993.

TÜRKİYE'DE HALK EĞİTİMİ ALANINDA ÇALIŞMA YAPAN ÖNCÜ AKADEMİSYEN:

Prof. Dr. Ahmet Sudi Bülbül

Resim 1. Prof.Dr. Sudi Bülbül

Ahmet Sudi Bülbül 1932 yılında Uşak'ta doğar. Ama babası nüfus cüzdanını bir yıl sonra çıkarır askere geç gitsin, ezilmesin diye. Bu yüzden nüfus cüzdanında doğum yılı 1933 olarak yazar. İki ablası, bir abisi ve bir erkek kardeşi vardır. Annesi altıncı çocuğunu dünyaya getirdikten sonra kendisini toparlayamaz. O zaman hastane yoktur, her ne kadar bir doktor annesine verem teşhisi koysa da ilaç yoktur, kısacası şartlar iyi değildir ve annesinin iyileşmesi ve yaşaması mümkün olamaz. Bülbül ailesi iki-üç aylıkken önce bebeği, altı yedi ay sonra da annelerini kaybederler.

Babası medrese mezunudur, tanınmış bir hafız ve hocadır. Çarşıdaki caminin de imamıdır. Sudi Hoca da büyüyünce babası gibi imam olmayı ister o yıllarda. Çünkü babası yaşadığı toplumda çok saygı görmekte, herkes ona danışmakta ve çağrıldığı tüm davetlerde başköşeye oturtulmaktadır. Fakat

babası oğlunun imam olmasına razı olmamıştır, “halkı irşat etmek için imam olmak zorunda değilsin, git öğretmen ol” sözleriyle.

Annesini kaybettiğinde Sudi Hoca dördüncü sınıftadır ve bu yaşında bile geriye dönüp baktığında kendisini hayatında en çok etkileyen olayın annesini erken yaşta kaybetmek olduğunu söyler. Annesinin ölümüyle birlikte ailede sorunlar artar. O zamanlar 14 ve 16 yaşlarında olan ablaları evin ve kardeşlerin bakımıyla ilgilenirler. 1956 yılında eşi Melek Hanımla evlenir. İki kızları vardır.

İlk ve Ortaöğrenim

1944’te Uşak’ta şimdiki adı 23 Nisan İlköğretim Okulu olan “Müjde İlkokulunu” bitirdikten sonra ortaokula başlar. Başarılı, sınıfını hep iftiharla geçen bir öğrencidir yaşadığı tüm sıkıntılara rağmen. Çünkü evde babası da hep okumakta ve çocukları ile ilgilenmektedir. Bunun yanında okuduğu ortaokulun öğretmen kadrosu ve dolayısıyla öğretimi de çok iyidir. Bu durumu şöyle ifade eder:

“O günkü bilgilerimle, örneğin ortaokul coğrafya bilgimle ben bugün üniversitede çıkan coğrafya sorularının çoğunu yanıtlayabilirim. Özellikle Türkçe öğretmenimiz, Tahsin Hoca, bize o günkü cumhuriyet yazarlarının çoğunu okutmıştı ve bunları sınıfta tartışmıştık. Dersinde bizi sürekli güldürürdü, bu yüzden biz ona Şarlo derdik, ama çok şey öğrendik Tahsin Hoca’dan. Tahsin Hoca bize her hafta bir kompozisyon yazdırırdı. Bu kompozisyonlarımızı düzeltir, çeşitli işaretler koyar ve sonra bize verirdi. İkinci hafta yeni yazdığımız kompozisyonu ve ayrıca önceki hafta yazdığımız kompozisyonu düzelterek verirdik. Düzeltilmiş kompozisyonumuzu da yeniden incelerdi. Tahsin Hoca’nın not verme sistemi de eğitim tarihimize geçecek bir olaydır. Örneğin, tüm hatalarımızdan not kırarak ilk kompozisyonumuza sıfır verebilirdi. Ama bu not kesin değildi, damga da değildi. Değişmeye açıldı. İkinci hafta kompozisyonu düzeltip verdiğinizde o sıfır altıya çıkabilirdi, dokuz olabilirdi, on olabilirdi. Aslında sıfır kötü bir not değildi. Teşviki görüyor musunuz? Bunun yanında haftanın kompozisyonu seçilirdi. Bu kompozisyon büyük bir şekilde yazılır ve bir haftalığına sınıf panosuna asılırdı. Bize çok emek verirdi ve hatta bu yönüyle alay konusu bile olurdu. O zamanlar memurların gittiği bir kahve vardı, bu kahvenin bir köşesinde Tahsin Hoca’nın masası dururdu. Kimse bu masaya oturmazdı. Tahsin Hoca sırtında kocaman semer gibi bir çantayla gelir, öğrencilerin kompozisyonlarını çantasından çıkararak bu masaya koyar, herkes orada tavla oynarken o kompozisyon okurdu. Hiç unutmam, benim bir kompozisyonuma “Aferin, Gazeteye, Not:0” demiş. Gazeteye demek duvar panosuna as demektir. Düzelttim, notumu on yaptım ve panoya astım. Bütün bunların yanında Tahsin Hoca’dan dilekçe

yazmaktan, postanede para gönderme kâğıdını doldurmaya kadar çok şeyler de öğrendik.”

Devamında şunları söyler Sudi Hoca;

“Ortaokulda iftiharla geçen bir öğrenciyim, bir kabahatim var, sigara içiyorum. Ayrıca kahveye gidiyorum. Başarısız öğrencilerle arkadaşlık ediyorum. Kimsenin bana karışmasına da izin vermiyorum. Farkında olmadan büyük görünmek ve kendimi büyük hissetmek için böyle davranıyordum sanırım.”

Bolu Öğretmen Okuluna Gidiş

Ortaokulu bitirdikten sonra Uşak'ta devam edebileceği başka bir okul yoktur. Hali vakti yerinde olan arkadaşları İzmir'e giderler. Kendisinin gidebileceği bir tek öğretmen okulu vardır. Ancak öğretmen okulunun da kontenjanı vardır ve Uşak her sene sadece üç öğrenci gönderebiliyordur. Bu dönemi şöyle anlatır;

“Ben öğretmen okuluna gitmek istedim. Ama ağabeyim “Gitme, öğretmenliğe girdin mi çıkamazsın, hukuk var, tıp var, nasıl olsa seneye Uşak'a lise açacaklar, bir sene daha bekle, liseye gidersin.” dedi. Gerçekten de Uşak'a bir lise binası yapmışlardı ve lisenin açılacağı beklentisi vardı. Ben liseye gitmek umuduyla eğitimime bir sene ara verdim ve bir kumaş fabrikasında gece işçi olarak çalıştım. Ertesi sene de lise açılmayınca, ben öğretmen okuluna başvurduğum. Bolu Öğretmen Okulu'na girmeye hak kazandım. Kemal Güçlüol ve Avni Akyol benim sınıf arkadaşlarımdı. Orası çok değişik bir okuldu. Bizim arkadaşlardan hemen hemen iki üç kişi ilkokul öğretmeni olarak kalmıştır. Herkes daha üst düzeylere yükselmiştir. Kemal Güçlüol profesör olmuştur. Başka bir Kemal daha vardı, Uşak'tan, babası bir köyde imamdı, bu arkadaşım hukuk fakültesini bitirdi, sonra uluslararası avukat oldu. Biz bir gün Kemal'le konuşurken ne oldu da biz böyle olduk (yükseldik)? diye sorduk, cevabı Tahsin Hoca'ydı. Tahsin Hoca bize çok şey öğretti ve iyi bir alt yapı hazırladı. Okuduğunu anlayan, anladığını ifade eden insanlar olduk. Ayrıca Türkiye IBM Genel Müdürü Turgut, öğretmen okulundan çıkmıştır. Başka fakülteleri bitiren birçok arkadaşımız oldu. Bizim gelişmemizde öğretmenlerimizin iyi olmasının rolü büyüktür. Ama daha da önemlisi biz hevesliydik. Evet öğretmen okuluna gelmiştik ama içimizde hep daha ileriye gitme arzusu vardı. Potansiyelimizi görüyorduk. Yani bu eğitim yetmiyordu.”

Öğretmen okulundan mezun olduktan sonra, daha on sekiz yaşındayken 1951-1952 Eğitim-Öğretim yılında Erzurum'a ilkokul öğretmeni olarak atanır. Öğretmen Okulunu bitirmenin avantajı iş garantisinin olmasıdır. Dezavantajı ise on sekiz yaşında bir çocuğa yüklenen sorumlulukların yaşına göre hayli ağır olmasıdır. O dönemde Ankara'dan

Erzurum’a iki üç günde gidilmektedir. Sudi Hoca Erzurum’a varır. İlk gece bir otelde kalır. Ertesi gün, elinde tayin yazısıyla İl Milli Eğitim Müdürü’ne gider. İl Milli Eğitim Müdürü’nün odası Osmanlı döneminden kalma bir bina içinde çok görkemli bir odadır. Çok yüksek tavanlı odada kristal takımlar, deri koltuklar vardır. Sudi Hoca şaşkına döner, çekinerek içeri girer. 40-45 yaşlarında olan Maarif Müdürü, Sudi Hoca içeri girince ayağa kalkar ve yanına kadar gelerek içtenlikle “*Hocam, hoş geldiniz*” der. Sudi Hoca çok şaşırmıştır. Böyle bir odada, müdür onu “*Hocam*” diyerek karşılamıştır. O gün gerçekten büyüdüğüne inanır.

İl Mili Eğitim Müdürü, Sudi Hoca’nın, dosyasını incelemiş, çalışkan bir öğrenci olduğunu görmüş, keman çaldığını fark etmiş (keman çalmayı ortaokulda iken müzik öğretmeni Nebahat Hanım’dan öğrenmiştir, öğretmen okulunda da keman çalmaya devam etmiştir) ve kendisini köye tayin etmediğini, Hınıs’a gönderdiğini söylemiştir. O sene Hınıs’ta ortaokul açılmıştır ve Sudi Hoca’ya orada matematik, Türkçe ve müzik derslerini okutma görevini vermiştir.

Ancak Hınıs’ta öğretmen olarak çalışmak Sudi Hoca’ya yetmemektedir. Gidebileceği bir tek Gazi Eğitim Enstitüsü vardır. O dönemler öğretmen Okulu mezunlarının gidebileceği başka okul yoktur. Ama oraya girmek de çok zordur. Çünkü, Gazi Eğitim Enstitüsü tek okuldur ve hem lise mezunlarına hem de öğretmen okulu mezunlarına açıktır. Bu yüzden de her yıl çok fazla başvuru olmaktadır. Bir yandan Gazi Eğitim Enstitüsü’ne girmeyi hedeflerken, bir yandan da alternatif arayışlar içindedir. Hukuk Fakültesi’ne de gitmeyi çok istemektedir. Ancak bunun için liseyi bitirmesi lazımdır.

Gazi Orta Muallim Mektebi ve Eğitim Enstitüsü

Yaz tatilinde iyi bir hazırlık yapar ve o zamanki adı Gazi Orta Muallim Mektebi ve Eğitim Enstitüsü olan kurumun sınavına girer. 1952 yılında Edebiyat Bölümü’nü kazanır. Bu bölüme 6.000 civarında başvuru olmuştur ve sadece on üç öğrenci alınmıştır. İlk aşamada illerde kompozisyon sınavları olmuş, bu sınavı kazananlar Ankara’daki sınava girmiştir. Ankara’daki sınavda ABD’den tercüme edilmiş olan çoktan seçmeli yetenek testleri kullanılmıştır. Bu sınavı geçen 250 kişi bir hafta süren mülakata alınmıştır. Sudi Hoca’nın kazanması mucize gibi bir şeydir. Kazanan öğrencilerden ikisi, Sudi Hoca’nın Bolu Öğretmen Okulu’ndan sınıf arkadaşıdır. Gazi Üniversitesi’nin Mimar Kemal tarafından yapılmış görkemli binasında eğitim görür (Eğitim Enstitüsü ilk olarak Konya’da açılmış daha sonra Ankara’ya nakledilmiştir). Gazi Eğitim Enstitüsü’nde kuvvetli bir hoca kadrosu derslere girmektedir. Mustafa Nihat Özön

(Türkiye’de ilk Türkçe-Osmanlıca lügat yazan değerli bir insandır), Kemal Demiray gibi hocalardan dersler alır. Bunun yanında sosyal bilgiler ile ilgili dersleri de alır. Sırrı Erinç coğrafya dersine girer. Bu hocalardan birçoğu Almanya’da eğitim görüp Türkiye’ye gelmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü o kadar iyi olanaklara sahiptir ki, Ankara Fen Fakültesi öğrencileri, laboratuvarı kullanmak için oraya gelmektedir. Yine, kütüphanesinden birçok öğrenci yararlanmaktadır. İki yıl boyunca günde altı saat ders görürler. Sudi Hoca bu iki yıllık dönemi yoğunluk ve alınan toplam kredi olarak dört yıla denk görür. Öğrenciler yatılı okumaktadır ve aralarında yakın ilişkiler vardır. Yemekhanesinde, birinci sınıf lokantalar gibi, üstünde beyaz örtülerin olduğu dört kişilik masalar vardır. Tabak takımları çok değişik gelir Sudi Hoca’ya. Atatürk’ün özel bir ilgisi vardır Gazi Eğitim Enstitüsü’ne ve bu yüzden özenilen bir okuldur.

Ortaokula Türkçe öğretmeni olarak yetiştirildiği Gazi Eğitim Enstitüsü’nü 1954 yılında bitirir.

Ağrı’da Yeniden Öğretmenlik

Ağrı Naci Gökçe Ortaokulu’na tayini çıkar. Ağrı’ya vardığında Tahir Bey isimli ortaokul müdürünün okulun bahçesindeki binada kendisi için bir oda hazırlattığını görür. Bu yüzden Sudi Hoca oraya gidince çok rahat eder. Daha sonra Tahir Bey, Sudi Hoca’yı orduesine götürür ve yemeklerini orada yiyebileceğini söyler.

Ortaokulda çalıştığı günlerde Bakanlıktan okula bir yazı gelir. Yazıda okulun lise olduğu ve içinde buldukları yıl birinci sınıfa öğrenci almaları gerektiği yazmaktadır. Sudi Hoca bir şehir için lisenin ne kadar önemli olduğunu biliyordur. Çünkü Uşak’a lise çok geç, ancak Uşak il olduğu zaman açılabilirdi. Bu yüzden bu habere çok sevinir. Ortaokul kadrosu ile lise eğitimine başlarlar. Ama ortada sınıf yoktur. Laboratuvarı boşaltır ve oraya sınıf yaparlar. Lise açılır açılmaz 87 öğrenci kaydını yaptırır. Çocuklar üst üstedir. Sıra bile koyamazlar. Bu öğrencilerin içinde yaşını büyüttürenler, Erzurum’daki lisede başarısız olanlar, iki senedir babasının yanında çalışanlar, kazalardan gelenler, sigara gibi kötü alışkanlıkları olanlar ve bir de yeni mezunlar vardır. Sudi Hoca özetle *“Biz bu öğrencileri adam ettik”* der. Bu öğrencilerin 84’ü daha sonra üniversite bitirmiştir. Ama bu başarının arkasında müthiş bir mücadele vardır.

Lise açıldığı gün öğrencileri toplarlar. Sudi Hoca o gün öğrencilere şöyle bir konuşma yapar;

“Hepiniz liseye kaydoldunuz ama bilin ki biz lise öğretmeni değiliz. Biz büyük bir fedakârlıkla size yardımcı olmak için uğraşacağız. Bizimle birlikte çalışırsanız, destek verirseniz bu işi yaparız; değilse ben de derse gelmem.

Çünkü sizin dersinize girmek zorunda da değilim.” Sonunda öyle bir noktaya gelirler ki, büyükler, okulda sigara içmezler ve küçüklerin sigara içmemesinde öğretmenlere yardım etmeye başlarlar. Okulun işlerinde yardım ederler. Sudi Hoca’nın hala bu öğrencilerle iletişimi sürmektedir. Bu sınıftan devlet bakanı, ziraat mühendisi, öğretmen, hukukçu, kitap yazarı vb. çıkmıştır.

Bu okulda tarih öğretmeni lise müdürü Sabri Bey’dir. Sonradan edebiyat öğretmeni gelir. Cafer Bey matematik öğretmenidir. Coğrafya öğretmeni yoktur, Sudi Hoca bu dersi okutur, sonra bu dersin öğretmeni de gelir ve dersi ona devrederler. Ancak, felsefe grubu derslerinin (sosyoloji, psikoloji, mantık, felsefe derslerinin) öğretmeni hala yoktur. Bakanlığa yazı yazılır ve bir felsefe grubu öğretmeni istenir. Bakanlıktan gelen cevapta *“hiç beklemeyin, mahallen temin edin”* yazmaktadır. Lise müdürü Sabri Bey ağır başlı, sakin, çok değerli bir yöneticidir. Sudi Hoca’yı çağırır ve *“Sudi, gözün aydın bir oğlun olmuş, felsefe grubu derslerini sen okutacaksın”* der. Çaresi yok bu dersleri okutmak zorundadır Sudi Hoca. Geliri de az olduğu halde bu alanda ders kitabı olarak basılan kitapların hepsini getirtir. Bakan Hasan Ali Yücel döneminde tercüme edilmiş okulun dolabında kilitli duran ve sayfaları bile açılmamış olan klasik eserleri de alır. Yaz tatilinde hiçbir yere gitmez ve bu kitapları okuyarak derslere hazırlık yapar. Okullar açılır, felsefe grubu dersleri okutmak üzere sınıfa girer. O günleri şöyle anlatır;

“Derse girdim. Çocuklara yanımda derse götürdüğüm Bakanlıktan öğretmen istediğimizi gösteren yazıyı okuttum. Daha sonra Bakanlıktan bize öğretmen gönderemeyeceklerini belirten yazıyı gösterdim ve bu yazıyı da okumalarını istedim. Bu dersi okutmak zorunda olduğumu ve bir yazdır da çalıştığımı söyledim. Siz de çalışırsanız devam ederiz, çalışmazsanız ben bu dersi bırakırım dedim. Ben bu öğrencilerin her birine en az üç tane klasiklerden okuttum. Bir de derste ortak okuduğumuz kitaplar vardı. Bunları sonra sınıfta tartışıyorduk. Her sene Bakanlıktan öğretmen istedik ama vermediler. Bu böyle devam etti. Üç yıl ben bu dersi okuttum. Dördüncü yıla girdik”.

İlginç Bir Teftiş Anısı

“Genel teftiş geçireceğiz. Müfettiş grubunun başkanı, başmüfettiş Rasim Başgöz'dü. O zamanlar müfettişten çok korkulurdu. Rasim Bey de çok sert bir müfettiş olarak bilinirdi. Üstüne üstlük branşının da felsefe olduğunu öğrendim. Paniklemeye başladım. İki üç gün sıkıntı çektim sonra gidip kendisi ile konuşmaya karar verdim. Bakanlıkla yaptığımız yazışmaları da alarak yanına gittim. Bu ders için yaptığım hazırlıkları anlattım. Kendisine, “sizin hakkınızda sert bir müfettiş diyorlar, ama ben yine de bu durumu sizinle konuşmaya karar verdim”, dedim. Rasim Bey'den benim bütün derslerime girmesini istedim. Giderken de bana “bırak”, deyin bırakayım; “eksiklerini tamamla” deyin, tamamlayım; “devam et” deyin, devam edeyim, dedim. Bana “Sevdim seni Sudi Bey” dedi ve gerçekten benim bütün derslerime girdi. Teftiş bitti bir gün sonra müfettişler gidecekler Rasim Bey müdürün odasında oturuyor, ben de baş muavinim, bir kaç kez müdürün kapısının önünden geçtim ve beni ne zaman çağıracağını sordum. Bana sonra çağıracağını söyledi. Bir saat sonra hademe geldi ve başmüfettişin beni çağırıldığını söyledi. Rasim Bey bana derslerle ilgili hiçbir şey söylemedi. Kim olduğumu, nereli olduğumu, önceki öğretilerimi sordu. Tahsin Hoca'nın adını verince, “Çok iyi hocadır” dedi. Rasim Bey 25 yıllık müfettişti, Türkiye'de de ortaokul sayısı az olduğu için hemen hemen bütün öğretmenleri tanıyordu. Ama bana derslerle ilgili hiçbir şey söylemiyordu. Sadece “Devam et, Sudi Bey” dedi. Dersleri sorunca, hafif sinirlendi ve “Devam et dedik ya!” cevabını verdi. Ben ısrar edince, hiç unutmam şöyle bir döndü ve işaret parmağını sallayarak “Bana bak, bu dersleri pek çok felsefe öğretmenimizden daha iyi okutuyorsun, bana bunu mu söyletmeye çalışıyorsun?” diye azarladı, “Teşekkür ederim hocam” dedim. Odadan çıkmak üzere kapıya yaklaştım, bana “Dur bir dakika, daha sen bu memlekete 30 sene hizmet edeceksin, kendini sınıfta o kadar da hırpalama” dedi”.

Felsefe Öğretmenliği

Müfettişler giderler, aradan iki ay geçer. Birgün İl Milli Eğitim Müdürü okula telefon eder. “Sudi Bey, gözün aydın, Bakanlıktan bir kararname geldi ve seni bizim liseye felsefe grubu öğretmeni olarak tayin ettiler” der. Müfettiş Rasim Bey Ankara'ya gider, (etkili biridir ve müfettişine inanan bir Bakanlık vardır) ve Sudi Hoca'nın felsefe grubu öğretmeni olmasını önerir. Bu müfettişin önerisi üzerine Sudi Hoca'yı felsefe grubu öğretmeni yaparlar. Böylece, Sudi Hoca'nın felsefe dersindeki başarısı tescil edilmiş olur. Sudi Hoca bu değişiklikten dolayı iki maaş almaya başlar. Sudi Hoca'nın Ağrı'da birçok anılarla dolu altı yılı geçer. Mesleki gelişiminde ve olgunlaşmasında bu öğretmenlik yıllarının büyük etkisi olduğunu düşünür.

Ağrı’da Melek Hanımla Evlenir

Eşi Melek Hanım ile Ağrı’da öğretmenlik yaptığı yıllarda tanışır Sudi Hoca. Melek Hanım’ın ablası lisede Almanca öğretmenidir. Melek Hanım o sıralar Ziraat Bankası’nda çalışmaktadır. Tanıştıktan kısa bir süre sonra, Sudi Hoca, Melek Hanım’a İshak Paşa Camii’nin minaresinde evlenme teklif eder, evlenmeye karar verirler ve 1956’da evlenirler. İlk çocukları da Ağrı’da doğar.

Ankara’ya Gelme Güçlüğü Nedeniyle Hukuk Fakültesini Bırakır

Bu arada Sudi Hoca Mersin’e askere gider. Askerlik yaparken okul dışından lise bitirme sınavlarına girer. “İyi” derece ile diploma alır. Hemen arkasından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne kayıt yaptırır. Askerlik bitince, Hukuk Fakültesi’ni rahat okuyabilmek için Ankara’ya tayinini yaptırmak için uğraşır da başarılı olamaz ve mecburen tekrar Ağrı’ya gelir. Hukuk Fakültesi’ndeki derslerin sınavlarına hazırlandığı halde sınavlara gidemediğini üzüntüyle hatırlar. Artık Ağrı’da daha fazla kalmak istemezler. Naklini ister ve Çubuk’a nakledilir. Çubuk’ta olmak ile Ağrı’da olmak arasında da pek bir fark yoktur. Girmek zorunda olduğu pek çok ders olduğu için Sudi Hoca yine Ankara’ya gelememektedir.

Uşak İl Halk Eğitimi Başkanlığı

1960 İhtilalinden sonra Türkiye’de planlı kalkınma dönemine girilmiş ve toplum kalkınması çalışmaları başlamıştır. Bu doğrultuda o dönemde Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulur. Sudi Hoca bu Genel Müdürlüğe başvurur, 1961 yılında başvurusu kabul edilir. Uşak’a İl Halk Eğitimi Başkanı olarak tayin edilir. Değişik ülkelerden birçok uzman tarafından derslerin verildiği çeşitli seminerlerden geçerek halk eğitimi alanında yetiştirilir. Eşi ikinci kızlarını, Sudi Hoca bu kurslardan birine devam etmek için Niğde’de bulunduğu günlerde dünyaya getirir. Sudi Hoca’nın halk eğitimi ile tanışması aslında bu başkanlıktan daha eskilere dayanmaktadır. İhtilal’den sonra, Ağrı’da Anadolu Ajansı muhabiri iken valilerle köy köy gezmiştir. Halkla doğrudan çalışma ve köye bir şeyler yapma hevesi o yıllarda doğmuştur.

Uşak’ta İl Halk Eğitimi başkanı iken Uşak’ın köylerinde odalar ve halk kütüphanesini kurarlar. Eski halk kütüphanesini aldıkları desteklerle halk eğitimi merkezi haline getirirler. O zamanki Uşak Valileri, İhsan Tekin ve Musa Eran gösterilen çabaları desteklerler.

AID Bursu İle ABD'ye Gidiş

1963 yılında Ankara'da düzenlenen okuma yazma öğretimi ile ilgili bir kursa geldiğinde, Bakanlığın ABD'ye Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) Bursu ile yüksek lisans yapmak üzere eleman gönderdiğini öğrenir. Müracaat için on günlük bir zaman vardır. Kurs bitince Uşak'a döner. Birçok yere sorarak burs ile ilgili genelgeyi bulur. Başvurusunu elden Ankara'ya götürür. Sınava çağrılır. İstanbul Erkek Lisesi'nde sınava girer. Sınavı kazanmanın çok zor olduğunun farkındadır ama kendisine "*Sen Gazi Eğitim Enstitüsü'nü de kazandın*" diyerek moral vermeye çalışır. Çoktan seçmeli soruların yer aldığı bir sınava girer. İki ay sonra kazandığına dair yazı gelir.

Bir yıl Ankara'da Georgetown dil kursuna gitmesi gerekmektedir. Bu arada Hukuk Fakültesi'nin birinci sınıfını da geçmiştir. Bir karar vermesi gerekmektedir. Ya Hukuk Fakültesine devam edecektir ya da ABD'ye gidecektir. Ama ABD'ye gitmeye ve özellikle dil öğrenmeye karşı içinde hep bir heves vardır. Eşi ile konuşur. Eşi, ABD bursunun iyi bir fırsat olduğunu, böyle bir fırsatın her zaman karşısına çıkmayacağını, çocukların bakımını üstlenebileceğini ve Hukuk Fakültesini dönünce de bitirebileceğini söyleyerek onu ABD'ye gitme yönünde teşvik eder.

Ailesini de alarak Ankara'ya gelir. Ankara'da bir yıl dil kursuna gider. Bu dönemi "*sıkıntılıydı*" diye tanımlar Sudi Hoca. Kurs bitince eşini ve çocuklarını Türkiye'de bırakarak 1964'te ABD'ye gider. Önce 45 gün süren Washington'daki dil kursuna katılır sonra Wisconsin Üniversitesi'ne gider. Gittiği program Eğitim Yönetiminin altında yer alan Halk Eğitimi programıdır. Kendi ile birlikte Mustafa Üstündağ ve Halil Deren de aynı üniversitededir. Önce lisans tamamlaması gerektiği için lisans öğrencileri ile aynı sınıfta dersler almaya başlar. Başlarda dersleri anlamakta güçlük çeker. Kaçırıldığı konuşmalar olur. Kitaplarda bir sürü bilmediği kelimeler vardır. ABD'deki ilk aylar Sudi Hoca için bir "*boğuşma*"dır. Ama dil sorunu azaldıkça kendini daha rahat hissetmeye başlar. Lisans bitince yine aynı Üniversite'de yüksek lisansa başlar. 1967 yılında yüksek lisansını tamamlayarak Türkiye'ye döner.

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünde Görevlendirme

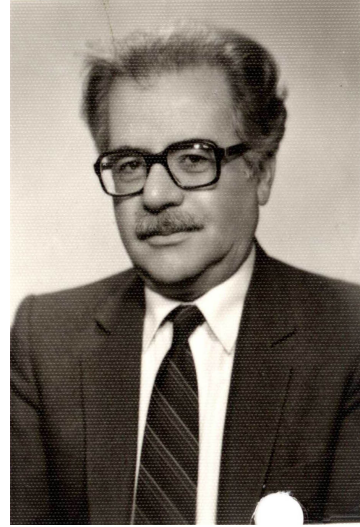
Türkiye'ye dönünce Milli Eğitim Bakanlığı'nda Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü'nde şube müdür yardımcısı olarak göreve başlar. Bu dönemde Bakanlıkta çeşitli sıkıntılar yaşar. Çünkü, yurt dışında yüksek lisans yaptıkları ve dil öğrendikleri için diğer çalışanları onları tehdit olarak düşünmektedir ve yurt dışından dönenlere Bakanlıkta yabancı gibi bakılmaktadır. Bu yüzden Bakanlıktakiler yurt dışından gelenlerin bilgi ve

deneyimlerinden yararlanma yoluna gitmezler tam tersine onları yıldırarak her yolu denerler.

Sudi Hoca bu arada Hacettepe Üniversitesi’nin başlattığı program geliştirme doktora programına devam edebilmek için sınava girer ve kazanır. Bir yıl Prof. Dr. Selahattin Ertürk’ün öğrencisi olarak doktora programına devam eder ve 18 krediyi tamamlar. Bu programa o dönemlerde Mustafa Üstündağ ve Prof. Dr. Yıldız Kuzgun da devam etmektedir. Doktora devam ederken Sudi Hoca Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü’nden ayrılarak, istek üzerine Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi’ne geçer. Bu yoğunluk içinde Hukuk Fakültesini de bitiremez.

Doktora Programı için ABD’ye Gidiş

Tam bu sırada doktora için ABD’ye burslu öğrenci gönderileceğini öğrenir. Bu arada Hacettepe’de girdiği asistanlık sınavını da kazanmıştır. 1968 yılında ABD’ye Michigan State Üniversitesi’ne Eğitim Planlaması üzerine doktora yapmak için gider. Daha doğrusu, Prof. Dr. Selahattin Ertürk’ün de teşvikiyle, ABD’ye gitmeyi, Hacettepe’deki asistanlığa tercih eder. Daha önceki ABD serüveninde ailesini Türkiye’de yalnız bırakarak gitmek Sudi Hoca’nın içinde bir eziklik oluşturmuştur. Bu gidişinde ailesini de yanında götürür. Hayatta Sudi Hoca’yı en çok memnun eden olaylardan biri ailesini ABD’ye götürmek olmuştur. Bu durumu bir “kefaret” olarak tanımlar Sudi Hoca. Bu sırada çocukları orada okula giderler ve dil öğrenirler. Eşi de bir işte çalışır. Tez konusunu Türkiye ile ilgili bir sorundan (fırsat eşitliği) hareket ederek seçer. Doktora tezinin tam adı “Türkiye Ortaokullarında Öğrenci Akışını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi - Uşak İli Örneği”dir. Tezini bitiremeden 1971 yılında Türkiye’ye döner. Doktora tezini daha sonra Türkiye’de iken bitirir.

Resim 2. Prof. Dr. Sudi Bülbül

Hakkari’de Müsteşar Yardımcısı Olduğunu Öğrenir

1971 yılında Türkiye’ye döndüklerinde 12 Mart Muhtırası verilmiştir ve askeri hükümet iş başındadır. Dolayısıyla bir sürü reform komiteleri oluşturulmuştur. Sudi Hoca ABD’den döner dönmez kendini bu komitelerden birinin, Halk Eğitimi Komitesi’nin içinde bulur. Bu dönemde çok ciddi çalışmalar yapılmıştır. Ne var ki, 1973 yılında 1739 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile reform çalışmaları amacına ulaşamamıştır.

Bu arada, 1972 yılında, Prof. Dr. Kemal Güçlüol’un tezi ile ilgili olarak mili eğitim müdürleri ile mülakat yapılması gerekmektedir. Sudi Hoca bu mülakatlarda Kemal Hoca’ya yardımcı olabilmek için Doğu Anadolu’ya gider. Gittiği illerden biri de Hakkâri’dir. Hakkâri’de iken Vali kendisi ile görüşmek ister ve şunu söyler; *“Hocam sizi tebrik ederim, Ankara’dan arıyorlar, müsteşar yardımcısı olmuşsunuz”*. Sonradan, bu yükselmede Bakan Şinasi Oral döneminde 1971 sonrası Halk Eğitimi Komitesinde yaptığı başarılı çalışmaların da etkisinin olduğunu öğrenir. Bu görevi kabul edip etmemek konusunda tereddüt eder, çünkü kendisini bu görev için genç bulur. Bir taraftan da doktorası bittiği için üniversiteye geçmeyi düşünmektedir. Müsteşar Nusret Bey ile görüşerek, önce teklif için teşekkür eder ama sonra bu göreve hazır olmadığını söyler. Müsteşar cevap olarak *“Ne demek, bakanlık senin gibi müsteşar muavini bulmuş da daha ne istiyor? Sen rutin işleri iki ayda öğrenirsin. Senin alt yapın var ve bizim sana ihtiyacımız var?”* der. Sudi Hoca görevi kabul ederek 1972 yılında müsteşar yardımcısı olur. Şimdi dönüp geriye baktığında, bu görevi kabul etmesinin çok doğru bir karar olduğunu söyler Sudi Hoca, çünkü o dönemlerde ayağı yere değmiştir, öngörü kazanmıştır. *“Rüzgârgülü”* diye tanımladığı insanları orada tanımıştır.

Bu dönemde başından geçen bir olayı şöyle anlatır;

“Nüfusu 200’e kadar olan tüm köyleri okul sahibi yapacağız dedik. DPT ile anlaştık. Maliye Bakanlığı ile anlaştık. Parayı da verdiler. Köylerin sayısı belli, birim fiyatlar belli. Ama inşaat kapasitesi yok. Ben eğitim planlamacıyım ama bunu düşünmemişim. İki firma var, üç okul almış ama dördüncüyü kim yapacak? Bu olay bana büyük bir derstir.”

1975’te yeni Bakan gelince, Bakanlıktaki eski elemanlar dağıtılır. Bu durumu çok yanlış bir politika olarak değerlendirir Sudi Hoca. Çünkü çok güçlü bir ekiple çok başarılı işler yapılmaktadır. Sudi Hoca da dilekçesini vererek ayrılınca, Kız Teknik Öğretmen Okulu’na öğretmen olarak tayini çıkar. Bu arada Hacettepe Üniversitesi’nde de derslere gider.

Üniversiteye Geçiş

Bir yıl Kız Teknik Öğretmen Okulu’nda çalıştıktan sonra, 1976 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümü’ne öğretim elemanı olarak atanır. 1978’de de doçent olur. Bu arada profesör olabilmek için Ankara dışına çıkmak gerekmektedir, ama Sudi Hoca bunu istemez. Dolayısıyla profesör olması biraz gecikir. 1982 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi’nde çalıştıktan sonra aynı yıl Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’ne geçiş yapar.

Resim 3. Eğitim Bilimleri Fakültesinde Yetiştirdiği Halk Eğitimi Akademisyenleri İle

Doçent olduktan on bir yıl sonra 1989’da (kadro alabilmesi için zorunlu olarak) Hacettepe Üniversitesi’ne dönerek profesör olur.

Bu arada 1975-1982 yılları arasında ODTÜ’de ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde de derslere girer. Özellikle ODTÜ’de verdiği ders o dönemler çok popülerdir ve diğer fakültelerden ve bölümlerden birçok öğrenci bu dersini dinlemeye gelir. Sudi Hoca bu ilginin nedenini şöyle açıklar;

“Elbette akademik temeli bırakmayacaksınız. Ama kitap gibi konuşursanız kimse sizi dinlemez. Bir anımı sizinle paylaşmak isterim. ODTÜ’de bir ders veriyorum. Matematik Amfisi ağzına kadar dolu. Konu: “Kuşaklar Arası Çatışma”. Bu arada benim büyük kızım Sema, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde okuyor. Bana, “Baba nereye gitsem sizin dersinizi konuşuyorlar. Ne yapıyorsunuz siz?” diye sordu. “Gel, sen de dinle dersimi”

dedim. Kızım da bu dersi dinliyor. Ama sınıfta hiç kimse Sema'nın benim kızım olduğunu bilmiyor, öyle anlaştık.

Derste "Biz yetişkinler siz gençleri hiç anlamıyoruz ve tanımıyoruz." dedim. Devamında, kızımla aramda sorun olan durumlardan da esinlenerek, "Ancak, sizler de büyüklerinizi anlamıyorsunuz" dedim. Amfinin yarısı ağlamaya başladı. Ben de heyecanlıyım, çünkü kızım var sınıfta ve ben, hiç kimse farkında değil ama onunla boğuşuyorum. Sınıftaki kız öğrencilerden birisi elini kaldırdı "Hocam, ben de sizin dediğiniz gibi olmak istiyorum, ben de anlamak ve anlaşılma istiyorum" dedi. Bir yandan da ağlıyor. "Hocam, nerede sizin gibi baba?" diye sordu.

Bu soruya nasıl bir cevap vereceğimi bilemiyorum. "İçinizde biri var, buna cevap verebilir. Şu anda sınıfta benim kızım var. Ben kendisine söz vermişim. Onun benim kızım olduğunu size söylemeyecektim. Ama şimdi amme menfaati var. Sema arkadaşına sen cevap ver, senin baban nasıl, gel anlat." dedim. Benim kızım çok güzel ve mantıklı konuşur. Öz olarak şunları söyledi; "Biz iki kardeşiz. Her ailede olduğu gibi bizim ailemizde de sorunlar oluyor. Sizden farklı değiliz. Ben buraya babam ne yapıyor diye merak ettiğim için geldim. Buraya gelince bir şey gördüm." dedi ve bana dönerek "Siz ne kadar sevilen bir öğretmensiniz. Herkes etrafınızda. Ben sizin bu tarafınızı bilmiyordum. Buraya gelince gördüm ki siz mükemmel bir öğretmensiniz. Sizinle iftihar ettim. Ondan sonra kendimi suçladım. Niye sizinle daha yakın bir ilişki kurup, sizden yararlanmadım? Oysa ki siz benim çok yararlanabileceğim biriydiniz. Sonra aslında kendimi suçlamamam gerektiğini düşündüm ve size kırıldım. Çünkü siz kim olduğunuzu biliyordunuz ama ben bilmiyordum. Niye bana rağmen bana yaşmadınız? Siz bana yeterli derecede yaşamadınız. Babacığım sizi tanımam için buraya gelip öğrenciniz olmam mı gerekiyordu?" dedi ve devamında da "Baba burada pek tatlısınız ama evde öyle değilsiniz." dedi.

Sınıfa döndüm ve "Bakın çocuklar, öğretmen rolü ve baba rolü farklı şeylerdir. Kim bilir bir içine girseniz sizin babalarınız benden tatlıdır. Bütün mesele o ilişkiyi kuramamamız." Bu dersin sonunda bütün öğrenciler kuşaklar arası çatışmayı çok iyi anlamıştır. Sudi Hoca derslerde öğrenciyeye "heyecan" verebilmenin önemli olduğuna, sadece kuru bilgi ile bu işin olamayacağına, bilgi ve duygunun birlikte olması gerektiğine inanır.

Hacettepe Üniversitesi'ne profesör olarak 1989 yılında tekrar gittiğinde, Sudi Hoca'yı orada 55 kişiden oluşan kocaman bir Eğitim Bilimleri bölümü karşılar. 2000 yılına kadar burada Anabilim Dalı Başkanlığı ve Bölüm Başkanlığı yapar. 2000 yılında yaş haddinden emekli olur. Aslında Sudi Hoca yaş haddinden emekli olmadan çok daha önce, bazı özel üniversitelerden oralarda çalışması için teklifler gelmiştir. Ama Sudi Hoca daha erken yaşta emekli olmayı kendine yedirememiştir. Çünkü

ortaokuldan itibaren devletin desteği ile okumuştur. Yaş haddine kadar çalışarak devlete olan hizmet borcunu ödemek istemiştir. “Eğer böyle yapmasaydım ben şimdi huzursuzdum” sözleriyle açıklar bu durumu Sudi Hoca. Daha sonra 2002’de Başkent Üniversitesi’nde ders vermeye başlar.

Resim 4. Prof. Dr.Sudi Bülbül Bir Grup Akademisyen ile

Sudi Hoca, meslek yaşamında Avrupa Konseyi ve UNESCO’nun çeşitli projelerinde, özellikle de halk eğitimi ile ilgili çalışmalarında (örneğin; işçi çocukların eğitimi, kadın-erkek eşitliği) gönüllü olarak aktif rol almıştır. Hem bürokratik hem de akademik yaşamında ailesinin desteğini gördüğünü ifade eder. Özellikle eşinin sıkıntılı dönemlerinde ona daima hoşgörü gösterdiğini dile getirir. Sudi Hoca’ya çalışma yaşamında esas aldığı ilkeler sorulduğunda, şu cevabı vermiştir;

“Öğrenciler arasında bütün farklılıklarına rağmen hiçbir ayırım yapmadım. Herkese yardımcı olmaya çalıştım. İnsanları tanımaya ve onlarla ilişki kurmaya çalıştım. Sabırlı olmaya ve tepkilerimi verirken dikkatli davranmaya çalıştım. Özellikle yöneticilikte bu çok önemlidir. Düşündüğünüzü hemen söylemeyeceksiniz.”

Yeni akademisyenlere tavsiyeleri ise şunlardır;

1. *Öncelikle dünya standartlarını yakalamak gerekiyor. Bilgiye ulaşmak artık çok kolay ama doğru bilgiyi seçmek gerekir.*
2. *En az bir yabancı dili çok iyi bilmek son derece önemlidir.*
3. *Daha çok üretebilmek için daha az derse girmek gerekir.*
4. *Çevredeki sorunlara duyarlı olmak gerekir.*
5. *Araştırma yöntem ve teknikleri ile istatistiği çok iyi bilmek gerekir.*

Sudi Hoca gerek eğitim yönetimi gerekse halk eğitimi alanlarının Türkiye’de olması gereken yere gelemediğini düşünür. Geçmişini değerlendirdiğinde, bu bölümlere lisans öğrencisi almanın bir hata olduğunu söyler. Bu alanların başından beri lisansüstü düzeyde eğitim vermesinin daha doğru olacağını ifade eder. Diğer yandan, daha önceki yıllarda uygulanan lisans tamamlama programlarını da birçok kişiye lisansüstü çalışma olanağı sunduğu için çok yararlı bulur. Alanın gelişmesi için özellikle tezsiz yüksek lisansın teşvik edilmesi gerektiğini savunur. Tezsiz yüksek lisans yapanların içinden akademisyenlerin de çıkabileceğine inanmakla beraber çoğunun edindikleri bilgileri çalışma hayatına çok iyi aktarabileceğini ve böylece eğitim sisteminin daha da gelişebileceğini ifade eder.

Resim 5. Halk Eğitimine Verdiği Katkılardan Dolayı Kendisine Şükran Plaketi Verilirken

Bilgiye, duyguyu da katarak eğitim verebilen nadir hocalardandır Sudi Bülbul. Bu arada pek çok değerli esere de imza atar. Bu eserler aşağıda sıralanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet Sudi Bülbül’ün Yayınları

1. Türk Eğitim Sisteminin Genel Görünüşü ve Önemli Problemleri, “Bilimsel Yaz okulu Konferansları”, TÜBİTAK, Ankara, 1977, s.143-158.
2. Öğretmenlerin Değişen Rolü, “Eğitim”, Ekim, Kasım, Aralık Sayısı No:S5, İstanbul, 1981 s, 47-51.
3. “Öğretmen Eğilimleri ve Sorunları”, MEB, Talim ve Terbiye Dairesi, 1982, 416 sayfa (Araştırma Grubu Başkanı).
4. Eğitimin Planlaması ve Finansmanı, “Cumhuriyet Döneminde Eğitim”, MEB, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, s.623-653.
5. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Eğitimin Yaygınlaştırılması Çabaları, “Eğitim”, Temmuz, Ağustos, Eylül Sayısı, No: 52, İstanbul, 1983; c.31-37.
6. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı , “İkinci Dönem Ortaeğitim, Türkiye Örneği, UNESCO, CODİESSE Toplantısı”, Ankara, 1963, s.5-10 (İngilizce).
7. Ankara Projesi Ziyaret Raporu, Avrupa Konseyi, CDCC, Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması, CC.CP9 (84, 12), Strasbourg, 1983 (İngilizce).
8. Göçmen İşçi - Çocuklarının Eğitim Sorunları, Değişen Toplumda göçmen Kültürü, 2000’li Yıllarda Çok Kültürlü Avrupa”, Avrupa Konseyi, CDCC. Okul Eğitimi Bölümü, Strassbourg, 1983, s.17-23 (İngilizce).
9. Türk Deneyimi, “14 Pilot Proje”, Volum III, Hollanda, İngiltere, Türkiye”, Norveç, Kooperatif Monitering Grup No:3 Avrupa Konseyi”, CDCC Proje No:9, Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması, “Kadın ve Erkeklerin Sosyal ve Kültürel Rollerinin Değerlendirilmesi”, Strasbourg, 1985, 1985, s.33-78. (İngilizce)
10. “Ailede, İstihdam Alanında ve Politikada Kadınların Eşit Statüsünün Gelişmesi”, Avrupa Konseyi, Kadın ve Erkek Arasında Eşitlik Kültürel İşbirliği Konseyi, Strazbourg, 1985, DSCS/EES (85) 33 (İngilizce).
11. “Son On Yılda Avrupa Konseyi’nin Kadın ve Erkekler Arasında Eşitlik Konusundaki Çalışmalarının Özeti”, Avrupa Konseyi/Kültürel İşbirliği Kongresi, Kadın ve Erkekler Arasında Eşitlik, Strasbourg, DECS/ESR (39) 84 (İngilizce).
12. “Okuma - Yazma Sınıfları Deneyiminden Alınan Dersler”, Hollanda Yabancı İşçiler Merkezi ve Rotterdam Bog Scholl tarafından düzenlenen “Eğitim Haftası’nda sunulan bildiri, 19-26 Eylül 1990, Utrech (İngilizce).
13. “Türkiye’de Okumaz - Yazmazlığın Ortadan Kaldırılması ve İlköğretimin Yaygınlaştırılması Çabaları” (S. Kaptan’la birlikte), UNİCEF için “Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı’nda, 5-9 Hart, 1990 Jomtien, Tayland, sunulmak üzere hazırlanmıştır. (İngilizce)

14. "Yetişkin Türk Kadınlarının İstihdama Girişini ve İstihdam Alanlarını Etkileyen Eğitim ve Öğretim Düzeyleri", ILO için hazırlanmıştır, Ankara, 1990.
15. "Halk Eğitimine Giriş", Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Yayın No: 213, 1991.
16. "Yetişkinler Eğitimi", Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Yayın No: 214, 1991.
17. "Türkiye Halk Eğitimi", Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Yayın No: 215, 1991.
18. "Toplum kalkınması", Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Yayın No: 216, 1991.
19. "Birinci ve İkinci Kademe Okuma Yazma Eğitimi Programları Hakkında, Öğrenci, Öğretmen ve İlköğretim müfettişlerinin Görüşleri" UNİCEF (Türkiye) için yapılan bir araştırma, Ankara, 1991.
20. "Türkiye'de Kadın Nüfusunu Eğitim Durumu (bildiri), Türkiye'de Kadın Eğitimi Birinci Uluslararası Konseyi, 23-26 Haziran /1992.
21. "Türkiye'de Mesleki - Teknik ve Gelir Getirici Yetişkin Eğitimi Çalışmalarının Öncelenmesi Projesi (Proje Başkanı), Son Rapor, Ankara, 1996.
22. Kız Çocuklarının Mesleki Eğitimi ve İstihdama Yönelimleri (Araştırma Grubu Üyesi), T.C Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2000.
23. "İlköğretim Okullarının Kurumsal Değerlendirilmesi Araştırması" (Araştırma Grubu Üyesi), MEB Temel Eğitim Projesi, 2002.

Yayımlanmış Tezler

Uşak İli (Türkiye) Ortaokullarında Öğrenci Akışını Etkileyen Faktörlerin belirlenmesi", Bir Pilot Çalışma, Michigan State Üniversitesi, 1974, Yayımlanmış Doktora Tezi.

"Üniversite Öğretmen Yetiştirme - Hacettepe örneği", Hacettepe Üniversitesi, 1979, Yayımlanmamış Doçentlik - Tezi.

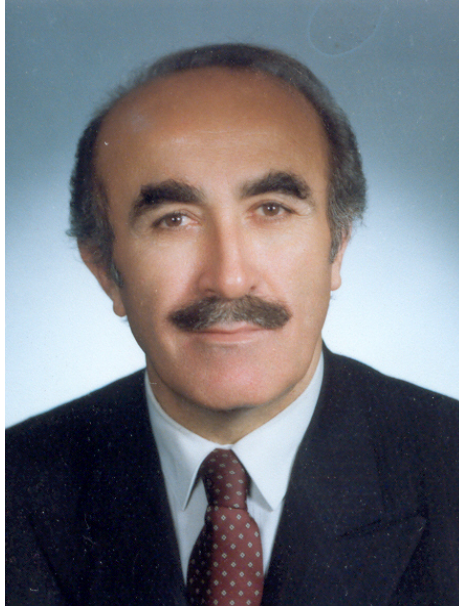
Ödül: İşçi Sağlığı ve Meslek Hastalıkları Hizmet Ödülü, İstanbul Tabip Odası, 2007

YURT DIŞINDA EĞİTİM TEFTİŞİ ÜZERİNE İLK DOKTORA TEZİNİN SAHİBİ:

Prof. Dr. A. Galip Karagözoğlu

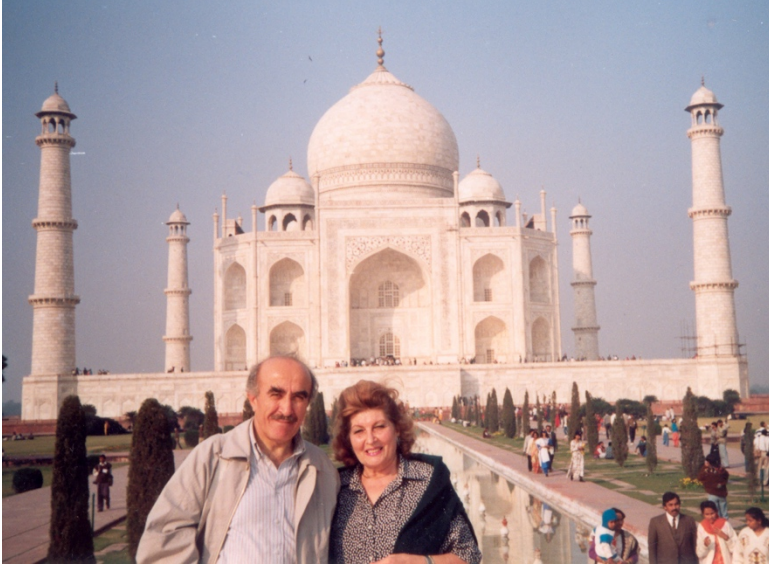

Resim 1: Prof. Dr. A. Galip Karagözoğlu

Nüfus cüzdanında yazdığına göre 1933 Tokat doğumludur. Ancak babasının Kuran-ı Kerim'in arkasına yazmış olduğu bir nottan öğrendiğine göre asıl doğum tarihi 15 Kasım 1932'dir. Buna rağmen esprili bir ifade ile bu konudaki tercihini şöyle belirtir: "*Nüfus cüzdanımda yazılı olan tarihi tercih ediyorum, çünkü böylece bir yaş daha genç oluyorum*".

Annesinin adı Saliha, babasının adı İsmail'dir. Babası Niksar Tekel İdaresi'nde memur olarak çalışır. Ancak çok genç yaşta, henüz 43 yaşında iken vefat eder. Beş kardeştirler ve babası vefat ettiğinde en küçük kardeş on aylıktır. En büyük kardeş ise kendisidir ve 14 yaşındadır. Annesi ise 33 yaşında dul kalmıştır. En büyük erkek çocuk olarak bütün ailenin sorumluluğu Galip Hoca'ya aittir o yıllarda. Babasının ölümüyle Tokat'a taşınmak zorunda kalırlar. Çocuklukları Tokat'ın Niksar ilçesinde mutluluk içinde

geçer. Doğaldır ki bu süreç genç annenin büyük özverisine bağlıdır. Bütün kardeşlerini okutan annesini yılın annesi seçilebilecek kadar fedakâr bir anne olarak nitelendiriyor Galip Hoca 1958 yılında Nur hanımla evlenir ve iki erkek çocukları olur.

Resim 2: Galip Bey ve Eşi Nur Hanım Dünya Eğitim Konferansı için Gittikleri Hindistan’da Taç Mahal’in Önünde

Ailenin ekonomik durumu hiç iyi değildir ve bu yüzden önce kendisi en kısa yoldan hayata atılmak ister. Bunun yolu ise öğretmen okuluna giderek öğretmen olmaktır. Bu onun için bir zorunluluktur. Çünkü ailenin geçimi söz konusudur. Aslında kendisi kaymakam olmak ister. Çünkü kendisinin gördüğü en yüksek memur Niksar’daki kaymakam’dır.

İlk ve Ortaokul Yılları

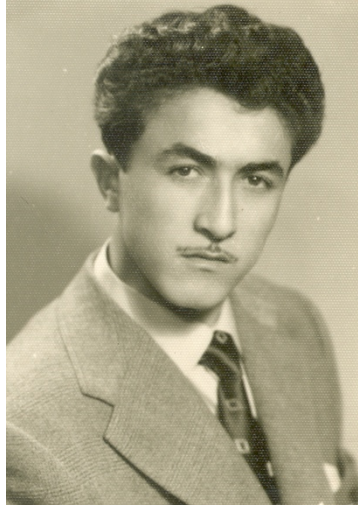
İlkokulun dördüncü sınıfına kadar Tokat’ta İsmet İnönü İlkokulu’nda, babasının tayini Niksar’a çıkınca, dördüncü ve beşinci sınıfı Niksar’da Gazi Ahmet İlkokul’unda okuyarak 1945’te mezun olur. O zaman Niksar’da ortaokul olmadığı için Tokat Ortaokulu’nda öğrenime başlar. Burada anneannesinin yanında bir sene okula devam eder. İkinci sene Niksar’da ortaokul açılınca Niksar’a geri döner ve 1949 yılında mezun olur. Anayasa Mahkeme-

si başkanlarından Yekta Güngör Özden ile aynı ortaokulda öğrenim görür. Niksar Ortaokulu'nun ilk mezunlarından.

Sivas Öğretmen Okuluna Giriş

Ortaokul bitince Sivas Öğretmen Okulu'na seçilir. Şöyle anlatır o günleri: *"O yıllarda öğretmen okullarına öğretmenler kurulu kararıyla öğrenci seçilirdi. Öğretmen okulunun bulunduğu bölgede bulunan her ortaokula belli bir kontenjan verilmiştir. Niksar Ortaokulunun da üç kişilik kontenjanı bulunmaktaydı. Okuldaki başarısı ve davranışları bakımından örnek olan öğrenciler aday gösterilirdi. Niksar Ortaokulu'nun Öğretmenler Kurulu 1949 yılında beni Sivas Öğretmen Okulu'na öğretmen adayı olarak seçerek önerdi."*

Sivas Öğretmen Okulu'nda üç yıl öğrenim gördükten sonra 1952 yılında mezun olarak ilkokul öğretmeni olur. Öğretmen okulundaki eğitimi değerlendirdiğinde şunları söyler: *"O zamanlar öğretmen okullarında öğrencilere sadece bilgi verilmezdi. Özellikle öğretmenlik mesleğine bağlılık, vatana millete bağlılık, Atatürk devrimlerine bağlılık davranışlarının da geliştirilmesi de amaçlanırdı"*.

Resim 3: Genç Öğretmen Galip Karagözoğlu

Mezun olduklarında Milli Eğitim Bakanlığı onlara tayin edilmek istedikleri üç ili belirtecekleri bir form dilekçe gönderir. Bu formların mezun olmadan önce doldurulup Bakanlığa gönderilmesi gerekmektedir. Sınıflarında 33 öğrenci vardır, hepsi atanmak istenilen il yerine *“Türk bayrağının dalgalandığı her yerde görev yapmaya hazırız”* diye yazarak okul idaresi kanalıyla Bakanlığa gönderir. Daha sonra okul idaresine Bakanlıktan bir yazı gelir. Yazı şöyledir: *“Böyle vatanını ve milletini seven öğrenciler yetiştirdiğiniz için size teşekkür ederiz. Bizim sizden isteğimiz bu gençlerimiz bir yer belirtsinler. O yere tayinleri yapılacaktır”*. İlköğretim Genel Müdürü bu şekilde ödüllendirir onları. Kendisi bunun üzerine Tokat’ı tercih eder ve 1952 yılında, 18 yaşında Tokat’ın Çerçi Köyü’ne ilkokul öğretmeni olarak tayin edilir. Göreve başladığında, karşısında birleştirilmiş sınıflar bulur. Kendisi tek öğretmendir ve 70 öğrencisi vardır. Bu 70 öğrencinin eğitimini üstlenir ve şubat ayının sonunda birinci sınıftaki 24 öğrencisinin hepsi okumayı öğrenir. Tabii ki 18 yaşında köye gitmiş bu gencin de çeşitli idealleri vardır. İlerde eğitimime nasıl devam edebilirim? diye düşünür.

Resim 4: İlk Öğrencileri ile (1954)

Galip Hoca günümüzdeki eğitim sistemi ile kendi öğrencilik yıllarındaki eğitim sistemini de şu şekilde karşılaştırır: *“Bu benim üzerinde en fazla durduğum konu. Niçin eğitim sistemimizde arzu etmediğimiz gelişmeler oluyor? Öncelikle şunu söylemeliyim ki, maalesef toplumdaki her türlü bozukluğu eğitim sistemine mal etme gibi bir kötü alışkanlığımız var. Eğitim sistemi*

bozuk olduğu için hırsızlık artıyor, adam öldürme oluyor vb. gibi. Bu, tabiatıyla eğitim sistemine yapılmış büyük bir haksızlık. Çünkü eğitim tek başına toplumu oluşturan ve insanların gelişmesini sağlayan bir kurum değil. Eğitim sistemi tüm sistemin bir parçası.

Benim inancım, eğer çok iyi bir öğretmen kitlesi yetiştirebilirseniz, bu ister istemez eğitim sisteminde de kendisini gösterecektir. Yani sınıfa iyi bir öğretmen soktuğunuzda, 25 veya 30 kişilik öğrenci grubunu kurtarmış olursunuz. Öğretmen toplumun mayasıdır. Eğer o mayayı iyi tutturursanız, toplumu da ona göre değiştirirsiniz. Bizim mesleğe ilk başladığımız yıllarda, gerçekten bu maya çok iyi tutmuştu.

Mesela ben hiçbir zaman evimin yanındaki okula tayin edilmeyi düşünmedim. Ben öğretmenim, devlet beni nereye gönderirse giderim diye düşündüm. Gittiğimiz zaman da 9.00-15.00 mesaisi yapma gibi bir düşüncemiz yoktu. Köyde biz 24 saat öğretmendik. Hem köydeki vatandaşa rehberlik ettik, köyü aydınlatmaya ve örnek bir insan olmaya çalıştık, hem de öğrencilerin öğretmeni olduk. Köyde akşam kursları açtık, mecbur olmadığımız halde. Bu o yıllardaki öğretmen yetiştirme felsefesinin uygulamaya yansımış halidir.

Resim 5: Tokat'ın Yeşilbağ İlkokulundaki Öğretmenlik Günlerinden

Gazi Eğitim Enstitüsü Günleri

Çerçi Köyü’nde iki yıl öğretmenlik yaptıktan sonra asker olarak 1954 yılında Bursa’ya yedek subay okuluna gider. Kıta hizmetini de tamamladıktan sonra 1955 yılında terhis olur. Bu dönem içinde eğitim enstitüsüne gitmeyi kafasına koyar. Aslında başka bir seçeneği de yoktur. Çünkü o yıllarda öğretmen okulu mezunlarının üniversiteye gitmesi mümkün değildir. Şu sözlerle açıklar bunun nedenini: *“Bu, devletin öğretmenini kaybetmemek için uyguladığı bir politikaydı”.*

1955 yılında askerdeyken eğitim enstitüsü sınavına girer ve Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Edebiyat Grubu Bölümünü kazanır. Başlangıçta amacı pedagoji bölümüne gitmek iken, bu bölüme girişin ön şartları olan üç tam yıl öğretmenlik yapmak ve askerliğini yapmak şartlarını taşımadığından, bu bölüme başvuruda bulunamaz. Edebiyat bölümünü tercih etmesinde, öğretmenlerinin kendisine çok iyi kalemi olduğunu söylemelerinin etkisi olur. Gazi Eğitim Enstitüsü’nde kendilerini yetiştiren hocalarının da, tıpkı öğretmen okullarındaki hocaları gibi kendilerine meslek sevgisini, yurt sevgisini, sorumluluk bilincini çok güzel aşlamaya çalıştıklarını fark eder. Burada okurken programda zorunlu olan öğretmenlikle ilgili formasyon derslerinin hepsini alır. H. Fikret Kanat’ın “Öğretim Metodu”, Fuat Gündüzalp’in “Eğitim Tarihi” derslerini alır. Edebiyat grubu öğretmenliği o yıllarda, öğretmenlik formasyon derslerinin dışında, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, Türkçe alanlarını da kapsadığı için bu alanlarla ilgili dersleri de alır.

Gazi Eğitim Enstitüsünde, kendisinin hayatının dönüm noktası olarak nitelediği bir olay yaşar, aynı bölümde okumakta olan müstakbel eşiyile, Nur Hanım’la tanışır ve eşini kendisinin 52 yıllık kız arkadaşı olarak tanımlar. Galip Hoca Gazi Eğitim Enstitüsü’nden 1957 yılında mezun olur.

Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Görüşleri

Eğitim tarihimizde öğretmen yetiştirme konusunda farklı uygulamalar olduğunu söyler ve şöyle anlatır bunları: *“Bugünle kıyaslayacak olursak, eğitim fakültelerimizin, eski öğretmen okullarında öğretmen adaylarına verilen ruhu verdiği inanimiyorum. Ben de altı buçuk sene Buca Eğitim Fakültesi’nde dekanlık yaptım. Bütün yapmak istediğim bizim yetiştiğimiz ruhla öğrencileri yetiştirmektir. Birçok yerde de belirttiğim gibi, öğretmenliğin üç boyutu var. Bunlar; alan bilgisi, pedagojik formasyon ve genel kültürdür. Ben buna bir dördüncü boyut ekliyorum; ülkü eri öğretmen. Öğretmenin idealleri olacak. Kendini o mesleğe adanmış olacak. Ülkü eri öğretmen yetiştirdiğinizde,*

demokrasiye, laikliğe, çağdaşlığa, Atatürk ilke ve devrimlerine yürekten inanmış ve hizmet için her türlü fedakârlığı yapabilecek ideale sahip bir lider olması söz konusudur ki ben buna öğretmenliğin dördüncü boyutu diyorum.

Şimdi yetişen öğretmenlerin kendi zamanlarına göre çok daha iyi olanaklara sahip olduklarını düşünmektedir. Şunları söyler bu konu ile ilgili: “Biliyor musunuz ki tepegöz bu ülkeye 1964 yılında gelmiştir. Ben o zaman Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Projesi’nde İbrahim Ethem Başaran ile beraber çalışıyordum. Tepegözün İngilizce adı Overhead Projector”dür. Buna bir Türkçe isim bulalım dedik. Kafam sürekli isim arayışıyla meşgul. Bu arada Deli Dumrul hikâyelerini okuyorum. Bir gece yatarken hikayedeki Tepegöz’den esinlenerek bu aletin adının tepegöz olması fikri aklımda belirdi. Bunu arkadaşlara önerdim ve kabul edildi. Nereden nereye geldiğimizi anlatmak istiyorum. O zaman bir tepegöze sahip olup ders anlatmak bile bir ayrıcalıktı. Şimdiki gençler internetten istedikleri bilgiyi rahatlıkla alabiliyorlar. Biz bir bilgi aradığımızda günlerce tozlu raflarda uğraşır dururduk. Şimdi elimizin altında bir dünya var. Bilgiyi çoğaltabiliyoruz, mesaj olarak gönderebiliyoruz. Şu anda öğretmen olarak yetişecek gençlerimize bu imkânları sunuyoruz ama o ülkü eri ruhunu verme konusunda ben eğitim fakültelerimizin kendinden beklenen görevi yerine getirdiğine inanmıyorum.”

Devamında şunları söyler;

“Bir metafordan bahsetmek istiyorum. Ben Michigan State Üniversitesi’nde doktoramı yaparken, dünyaca meşhur bir eğitim yöneticisi ve planlamacı Profesör Brembeck’den rahmetli Nurettin Fidan ile beraber bir ders aldık. Dersin adı; Eğitim Planlaması. Adı geçen profesör birgün derse geldi ve dedi ki, “Arkadaşlar iyi bir yöneticinin ilk yapacağı iş beraber çalışacağı kadroyu iyi kurmaktır. Bu seçimde bir kriter vardır ki, o kriteri muhakkak uygulamak zorundasınız. Bu kriter; her işin bir manyağı vardır, yöneticinin görevi o manyağı bulup o işin başına getirmektir”. Bu manyak sözü sevdalısı, gönül vermişisi, tutkunu anlamına gelir. Öğretmenlik mesleği bir tutku ve sevda mesleğidir. Başka türlü olmaz. Bir tapu memuru gibi sabah saat 9.00’da gideyim, saat 17.00’ye kadar tapu muamelelerini bitireyim diyemez. Bunun ötesinde herhangi bir büro memuru gibi davranamazsınız. Çünkü siz toplumda 24 saat öğretmen olarak yaşamak zorundasınız. Maalesef bu konuda biz gerekli tedbirleri alamamışız ve eğitim fakültelerimizde bu uygulamayı gerçekleştirilememişiz. Önce eğitim fakültelerimizdeki öğretim üyelerinin ülkü eri olması lazım. Önce onlar olacak ki, onlar da önlerine gelen öğretmen adaylarına aynı ülküyü aşılasınlar.

Yeniden Öğretmenlik Başlıyor

Gazi Eğitim Enstitüsü’nü bitirince, oradaki öğretim üyelerinden oluşan bir kurul tarafından öğretmen okullarında öğretmen olarak çalışmak üzere seçilir ve Malatya Akçadağ Öğretmen Okulu’na gönderilir. Bu okul eski köy enstitülerinden öğretmen okuluna dönüştürülmüş olan bir kurumdur. 1959 yılına kadar Akçadağ öğretmen okulunda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak çalışır. Bu arada Nur Hanım ile evlenir ve eş durumundan Gümüşhane’ye tayin olur. 1962 yılına kadar Gümüşhane’de, öğretmen okulunda çalışır. Gümüşhane’nin Galip Hoca’nın hayatında önemli bir yeri vardır. Bunu şöyle ifade eder;

“Gümüşhane’nin merkez nüfusu biz gittiğimizde 5116 kişiydi. Eşimle ben gittikten sonra nüfus 5118, oğlum da doğunca 5119 oldu. 27 Mayıs 1960 devrimi olduğu zaman biz Gümüşhane’de görev yapıyorduk. Bu devrim Demokrat Parti hükümetinin sonunu getirdi. Topluma yeni bir ivme kazandırmak amacıyla yapılmış bir devrimdi. Beni o dönemde İhtilali Yayma Komitesi ikinci başkanı yaptılar. Birinci başkan askeri valiydi. Vatandaşlara bu yapılan devrimin gerekçelerini açıklamak üzere köylere öğretmenleri gönderiyorduk. Böyle bir görev ilerideki yıllarda sizin karşınıza bir eksi puan olarak da çıkabilir. Ama o zaman tabiatıyla biz inandığımız için bu görevi yapıyorduk. Nitekim daha sonraki yıllarda Galip Karagözoğlu’nun Atatürk’çü bir sosyal demokrat olarak tanınmasının sebeplerinden birisi de budur. Oysa ki ben herhangi bir partiye angaje olmuş birisi değilim. Ben Atatürk ilke ve devrimlerine inanmış, Atatürkçü bir eğitimciyim.”

Gümüşhane’de öğretmen okulunda öğretmen ve müdür yardımcısı olarak üç yıl çalışır ve bu süre içinde orada Öğretmenler Derneği başkanlığı yapar. Gümüşhane’den ayrılıncaya kadar bu derneğin başkanlığını yürütür. Çok güzel bir öğretmenler lokali yaptırır.

Yurt Dışında Eğitim Macerası Başlıyor

Gümüşhane’de görev yaparken Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir ilanını görür. İlanda “Yurt dışında öğrenim görmek üzere deneyimli öğretmenler aranıyor” denmektedir. Şartları taşıdığını görünce başvuruda bulunur. Kazandığı takdirde ABD’ye AID projesi’nin bursiyeri olarak gönderilecektir. Başvururken hiç yabancı dil bilmediği için endişe duyar. Ancak Bakanlık’tan daha sonra yabancı dil bilmenin şart olmadığını, sadece zekâ testi ve genel kültür testinden başarılı olmanın yeterli olduğunu, başarılı olanlara yabancı dilin daha sonra öğretilceğini öğrenir.

1960'lı yılların başında yurt dışına gitmek romanlara konu olacak bir avantaj niteliği taşımaktadır. Sınava girer. Aynı sınava Milli Eğitim Bakanlığı'nda şube müdürlüğü ve genel müdür yardımcılığı yapan birçok üst kademe yöneticisi de girer. Sınavda Bakanlığın bu yöneticilerini gördüğünde morali bozulur. Çünkü kendisi Gümüşhane Öğretmen Okulu'nda sıradan bir öğretmendir. Ancak 27 Mayıs Devrimi'nin getirdiği dürüstlük ve adalet gibi değerlerin de etkisiyle sınavlar bilgisayarla değerlendirilir. Bilgisayardan çıkan sonuçlar asılır ve kimse sonuçlara müdahale edemez. O zamana kadar yurt dışına gönderilecek olanlar 4489 sayılı yasa çerçevesinde bilgi ve görgüyü artırmak üzere Bakanlıktan seçilmektedir. 1416 sayılı yasaya göre de bilim adamı yetiştirmek üzere yurt dışına gönderilen bir başka grup daha vardır. Bu gençler yurt dışında yüksek lisans ve doktora yaparlar. O zamana kadar, 1416 sayılı Yasa hariç, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yurt dışına gönderilenlerin çok objektif bir şekilde seçilmediği söylentileri dolaşmaktadır.

Galip Hoca 1962 yılında girdiği sınavı kazanır. Aynı yılın Eylül ayında İngilizce öğrenmek üzere, ABD'deki Georgetown Üniversitesi'nin Uluslararası Kalkınma Teşkilatı (AID) programı çerçevesinde Ankara'da açmış olduğu Georgetown Dil Okulu'na devam eder. Hocaların hepsi ABD'lidir. Ancak bu arada eşiyile birlikte Sivas'a tayinleri çıkar. Bu yüzden eşi Sivas'ta kalır ve kendisi dil öğrenmek üzere Ankara'ya gelir. O dönem aynı bursa iki kişi aday gösterilmektedir, biri asıl diğeri ise yedek. Eğer asıl aday belli bir sürede yabancı dili öğrenemezse ve yedek daha iyi öğrenirse yedek olan aday yurt dışına gönderilmektedir. Bu kişiye çok yüksek bir motivasyon vermektedir. Günde altı saat haftada beş gün ders yapılır. Galip Hoca gece gündüz İngilizce öğrenmek üzere çaba gösterir. Burada güzel bir anısını şöyle anlatır;

“Georgetown lisan okuluna gittik. Bizi bir dil sınavına tabi tuttular. Ben hiç İngilizce bilmiyordum. Daha önce Sivas Öğretmen Okulu'nda Fransızca okumuştuk. Sınavı veren hanım bu sınavın amacının bizim bilgi düzeyimizi ölçmek üzere yapıldığını, aynı bilgi düzeyinde olanları aynı sınıfa koyacaklarını söyledi. Devamında da hiç İngilizce bilmeyenlerin dağıtılan cevap kâğıtlarının üzerine “Name” (Bu kelimeyi okunduğu gibi değil yazıldığı gibi söyleyerek) yazan yerine sadece adını soyadını yazmasını ve sınavı bırakıp gitmesini söyledi. Gerçekten de eğer o hanım bu kelimeyi okunduğu gibi söyleseydi, cevap kâğıdında ismimi nereye yazacağımı bulmam mümkün değildi”.

Galip Hoca'nın yedeği bu ilk sınavda 40 alır, Galip Hoca ise hiç İngilizce bilmediği için sıfır almıştır. Bu onda büyük bir düş kırıklığı yaratır. Bursu kaybetmemek için dört ay süreyle rüyalarında bile İngilizce çalışır. Dördüncü ayın sonunda yedeğine yetişir ve geçer. Bu bir motivasyon ve kendini bu işe adama meselesidir. Georgetown Dil Okulunda her 21 günde sınava girer-

ler. Hiçbir sınavda aldığı puan, bir öncekinden düşük olmaz. Örnek bir gelişme gösterir. Sekizinci ayın sonunda kendisine dil barajını geçtiği, ABD’ye gitmek üzere hazırlığını yapması söylenir.

ABD’ye gitme amacını şöyle ifade eder;

“Ben iki yıllık Gazi eğitim Enstitüsü mezunuydum. Ben ABD’ye giderek ilköğretim programları üzerine lisans derecem alacaktım, lisans tamamlayacaktım. İlk amacım buydu. Mümkün olduğu kadar akademik kariyerime devam etmek istiyordum. Tekrar öğretmenliğe dönmeyi düşünmüyordum”

ABD Yolculuğu

Altı kişilik bir grup olarak 1963 Eylül’ünde ABD’ye giderler. Georgetown okulunda Türkçe konuşmaları yasaklandığı, sürekli İngilizce konuşmaları istendiği için (bu arada bir ABD’li hocası yanlış yapma korkusu hissetmeden aklına geldiği gibi konuşmasını tavsiye ettiği ve kendisi de bu tavsiyeye uyduğu için) Galip Hoca’nın günlük konuşma dili hayli gelişmiştir. İlk olarak Roma’ya giderler. Bu hepsinin ilk yurt dışına çıkışıdır. Günlük konuşmada başarılı olduğu için arkadaşları Roma’da Galip Hoca’nın gruba rehberlik etmesini isterler. Roma’dan Londra’ya geçerler. O zamanlar Atlantik üzerinden uçuşlar Türkiye’den doğrudan yapılmamaktadır. Avrupa’da bir yerde bir gece yatılmakta ve daha sonra yola devam edilmektedir. Londra’da da bir gece kaldıktan sonra Washington’a giderler.

Washington’a kendilerinden önce gitmiş olan bir grup daha vardır. Herkesi Georgetown Üniversitesi’nde tekrar bir dil sınavına alırlar. İki kişiye İngilizcesinin yeterli olduğu ve ek İngilizce öğrenimine ihtiyaçlarının olmadığı, üniversitelerine giderek öğrenimlerine başlayabileceği söylenir. Bu iki kişiden bir de Galip Hoca’dır. Bu başarı, kendi deyimiyle *“egosunu müthiş tatmin eder, kendisinde bir üstünlük duygusu gelişir”*.

Hazırlanmış program çerçevesinde eğitim almak üzere Indiana Eyaleti’nde Ball State Üniversitesi’ne gönderilir. Lisans tamamlama programına kayıt yaptırır. Daha önce öğretmen okulunda ve Gazi Eğitim Enstitüsü’nde iken almış olduğu meslek derslerinin hepsinin kredilerini sayarlar. Programda birleştirilmiş sınıflarda öğretmenden, özel eğitime kadar birçok ders yer almaktadır. 1963 yılının Eylül ayının 20’sinde öğrenimine başlar, Aralık ayının 20’sine kadar okula devam eder. Galip Hoca bu dönemi *“Hayatımda bir daha yaşamak istemediğim en sıkıntılı üç ay”* olarak tanımlar. Yaşadığı gerilim yüzünden intihar etmeyi bile düşünür. Binlerce öğretmen içinden seçilerek ABD’ye gönderilmiştir, bütün tanıdıklarının kendisi ile ilgili bek-

lentileri çok yüksektir, eşini bırakarak gelmiştir; başaramadan dönmeyi kendine yakıştırmamaktadır. Bu durumu *“Bir köprünün üzerindesiniz, ya karşıya geçeceksiniz, ya dönüp geleceksiniz ya da aşağıya atlayacaksınız”* şeklinde tanımlar.

Üç ayın sonunda Chicago’da bir seminere davet edilir. Oraya yaklaşık 14-15 Türk bursiyerin daha davet edildiğini görür. Türkiye’den gelen diğer bursiyerlerin İngilizcesi ile karşılaştığında, kendi İngilizcesinin hayli gelişmiş olduğunu görür. Çünkü bulunduğu üniversitede kendisinden başka Türk yoktur. Kendisi İngilizce konuşmaya, ödev yapmaya, yaşamaya mecburdur. Yılbaşı tatilinde kendine olan güveni tekrar gelir.

Lisans tamamlamaya başladığına 29 yaşındadır. Üniversiteye devam eden sınıf arkadaşlarından en az on yaş büyüktür. Bu durumu şöyle anlatır: *“Hem deneyimlerim nedeniyle, hem de Türkiye’den gelen bir alışkanlıkla benim derslere kravatlı ve düzgün bir elbise ile gitmem nedeniyle ABD’li öğrenciler beni hoca gibi görüyordu. Öğretim üyesi bile daha sade bir kıyafetle derse giriyordu. Hafta sonu olduğunda ise ABD’li öğrenciler üniversite dışına çıktığında, aradaki açığı kapatma isteğiyle bazı günler 14 saat kütüphanede sürekli çalışıyordum. ABD’li bir öğrenci için çok eğlenceli olarak nitelenebilecek hafta sonları, benim için çok sıkıntılı geçirdi. Gidişimden altı ay sonra eşim ve oğlum da ABD’ye geldiler”.*

O dönemlerde Türkiye’de hoca ile öğrenci arasındaki ilişkiler çok katı iken, ABD’de hocalar ile iletişim kurmanın çok daha rahat ve demokratik olduğunu fark eder. Ayrıca, bulunduğu üniversitede tek Türk olduğu için, Türkiye’yi merak eden ve Türkiye hakkında bilgi almak isteyen pek çok sosyal dernek ve kilise kendisini konuşmacı olarak davet eder. Kendisi de Türkiye’den giderken bir arkadaşının tavsiyesi üzerine Türkiye’yi tanıtmak üzere bir hazırlık yapmıştır. Yanında bir kutuda Türk bayrağını, Türk halk müziği ile klasik müziğinden örnekler, giyim, kuşam, bakır tabaklar vs. götürür. Orada sosyal derneklerde yaptığı konuşmalarla Türkiye’nin propagandasını yapar. İyi bir çevre edinir. Bu edindiği iyi arkadaş grubunun yaşamındaki olumlu etkilerini daha sonraki yıllarda görür. Büyük oğlu Okan da aynı üniversitede daha sonraki yıllarda yüksek lisans ve doktora yapar.

Kendisine burs iki yıllık bir süre için verildiği halde 18 ayda, Mart 1965’te lisansını tamamlar. Yüksek lisansa devam etmek ister. Bir dönem yüksek lisans dersleri alır. Ne var ki Milli Eğitim Bakanlığı süresinin dolmuşunu ve dönmesi gerektiğini bildirince, yüksek lisansını tamamlayamadan Ağustos 1965’te Türkiye’ye dönmek zorunda kalır.

Doktora İçin Tekrar ABD’ye Gidiş

Dönünce kendisini Milli Eğitim Bakanlığı’nın Hizmet İçi Eğitim Dairesi’ne uzman olarak atarlar. İki yıl burada çalıştıktan sonra 1967 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir ilanını daha görür. Bu ilan yurt dışına Eğitim Yönetimi ve Planlaması alanında doktora yapmak üzere eleman göndermek ile ilgilidir. Başvurmak için bütün şartları taşımaktadır. İlanı gördüğü gün başvurunun da son günüdür. Hemen başvurusunu yapar. Daha sonra mülakata çağrılır. Mülakatta kendisine çeşitli sorular sorarlar ve kendisine olumlu cevap verirler. Bu proje yine ABD’lilerin Türkiye ile ortak hazırladığı NERP (National Education Research Project) Projesi’dir. Michigan Üniversitesi ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki bir anlaşma gereğince, başvurusu kabul edilince ikinci kez ABD’ye Michigan’a gider. Bu burs kapsamında ABD’ye önce Nurettin Fidan ile kendisi gider. Birinci yılın sonunda Kemal Güçlüol, Sudi Bülbül, Mustafa Aydın, Osman Kazancı, Ali Arseven de eğitimin farklı alanlarında doktora yapmak üzere Michigan’a giderler. Bu grubun dışında, bir de eğitimde yüksek lisans yapmaya giden sekiz kişilik bir grup daha vardır. Doktora için ikinci kez ABD’ye giden Galip Hoca dört ay sonra eşi ve iki oğlunu da yanına getirir.

Eğitim Teftişi Üzerine İlk Doktora Tezi

Doktorayı tamamlamak üzere kendisine iki yıl süre verilir. Ama bu arada yüksek lisansını da tamamlaması gereklidir. Daha önce yüksek lisansa başladığında aldığı dersleri de saydırarak ilk altı ayda tezsiz yüksek lisansını tamamlar. Hemen doktorasına devam eder. Doktora düzeyinde eğitim yönetimi, örgüt teorisi, örgütsel davranış, örgüt psikolojisi gibi dersler alır. 1970 yılının mart ayında doktora yeterlik sınavına girer ve başarılı olur. Tez konusu ile ilgili araştırma konuları belirlemeye çalışır ve Milli Eğitim Bakanlığı’na üç tez konusu önerir. Milli Eğitim Bakanlığı kendisine teftiş sistemi üzerinde bir tez hazırlamasını bildirir. Eğitimde teftiş konusuna yönelmesi Bakanlığın bu isteği üzerine olur. 1970 yılının Ekim ayında tezini bitirmesi mümkün olmadığı için ek süre talebinde bulunmasına rağmen, Bakanlıktan olumlu bir cevap alamaz. Bakanlık kendisine Türkiye’ye dönmesini, araştırmasını Türkiye’de tamamlamasını ve tezini savunmak üzere tekrar ABD’ye gitmesini söyler.

Doktora tezini “Türk Eğitim Sisteminde Bakanlık Müfettişlerinin Rolü” üzerine yapar. Tezini İngilizce yazar ve sonra Michigan Üniversitesi’ndeki komiteye gönderir. Komite değişiklik ve düzeltme önerilerini bildirir. Daha sonra dört kişilik tez jürisi oluşturulur. 1972 yılında toplanan jüri-

de Michigan Üniversitesi'nden projede çalışmak üzere Türkiye'ye gelen iki profesör Dr. Neff ve Dr. Bohnhorst ile Türkiye'den Profesör Hüsnü Arıcı ve doktora jürisinde bulunmak üzere özel olarak ABD'den Türkiye'ye gelen tez danışmanı Profesör Brembeck bulunur. Savunma sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı'nda büyük bir törenle kendisine doktora derecesi verilir.

Galip Hoca'nın doktora tezi, Türkiye'de eğitim teftişi alanında yapılan ilk doktora çalışmasıdır. Bu çalışmasının önemini şöyle açıklar Galip Hoca: *"O güne kadar teftiş sisteminin incelenmesi tabu bir alan olarak kabul edilmiş. Benim tezim İngilizce olarak yayımlandıktan sonra 50 sayfalık Türkçe özetini çıkardım ve bu özet Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlandı. Bu çalışma yayınlanır yayınlanmaz Teftiş Kurulu'ndan çok büyük bir tepki geldi. Çünkü tez öğretmen-müfettiş rol çatışmasını ortaya koyuyordu"*.

Doktora sonrasında Galip Hocanın Talim Terbiye Kurulu üyeliğine atanması için kararnamesi hazırlanır. Ancak Teftiş Kurulu'nun doktora tez araştırmasında ulaşılan sonuçlardan mutlu olmaması nedeniyle yaptığı baskılar üzerine kararnamesi iptal edilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nda Planlama Araştırma Koordinasyon Dairesi'nde çalışmaya devam eder.

TÜBİTAK Günleri, Bürokrasi ve Akademik Yaşam

1973 yılında TÜBİTAK Bilim Kurulu, Galip Hoca'yı TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu genel sekreterliğine seçer. TÜBİTAK'ta 14 yıl Bilim Adamı Yetiştirme Grubu'nun başkanı ve Burs ve Eğitim Programları Türkiye yöneticisi olarak hizmet verir. Binlerce üstün yetenekli öğrencinin bilim insanı olarak yetişmelerine olanak sağlayacak eğitim ve burs programlarını başlatır ve uygulamaya koyar.

Bu arada 1977'de Eğitim Yönetimi ve Teftiş Doçenti olur ve akademik hayatını da sürdürür. Hacettepe, ODTÜ ve Ankara Üniversiteleri'nde yarı zamanlı olarak dersler verir. 12 Eylül ihtilali olunca Milli Güvenlik Konseyi kendisini davet ederek TÜBİTAK'taki görevini bırakarak Talim Terbiye Kurulu başkanlığı görevini almasını bildirir. 20 Ekim 1980'de Talim Terbiye Kurulu Başkanı olur. Ancak askeri yönetimin çok fazla müdahalesi yüzünden bu görevi kısa sürer ve tekrar TÜBİTAK'a döner. 1985'e kadar TÜBİTAK'ta çalışır.

1985'te Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından YÖK'te, TÜBİTAK'ta yaptığı işlerin benzerlerini yapabileceği bir görev teklif edilir. Bu fikre sıcak bakar. Ama YÖK'e geçebilmesi için herhangi bir üniversitede kadrosunun olması gerekmektedir. Anadolu Üniversitesi kadrosundan Doçent olarak

YÖK’e geçer. Profesör kadrosunu da 1989 yılında bu üniversitede alır. Ne yazık ki YÖK Kanunu’nun 38. maddesine göre görevlendirmesi YÖK’e yapıldığı için, bu üniversite de bir saat bile ders veremediğine bu gün bile üzülmemektedir. 1990’a kadar YÖK’te başkan danışmanlığı, öğretim elemanı yetiştirme projesi yürütücüsü hizmetlerini yürütür.

1990’da Avni Akyol Milli Eğitim Bakanı olunca kendisine müsteşarlık teklif eder. *“Ancak müsteşarlığın politik bir makam olduğunu bildiğim için, kendilerine dışarıdan danışman olarak destek verebileceğimi söyledim. Bir yandan öğleye kadar YÖK’te danışmanlığımı sürdürürken, bir yandan da öğleden sonra Avni Akyol’a danışmanlık yaptım”*.

Resim 6: Galip Hoca Bir Toplantıda Konuşma Yaparken

(Soldan sağa: Müsteşar, Milli Eğitim Eski Bakanı Necdet Uğur, Galip Karagözoğlu, Bakan Avni Akyol, Milli Eğitim Eski Bakanı Şinasi Orel)

İzmir’e Gidiş ve Dekanlık

Bu görevleri yürütürken 1990 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Namık Çevik kendisine Buca Eğitim Fakültesi’nin dekanlığı’nı teklif eder. Kendisi biraz da Ankara’dan uzaklaşabilmek için bu görevi kabul eder. 1996 yılına kadar Buca Eğitim Fakültesi Dekanlığı’nı yürütür. Dekanlığı süresince eğitimde üç uluslar arası toplantı düzenler. Yeni öğretmen ye-

tiştirme modellerinin ilk uygulamalarını Buca Eğitim Fakültesinde başlatır. Daha da önemlisi Atatürk ilke ve Devrimlerine yürekten bağlı, Cumhuriyete ve demokrasiye gönül vermiş, ülkü eri öğretmen adayları yetiştirmek için bütün gücüyle çaba gösterir.

Bu sırada, Turan Tayan Milli Eğitim Bakanı iken bir toplantıda kendisine Londra'daki eğitim faaliyetlerini düzenlemek üzere Londra Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği görevini teklif eder. Dekanlık görevi sona erdiği için bir eğitim macerasına da İngiltere'de atılmak isteğiyle bu görevi kabul eder ve 1996 yılında Londra'ya gider.

Londra'da Eğitim Müşavirliği

Londra'da önemli çalışmalar yapar. Şöyle anlatır o günleri: *"İngiltere'ye gittiğimde oradaki Türk çocuklarının Türk Kültürü ve Türkçe dersleri büyük bir sorundu. İngilizler okullarında bu tür derslerin açılmasına izin vermemekteydi. Önceki eğitim müşavirleri bunun gerçekleşmesi yolunda İngiltere eğitim otoriteleriyle sıcak bir diyalog kuramamıştı. Türkiye'nin karşıtı olan bazı kesimler lobiler yapmışlar ve eğitim müdürlüklerinden bu tür bir iznin çıkmasını engellemişlerdi. Bu katılığı kırabilmek için oradaki okul müdürlerinden 17'şer kişilik iki grubu sekiz günlük bir gezi için iki sene üst üste Türkiye'ye davet ettim. Gelen grubu Ankara, İstanbul ve İzmir'e götürdük ve sponsorlar bularak tüm masrafları karşılandı. Gittikleri şehirlerde okulları ziyaret etmelerini sağladım. Bu gezinin sonunda misafir müdürlerin Türkiye hakkındaki kanaatleri değmişti. Türkiye'ye hayran oldular".* Galip Hoca İngiltere'den ayrılırken 58 İngiliz okulunda Türk Kültürü ve Türkçe derslerinin okutulması sağlanmıştır. 1998 yılına kadar diplomatlık görevini sürdüren Galip Hoca 65 yaşında 1 Temmuz 1998 tarihinde emekli olur.

Türkiye'ye döndükten sonra, aslında Dokuz Eylül Üniversitesi'ne dönebilecekken ve bir süre daha çalışabilecekken, bunu yapmaz ve emekli olur. Üniversite'ye dönmeme nedenini Galip Hoca şöyle açıklar: *"Bu devlet beni en iyi makamlara, en iyi görevlere atamış. Herkese nasip olmayacak imkânları elde etmiş bir kişiyim ben. Ben iki sene daha üniversitede çalışabilecektim. Ancak, Buca Eğitim Fakültesinde benimle birlikte çalışan, orada doçent olup da profesörlük kadrosunu bekleyen gençler vardı. Tekrar dönüp de o kadroyu ben işgal etmek istemedim. Buna gönlüm razı olmadı. Emekli olarak diğer faaliyetlerimi yürütmeyi tercih ettim".*

Aktif Bir Emeklilik

Galip Hoca, Talim Terbiye Kurulu Başkanırken 1981’de Milli Eğitim Vakfı’nı kurmuştur. Bugüne kadar, emeklilik sonrası dönem de dahil olmak üzere bu vakfın çeşitli kademelerinde gönüllü olarak görev yapmıştır. Emeklilik sonrasında, Hüseyin Hüsnü Tekişık Vakfı’nda çeşitli bilim insanlarını bir araya getirerek bir bilim kurulu oluşturulmasına destek verir. Yine fahri olarak bu vakfın eğitim işlerinin yürütülmesine yardım eder. Ayrıca, Türkiye Özel Okullar Birliği’nin Yüksek Danışma Kurulu üyeliğini yürütür.

Resim 7: Galip Hoca Uluslararası Bir Toplantıda

Galip Hoca, kendisinin eğitim sisteminin tabanından, ekonomik düzeyi çok düşük bir ailenin çocuğu olarak bu mesleğe başladığını ve bu devletin kendisine eğitim için her türlü imkânı sağladığını ifade eder. Ayrıca; köy öğretmenliğinden bu kademelere gelmesinde en önemli desteği eşinden gördüğünü de söyler. Bunu *“Eşim hiçbir zaman benim önüme engel çıkarmamıştır. Örneğin; ABD’ye gitme, ben iki çocukla buna katlanmam diyebilirdi. Oysa ki eşim her zaman beni teşvik etmiştir.”* sözleriyle açıklar.

Galip Hoca eğitim yöneticiliği görevi yapanlara şu öğütlerde bulunur: *“Eğitim yöneticiliğinde finansman ile ilgili imkânlar ikinci derecede önemlidir. En önemlisi insan boyutu, insan ilişkileridir. Bu bakımdan da bir yöneticinin her şeyden önce karşı taraftakini “empati” yoluyla anlayarak ona göre hareket etmesi gerekir. Eğer yönetici bunu yapar ve karşısındakinin de bir insan*

olduğunu, onun da bir hizmet yaptığını, kendisine göre bir değer sisteminin bulunduğunu anlarsa, o zaman kolaylıkla diyalog kurulur. Ben meslek hayatım boyunca bu ilkeyi uygulamaya çalıştım. Hiçbir zaman da kötü bir sonuçla karşılaşmadım.

Ayrıca yöneticilerin, yönetilen kişinin “egosunu tatmin etmesi” gerekir. Çünkü hiç kimse kendisini başarısız, fiziki yapı bakımından çirkin, kılık kıyafeti ve davranışı bakımından olumsuz görmez. Her insanın bir kendini beğenme ihtiyacı vardır. Siz yönetici olarak onun o iyi taraflarını öne çıkarır ve pekiştirirseniz, o insanın iyi bir yönetilen ve iyi bir insan olmasını gerçekleştirirsiniz.

Biz yönetimde genel olarak hep kusurları görürüz ve cezalandırırız. Kişilerin olumlu ve ödüllendirilmesi gereken davranışları da vardır. Ama ödüllendirmeyi ihmal ederiz. Eğitim yöneticisi herhangi bir olumlu davranış gördüğünde onu pekiştirecek bir davranış göstermelidir. Olumsuz davranışı da biraz daha yumuşak bir şekilde karşı taraftakini kırmadan söylemelidir. Böylece karşısındaki insanı kazanır. İnsanı kazandıktan sonra da gerisi gelecektir.”

Resim 8: Galip Karagözoğlu bir eğitim toplantısından sonraki plaket töreninde

İleride yönetici olmayı düşünen genç akademisyenlere ise şunları söyler;

“Eğer kendilerinde yönetici olma niteliklerinin olmadığını görüyorlarsa, yönetim görevlerini kabul etmesinler. Herkes yönetici olamaz. Yönetici olabilmek için tahammüllü olmak, hoşgörü sahibi olmak, insanları sevmek ve insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmak gerekir. Yönetici bu özellikleri taşııyorsa, çok kısa sürede çatışma çıkacaktır. Kapıcısından milli eğitim müdürüne kadar herkesle diyalog kurabilecek bir yapınız varsa, yönetim görevlerini kabul edin. Yöneticilerin her şeyden önce çocukları, insanları ve bu ülkeyi sevmesi lazımdır.

Bürokraside ve akademik dünyada pek çok hizmet veren Prof. Dr. Galip Karagözoğlu önemli eserler ortaya koymuş ve pek çok bilimsel çalışma yapmıştır. Bu eserler aşağıda ter almaktadır.

Prof. Dr. Galip Karagözoğlu'nun Yayınları

A-YURT İÇİ YAYINLAR

1. "İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi" Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu Yayını, 1966, 176 sayfa.
2. A.Galip, "İlkokul Program Taslağı ile İlgili Açıklamalar ve Örnekler" Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmeni İşbaşında Yetiştirme Bürosu Yayını, 1966, 320 sayfa.
3. A.Galip, -Çilenti. K. ile "1923–1967 Yılları Arasında Ortaokul Öğretim Programlarının Gelişmesi" Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Yüksek Okulu Yayını (çoğalma) 1968, 89 sayfa.
4. A.Galip, "Türk Eğitim Düzeninde Bakanlık Müfettişlerinin Rolü" (Araştırma özeti). Milli Eğitim Bakanlığı Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Yayını (çoğaltma) 1972, 38 sayfa.
5. A.Galip, "İlköğretimde Teftiş Uygulamaları" Doçentlik Tezi, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Yayını, 1977, 367 sayfa.
6. A.Galip, "İlköğretimde Teftiş Uygulamaları" TİM-DER (Tüm İlköğretim Müfettişleri Demeğı) Yayını, Sayı:7–8, 1978, S: 12–14.
7. A.Galip, "Türk Eğitim Düzeninde Müfettişin Rolü" TÜBİTAK VII. Kongresi Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebliğleri, 1980, S: 135–142.
8. A.Galip, "Öğretmen Yetiştirmede Müfettişin Önemi", Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, Sayı:42, Şubat 1980, S:7–10.

9. Oğuzkan, Turhan ve diğerleri. "Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları", Hisar Eğitim Vakfı Yayını, No: 1, Altın Matbaacılık, 1981. Karagözoğlu, A.Galip. Bölüm 9. "Ortaöğretimde Teftiş" S: 219-231.
10. A. Galip, "Atatürk Devriminin Yerleşmesinde ve Gerçekleşmesinde Eğitimin Rolü ve Yeri", "Atatürk ve Eğitim", Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1981, S:209-238.
11. (Editör) "Atatürk İlkeleri Işığında Türk Eğitim Sistemi" TÜBİTAK, Bilimsel Toplantısı Bildirileri. 18-20 Kasım 1981, Ankara, 320 sayfa.
12. Odabaş, N. İle "NATO Science Fellowship Program in Turkey" 1959-1981, TÜBİTAK, Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yayını (sınırlı dağıtım), 1981, Ankara, 36 sayfa.
13. "Türkiye'de Müsbet Bilimlerde Bilim Adamı Yetiştirme Politikası" TÜBİTAK, Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yayını (sınırlı dağıtım). Mart 1982.
14. "Atatürk İnkılabının Yerleşmesinde ve Gerçekleşmesinde Eğitimin Rolü ve Yeri. "Atatürkcülük" (ikinci kitap) Genelkurmay Basımevi, 1983, S:131-139.
15. "Atatürk'ün Öğretmene Saygısı" Öğretmen Dünyası, Nisan 1983, Ankara, Sayı: 40, S: 18-20.
16. "NATO'nun Uluslararası Düzeyde Eğitim ve Burs Programları" NATO Savunma ve Eğitim Yönleri Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, 1984, S:59-71.
17. "İletişimin Değerlendirilmesi", Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını 147. 1985, S:64-70.
18. "Eğitimimizde Teftişin Yeniden Düzenlenmesi" Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, Sayı: 104, Ekim 1985, S: 4-8.
19. "Atatürk'ün Eğitim Savaşı" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, II. cilt, Kasım 1985, Sayı:4, S:193-213.
20. "Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme" Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı 2, 1987 Ankara, S:34-46.
21. "Toplumda Öğretmenlik Mesleğinin Yeri ve Sorunları" Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 118, Ocak 1987, Ankara, S:4-11.
22. "Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Genel Durum" Fırat Üniversitesi Yükseköğretim Sempozyumu, 13-14 Nisan 1987, (Bildiri) 18 sayfa, Elazığ.
23. "Eğitimde Reform" Milli Eğitim Vakfı Dergisi, Sayı 7, Eylül 1987, S:2-3.
24. "Sınıfta Kalan Kim" Milliyet Gazetesi, 27 Mayıs 1987, S: 6, İstanbul.
25. "Eğitim Yönetiminde Temel İlkeler" ÖZ-DE-BİR Eğitim Semineri, 8-13 Temmuz 1987, TÜSSİDE-Gebze, Kocaeli, 12 Sayfa.

26. "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi" Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sempozyumu, 13-15 Mayıs 1987, Türk Eğitim Derneği, Ankara, 12 Sayfa.
27. "Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme" (Bildiri) Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu, Gazi Üniversitesi 8-11 Haziran 1987, Ankara,
28. "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Yayınlar katalogu 1982" Yükseköğretim Kurulu Yayınları, 1987 Ankara, 1149 Sayfa.
29. "Eğitim Sistemimizde Öncelikler" Çağdaş Eğitim Dergisi. Sayı 131, Mart 1988, Ankara, S:5-10.
30. "Öğretmen Yetiştirme Politikamız" Öğretmen Dünyası Dergisi, Sayı 100, Nisan 1988, Ankara, S:6-8.
31. "Yükseköğretim Kurumlarımızda Öğretim Elemanı ve Bilimsel Yayın Sayılarında Gelişmeler 1982-1987" Yükseköğretim Kurulu Yayınları 1988, Ankara, 216 Sayfa.
32. "Öğretmen Yetiştirme Sistemimizde Model Arayışı" Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 133, Mayıs 1988, Ankara, S:3-8.
33. "Eğitim Sorunları Çözülmemektedir" Milliyet Gazetesi 11 Kasım 1988.
34. "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Yayın Katalogu 1986" Yükseköğretim Kurulu Yayınları 1988-Ankara 1346 sayfa.
35. "The Policies and Models of Teacher Training in the Council of Europe Countries" Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayınları 1993 İzmir. 139 sayfa. İngilizce.
36. "Teacher Training for The Twenty First Century" Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi yayını 1996 İzmir. 652 sayfa. İngilizce.

YURT DIŞI YAYINLAR

1. "The Role of Ministry Supervisors in the Turkish Educational System" Doktora Tezi, Michigan State University, College of Education 1972, East-Lansing/Michigan 305 Sayfa.
2. "International Mobility of Scientists and Engineers" Report of a Workshop, Sponsored by NATO Science Committee, Held in Lizbon, Portugal from 22nd 25th June, 1981 PP:61-67.
3. "Educational Supervision in a Developing Country: Turkey" Resources in Education Educational Resources Information Center, ERIC Clearinghouse on Educational Management, College of Education, Eugene. OREGON. March 1987, Volume 22, Number 3, P.51.

4. "1981 Higher Education Reform of Turkey After Five Years of Practice" UNESCO'nun Romanya-Bukreş'te yayınladığı "Higher Education in Europe" Dergisi 1987 s:26-36.
5. Murray, Karen Bellefleur. "Profile of New Teachers in the Turkish Educational System" Contemporary Education, The School of Education, Indiana State University Terre Haute-INDIANA, Volume 59 Number 3, Spring 1988 PP: 173-177.
6. "The Teacher Education Practices and Problems in the Turkish Educational System" Presented at the 9th Annual International Seminar in Teacher Education organized by I.S.T.E International Society for Teacher Education March 30-5 Nisan 1989 Prague-Czecholovakia.
7. "The Teacher Education Reform in the Turkish Educational System" presented at the 10th Annual Seminar in Teacher Education organized by İSTE, March 30, April 5, 1990 Taipei, Taiwan, Republic of China.
8. "Educating Twenty-First Century Teachers" paper presented at WCCI (World Council for Curriculum and Instruction) Teacher Education Conference, New Delhi-India. 27 Dec. 1995-7 January 1996.

PROF.DR. GALİP KARAGÖZOĞLU’NUN KATILDIĞI ULUSLARARASI TOPLANTILAR

Toplantının Adı	Yeri	Tarihi
Kalkınan Ülkelerde Eğitim Sorunları	Chicago-USA	1963
Eğitim Uygulamaları Semineri	Madison-USA	1964
Sosyal Bilimler Öğretim Üyeleri Toplantısı	Columbus-USA	1965
Komünikasyon Semineri	Ohio-USA	1965
Eğitim Yöneticileri Toplantısı	Calif.-USA	1968
Dünya Eğitim Konferansı	Calif-USA	1970
Eğitim Araştırma Kuruluşları Müdürleri Toplantısı	Londra-İNG.	1971
Eğitim Yönetiminde Reorganizasyon Çalışmaları Toplantısı	Paris-FR.	1972
Eğitim Planlamacıları Toplantısı	Paris-FR.	1973
II.Dünya Eğitim Konferansı	Keele-İNG.	1974
NATO Bilim Bursları Ulusal Yöneticileri Toplantıları	Brüksel-BEL.	1974
	Londra-İNG.	1975
	Washington-USA	1976
	Atina-YUN.	1977
	Brüksel-BEL.	1978
	Norveç	1980
	Lizbon-P.	1981
	Paris-FR	1983
III. Dünya Eğitim Konferansı	İstanbul	1977
Okul Dışı Fen Eğitimi Toplantısı	Brüksel-BEL.	1977
Okul Dışı Fen Eğitimi Toplantısı	Bonn-ALM.	1978
Harvard Üniversitesi Ortadoğu Eğitimcileri Semineri	Boston-ABD	1979
Harvard Üniversitesi Ortadoğu Eğitimcileri Semineri (Davetli Konuşmacı)	Boston-ABD	1980
Modern Fen Eğitimi Toplantısı	Londra-İNG.	1981
Bilim Adamı ve Mühendislerin Uluslararası Hareketliliği Toplantısı	Lizbon-P.	1981
Modern Fen Eğitimi Toplantısı	Washington-USA	1982
International Society for Teacher Education (ISTE) ' Konferansı	Prag-Çekoslovakya	1989
	Panama City-USA	1990
	Taiwan-Çin	1991
	Comburg- Almanya	1993
	Maastrick-Hollanda	1994
Avrupa Konseyi Ülkelerinde Öğretmen Eğitimi Uluslararası Sempozyumu	Buca Eg. Fak. İzmir	1992
ATEE (Association for Teacher Education in Europe) Öğretmen Eğitimi Toplantısı	Lahti-Finlandiya	1992
Öğretmen Eğitimi Dünya Konferansı	Buca Eğ Fak İzmir	1995
WCCI [World Council for Curriculum and Instruction] Öğretmen Eğitimi Dünya Konferansı	Yeni Delhi-Hindistan	1996

TÜRKİYE'DE EĞİTİM YÖNETİMİ ARAŞTIRMALARINI YAPAN BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. Mustafa Aydın

Resim 1. Prof. Dr. Mustafa Aydın

13 Şubat 1933 Şiran (Gümüşhane) doğumludur. Annesi Nazire Hanım ev hanımıdır. Babası Ali Osman Bey ise Devlet Demir Yollarında görevlidir. Aslında Çankırı'da doğar. Ancak babasının memleketi olan Şiran nüfusuna kayıtlıdır. Babasının Devlet Demir Yollarında çalışması nedeniyle çocukluğunun bir kısmı Çankırı, Kemah ve Divriği'de geçer. O dönemin koşullarına göre anne baba sevgisi ile geçirdiği bir çocukluk dönemi yaşar. Anne babasının yakın ilgi ve güveni ile yetişir. İki erkek kardeşirler. Bir küçük erkek kardeşi vardır. Sonra vefat eder. Eşi İpek Hanım'la 1954 yılında evlenir. İki erkek bir kız üç çocukları olur ama büyük oğlunu 1976 yılında kaybeder.

Resim 2. Prof. Dr. Mustafa Aydın Eşi İpek Hanım ve Torunu Engin ile

İlkokula 1940 yılında Çankırı’nın Atkaracalar Nahiyesinde başlar. Aslında ilkokula daha erken başlamak ister ama yaşı küçük olduğu için okula almazlar ve morali bozulur. İlkokul üçüncü sınıfa kadar orada okur. Daha sonra babasının Erzincan’ın Kemah ilçesine bağlı Alp istasyonuna tayini çıkar. Orada okul olmadığı için bir yıl okulsuz kalır. Daha sonra 1944-1946 yıllarında Kemah Necatibey İlkokulunda üç, dört ve beşinci sınıfları okur.

O dönemin eğitimi ve öğretmenleri ile ilgili görüşlerini, “O yıllar Cumhuriyetin kuruluş yılları idi. Toplumca cumhuriyetin heyecanı bütün derinliği ile yaşıyordu. Özellikle okullardaki çağdaş Türkiye’yi yaratmaya kararlı, idealist öğretmenlerin davranışları ödünsüz ve etkileyici idi. Özellikle Cumartesi törenlerindeki o heyecanı bütün öğretmenlerin gözlerinde ve yüzlerinde okumak mümkündü. Bütün öğretmenler katıksız, kararlı ve cumhuriyetçi bir kuşaktı. Bütün öğretmenler arasında bu konuda kesin bir görüş birliği ve uyum vardı” biçiminde ortaya koyar.

Bir okulun başarılı olmasında öğretmenlerin eğitimin amaçları konusunda görüş birliği içinde olmaları gerektiğini ifade eder. “Benim o dönemdeki çocukça gözlemlerimi söylemem gerekirse o dönem öğretmenler arasındaki amaç birliği görünüyordu. Çok güzel yazı yazardım. Okul müdürü benden etkilensin diye kızını benim yanıma oturtmuştu. Öğretmenlerin o takdirleri benim sürekli ileriye gitmeme neden olmuştur.

İlkokul beşinci sınıfta tarih dersinde çok hareketli olmalıyım ki öğretmenin Yıldırım Beyazıt gibi olma, Timur gibi ol dedi. Öğretmenlerin buldukları koşullarda işlerini hakikaten çok ciddiye aldıklarını hatırlıyorum ve ben de bunun etkisi ile öğretmenlik yaşamımda yaptığım bütün işleri ciddiye alan bir kişi olduğumu düşünüyorum”.

“İlkokul öğretmenlerimin, çocuk psikolojisini gerçekten bilerek davrandıklarını hatırlıyorum. Her akşam 5-6 sayfa ödev verirlerdi ve ertesi gün öğretmen onları kontrol eder, imzalar ve “teşekkür ederim”, “aferin” gibi ifadeler yazarlardı. Bunu öğretmenlerin bilerek yapmış olduklarına inanmak istiyorum” sözleriyle belirtir öğretmen niteliklerini o günlerin.

Öğretim yaşantısını şu sözlerle anlatır: *“Kemah'ta Necatibey İlkokulu'nu bitirdim. Daha sonra Divriği Nuri Demirağ Ortaokulu'na kaydoldum. Çok modern bir okuldu ve orada okumak bir ayrıcalık sayılırdı. Orta birde iken babamı kaybettim 1947'de. Ama Divriği'de kaldım ve ortaokulu orada bitirdim”.*

Öğretmen Okuluna Giriş

O dönemin tüm Anadolu çocukları gibi öğretmen okulu onun da yaşamını aydınlatır. *“Ortaokul mezunları arasından öğretmenler kurulunca Sivas Öğretmen okuluna seçildim ve 1949 öğretim yılında Sivas Öğretmen Okuluna yatılı olarak başladım. Zaten onun dışında bir okula gitmem ekonomik olarak mümkün değildi. Öğretmen okuluna seçilmemiş olsaydım ne olurdu bilemiyorum. Ben öğretmenliğe başladıktan sonra öğretmenliği sevmeye başladım ve her aşamada öğretmenliğe ilgim ve sevgim arttı. Yeniden meslek seçmem gerekse yine öğretmenliği seçerdim”.*

Öğretmen okullarının başarısını şu sözlerle açıklar Mustafa Hoca: *“Öğretmen okuluna gelen öğrenciler seçilen öğrencilerdi. Akademik başarısı yüksek, öğretmenler kurulunun takdirini kazanmış kişilerdi. Sınava dayalı bir seçme yerine üç yıllık gözlemlere dayalı olarak seçilmiş öğrenciler olması nedeniyle öğretmen okulları başarılıydı”.*

O dönemde Sivas Öğretmen Okulu'nda 125 yatılı öğrenci bulunmaktadır. Yatılı okullardaki öğretmen davranışlarının da anlamlı olduğunu düşünür Mustafa Hoca. Örneğin son sınıfta iken, bir fen öğretmenin, akşam etütlerde yoklamayı öğrencilerden izin alarak yaptığını hala hayranlıkla hatırlar. Bu öğretmenin öğrencilere duyduğu saygının bir göstergesidir. Aradan 50 yıldan fazla geçtiği halde Mustafa Hoca hala fen öğretmenin bu davranışını hatırlar ve kendisinin de bütün öğretmenlik yaşamında, üniversite de dahil, o davranışı göstermeye çalıştığını ifade eder.

Of İlçesinde Öğretmenlik

1951-1952 Öğretim Yılı’nda Sivas Öğretmen Okulu’ndan mezun olunca, aynı yıl Trabzon’un Of İlçesi’ndeki Merkez İlkokulu’nda öğretmen olarak göreve başlar.

Resim 3. Of İlçesi’nde İlkokul Öğretmeni

Genelde ilk mezunlar köylere atanmaktadır. Ama o dönemler yanında bulunan küçük kardeşi vardır ve kardeşi ortaokul çağındadır. Trabzon Milli Eğitim Müdürü ile yaptığı ilk görüşmede, Müdür’e, yanında bakmakla yükümlü olduğu ortaokula devam eden bir kardeşi bulunduğunu ve bu nedenle köye değil ortaokul bulunan bir ilçeye görevlendirilmek istediğini söyler. Bu isteği kabul edilir. O yıllarda Of çok küçük bir sahil kasabasıdır. Öğretmenliğin ilk yılında birinci sınıfı okutur. Öğretmen Okulu’nda edindiği bütün öğretim yöntemleri bilgilerine karşın, sınıfa ilk girdiği günlerde öğrencilere harfleri öğretmeye başlar. O günlere ilişkin anılarını şöyle anlatır;

“Sınıfımın kapısı hafifçe açık kalmış. Yan sınıfımda dördüncü sınıfı okutan ve on yıldır öğretmenlik yapan bir hoca hanım beni takip ediyormuş. Bir ara göz göze geldik. Bana, “Ne yapıyorsun?” dedi. “Öğrencilere harfleri öğretmeye çalışıyorum”, dedim. Güldü ve “Acele etmezsen daha iyi olur, önce onlara çizgi çizdir, kalem tutmaya alıştırsın”, dedi. Samimi bir şekilde bunları

bana söyledi. Demek ki ben o zamanlar bu tür bir mesleki rehberliğe muhtaçmışım. Ben şimdi bile derslerimde öğrencilerime bu olayı örnek olarak veririm.”

Resim 4. Akşamları Halka Yönelik Eğitim Toplantılarından Biri

Askerlik Gelip Çatar

Of'ta iki öğretim yılı çalıştıktan sonra 1954 yılında yedek subay olarak askere gider. İstanbul İstihkâm Yedek Subay Okulu'nda altı ay öğrenim gördükten sonra 1954 yılının Ekim ayında aynı zamanda akrabası olan İpek Hanım ile evlenir. Daha sonra kıta hizmeti için Sivas'ta bulunan 12. Tümen'e bağlı Zara'daki bir müstakil istihkâm taburuna gönderilir. Burada da altı ay asteğmen olarak çalıştıktan sonra 12. Tümen Sivas'tan Siirt'e gönderilir. Üst rütbeli subaylar daha önce şark hizmeti yaptıkları için onlar Siirt'e nakledilmez. Mustafa Hoca teğmen rütbesiyle Siirt'te bölük komutanlığı görevini üstlenir. Altı ay da burada görev yaptıktan sonra 1955 Eylül'ünde terhis olur.

Resim 5. Askerlik Günleri

Yeniden Öğretmenlik Günleri

Askerlik bitince tekrar öğretmenliğe atanmak için başvurur. Bu kez kendi isteği doğrultusunda 1955 yılında Gümüşhane’nin Şiran İlçe’sine bağlı Sadık Köyü’ne ilkokul öğretmeni olarak atanır. Gittiği köye ilkokul o yıl açılmıştır. Kendisi ilk öğretmen olarak gider. Birinci sınıfta evli öğrencileri bile vardır. Köydeki insanları “*eğitime susamış*” olarak tanımlar Mustafa Hoca. Bir yıl sonra Şiran’daki Merkez Mithat Paşa İlkokulu’na tayini yapılır. O yıllar Türkiye’de yöneticilerin son derece politize olduğunu düşünür Mustafa Hoca. Bu politik dalgalanmaların da etkisiyle 1957 yılında tayini tekrar bir başka köye, Şiran’ın Kozağaç Köyü’ne çıkar. Bu arada daha önce kendisini Sadık Köyü’nde denetlemiş olan ve yine denetlemeye gelen müfettişe, içinde bulunduğu psikolojik yıpranmanın ve moral bozukluğunun da bir sonucu olarak içtenlikle “*Burada Sadık Köyü’ndeki Mustafa Aydın’ı görmeniz mümkün değil. Kendimi içtenlikle bu işe veremiyorum, dedim. İnanır mısınız, benim söylediklerimin tümünü kendi tespiti ve gözlemi olarak düzenlediği rapora yazmış.*” 1957-1958 Eğitim-Öğretim Yılı’nın sonunda yaşadığı bu olaylar kendisinin Eğitim Enstitüsü’ne yönelmesine yol açar. Giriş şartlarını da taşıdığını görünce, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’ne girmeye karar verir.

Gazi Eğitim Pedagoji Bölümüne Giriş

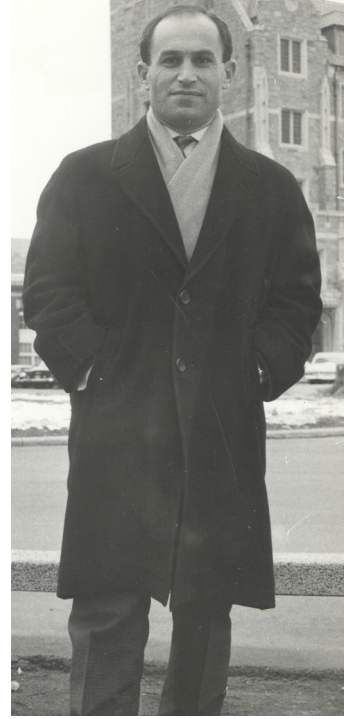
1958 yılında sınava girer ve kazanır. O dönemde sınavlar iki aşamalı olarak yapılmaktadır. Yazılı sınavda başarılı olanlar mülakata girmektedir. Hüseyin Hüsnü Cırılı Hoca da mülakatında yer alır. Mülakatta neden bu bölümü tercih ettiğini sorarlar. Gazi Eğitim Enstitüsü'nü tercih etme nedenini şöyle açıklar;

“Öğretmenliğimde, özellikle de son görev yaptığım yerdeki öğretmenliğimde denetmenler bende gerçekten büyük bir hayal kırıklığı yarattılar. Ben daha iyi denetmenlik yapabilirim diye düşünmüş olacağım ki, o yöne yöneldim.

Yedek subaylık yaparken subaylara bazı konularda konuşma yapmamız istenirdi. O konuşmalardan sonra muvazzaf subaylarından bazılarının, sen neden avukatlığa yönelmiyorsun? sorularıyla karşılaşmıştım. Belki bu tür konuşmalar da bilinçaltında benim daha ileri bir eğitim görmemde özendirici olmuştur.

Ama asıl belirleyici olan, en son denetmenimin tanzim ettiği rapordur. Kendisi ile sonradan görüştüm. Bu durumun bende bir hayal kırıklığı yarattığını söyledim. Biliyorsunuz, ben denetim konusunda ilk kuramsal çalışmayı (araştırmayı değil), yapan insanım. Çalışmanın önsözünde sayın Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu bunu belirterek, konunun önemini vurgulamıştır. Benim bu çalışmada vurguladığım şey, denetmenin rehberlik yapmak durumunda olduğu öğretmene her şeyden önce güven telkin etmesidir. Ben o güveni benim denetmenlerimde göremedim. İlkokul öğretmenliğimdeki denetmenlerden biri ne zaman bir konuşma yapsa söze şöyle başladılar: “Sizin müfettişiniz olarak...” Bu ifade ile konumunu tanımlardı. Bu durum öğretmenlerde tepki yaratıyordu. Ben de bunun daha iyi yapılabileceğini düşündüm. Bir de o yıllarda daha farklı konularda daha başarılı olabileceğimi düşünüyordum. Sadece ilkokul öğretmenliğinin beni tatmin etmeyeceğinin farkındaydım”.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nü kazanınca ailesini Şiran'da bırakarak Ankara'ya gelir. Eğitim gördüğü süre boyunca maaşı kesildiği için, her ne

Resim 6. Öğretmen Mustafa Aydın

kadar beslenme ve barınma ihtiyaçları Gazi Eğitim Enstitüsü’nde karşılanırsa bile maddi sıkıntı çeker. Babasından kalan bazı arazileri satarak ve emekli sandığı için kesilen parayı çekerek hem ailesinin geçimini sağlar, hem de öğrenci olarak kendi masraflarını karşılar.

Gazi Eğitim Enstitüsü’nde okumanın kendisine kazandırdıklarını şöyle ifade eder;

“O zaman ilkokul öğretmenlerinin üniversiteye girebilmeleri söz konusu değildi. Gidilebilecek tek yer eğitim enstitüleri idi. Tabii, beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra da bana gidilebilecek en makul bölüm pedagoji bölümü göründü. Bu arada, öğretmenlik yaptığım ilk yıllarda ben bir şeye daha karar vermişim: Hukuk Fakültesi’ne gitmek. Bu nedenle de Erzincan Lisesi’ni dışardan bitirdim. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’nün sınavlarına giderken, Hukuk Fakültesi’ne gitmek için bütün evraklarımı hazırlamışım. Ankara’ya geldiğimde kendi kendime “eğer pedagoji bölümünü kazanırsam oraya devam edeceğim, yok eğer kazanamazsam hukuk fakültesine kaydımı yaptıracam” demişim. Pedagoji bölümünü kazandığım için, evraklarımı oraya verdim, lise diplomam da öyle kaldı. Demek ki içimde bir yerlere gitme isteği varmış.”

Eğitim Yönetimi Dersleri Okutmaya Başlar

Pedagoji Bölümü’nü bitirdikten sonra 1960 yılında Erzurum Yavuz Selim İlköğretmen Okulu’na meslek dersleri öğretmeni olarak tayini yapılır. Burada Teşkilat ve İdare, Eğitim Sosyolojisi gibi dersleri okutur. Teşkilat ve İdare alanına ilgisi, eğitim yönetimi ve denetimine dönüşerek daha sonraki yıllarda da devam eder. Eğitim sosyolojisi alanına da halen ilgi duymaktadır. Erzurum’da 1963 yılına kadar üç yıl hem öğretmen hem de müdür yardımcısı olarak çalışır.

Mustafa Hoca bu noktada eğitim yönetimi ve denetimi alanına nasıl yöneldiğini de şöyle açıklar;

“Yönetim ve denetim alanına yönelişte etkili olanın, ilkokul öğretmenliğindeki gözlemlerim ve deneyimlerim olduğunu söylemem gerekir. Daha önce de kısmen belirttiğim gibi, ilkokul öğretmenliğinde karşılaştığım müfettiş davranışları, onların öğretmenlere yönelik yaklaşımları, kasılmaları, güven vermeyen tutum ve davranışları, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’ne girmeme neden olan etkenlerin başında gelmektedir. Pedagoji bölümündeki eğitimin, çok değerli eğitimci öğretmenler sayesinde, hakikaten çok çağdaş ve üst düzeyde olduğunu belirtmemiz gerekir. Kendilerini büyük bir saygı ile anıyorum. Yönetici ve denetmen davranışlarına bir tepki olarak başlayan bu yöneliş, Pedagoji’deki eğitimle, anlamlı bir içerik kazandı. Tamamlanması gereken çok anlamlı bir çalışmanın ilk adımını attığımı

düşünmeye başladım. Pedagojideki öğretmenlerin hemen hepsinin yurt dışında eğitim görmüş olmaları da yurt dışı eğitimin mümkün olabileceğinin kanıtı olarak cesaretlendirici olmuştur. Ayrıca yurt dışı eğitimimde, pedagojideki kazanımlarımın çok sağlam bir temel oluşturduğunu, Türk Eğitim Sistemi açısından büyük bir gururla anladım”.

Yurt Dışı Macerası Başlıyor

1963 yılında pedagoji bölümü mezunlarının ilgi duyduğu bir başka fırsat doğar. Uluslar arası Kalkınma Teşkilatı (AID) tarafından yurt dışı burslarının verildiğini ve daha önce bazı arkadaşlarının bu bursu kazanarak yurt dışına gittiğini bilmektedir. Erzurum’da iken bu burs sınavı için çalışır sınava girer. Sınava girdikten bir süre sonra da Giresun Kız Öğretmen Okulu’na meslek dersleri öğretmeni olarak tayininin çıktığını öğrenir. Giresun’a ilgisi daha önce Erzurum’da birlikte çalıştığı okul müdürü ve bir başka arkadaşının Giresun’da çalışıyor olmasından ileri gelir. Giresun’a gider. Güz dönemi sınavlarında görev aldığı, Eylül sonu gibi, Ankara’dan Milli Eğitim Bakanlığı’ndan burs sınavını kazandığı haberini alır.

Ekim 1963’te İngilizce öğrenmek üzere Ankara’daki Georgetown Dil Okulu’na başlar. Ortaokulda ve Öğretmen Okulu’nda Fransızca okuduğu için hiç İngilizce bilmemektedir. Ankara’da, maaşlı izinli olarak, on beş ay İngilizce kursuna devam eder. Sudi Bülbül, Kemal Güçlüol, Nurettin Fidan, Mustafa Üstündağ aynı dönemde kursa giden arkadaşlarıdır. Mustafa Üstündağ, pedagoji bölümünden de sınıf arkadaşısıdır. Şubat 1964’te yurt dışına gider. Bu dönemi şöyle anlatır;

“1963 yılının Kasım ayında J. F. Kennedy öldürüldü. Biz ise Amerikan Okulu olarak bilinen Georgetown’da öğrenciyiz. Biz kursiyerleri bir heyecan kapladı. O gün tatil ilan edilmesi ve ders yapılmaması fikri ortaya atıldı. Bir salonda toplandı. Kursun ABD’li müdürü toplantıya çağrıldı. Üzüntüler belirtildi. Ondan sonra da dersin yapılmaması önerildi. Hiç unutmuyorum, ABD’li müdürün sözleri şu oldu: “Bize ilginize teşekkür ederim, Ama burası bir okul, dersler devam edecektir”. Çok rasyonel bir karardı. O yıllarda sinemalarda, özellikle Kennedy’nin, öldürülme dönemine ilişkin filmler gösterilirdi. Türkiye’de büyük bir lider katledilmiş gibi insanlar o yasa katılıyordu. Biz 1964 yılının Şubat ayında yurt dışına gittiğimizde bu konu gündeme geldiğinde ABD’lilerin hiç umursamadığını gördük”.

Devamında şunları söyler;

Ben ilk olarak Washington’a gittim. Bizi tekrar Georgetown Üniversite’sinde 40 gün süren bir dil kursuna aldılar. Bu kursun yanında oryantasyon programı da vardı. Bu oryantasyon programlarına katılan öğrenciler arasında bir ya da iki Türk vardı. Gerisi Afrikalı idi. Biz orada

dünyadaki yerimizi gördük ve üzüldük. Bu olgu, Türkiye’nin sosyal, ekonomik ve toplumsal kalkınmışlık açısından bulunduğu konumu ve ABD tarafından nasıl algılandığını çok açık olarak gösteriyordu. Türkiye’nin az gelişmiş ülke olarak algılanmasını doğrulayıcı davranışların yurttaşlarımız tarafından gösterildiğini de üzülererek belirtmemiz gerekir.

Benim ilk gönderildiğim öğretmen koleji (State University, Newyork), Buffalo’da idi. Ben İzzettin Alıcıgüzel ile birlikte Buffalo’da idim. Burada bir öğretim yılı sonu törenine konuşmacı olarak katılan J. F. Kennedy’nin kardeşi Robert Kennedy, yabancı öğrenciler ile yaptığı toplantıda bize ABD’de bir şeyler öğrenip öğrenmediğimizi sormuştu. Bu soru ABD’lilerin kendilerini eleştirebilme cesaretine sahip olduğunu da gösteriyor.

Resim 7. Yüksek Lisans Eğitimi İçin Gittiği ABD’de

Benim burs kazandığım proje “Öğretmen Yetiştirme Projesi” idi. Bu proje kapsamında öncelikle master yapma zorunluluğu vardı. Tabi master yapabilmek için de önce lisansı tamamlamamız gerekiyordu. Biz önce ilköğretim yöneticiliği alanında lisans tamamladık. Lisans tamamlama programına başlamadan önce bizim transkriptimize baktılar. Eğitim ile ilgili dersleri aldığımı gördüler. Bu yüzden bir daha eğitim ile ilgili dersleri almama gerek görmediler. Pedagoji bölümünde aldığım derslerin ne kadar sağlam olduğunu orada bir kez daha anlamış oldum.

Lisans tamamlamadan sonra eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans programına girdim. O dönemde yüksek lisans programında tez koşulu yoktu. Denetim ile ilgili bir proje hazırladım. Bu programı 1967 yılında tamamladım ve 1967 Eylül'ünde Türkiye'ye döndüm."

Mustafa Hoca yurt dışındaki yaşantısını da şu cümlelerle anlatır; "Yurt dışında bulunduğum süre içinde hiç üniversite öğrenci yurtlarında kalmadım. ABD'li ve yabancı öğrencilerin kiralık odalarda kaldıkları apartmanlarda, genellikle müstakil odalarda kaldım. Bu yaşam tarzı çok yararlı oldu. Özellikle mutfakların ortak kullanımı yemek pişirme konusunda çok öğretici oldu. ABD'li, Çin'li, Afrika'lı öğrencilerle bir arada bulunmak, çok farklı konularda kültürel kazanımlar sağladı."

Resim 8. Yüksek Lisans Mezuniyet Töreninden

Türkiye’ye Dönüş ve ...

Türkiye’ye dönüşünde ilginç bir olay yaşar. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Okulları Genel Müdürü’ne gider. Kendisinin Öğretmen Yetiştirme Projesi kapsamında yurt dışına gönderildiğini, eğitimini tamamladığını ve döndüğünü söyler. Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde bu projede görev almak istediğini dile getirir. Kendisine Genel Müdür’ün yanıtı, *“Burada yer yok. Sizi öğretmen okullarına atamak istiyoruz”* olur. Hâlbuki Mustafa Hoca ABD’ye gitmeden önce de öğretmen okullarında görev yapıyordu, bu durumda yurt dışına gitmesinin bir anlamı kalmadığını düşünür. Ama ona söylenen, nitelikli öğretmenlere şimdi öğretmen okullarında daha çok ihtiyaç olduğudur. Bu yanıt Mustafa Hoca’ya hiç inandırıcı gelmez. Bakanlık’tan kendisine üç seçenek sunarlar. Birisi yine Giresun Öğretmen Okulu, diğerleri ise Tokat ve Bolu Öğretmen Okullarıdır. Kendisi Bolu’ya gitmeyi tercih eder ve 1967 yılında Bolu Erkek İlköğretmen Okulu’na meslek dersleri öğretmeni olarak ataması yapılır. Kendisi yurt dışında iken Şiran’da bulunan ailesini de alarak Bolu’ya gider. Bolu’da iki yıl öğretmenlik yapar ve bu durumdan da hiç şikâyetçi olmaz.

Doktora İçin ABD’ye Gidiş

Fakat bir gün öğretmenler odasına girdiğinde masanın üzerinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir yazısı gözüne ilişir. Yazıda, yurt dışına doktora için eleman gönderileceği yazmaktadır. O dönemde Bakanlığın PAK (Planlama Araştırma Koordinasyon) Dairesi ile Michigan State Üniversitesi tarafından Eğitimde Yenilik Projesi yürütülmektedir ve doktora bursu bu proje kapsamında verilmektedir. Yazıda doktora için *“Kabul edilecek adaylarda yüksek lisansını yapmış olmak tercih edilir”* ifadesi yer almaktadır. Yurt dışında yüksek lisans yapmış biri olarak böyle bir duyuru hakkında önceden haberdar edilmemesini ve bu durumu tesadüfen öğrenmesini ilginç bulur ve üzülür Mustafa Hoca.

Bu doktora bursuna başvurur. 1969 yılında sınava girer ve kazanır. Sınavı kazanınca ataması PAK Dairesi’ne yapılır. Bu dairede çeşitli seminerler düzenlerler. Haziran 1970’e kadar PAK Dairesi’nde çalışır. Bir gün yaptıkları çalışmalar dönemin Bakanı Orhan Oğuz’a sunulur. Aynı zamanda bir akademisyen olan Bakan o toplantıdan sonra kendilerine Milli Eğitim’de ilk kez bilimsel bir çalışma yaptıkları için teşekkür eder. Bu daireye geldiğinde Sudi Bülbül’ün, Kemal Güçlüol’un, Nurettin Fidan’ın bu proje kapsamında yurt dışına gitmiş olduklarını öğrenir. Haziran 1970’de, Ali Arseven, Osman Kazancı ve Hüsnü Cila ile birlikte ikinci bir grup olarak ABD’ye gönderilirler. Bu gidişi ile ilgili şu açıklamaları yapar;

“Oraya projenin öngördüğü bir alanda öğrenim görme yerine, eğitim yönetimi ve denetimi alanında doktora yapmak üzere gitmek istiyorum. Bu isteğimin onaylanması halinde gideceğimi söyledim. Bana bu proje için Türkiye’ye gelen profesörlerin cevabı “Michigan Üniversitesi esnek bir üniversite, proje konusunda katı bir politika izlenmez, bu konuda rahat olun” oldu”.

Michigan’a gittiğinde eğitim yönetimi doktora programına kayıt yaptırır. Aldığı dersler arasında eğitim planlaması, yönetim kuramları, eğitimde araştırma gibi dersler vardır. İlginç bir anısını şöyle anlatır;

“Biz eğitim planlaması dersi aldık. Bu derse giren hoca aynı zamanda bu projenin yöneticisiydi. Üniversitede projeyi yönetenler ve katılımcılar arasında akademik bir aile oluşmuştu. Ben bu hocaya “eğitim planlaması dersleri hangi üniversitelerde, ne zamandan beri verilmeye başladı?” diye sordum. Hoca ABD’de bu ders ilk defa veriliyor dedi. Bu cevap beni çok şaşırttı. Yıl 1970. “ABD henüz planlama yapmayacak kadar zengin” görüşü hâkimdi.”

Doktorada ders aşamasını bitirip doktora yeterlik sınavını verdikten sonra iş tez konusunu belirlemeye gelmiştir. Kendisine Türk Eğitim Sistemindeki herhangi bir sorunun çalışabileceği söylenir. Mustafa Hoca’nın eskiden beri liderlik konusuna özel bir ilgisi vardır. Bu yüzden tez konusunu “Role Expectations and Performance of Turkish Teacher Training School Principals” (Öğretmen Okulu Müdürlerinin Rol Beklentileri ve Rol Algıları) olarak belirler. 1972 yılında veri toplama aracı olan anketini hazırlayarak, o yılın sonbaharından itibaren A.Ü. Eğitim (Bilimleri) Fakültesi’nde de dersler vermiş olan Prof. Ken Neff ile birlikte AID tarafından kendilerine tahsis edilen bir arabayla Türkiye’deki öğretmen okullarının on beşine giderek hazırlamış olduğu anketleri bizzat uygular.

Prof. Ken Neff’in projesi ise Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi mezunlarının atandıkları yerde ne yaptıklarının incelenmesidir ve bu amaçla geziye katılır. Görüşmeler sırasında, bazı mezunlar, eğitim enstitüsü mezunu Milli Eğitim Müdürleri’nin, dört yıllık fakülte mezunu olmalarından dolayı kendilerine sıkıntı yaşattığını ifade etmişlerdir. Gittikleri bir şehirde (Ordu) eğitim yönetimi ve planlaması mezunu bir gencin sekreterlik yaptığını görünce çok üzülür Prof. Neff ve Mustafa Hoca. O dönemde Eğitim (Bilimleri) Fakültesi mezunlarının Bakanlıkta uygun yerlerde istihdam edilebilmeleri için gerekli şartlar maalesef oluşturulmamıştır. Mustafa Hoca’ya göre, eğitim programları oluşturulurken toplumsal gereksinimler de göz önüne alınmalıdır. Oysa önce Eğitim Fakültesi açılmış, sonra mezunlarının ne iş yapabileceği araştırılmaya başlanmıştır. Fakülte açılmadan önce mezunlarının nasıl bir ihtiyacı karşılayacağına ilişkin ciddi araştırmaların ve çalışmaların

yapılmasının önemli olduğunu düşünür Mustafa Hoca. Bunun düşünülmediği ise mezunlar işe başladıktan sonra anlaşılmıştır ona göre.

Mustafa Hoca, anketleri uygulamak üzere il il dolaşırken, ilk kez öğretmen okullarında böyle bir bilimsel çalışma yapıldığını görür. PAK Dairesinden bazı görevliler de Mustafa Hoca’nın gidemediği illere giderek anketleri uygularlar. Aynı dairenin Bilgi İşlem Merkezi’nde anketler işlenir. Tezini bitirir ve savunmak üzere tekrar ABD’ye gider. Doktorayı 1973’te bitirir.

Resim 9. Doktora Danışmanı İle

Doktora için ABD’ye gittiği dönemde ailesini Bolu’da bırakır. ABD dönüşünde hep beraber Ankara’ya yerleşirler. ABD’den dönenler Bakanlıkta çeşitli yönetim görevleri alırlar. Mustafa Hoca, PAK Dairesi’nde başuzmanlık kadrosuna atanır. Daha sonra Daire Başkan Yardımcılığı’na yükseltilir. O dönemki PAK Daire Başkanı Prof. Dr. Nurettin Fidan’dır. Mustafa Hoca, ABD dönüşü Bakanlık’taki havayı şöyle anlatır;

“Bakanlık örgütü yurt dışında eğitim görmüş olanları pek içine sindiremedi. Onlar idareciliğin mektebinin olmadığına inanıyorlardı. Bizi hep bir tehdit olarak algıladılar. Bizi orada istemediler ama belki de farkında olmadan eğitim fakültelerine gerçekten büyük bir kaynağın aktarılmasına

neden oldular. Ben 1973'te Başkan Yardımcılığına atandıktan bir süre sonra, daha önce Hacettepe Üniversitesi'ne geçmiş olan Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya bir gün PAK Dairesi'ne geldi ve bana "Prof. Dr. Selahattin Ertürk'ün eğitim yönetimi alanında bir eleman aradığını ve kendisinin beni önerdiğini" söyledi. Devamında da "yakında bir sınavın olacağını ve ona başvurmamı" söyledi. Ben başvurduğum ve sınavı kazandım. 1974 yılı Ocak ayında Hacettepe Üniversitesi'ni Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi (o zaman Hacettepe'de Eğitim Fakültesi yoktu), Eğitim Bilimleri Bölümü'ne doktor asistan öğretim görevlisi olarak girdim. Hatta bu kadroda iken lisansüstü dersleri verdim ve doktora tezi bile yönettim. 1979 yılında da doçent oldum"

Akademisyenlik Başlıyor

Akademisyen olma fikrinin nasıl doğduğu sorusuna şöyle cevap verir Mustafa Hoca;

"Lisansüstü eğitimin başlaması ile üniversite öğretim üyeliği düşüncesi kendiliğinden doğmuş oldu. Bugün farklı bir anlam kazanmış olsa da, eskiden lisansüstü eğitime yönelme, büyük ölçüde, üniversite öğretim üyeliğine yönelme anlamına gelmekteydi. Yaşamın büyük bir kesiminde lisans eğitimi sadece yeterli görülmeyle kalmıyor, bu durum bu eğitime sahip olanlara büyük avantajlar sağlıyordu. Bugün gelinen noktada, lisansüstü eğitim hemen bütün meslekler için bir zorunluluk olmuştur. Ayrıca Türk Eğitim Sisteminin her düzeyinde öğretmenlik yapmış olmanın doğal bir sonucu olarak, akademik her aşama, daha üst düzeydeki bir eğitim kurumunda görev üstlenmeye hazırlık olarak da algılanmaktadır. Bu nedenle üniversite öğretim üyeliğine yönelme, öğretmenlik yaşamının doğal bir sonucu olmuştur. Hiçbir bürokratik görev, beni akademik unvan kadar etkileyememiştir. Üniversite öğretim üyeliğinde, yönetim görevlerinde bulunduğum dönemlerde de yüksek lisans ve doktora derslerinde sorumluluk üstlenmeye devam etmiş olmam da bu konudaki tercihimin bir göstergesidir. Bunun çok somut bir kanıtı da doktora tez danışmanlığı yaptığım doktorantların sayısıdır."

Mustafa Hoca ilk akademisyen olduğunda çok önem verdiği bir sonuca ulaşmanın insana sağladığı doyum ve güven duygusunu hisseder. Çalışma alanına öncülük etmenin ve ilki başarmanın onda uyandırdığı duyguları ise şöyle belirtir:

"İnsanın düşüncelerini uygulama olanağı bulması, yaşanması gereken bir duygudur. Ancak öncülük etmek büyük bir sorumluluk gerektirmekte ve gerçek anlamda öğrenen liderlik öngörmektedir. Öncülük etmek çok zor bir iş, onun için de büyük bir doyum kaynağı olmaktadır. Bütün bunların üstünde, yönetim ve denetim konusundaki kuramsal bilgilere dayalı davranışı gösterme imkânı buldum.

Alanda İlk Olmanın Zorlukları

Alanda ilk akademisyen olmanın zorluklarını şöyle ifade eder;

“Hacettepe Üniversitesi’nde göreve başladığım 1974 yılında, yönetim, denetim ve eğitim sosyolojisi alanlarındaki derslerin sorumluluğunu üstlenmişim. Bu alanlarda Türkçe kaynaklar yok denecek kadar sınırlıydı. O dönemlerde sürekli çeviri yapmak durumunda kalmıştım. Kitap yerine ders notları uzun zaman kaynak olarak kullanıldı. Yıllar geçtikçe, ders notları kitaplara dönüştü. Sahip olduğum bütün kaynakları öğrencilerimle paylaşıyordum ama İngilizcenin yeterli düzeyde bilinmemesi, bilenlerin sayıca çok az olmaları bizim yükümüzü artırıyordu. Bu arada bazı kaynaklar da götürüldü ve hala getirilmedi. Umarım hala kullanılıyor ve değerlendiriliyor”.

Mustafa Hoca’nın, 1970’li yıllarda Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünde yürütülen yüksek lisans ve doktora programlarında yer alan, örgüt, yönetim, denetim, eğitim sosyolojisi dersleri; kendisinin yurt dışındaki eğitimi sırasında, lisans tamamlama, yüksek lisans ve doktora programlarında aldığı derslerle bir koşutluk göstermektedir. Bir başka anlatımla, Hacettepe’de uygulanan programlar hazırlanırken, ABD’deki üniversite programları esas alınmıştır. Kendisi açısından, yurt dışında aldığı eğitim, Hacettepe’de uygulanan programlar için bir hazırlık niteliği taşımaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak, alandaki yayınlara başlamada, okutulan dersler için kaynak hazırlama, yol gösterici olmuştur. Çalışmalarında, eğitim yönetimi, eğitim denetimi ve eğitim sosyolojisinin esas olmasının temel gerekçesi bu olmuştur. Dersler için kaynak hazırlama temel itici olmuştur. Araştırma konularının seçiminde uzmanlık eğitiminin belirleyici olduğunu düşünür. Yönetim ve eğitim sosyolojisi alanlarındaki çabalarında bunun etkisi olduğunu belirtir. Eğitim denetimine olan ilgisinin, daha önce de ifade edildiği gibi, çok eskilere dayandığını, ilkokul öğretmenliğine kadar gittiğini söyler.

Resim 10. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi EBB, EYD Anabilim Dalı Başkanı Makamında

İnönü Üniversitesi Günleri Başlıyor

Profesörlük unvanını ve kadrosunu o dönemki yasanın getirdiği bir zorunluluk sonucu Hacettepe Üniversitesi dışında almak zorunda kalır. Mustafa Hoca profesör olarak İnönü Üniversitesi'ne gider. Bu Üniversitede 2000 yılında emekli oluncaya kadar çalışır. İnönü Üniversite'sinde Eğitim Bilimleri alanında tek profesör olmanın sorumluluğunu taşımak, onun çok farklı duygular yaşamasına neden olmuştur. Öğrencileri müfettişlik sınavlarında üstün bir başarı göstermiştir. Burada hem dekanlık görevi hem de eğitim liderliği rolü, Mustafa Hoca'ya birçok sorumluluk yüklemiştir. Bu sorumluluğun üstesinden gelme de büyük bir doyum sağlamıştır. Son on dört yıllık görev süresi içinde daha fazla yönlendiricilik rolü üstlendiği için, İnönü Üniversitesi onun için eğitim yönetimi alanının uygulama laboratuvarı olmuştur. Meslek yaşamını böyle bir kurumda sonlandırdığı için mutludur.

Akademik Yaşam Aile Yaşamı Dengesi

Akademik yaşam ile özel yaşamının iç içe geçtiğini belirtir Mustafa Hoca. Her seferinde eşinin onayı ile yurt dışına gittiğini ve her zaman eşinin desteğini gördüğünü ifade eder. Şimdi öğretmenlik yapan kızı kendisine "*Baba biz bazı fedakârlıklara katlandık ama sen de bize daha iyi bir yaşam standardı sağladın*" der. Ortaokuldan sonraki eğitim yaşantısını, yurt dışı da dâhil, (çünkü görevli izinli olarak gittiği yurt dışında da öğretmen maaşını almaya devam etmiştir) hep devletten aldığı destekle devam ettirdiğini

ifade eden Mustafa Hoca, daha sonraki yıllarda hem devlete hem de ailesine, verdiği hizmetlerle bu borcunu ödediğine inanır.

Özellikle akademik yaşamının son on dört yılının İnönü Üniversitesi’nde kampus ortamını, aile boyu bir akademik yaşam olarak tanımlar. Gerek Hacettepe Üniversitesi’nde gerekse İnönü Üniversitesi’nde yüksek lisans ve özellikle doktora düzeyinde eğitim yönetimi ve denetimi öğrencilerinin tümü ailesinin bir üyesi olmuştur. Tez çalışmalarının önemli bir kısmı Hoca’nın evine kadar uzanmıştır. Öğrenciye gösterilen ilgi ve sevgi ile düzeyli bir akademik performans kararlı bir biçimde dengelenmiştir ve bunun yapılabileceği kanıtlanmıştır.

Resim 11. Malatya İnönü Üniversitesi Dekanlık Günleri

Yöneticilik serüvenini şöyle anlatır;

“Yöneticilik, tek öğretmenli ilkokul müdürlüğü ile başlamıştır. 1950’lerde köy okullarında öğrenci devamının sağlanması yönetimin en önemli görevini oluşturuyordu. Çünkü, köylerde öğrenci devamsızlığı çok ciddi bir sorun olmaktaydı. Jandarma gücü ile okula öğrenci devamının sağlanması yaygın bir uygulamaydı. Öğretmen okullarında müdür yardımcılığı ve eğitim şefliği daha farklı nitelikte yönetsel sorumluluklar olmuştur.”

Mustafa Hoca, görev aldığı üniversitelerde de yönetsel görevler almıştır. Bunlar; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri

Bölümü, EYD Anabilim Dalı Başkanlığı (1979-1987); Fakülte Dekan Yardımcılığı (1984-1986); Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu Üyeliği (1986-1987); İnönü Üniversitesi Rektör Yardımcılığı (1987-1989); İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı (1987-1990, 1996-2000); Üniversite Yönetim Kurulu Üyeliği ve Senato Üyeliğidir (1987-2000).

Kararlarında hangi ilkeleri esas aldığı ile ilgili soruya şu yanıtı verir;

“Kararlarımda temel ilke olarak, bağlamsal ussallığı aldım. Bilindiği gibi, örgütlerde alınan kararlar, ussal karar vermeyi sınırlayan, çevresel ilişkiler ağı içinde alınmaktadır. Gerçek yaşamda, eksiksiz ussal karar verme olanaksızdır. Alınan kararları, sınırlandırılmış ussal kararlar olarak tanımlamanın doğru olacağı kanısındayım. Uygulamada da bu düşünce doğrultusunda karar alınmaya çalışılmıştır. Not etmeye değer görülen bir örgütsel durum, sınırlayıcı koşullar içinde alınan kararlar bile çoğu kez istenilen sonucu vermemektedir. Yöneticiler, karar verirken, yönetsel konularını kaybetme riskini göze alma durumundadırlar ve bu durum, çoğu kez sınırlı ussal kararı engellemektedir.”

Çalışırken temel ilke olarak tarafsızlığı benimser Mustafa Hoca. Yöneticilik yaşamında bütün personele, öğretmenlik yaşamında bütün öğrencilere aynı mesafede olmak temel ilkesi olmuştur. Yönetilenlerin ve öğrencilerin güvenini kazanmanın en sağlıklı yolunun bu olduğuna inanır. Uygulamaları da bu inancını doğrular. Çok farklı eğilimlere sahip insanların güvenini kazanmış olması, dayandığı varsayımın doğruluğunu kanıtlar niteliktedir.

Mustafa Hoca'ya Türkiye'deki eğitim yönetimi ile ilgili ilk lisans programlarının nasıl açıldığı da sorulmuştur. Mustafa Hoca'nın bu soruya verdiği yanıt şöyledir;

“Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi alanında lisans programının açılışını iki noktada ele almanın doğru olacağı kanısındayım. Bunlardan birincisi, Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nde açılan programdır. İkincisi ise YÖK Yasası ile üniversitelerde açılan Eğitim Fakülteleri'nin Eğitim Bilimleri Bölümü'nün bir anabilim dalı olarak açılan programlardır. Bu iki tür lisans programları, programa giren öğrencilerin özellikleri açısından farklılık göstermektedir. A.Ü. Eğitim (Bilimleri) Fakültesi dışındaki fakültelerin Eğitim Bilimleri Bölümleri'nin EYD Anabilim Dalları programlarına, öğretmenlik deneyimi olan kişiler, üniversiteler arası giriş sınavı ile alınmışlardır. Nitekim bu öğrenci kaynağının tükenmesi ile söz konusu programlar da kapatılmıştır.

Hacettepe Üniversitesi'nde ve İnönü Üniversitesi'nde söz konusu programların açılmasında esas sorumluluk üstlendiğimi de belirtmem gerekir. Özellikle İnönü Üniversitesi'nde EYD lisans, yüksek lisans ve doktora

programlarının açılışında ve eğitimde temel sorumlu olduğumu da not etmem gerekir.”

Mustafa Hoca Hacettepe Üniversitesi’ndeki lisansüstü programların açılış sürecini de şöyle anlatır;

“Hacettepe Üniversitesi’nde Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi (MESEF) ile başlatılan lisans tamamlama programları, bildiğim kadarı ile ülkemizde ilk uygulama olmuştur. Özellikle eski eğitim enstitüleri ve diğer yüksek okullardan (Kız ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları) mezun olanlar MESEF yolu ile lisans programlarını tamamlayarak, mezuniyet belgesi ile yüksek lisans programlarına girme olanağı bulmuşlardır. Bu yolla çok sayıda kişi, eğitimin dört anabilim dalında doktora yapmış ve üniversitelerimizin eğitim fakültelerinde akademisyen olmuşlardır. Bugün, birçok fakültede profesör olarak çalışanlar, söz konusu programların ürünleri olarak, eğitime yön vermektedirler. Kısaca belirtmek gerekirse, Hacettepe Üniversitesi MESEF projesi ile o dönemde çok önemli bir adım atmış ve bu girişim ile Türk Eğitim Sistemi’ne çok yerinde bir katkı sağlamıştır.”

Mustafa Hoca’nın yeni akademisyenlerin yetiştirilmesindeki temel yaklaşımı, alandaki boşlukların doldurulması olmuştur. Alandaki gelişmeleri izlemeyi öngören bu anlayışın yönlendirici olduğunu belirtir. Alanın geleceğine ilişkin; umutlu olmanın pek kolay olmadığını açıkça belirtir. Bunun ilk nedenini eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki lisans programlarının kapatılmış olmasına bağlar. Mustafa Hoca’ya göre, bu alandaki lisansüstü programların temel kaynağı kurutulmuştur.

Alana yeni giren akademisyenlere şunları önermektedir;

“Öğretmenlik mesleğinin her düzeyinde sorumluluk alanlar için geçerli olan ve üniversite öğretim üyeleri için özellikle bir sorumluluk olan “öğrenen” olmak zorunluluğunu bütün genç akademisyenlere hatırlatmak isterim. Genç akademisyenler, çalışmayı ve yorulmayı göze almalıdır. Akademik yaşamı benimsemiş bir insanın, bir akademisyenin kendisini sürekli olarak geliştirmesi, bir yaşam biçimi, bir gereksinim olmalıdır. Bu, akademisyenliğin, akademisyenler için zorunlu kaldığı bir davranış biçimidir. Bireysel bir tercih değildir. Bir insan akademik normları içselleştirdiği ve bu normların, davranışlarını yönlendirdiği ölçüde akademisyenlik unvanına yaklaşır.”

Resim 12. Rauf Denктаş ve Bir Grup Akademisyen İle

Son olarak şunları ifade eder Mustafa Hoca;

İnönü Üniversitesi'nde görevli bulunduğum yıllarda (1994), Malatya Atatürkçü Düşünce Derneği'nin kurulmasında, üniversite öğretim üyelerinin istekleri ve ısrarları ile üstlendiğim kurucu kurul başkanlığı sorumluluğu, meslek yaşamımda en önemli, en zor ve büyük gurur verici bir görev olmuştur. Bütünleştirici bir liderlik rolünün gerçekten başarılı bir örneğini o dönemde gerçekleştirdik. Sadece üniversitelerin değil, Malatya'lı Atatürkçülerin de büyük bir güvenini ve saygısını kazanmanın gururunu yaşama fırsatı bulduk. Söz konusu Derneğin kuruluşunun 1990'lı yılların Türkiye'sinde bir risk alma anlamına geldiğini görmenin acısını yüreğimizde hissederek o riski hiç tereddüt etmeden üstlendik. Bunun gururunu bütün tazeliği ile hala taşıyorum. Beni çok seven ve sayan yakın dostlarımın, "Hedef oluyorsunuz!" uyarılarına karşın, tereddüt etmeden üstlendiğim sorumluluğu sürdürdüm. Bu girişim yaşamımın en heyecan ve gurur veren yanı olmuştur."

Hem Mili Eğitim Bakanlığı bürokratu olarak hem de akademisyen ve yönetici olarak önemli çalışmalar yapan Prof. Dr. Mustafa Aydın, sonraki kuşakların yetişmesine büyük katkılar sağlayan eserler de ortaya koymuştur. Bu eserler aşağıda verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Aydın’ın Yayınları

KİTAPLAR

1. Örgütlerde Çatışma. Bas-Yay Matbaası, Ankara. 1984.
2. Eğitim Yönetimi. Ankara Hatipoğlu Yayınevi 1991. 5. Baskı 1998. 7. Baskı 2005
3. Çağdaş Eğitim Denetimi, İM Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş., Ankara. 1986 3. Baskı 1993-02-24, 4. Baskı Hatipoğlu Yayınevi, Ankara: 2000.
4. Eğitim Sosyolojisi (Ortak bir yapıt), (Gazi Büro Kitabevi). 5.Toplum. Kültür Eğitim Malatya 1999 (Fak.Yayını)

BİLDİRİLER

1. Ortak bir tebliğ. Frederick R. Ignatovich, M.AYDIN, "Role Expectations and Performance of Turkish School Principals Empirical Findings and Comparative Implication" . Presented at the American Educational Research Association Annual Meeting, Chicago. III.. April 15-19, 1974
2. "Örgütsel Çatışma Nedenleri ve Çözüm Önerileri", TÜBİTAK Bilim Kongresi, 1980.
3. "Eğitimde Denetim". İ.Ü.İşletme İktisadı Enstitüsü. Türk Eğitim Yönetiminin Sorunları Sempozyumu, 5-6 Nisan 1984.
4. "Örgütlenmeye Dönük Değerlendirme" , Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fak. Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu. 25-26 Nisan 1985.
5. "Hizmetiçi Eğitim Olarak Denetim" , Hacettepe Üniversitesi Uluslar arası Eğitim Sempozyumu, 9-21 Kasım 1986.
6. "Türk Eğitim Sisteminde Denetime Bir Bakış"7. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu. İstanbul. Şubat 1990.

MAKALELER

1. "Okullarda Sınıf İçi Etkinliklerin Denetimi", Çağdaş Eğitim Dergisi. Ankara, 1977.
2. "Öğretmenler İçin Hizmet-içi Eğitim ve Hizmet-İçi Eğitimde Yöneticinin Rolü", Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara. 1978.
3. "Liderlik" . İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 1. Sayı:1, Yıl: 1994 "Bir Öğrenme Kuramı (Sosyal Etkileşim Kuramı)" . İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 2. Sayı: 2. Yıl: 1995
4. "Grup Sürecinin Yönetim ve Denetimde Kullanılması", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Ankara 1986

5. "Öğretim Ortamında Olumlu Havanın Yaratılmasında Yönetici ve Öğretmenin Rolü", Nurettin Fidan, Münire Erden. Eğitim Bilimine Giriş, Kadioğlu Mat. Ankara, 1986.
6. "Türk Eğitim Sisteminde Denetime Bir Bakış". İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu. İstanbul, Şubat 1990.

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Hacettepe Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde Lisans."Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında yer alan,

- Eğitim Sosyolojisi
- Toplumsal Kalkınma ve Eğitim
- Eğitim Yönetimi
- Eğitim Denetimi
- Liderlik ve Eğitim
- Grup Dinamiği
- Örgüt ve Yönetim Kuramları
- Örgütsel Psikoloji
- Örgütsel Değişme

Derslerini vermiş, Yüksek Lisans ve Doktora Tez Danışmanlığı yapmıştır.

EĞİTİM YÖNETİMİNDE BİR ÖNCÜ VE PEK ÇOK YÜKSEKÖĞETİM KURUMUNUN KURUCUSU:

Prof. Dr. Kemal Güçlüol

Resim 1: Prof. Dr. Kemal Güçlüol

26 Ocak 1935 Gerede doğumludur. Annesinin adı Emine, babasının adı Hüseyin'dir. Babası demirci ustasıydı. Burgu ve keser yapımında yörede tekti. Bir kardeşi daha vardır ve şöyle anlatır çocukluk günlerini. *"Ailede özellikle iki dedem sağken bir tek torundum ben. Yazları orman bölgesi olduğu için anneannemle yaylaya giderdik. Çok keyifli bir dönemdi. Hala anarım. Arkadaşlar var, hava güzel, oyun çok".* 1959 yılında öğretmen Güngör Hanım ile evlenir ve biri erkek diğeri kız iki çocukları olur.

Resim 2. Kemal Bey ve Güngör Hanımın Nikah Töreni

İlkokulu Gerede Esentepe İlkokulunda okur. “İlkokul dönemim çok tatlı ve rahattı. İlkokula devam ederken 1944 depremi oldu Gerede’de. O arada bizim okulumuz yıkıldı. Barakada okuduk. 1946’da ilkokuldan mezun oldum” diye anlatır bu dönemi.

Resim 3: Ortaokulda Arkadaşları İle

Ortaokulu yine Gerede’de tamamlar. Okul yaşantısı ile ilgili düşüncelerini şöyle özetler: *“Ortaokulda, çoğumuz esnaf çocuğuyduk. Birinci sınıfta yetmiş kadar öğrenciydik. Bütünlemeye kalan, sınıfta kalan herkes hemen çıraklığa, babasının ya da bir akrabasının yanına gönderilirdi. Biz o yetmiş kadar öğrenciden son sınıfta altı kişi kaldık. Oniki de öğretmenimiz vardı.”*

Ortaokul son sınıfta Devlet Orman İşletmesi’nde yevmiyeli olarak tomruk ölçüm işlerinde, öğretmen okulunda ise yaz tatillerinde, köylerde zabıt kâtibî komşusunun tavsiyesi ile, davalı tarlaların krokisini çizme işinde görev alarak çalışma yaşamına da atılır çok erken yaşlarda.

Öğretmenin Karşı Çıkmasına Rağmen Öğretmen Okuluna Gider

O zamanlar öğretmen okuluna gönderilmek üzere okulundan bir kız bir erkek öğrenci Öğretmenler Kurulu’nca seçilmektedir. O da öğretmen olmak ister. Ancak öğretmenlerinden biri onun öğretmen okulu yerine liseye devam etmesinin daha uygun olacağını düşünmektedir. O dönemi şöyle anlatır *“Benim bir öğretmenim vardı, tabiat bilgisi öğretmeni. Beni iki defa çağırdı bir kız arkadaşımınla beraber. Ben hep iftiharla geçirdim çünkü. Bana nereye gideceksin? diye sordu. Öğretmen okuluna gideceğim dedim. Beni zorladı öğretmen okuluna gitmeyeyim diye. Ben o zamanlar çabucak okulu bitireyim ve hayata atılayım istiyordum. Sonra beni bir daha çağırdı. Ben de öğretmenim, sakın öğretmen olma dedi. Benim önümün daha açık olmasını istiyordu. Bana, liseye gidersin, nasıl olsa parasız yatılıyı kazanırsın, daha sonra da üniversiteyi kazanırsın dedi. Bak ben öğretmenim, sıkıntı içindeyim vs. dedi. Öğretmenimi dinlemedim. Daha sonra aynı öğretmen Ayrancı Lisesinde müdür oldu. Yıllar sonra ben MEB’de çalışırken bile beni takip ederdi. Onlar öğretmen olarak çok değişik insanlardı. Ben daha sonra askerde iken liseyi dışardan bitirdim”.*

Devamında şunları söyler; *“Bir de, iyi öğretmenlerle karşılaşınca insan küçükken, onlara özeniyor. Etrafınızda model olarak ya öğretmenler veya bir iki subay var memur olarak. Okumazsam terzi dükkânına gitmem gerekiyor. Çünkü dayım terzi idi. Ama öğretmenlerimiz de bizi öğretmen olmaya özendirdi. Öğretmenler Kurulu diğer kız arkadaşla birlikte bizi öğretmen okuluna gönderilmek üzere seçti”.*

Eğitimde Önemli İsimlerin Okulu: Bolu Öğretmen Okulu

Bolu’ya iki yıl önce öğretmen okulu açılmıştır. Şimdi çok iyi tanınan pek çok isim bu okulda okumaktadır. Çok sıkı dostluklar kurulur aralarında. Şöyle anlatır o günleri: *“Sudi Bülbül ile o zamanlardan arkadaşız. Okula gittiğimiz ilk günler önce yer yatağında yattık. Ranzalar hazır değildi. Rahmetli Avni Akyol da vardı. Öğretmen odasını bize geçici yatakhane yaptılar. Kapının koluna hangimiz ceketi asacağız diye yarış ederdik. Zor şartlar altında yaşıyormuşuz ama biz çok mutluyduk. Seçilmiş çocuklar olduğumuzu da sonradan fark ettik. Sınıfımız 25 kişi kadardı. Bu gruptan sadece üç beş kişi ilköğretimde kaldı. IBM genel müdürü bile o sınıftan çıktı. Arkadaşlıklarımız hâlâ devam ediyor. Daha sonra IBM Genel Müdürü olan arkadaş o zamanlar kooperatifçimizdi. Kooperatifte en makbul olan şey Alman pastası ve helva idi. O arkadaşımız bu yiyecekler kooperatife geldiğinde hemen bize haber verirdi. Yıllar geçti ben Elazığ’da Teknik Eğitim Fakültesi Dekanı iken sekreter heyecanlanmış “Efendim, çok kızdı dedi?” Kim kızdı, dedim. “IBM Genel Müdürü İzmir’den telefon etti mutlaka gelsin diyor” dedi. Telefon açtım “Çok özledim, uçak biletini de gönderdim, yarın geleceksin” dedi. Beni özlemiş”.*

Resim 4: Elli Yıl Sonra Bolu İlköğretmen Okulundan Arkadaşları İle Birlikte İzmir’de

Kızlar Her Zaman Erkekler Kadar Şanslı Değildir Ne Yazık ki...

“Bu noktada beni çok üzen bir olayı da anlatacağım” der Hoca ve devam eder: “Beraber öğretmen okuluna gitmek üzere seçtiğimiz kız arkadaşımı bu arada hemen evlendirivermişler. Çok çalışkan bir kızdı. Çok yazık oldu. Yıllar sonra ben Bakanlıkta iken bir kız geldi. Beni annem gönderdi dedi. Çok sevgili, çalışkan arkadaşım Şükran’ın kızı öğretmen, oğlu da tıp doktoru olmuş”.

İlk görev yeri: Samsun Vezirköprü- Akviran Köyü

Öğretmen okulu biter ve kur’a çekerler. “Bize o zaman gitmek istediğimiz üç tane il ismi sorarlardı mezun olmadan önce. Rahmetli Avni Akyol ile oturduk, nereyi yazalım dedik. Birinci sıraya Bolu’yu yazdık. İkinciye Antalya yazdık. Hâlbuki o zaman Antalya’nın ulaşımı vs. de iyi değildi. O zaman bir hocamız vardı, Antalyalı’ydi. Onu çok severdik belki de onun etkisiyle. Üçüncü il olarak ben Samsun yazdım. Avni Rize yazdı. Bizim üçüncü iller çıktı. Gittik. Ben Samsun Vezirköprü Akviran Köyü İlkokulu’na gittim. Çok değişik bir ortamdı. İki buçuk yıl orada çalıştım”.

Resim 5: Akviran Köyü Muhtarı İle

Tümüyle mahrumiyet bölgesi sayılabilecek bu köyde, muhtarı, imamı, köy bekçisi ve köylülerle çok mutlu bir ortamda görev yapar. Yıllar sonra ziyarete gittiğinde gerçek bir sevinç yaşar tüm köylülerle.

Resim 6: Yıllar Sonra Öğretmenlik Yaptığı Köyü Ziyaretinde Köylülerle

Gazi Eğitim Enstitüsü Yerine Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü’ne Giriş

Akviran köyünde çalışırken sınava girer ve Gazi Eğitim Enstitüsü’nü kazanır. *“Yüzlerce insan sınava girerdi 25-30 kişiyi alırlardı. Ben özel eğitim ve edebiyat sınavlarına girdim. İkisini de kazandım. Hatta o sene kazananlardan dil bilmeseydi İngilizce öğretmenliğine de alacağız, hemen ABD’ye göndereceğiz dediler. İngilizce bilmediğim için ben düşünmedim. Özel eğitimde de yine ertesi yıl öğrencilerin ABD’ye gönderileceğini duydum. Ondan da vazgeçtim. Edebiyatı sevdiğim için, ben edebiyatı tercih ediyordum diye dilekçe yazdım. İki gün sonra kur’a çıktık dediler. Balıkesir’de daha önce kapanmış olan Necatibey Eğitim Enstitüsü yeniden açıldı, kurada çıkanları oraya gönderiyoruz dediler. Benim ismim de kurada çıktığı için ben de oraya gittim. İsbet olmuş. Çünkü çok iyi yetişmiş, çok muhterem bir okul müdürü, genç bir bey, Adnan Çakmakçıoğlu vardı. ABD’den yeni gelmiş. Kendisi matematik öğretmeni fakat keman çalardı, şiir kitapları vardı, çok güzel resim yapardı, çok değişik bir insandı. Küçük bir gruptuk. Orada çok tatlı iki yılımız geçti. Mesela o dönemin akla gelen bütün şairlerini oraya getirdi bizim için. Ben edebiyat kolu başkanıydım. Aşık Veysel bile geldi”.*

Resim 7: Eğitim Enstitüsünde Arkadaşları İle

Öğretmenlik Anlayışının Değişimine İlişkin Görüşler

O zamanki öğretmenlikle günümüzdeki öğretmenliği karşılaştırdığında şunları söyler Kemal Hoca: “O zaman biz gönüllü olarak, isteyerek öğretmenliği seçtik. Çünkü bizim hocalarımız, ellerinden ne geliyorsa, güçleri neye yetiyorsa bizi en iyi şekilde yetiştirmeye çalıştılar. Mesela hiç ödenekleri olduğunu sanmıyorum, ders programında da yoktu, tarih öğretmenimiz İstanbul, Çanakkale, Truva gibi yerlere otobüse bindirir bizi götürürdü. Hatta bu hocanın bir güneş gözlüğü vardı, benden başkasına itimat etmezdi. Kemal sende dursun gözlüğüm diye hep bana verirdi. Herkes kendi kuşağının farklı olduğunu düşünür ama tarafsız değerlendirmeye çalışırsak, o zaman öğretmenlik mesleği daha önde gelen, istenilen, daha saygın bir durumdaydı”.

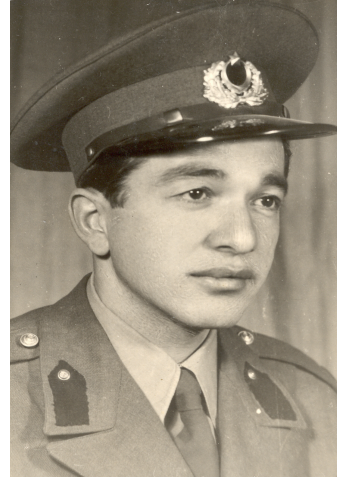
Yeniden Öğretmenlik Günleri ve Okul Müdürlüğüne Hazırlık

Necatibey Eğitim Enstitüsü’nü bitirir ve tekrar kura çeker. Bir arkadaşı ile birlikte Maraş-Pazarcık ilçesi çıkar kuradan: *“1956 yılında Maraş Pazarcık Ortaokuluna Edebiyat grubu öğretmeni olarak atandım. Burada çalıştığımız zaman da, köyde çalıştığım gibi, ben gittiğimde bir müdür vardı, yazın iki ay beni kadrosuz muavin olarak çalıştırdı ve bana müdürlük öğretti. Bana, sen geldiğin zaman benim gideceğim belliydi, okullar açılınca sen de bu öğrettiklerimi yap dedi. Kendisi il milli eğitim müdürü olmuş. Fakat dedi, Bakanlığın işi belli olmaz, sen de bundan sonra benim gibi yap, kesinleşmeden hiçbir şeyi söyleme dedi. Ben sana müdürlüğü öğrettim dedi. Beraber gittiğimiz diğer arkadaş evlendiği için, benden bu işi yapmamı istedi. Kısaca, oraya gidince kendimi müdür vekili olarak buldum”.*

Askerlik Günleri

1956 yılında askere gider Yedek Subay okuluna. *“Yedek subay okulundayken, askeri okullarda öğretmen ihtiyacımız var, sizi kıta hizmeti olarak askeri okula göndereceğiz dediler. Bu yüzden Erzincan Askeri Lisesi’ne gönderildim. Burada bir yıl edebiyat grubu öğretmenliği yaptım (1957)”.*

Askerlik bittikten sonra tekrar kura çeker ve kurada Denizli’nin Güney ilçesi çıkar. Çok sever burayı da ve şöyle tanımlar: *“Bağcılıkla uğraşan tertemiz insanların bulunduğu, ama mahrumiyet bölgesi bir yer. 1958-1961 yılları arasında, üç yıldan fazla orada her şey olarak çalıştım: Edebiyat grubu öğretmeni, müdür yardımcısı ve müdür vekili. Denizli’de iken 1959’da evlendim”.*

Resim 8: Kemal Güçlüol Askerde

Oradan ortaokul müdürü olarak onu Gerede’ye verirler. 1961-1963 yılları arasında Gerede Ortaokulu’nda çalışır. Burası aynı zamanda onun çocukluğunun geçtiği yerdir. İkinci yılın sonunda, 1960 ihtilali sonrası, Milli Eğitim Bakanlığınca yurt dışında eğitim görmek üzere sınavla öğretmenlerin seçimi gündeme gelir ve bu karar pek çok kişi gibi onun da yaşamında dönüm noktalarından biridir.

Yurtdışına Gidiş

Yurt dışına gidişi öyküsünü şöyle anlatır: “Eleman yetiştirmek istedikleri için Bakanlık ABD Hükümeti ile anlaşmış. Bakanlık olarak yurt çapında sınavlar açtılar. Bütünleme sınavlarını yapıyorduk. Okul kâtipi de, ki okullarda kâtip çok önemlidir, çok çalışkan, aynı okuldan benden iki yıl önce mezun olmuş, bizim komşulardan birisiydi. Ondan çok şey öğrenmişimdir. O bana Bakanlıktan bir yazı geldi, ortaöğretimden üç kişiyi ABD'ye göndereceklermiş, dedi. Ben ise İngilizce bilmiyorum. Yazıyı okudu. Üç alan var. Eğitim Yöneticiliği, Program Geliştirme ve Rehberlik. Ben de o sırada çok bunalmışım. Çalıştığım ortaokulun binası da çok iyi değildi. Devlet yardımı da hemen hemen yoktu. Çok değerli bir genç kaymakam arkadaş vardı. Birlikte Okul Yaptırma Derneği adına bütün köylerden buğday, keçi vs. toplayıp o okulun yenisini yaptırıldı. Ama okulun camlarını taktıramadım. O zaman için 10 bin liraya ihtiyacım vardı. Bu 10 bin lira için belki on defa Ankara'ya geldim. Bakanlıktan tamam diyorlardı fakat parayı bir türlü alamıyordum. Bu ilanı görünce Ankara'ya gider bir gün gezerim, nefes alırım dedim. Yani başvuruda bulunmaya karar verdim”

Başvuru formunu doldurma süreci de oldukça ilginçtir. Kendi ifadesi ile şöyle açıklar bu süreci: “Peki başvuru formuna ne yazalım? Eğitim Yöneticiliği yazmayayım dedim. Çünkü yöneticilikten kurtulamadım. Rehberlik de yazmayayım, ben rehberlik de yapamam, ben kendime rehberlik yapsam yetişir dedim. Geriye kaldı program geliştirme. Ben program geliştirme yazdım. Formu gönderdim. Halk eğitimden, özel eğitimden vs. sınava girenler oldu (1962). Sınavda salona bir baktım, Bolu İl Milli Eğitim Müdürü dahil, Bakanlıkta yetkili olan bir çok kişi de bu sınava giriyor. Bu sınavı kazanabileceğimi tahmin etmedim. Ben nasıl olsa kazanamam diye çok rahat sorulara cevap verdim. Sonra Ankara'da gezdim ve Gerede'ye döndüm”

Bir gün okul kâtipi ona “Seni Ortaöğretim Genel Müdür Yardımcısı telefonda arıyor” der. Onun cevabı ise “Yanlış bir evrak mı gönderdik yoksa?” olur. Telefonu açar ve şöyle anlatır gerisini: “Rahmetli Fehmi Akıncı, çok değerli bir insan, bana “Oğlum sen bir imtihana girmişsin, seni ABD'li danışman ve Genel Müdür bey görmek istiyor, mülakat yapacağız, yarın gelebilir misin?” dedi. Ben girenlerin içinde en yüksek puanı almışım. Önce bize gelen sınavla ilgili belgelere baktık mülakat ile ilgili bir bilgi yok. Genelgede sınav yapılır, yüksek puan alan asil olur, daha az puan alan yedek olur, yüksek puan alan dili geçerse gönderilir, diyor. Ben ertesi gün saat 10.00'da Bakanlığa geldim. Fehmi Bey'e gittim. Bana hoş geldin dedi. Daha sonra “bir arkadaşın daha var o da genç bir yönetici, saat 14.00'de ABD'li sizinle görüşmek istiyor dedi. Bakanlıkta Sezai Ergun isimli bir hocama rastladım, sonra bakan oldu, bana “Niye geldin?” diye sordu. Ben de söyledim. Bana “ABD'liler zamana dikkat eder, tam zamanında burada ol” dedi.

Mülakata gittik. ABD’li geldi. Dış Münasebetler Genel Müdürü de (Eski Galatasaray Lisesi Müdürü, yıllar sonra Talim Terbiye’de beraber çalıştık) tercümanlık yaptı. Çünkü Fehmi Bey de ben de İngilizce bilmiyoruz. ABD’li bana “program geliştirme istiyorum yazmışsın, sen hiç program geliştirdin mi?” dedi. Tercümanlık yapan arkadaş, “Türkiye’de ortaokul müdürleri program geliştirmez, o ABD’de olur” dedi. Daha sonra beni Genel Müdür gördü. Ben daha önce de genel müdürle 10 bin lira istemiyle defalarca görüşmüştüm. Ama beni hatırladığını sanmıyordum. Ben kendimi tanıttınca “gel oğlum seni alnından öpeyim, bu senin hakkındı” dedi. “Oğlum sen görevinin başına git biz çağırınca gel ama göreyim seni, İngilizceyi hallet dedi”.

Dil Öğrenme Mücadelesi ve ABD Macerası

Daha sonra kazananları Ankara’da Georgetown Dil Okulu’na alırlar. Çok zorlu bir mücadele verir sekiz ay boyunca İngilizce öğrenmek için. “Bu mücadele içinde sekiz kilo zayıfladım” der ve şöyle anlatır o günleri: “Her hafta sınav olunuyordu. MEB iki defa bir öncekinden düşün puan alırsak, bizi eski görevimize geri gönderecekti. Drop olmak deniyordu buna. Bu arada burslar da yarıyor. Bu İngilizce macerasını da atlattım. O sırada evliydim. Ben Ankara’da kursa giderken Cebeci’de bir ev tuttuk. Daha sonra ben üç yıl için ABD’ye gittim. Oğlum ve eşim burada kaldılar. Orada yaz okullarına devam etmek suretiyle normal süresinden altı ay önce bitirdim programı. Master’ı tamamlayıp Türkiye’ye döndüm. O grupta ABD’de yetişen insanların önemli bir kesimi dönünce MEB’de Araştırma, Planlama, Koordinasyon Dairesi’nde toplandık. Sekiz dokuz kişilik çekirdek bir gruptuk. Neredeyse Bakanlığın bütün işlerini bize gönderiyorlardı”.

Eğitim yönetiminde öncü olan bu isimler, pek çok ortak noktaya sahip ve birbirini tanıyan insanlardır. Şöyle der Kemal Hoca: “En eski arkadaşım Sudi Bülbül’dür, çok değerli bir arkadaşır, onlar benden sonra ABD’ye gittiler. İngilizce sınıfında Mustafa Aydın da vardı. İkimiz de bir kelime bile İngilizce bilmiyorduk, çok çalıştık ve başardık”.

ABD’de Programa Başlangıç

O dönemlerde ABD’ye gitmek oldukça zor ve uzun süre alan bir yolculuğu gerektirmektedir. Şöyle anlatır ABD’ye gidiş öyküsünü Kemal Hoca: “Biz Georgetown’dayken bir adam geldi, bize bir turizm şirketinde çalıştığını, bileti onlardan almamız halinde bizi Roma ve Londra’da bir gece misafir edeceklerini söyledi. Biz de kabul ettik. Gruptaki arkadaşlar

pasaportlarını bana teslim ettiler. Topladığımız dolarları da bana verdiler. Önce Roma'ya, sonra Londra'ya ve sonra da ABD'ye gittik. Oraya gittiğimde bana "sen üç ay önce gelecektin, niye gelmedin?" dediler. Ben de "beni şimdi gönderdiler" dedim. Bu arada kayıtlar başlamıştı. Ertesi sabah okula kayıt yaptırmaya gittim. Nasıl kayıt olunur, dersler nasıl seçilir bilmiyorum. Danışmanım Eğitim Fakültesinin dekanıydı. Bana "Sen müdürlük yapmışsın, sana en gerekli dersleri vereyim ben" dedi. Northern Michigan University'de (B.A.) lisans tamamlamaya kaydoldum. Sonradan fark ettim, benim için en zor dersleri seçmiş. Birinci dönemde sabah saat 4.00'e kadar çalışırdım. Yine de bir defa okumayı bitiremezdim. Çok fazla yabancı kelime, kalın kitaplar... İlk dönemde kafeteryaya doğru dürüst gitmedim".

Çok zorlanır başlangıçta ama öylesine ağır bir çalışma temposuna girer ki kısa zamanda büyük gelişme kaydeder. "ABD'li bir grup arkadaşım vardı. Öğle yemeğine onlarla giderdik hep. Onlar başlarda bilmediğim kelimeler olduğunda benimle biraz dalga geçerlerdi. Fakat sonra, farkında olmadan, beni yetiştirdiler. Sene sonunda neredeyse ben onlarla alay edebilecek düzeye gelmiştim. İkinci dönemden sonra artık rahatladım. Daha sonra o kitaplara bakınca ne kadar çok altını çizdiğim kelime olduğunu fark ettim".

Eğitim Yönetimine Geçiş

Başvuru formuna program geliştirme alanını seçtiğini yazmıştır ancak gelişmeler onun "Eğitim Yönetimi" alanına girmesini sağlar: "Burada bir noktayı daha açıklayayım. Ben oraya program geliştirme eğitimi almak üzere gittim. Fakat danışmanın benim daha önce yöneticilik yaptığımı da gördüğü için beni eğitim yönetimine yönlendirdi. Önce lisans tamamlamam gerekiyordu. Bunun için 64 kredi aldım. Sonra eğitim yönetimi masteri yaptım. Hatta yazın ders aldığım zaman resmi sevdiğim için seçimlik resim dersini de almıştım. Tezsiz master programını tamamladım. Masteri zamanından önce tamamlayarak Türkiye'ye altı ay önce döndüm."

Türkiye'ye Dönüş ve Bakanlıkta Uzmanlık Günleri

Türkiye'ye dönünce ortaöğretim şubesinde şube müdürü yardımcısı olur. Orada çok fazla bir iş yoktur ve bu durum tatmin etmez Kemal Hocayı: "Ben ise çalışmak istiyordum. Beni bir okula gönderin hiç değilse öğretmenlik yapayım dedim. Bana dil biliyorsun, master yapmışsın genel müdür yardımcısı olursun bakanlıktan ayrılma diyorlardı. Ortaöğretimde şube müdür yardımcısı olarak çalışırken, Özlük İşleri Genel Müdürlüğü'nde yaşlı bir personel şube müdürü bey beni çağırdı. Bana sen master yapmışsın, bana diplomanı getir, dedi. Ben de ne olacak? dedim. Bana, sen şube müdür

yardımcısısn. Şube müdür yardımcılarının bir sayısı var. Bir kişiyi şube müdürü yapacağız, seni de uzman yapacağız, çünkü ancak masteri olanlar uzman olabiliyormuş dedi.” Böylece uzman olur Bakanlıkta.

“Bu arada bana, Bütçe Plan Dairesi Başkanı Nusret Karcıoğlu’nun benimle görüşmek istediğini söylediler. Etrafındakilere bakanlıkta dil bilen, yetmiş çocuklardan kimler var? diye sormuş. Benim adımlı vermişler. Bana geldi, “bizim ABD ile başladığımız bir projemiz var, bizimle çalışır mısınız?” dedi. Bana, bu işte çalışabilecek başka arkadaşlarımı da çağırmanı söyledi. Ben de Sudi Bülbül’ün, Mustafa Aydın’ın adlarını verdim. O projede grup olarak çalıştık. Ortaöğretimle ilgili tüm çalışmalara da beni gönderirlerdi”

Doktora İçin Yeniden ABD’ye Gidiş

Planlama Dairesinde çalışırken, doktora için tekrar ABD’ye Michigan State Üniversitesi’ne gider. Ancak, ABD öncesinde Hacettepe Üniversitesinde doktora eğitimine başlamıştır: “Daha önce Sudi Bey ile birlikte Hacettepe’de Selahattin Bey’in açtığı doktora programına başvurduk. Onyed- onsekiz kredi aldık. Hocalarımız Selahattin Ertürk, Feriha Baymur’du. O sırada bize “sizi ABD’ye gönderiyoruz” dediler. ABD’ye gittiğimizde, Hacettepe’de aldığımız kredilerin hiçbirini saymadılar. Doktoramı Michigan State University’de, “Comparative and international education” alanında (yan alan “sociology of education”) yaptım. Doktora’ya giderken ailemi de götürdüm. ABD’yi ve üniversiteleri de öğrendiğim için doktora için gidişimde güçlük yaşamadım. Doktora tezimi Türkiye’de hazırladım. Çünkü konuları Türk Milli Eğitiminin sorunları ile ilgili konulardan seçtik. Benim doktora tezim İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin analizi ile ilgiliydi”.

Resim 9: Doktora Günlerinde

Doktora Dönüşü

Doktora dönüşünde Sudi Bey ile birlikte Hacettepe Üniversitesinde’ de açılan asistanlık sınavına girerler ve ikisi de kazanır ancak daha sonra oraya gitmekten vazgeçerler. Ama, sonraları Prof. Dr. Selahattin Ertürk ona

Hacettepe Üniversitesi'nin öğretim elemanıymış gibi her dönem bir ders koyar. Bu arada Bakanlıkta çalışmaya devam etmektedir. Şöyle anlatır o günleri: *“Ben yine Planlama Dairesi'nde çalışırken Nusret Bey müsteşar oldu. Dairemiz gelişip genişlemiş ve adı da Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi olmuştu. Sudi Bey'i müsteşar yardımcısı yaptı. Rahmetli Nurettin Fidan Bey ile birlikte, Nurettin Bey başkan ve ben de yardımcısı olarak çalışmaya devam ettik. Ama aramızda başkanlık, yardımcılık yoktu. Sonra bana Talim Terbiye Kurulu üyesi olduğumu tebliğ ettiler”.*

Talim Terbiye Kurulu Üyeliği ve Mektupla Öğretim Kararı

Önemli görevlerinden biri de Talim Terbiye Kurulu üyeliğidir. Bu görevi çok önemser ve şunları söyler: *“Tüm üyeler içinde en genciydim. Bu diğer üyeler, dışarıda benimle ilgili olarak, bizde genç bir arkadaş var bizim duymadığımız, aklımızın pek ermediği bir şey olursa biz ona soruyoruz, ondan sonra parmak kaldırıyoruz derlermiş. Deneyimli ama alçakgönüllü, yurtsever, büyük insanlardı. Benim uzmanlığımdan doğru bir şekilde yararlandılar. Mesela, mektupla öğretim yeni getirilmişti. O yıllarda İngiltere'de open university uygulaması vardı. Bununla ilgili bir toplantı için Beyrut'a gitmiştim. Bu toplantıda “open university” uygulamasının değerlendirmesi de yapıldı. Ancak ben Türkiye'ye döndüğümde, mektupla öğretim uygulaması başlamak üzereydi ve birçok öğretmenin, resim öğretmenlerinin bile, mektupla öğretimle yetiştirileceği söyleniyordu. Bunun tartışılarak Talim Terbiye'den geçmesi gerekirdi. Benim fikrimi de sordular ve üye arkadaşlar bu konuyu çalışıp kendilerine bilgi vermemi istediler. Ben de bu çok güzel bir uygulama, ama öğretim üyesi ister, teknik donanım ister ve bu sayıyı Türkiye kaldıramaz dedim. Yaptığım çalışmayı anlattım. Tamam dediler, biz buna bu haliyle oy vermeyiz. Ama bir sabah, kurulda başkan mektupla öğretim uygulamasının bakan tarafından imzalandığını bize haber olarak verdi. Keşke Talim Terbiye'de biraz daha tartışılarak çıksaydı. Bu yüzden bu uygulamanın baştan imajı kötü yerleşti ve istenen sonuçlara ulaşamadı”.*

Eğitim Yönetimi alanının gelişmesi için çok büyük uğraş verir. *“Çalıştığımız yerlerde eğitim yönetiminin ciddiye alınması yönünde savaşım verdik diyebilirim. Ama biz bir konuda avantajlıydık. Bize hiç kimse siz okulları bilmiyorsunuz veya siz teoriyi bilmiyorsunuz diyemedi”* sözleriyle açıklar bu durumu.

Ancak, Bakanlıkta da işler pek rahat gitmemeye başlar ve hemen özlük işleri müdürünü çağırarak kararnamesini hazırlamasını rica eder. Zaten Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'na derse gitmektedir ve kararnamesini oraya çıkartır.

Eğitim Bilimlerinin ODTÜ’de Öncülüğünü Gerçekleştirdi

Üniversiteye geçiş öyküsünü şöyle anlatır Kemal Hoca: “Bu arada biz doktoralı olduğumuz için üniversiteler bizi davet etmeye başladılar. Bana da ODTÜ’den sahip çıktılar. ODTÜ’de eğitim bölümü vardı Fen-Edebiyat Fakültesi’ne bağlı. ODTÜ’ye geçtim, yıl 1975. Daha sonra başka yerlere gitsem de yine ODTÜ’nden emekli oldum. Ben ODTÜ’ye 1975’de girdim, 1977’de MEB’e yeni bir iktidar geldi, bana planlama araştırma dairesi dağıldı, bunları kurmak üzere bakanlığa gel, dediler. Benim için ODTÜ’den iki yıl izin aldılar. Müsteşar yardımcısı olarak planlama, talim terbiye, yurt dışı ilişkiler ve yüksek öğretimi bana bağlamak istediklerini söylediler. Bir şartla kabul ederim, personel işlerine karışmam dedim. Bu süre içinde orada çalıştıktan sonra tekrar ODTÜ’ne döndüm. Bu sırada 1980 yılında doçent oldum”. Doçentlik tezi “ Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıkları Merkez Örgütlerinde Örgütsel İklim” başlığını taşımaktadır.

Resim 10 : Kemal Hoca ODTÜ’de

Yardımcı Doçent Kavramının İsim Babası Oluyor

“Oğlum ABD’de okuyordu. Bir yıl eşimle birlikte misafir öğretim üyesi olarak Wisconsin Üniversitesi’ne gittim. Bir yıl orada bulunduktan sonra yine ODTÜ’ye geldim. Bu arada yeni yasa hazırlıkları yapılıyordu. 2547 sayılı yasa çıkmadan önce benim çalıştığım dönemde yardımcı profesörlük vardı ODTÜ’de, şimdiki yardımcı doçentliğe karşılık gelen. Ben o zaman bu kadrodaydım. Akademi başkanları ve sekiz üniversitenin rektörleri bir komisyon kurdular. Bu komisyonda ben de vardım. Biz bir yüksek öğretim

kanunu teklifi hazırladık. Bu toplantılarda çok şey öğrendim. Ben ve diğer bir iki üye ABD’de öğrendiğimiz üzere doktorasını yapan asistanlardan Türkiye’nin yararlanması gerektiğini savunduk ve bunlara, ODTÜ’de olduğu gibi yardımcı profesör diyelim dedik. Kim olduğunu hatırlamıyorum ama komisyondakilerden biri itiraz etti. Doçent de asistan da profesörün yardımcısıdır, bu yüzden profesör yardımcısı olamaz dedi, biz de o zaman adı **yardımcı doçent** olsun dedik, bu fikir kabul gördü. Fakat bu kanun taslağına bakanın kendi partisi bile sahip çıkmadı. Bu sırada yeni bir kanun tasarısı daha hazırlanıyor diye duyuyorduk”.

Resim 11: ODTÜ’de Öğrencileri İle

Elazığ’da Büyük Hizmetler

12 Eylül olur ve yeni bir kanun çıkar. Şunları söyler bu dönemle ilgili: “Bu bizim tam profesör olacağımız döneme denk geldi. Hatta profesörlük için hazırlıklarımızı bile yapmıştık. Yeni kanununa göre Ankara, İstanbul ve İzmir’de profesörlük kadrosuna kimsenin atanamayacağı, diğer üniversitelere gidileceği, dönerken de onlara öncelik verileceği hükmü yer alıyordu. ODTÜ’deki bazı genç arkadaşlar bana gitmemem yönünde baskı yapsalar da ben gitmeyi ve farklı bir yerde hizmet etmeyi istedim. Beni Elazığ’a Fırat Üniversitesi’ne gönderdiler. 1985’te profesör oldum. İyi ki gitmişim. Elazığ’da üç yıl kaldım. Teknik Eğitim Fakültesi’nin dekanlığını yaptım. Orada da elimden geleni yaptım. Sayısı on beş kadar olan yurtdışında doktora yapmış arkadaşı Fırat Üniversitesi’ne topladık. Gerçekten üç yıl içinde iyi bir üniversite ortaya çıktı. O zamanki öğrencilerimiz şimdi orada öğretim üyesi oldular”. Kemal Hocanın Profesörlük için esas eseri “Eğitim Yönetiminde Karar ve Örnek Olaylar” isimli kitabıdır.

ODTÜ Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Bolu’da Rektörlük ve Çankaya Üniversitesi

Elazığ dönüşü ODTÜ Eğitim Fakültesi Dekanı olur: *“ODTÜ’de de iyi bir puanlama sistemi, daha doğrusu atama ölçütleri getirmiştik. Benim puanlarım yeterli olduğu için üç yılın sonunda rahatlıkla ODTÜ’ye dönebildim. Fakülte binasını zaten ben yaptırmıştım. Döndüğümde seçim oldu ve ben Eğitim Fakültesi dekanı oldum. İkinci defa seçildiğim zaman Bolu’da üniversite kurulmuştu. Bana kurucu rektörlük teklif ettiler. 1992-1997 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde Rektörlük yaptım. Burada da, her zaman olduğu gibi istifa dilekçem çantamda hazır dururdu. Bana uymayan, beceremeyeceğim bir şey olursa kadrom ODTÜ’de olduğu için her zaman dönebilirdim”.*

Daha sonra ABD’den bir teklif alır. Tam oraya gidecekken Çankaya Üniversitesi’ni kurması teklif edilir. Bu konuyu şöyle açıklar: *“Bana bütün imkânların sağlanacağı söylendi. Doğru veya yanlış bir karar mıydı bilmiyorum ama bu teklifi kabul ettim. 1997-2000 yılları arasında da Çankaya Üniversitesi Rektörü olarak çalıştım. Hep kurucu olmak gibi zor görevleri üstlendiğimden olacak, rahmetli Prof. Dr. Yahya Özsoy bana, senin yaşamındaki güçlükleri dakikası dakikasına yazman lazım derdi”.*

Resim 12: Yakın Dostu Prof. Dr. Yahya Özsoy İle

Şöyle tanımlar bu zor görevleri : *“Kurucu rektör olarak çalışmak kolay değil. Ama bir yandan da şans. Çünkü yıllar geçse ve hemen herkes tarafından unutulma bahtiyarlığına erişseniz bile, sizin kurduğunuz bazı şeyleri hiç kimse ortadan kaldıramıyor. Zamanında doğru kararları verebilmişseniz ve bu kararlar da tutarlı biçimde sürüp gidiyorsa pek başınız ağrımiyor”*.

Bürokratik Yaşam ve Akademik Yaşam

Hem bürokrasinin pek çok kademesinde hem de akademik yaşamda çok önemli görevler üstlenmiş olan Kemal Hoca bu iki alana ilişkin şöyle bir değerlendirme yapar: *“Türkiye’de, özellikle eğitimde iyi yetişmiş insan gücünü yerinde ve zamanında kullanmak gerekiyor. Bürokraside akademik yaşamı, akademik yaşamda da bürokrasiyi değişik nedenlerle, bazıları da haklı gerekçelere dayanan, bir küçümseme eğilimi vardır. Birlikte çalışma, herkesin diğerinin bildiğine saygı gösterip ondan yararlanma alışkanlığı, keskin rekabetin de etkisiyle, yok gibi. Bu durumdan dolayı ülkenin milli eğitimi ve eğitim fakülteleri çok şey kaybediyor. Benim üniversite yaşamımda en çok yararlandığım ve en çok yardım etmeye çalıştığım grup genç insanlar olmuştur. Sizden sonra gelenlere emek verdiğiniz, güvendiğiniz ve birlikte çalışmayı kabul ettiğiniz takdirde tahmin edemeyeceğiniz kadar olumlu sonuçlar ortaya çıkar. Özellikle bakanlıkta bazıları şu veya bu iktidara, şu veya bu kişiye dayanarak bir yerlere gelirler. Bu bir takım sakıncaları da doğuruyor. Bunun yanında uzmanlığa veya yetişilen alana da saygı duymak gerekiyor. Bazı yerlerde buna hiç önem verilemediğini görebiliyorsunuz. Bir ara Gazi Üniversitesi’nde üç aylık müfettişlik kursu açtılar ve burada yetişenlere daha sonra jet müfettiş denildi. Bu jet müfettişlerden biri şube müdürü oldu ve yurt dışında master yapan üç kişi bu müfettişin şubesine verildi. Bu kişinin bazı yerlerde, benim emrimde üç tane ABD’de master yapmış elemanım var diye övündüğü duyuldu”*.

Özel Yaşam İş Dengesi

Özel hayat ile çalışma hayatı arasındaki dengeyi kurma konusunda şunu söyler: *“Çok şanslıydım. Eşim, Güngör Güçlüol, çok anlayışlı bir insandır. Tüm Türk kadınları gibi fedakârlığa her zaman hazırdır. Denizli’den itibaren bu mücadelelerde bu her zamanki sabırlı ve anlayışlı tutumuyla bana sürekli destek olmuştur.*

Resim 13: Prof. Dr. Kemal Güçlüol ve Eşi Güngör Hanım

Yeni Akademisyenlere Öneriler

Eğitim yönetimi alanında çalışan genç akademisyenlere bazı önerileri vardır: *“Bu alan gerçekten çok çetrefilli bir alan. En zor tarafı, eğitim yönetimi, özellikle uygulama boyutunda bütün olumlu çabalarınıza karşın, olumsuz değerlendirmelerle en çok karşılaşılabilen bir alan. Bilimsel yönleriyle de tam gelişmemiş bir alan olduğunu kabul edelim. Özet olarak, özveri, iyi donanım, tarafsızlık, sabır, mücadelelilik gibi özelliklere sahip olmayı gerektirir. Bazen çok iyi niyetlerle kuyunun dibinden çıkardığınız insanlar, siz yetkilerinizi devrettiğiniz veya oradan ayrıldığınız zaman hiç vakit kaybetmeden, kolayca sizi üzecek veya şaşırtacak davranışlarda bulunabilirler. Eğitim yöneticisinin bunu baştan bilip kabullenmesi ve göze alması gerekir. İşin daha kötüsü sorunları dert edindiğiniz takdirde sağlığınız da tehlikeli bir şekilde bozulabilir.”*

Prof. Dr. Kemal Güçlüol pek çok bilimsel esere de imza atmıştır. Bu eserlerine ilişkin liste aşağıda yer almaktadır.

Prof. Dr. Kemal Güçlüol’un Yayınları

1. Yeni Türk Üniversiteleri. Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Bolu 1994 (Devam ediyor).

2. Meslek Yüksek Okulları Araştırması. (O.D.T.Ü. Yayınlanmamış AFP Raporu, 1993).
3. Yükseköğretim Yöneticiliği. O.D.T.Ü. , AFP Raporu, 1992 (Kısmen bir bildiride yer aldı.).
4. Philosophy of International Cooperation in Education. "Education in and for a Changing World". 36th International Conference. Hartford, Conn. U.S.A. August 17-20, 1992.
5. Education for Democracy: The Concept Issues and Problems. Collogium on Education 24-26 September 1992.Raguse, Italy.
6. New Issues on Concerns in Higher Education: The Turkish Case 9th Conference on New Concept in Higher Education. Budapest, Hungary, June 17-21, 1991 (proceedings, 1991).
7. Eğitim Planlaması ve Nitelik Sorunu. Kültür Koleji Yayınları No. 1 İst. 1991, ss. 120-125.
8. Ders Geçme ve Kredi Düzeni. Yaşadıkça Eğitim. Eylül-Ekim 1991.
9. Kültür Bakanlığı. Kültür ve Eğitim. 2. Milli Kültür Şurası. Ankara, 1990. I. Cilt.
10. Computer Aided Instruction and Teacher Training. CAI Conference. October 24-25, 1990. Ankara.
11. International Cooperation in Higher Education. Sixth International Meeting of University Administrators. University of Maryland. 23-28 July, 1989.
12. Kültür ve Eğitim. II. Kültür Şurası. 5-8 Aralık 1989, Ankara .
13. Bu Adresiz Bir Yazıdır. Çağdaş Eğitim. Mart 1988.
14. Eğitim Yönetimi ve Yenilik. Milli Eğitim Vakfı. Mayıs 1988.
15. Öğretmen ve Öğretmen Yetiştirme. Çağdaş Eğitim. 1988.
16. The Function of Higher Education in Developing Countries. Vision of Higher Education: Transnational Dialogue: Social Responsibility in Higher Education. August 15-19, 1988. Turku Finland.
17. Fırat Üniversitesi Öğrencilerinin Bazı Sorunları. Fırat Havzası Yüksek Öğretim Sempozyumu, 13-14 Nisan 1987. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
18. Anadolu Liselerimiz. Güneş Gazetesi, 6 Ekim 1987.
19. Eğitimimizde Bir Çıkamaz. Güneş Gazetesi, 6 Ekim .
20. Dördüncüsü Öğretmen. Çağdaş Eğitim Dergisi, 12, 127 (1987), 6-8.
21. Gençlik ve İdealizm. Eğitim ve Bilim, Nisan 1986.
22. Eğitim Yönetiminde Karar ve Örnek Olaylar. Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1985.
23. John Dewey Rapor'unda Esintiler. Eğitim ve Bilim. Ocak 1985.

24. Ortaöğretimimizde Genel Eğilimler ve Gelişmeler. Bugünden Yarına Ortaöğrenimimiz. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Bilim Dizisi No: 8 Ankara, 1985. s. 35-51.
25. Japon Eğitiminde Dünden Bugüne, Çağdaş Eğitim. Ocak 1984.
26. Türk Milli Eğitiminde John Dewey. I. Felsefe ve Sosyal İlimler Kongresi Tebliği. Atatürk Üniversitesi, Erzurum. 7-11 Mayıs 1984.
27. Japon Eğitimi Üzerine Notlar. Eğitim ve Bilim. Mart 1984.
28. Öğretmenin Küçük Bulutunun Küçük Öyküsü. Çağdaş Eğitim Ocak 1984.
29. Milli Eğitimde Teşkilatlanma. Milli Eğitim Bakanlığı. Cumhuriyet Döneminde Eğitim adlı eserde. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi. Atatürk Kitapları. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul, 1983. s. 143-157.
30. Çocuklarımıza ve Bize Dair. Eğitim ve Bilim. Ocak 1982.
31. Aysberg. Eğitim ve Bilim. Temmuz 1982.
32. Third World Students, in Advanced Countries. IUT 8. Uluslararası Eğitim Konferansı Tebliği. Temmuz 1982, Batı Berlin.
33. Functional and Disfunctional Ends of Higher Education: The Case of Developing Countries. O.D.T.Ü. Journal of Human Sciences. 1982/1.
34. Eğitim Giderleri. Milli Eğitim Dergisi. MEB Yayınlar Genel Müdürlüğü. ME. Basımevi, İstanbul Ocak-Şubat-Mart 1982.
35. Ortaöğretim Politikalarının Saptanması, Planlama ve Uygulama. Turhan Oğuzkan (Editör). Türkiye’de Ortaöğretim Sorunları adlı eserde. Hisar Vakfı Yayını. Altın Matbaacılık. 1981. s. 42-53.
36. Atatürkçü Eğitim ve Uygulamalarımız. Türk Eğitim Derneği. Atatürk ve Eğitim adlı eserde. “Atatürkçü ve Çağdaş Eğitimi Nasıl Geliştirip Planlayabilir ve Uygulayabiliriz?” TED Bilim Dizisi, NO: 5. Şafak Matbaası, Ankara. 1981. s. 359-366. TED V. Eğitim Kongresi.
37. Correspondance Education at the Higher Level: The Turkish Case. Improving University Teaching. VI. Uluslararası Konferans. Haziran 9-12, 1980 Lozan.
38. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıkları Merkez Örgütlerinde Örgütsel İklim. TÜBİTAK VII. Bilim Kongresi Tebliği. 6-8 Ekim 1980.
39. Çocuk ve Temel Eğitimi. Türk Eğitim Derneği. Çocuk ve Eğitim adlı eserde. TED Bilim Dizisi No: 3 Şafak Matbaası, Ankara, 1980 TED III. Eğitim Toplantısı Tebliği. 23-25 Ekim 1979. s. 149-171.
40. Çocuklarımızın Eğitimi. Çağdaş Eğitim. 1979.
41. Türk Eğitimde Uluslararası İşbirliği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Aralık 1978. Sayı: 1.
42. Milli Eğitimimizde Bir Yenilik Denemesi. TÜBİTAK VI. Bilim Kongresi Tebliği. Ankara, 17-19 Ekim 1977. s. 49-59.

43. İllerimizde Eğitimi Yönetenler ve Bazı Sorunları. TÜBİTAK VI. Bilim Kongresi Tebliğleri. Ankara. 17-19 Ekim 1977.s. 49-59.
44. Aslanla Çaycının Masalı, Çağdaş Eğitim. Mayıs 1977.
45. İl Eğitim Yöneticileri Ne Demişti. Çağdaş Eğitim. Nisan 1977.
46. Unutulanlar. Çağdaş Eğitim. Şubat 1977.
47. 1976-1977 Öğretim Yılı'na Girerken Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası. Çağdaş Eğitim. Ekim 1976.
48. Eğitimde Yeni Gelişme Örnekleri. Çağdaş Eğitim. Mayıs 1976.
49. Eğitimde Geliştirme Örnekleri ve Bizden Bir Örnek. Çağdaş Eğitim. Nisan 1976.
50. Rüzgar Gülleri ve Sessiz Gemiler. Çağdaş Eğitim. Mart. 1976.
51. Analysis of the Provincial and Local Administration of Education in Turkey. OECD. Decision Making in Educational Systems. The Experience in Three OECD Countries. Volume II adlı eserde. Paris. 1976. s. 249-337.
52. International Cooperation in Turkish Education. Adibe, Nasrine ve Stone, Frank A. (Editörler) Expanding Dimensions of World Education adlı eserde. The World Education Project, School of Education; University of Connecticut. S. 32-40. World Education Conference tebliğleri. Hacettepe Üniversitesi. Haziran 21-24, 1976. Ankara.
53. Council of Europe. Report on new Developments in the interdisciplinary teaching of the social studies at the secondary level in Turkey. Committee for General and Technical Education. Strasburg, 8 September 1975.
54. İdarenin Işığı. Demokrat İzmir. 11 Kasım 1960.
55. Postacının Derdi Benim Derdim. Demokrat İzmir. Ekim 1960.
56. Güney Dağları Duman. Yeşil Denizli. Nisan 1960. Sayı: 3.
57. Halıcı Kızlar Beldesi Güney. Yeşil Denizli. Şubat 1960 Sayı: 1.
58. Coğ-Coğlu Günler. Hikayeler Yeni Matbaa. Isparta, 1960.
59. Eğitim ve Eğitim Fakültelerine İlişkin Bazı Sorular. Ufuk Üniversitesi Bülteni. Özel Sayı. 2006, s. 20-22.
60. Centralization versus Participation, Decentralization Democracy in the Mediterranean Countries. A Conference held by the Comperative International Society of the Mediterranean Countries. İskenderiye, Mısır.

TEZLER

Doktora Tezi:

“An Analysis of the Directorate of Education in Turkey: a Study of Roles”. Michigan State University, Mich. U.S.A. 1974.

Doçentlik Tezi:

“Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıkları Merkez Örgütlerinde Örgütsel İklim”
O.D.T.Ü. Ankara, 1979.

Profesörlük için Temel Eser:

“Eğitim Yönetiminde Karar ve Örnek Olaylar”. Kadioğlu Matbaası Ankara,
1985.

Not: Bilimsel makalelerden bazılarına A.B.D. ve Türkiye’de atıflar
bulunmakta, son birkaç bildiri (CD-Rom) larda yer almaktadır.

BİLİMSEL VE SANATSAL FAALİYETLER

Katıldığı Uluslararası ve Bilimsel Toplantılar

Düzenleyen Kurum veya İlgili Kuruluş ve Katılım	Konusu ve Yeri	Tarih
World Confederation of Comparative Educators Komisyon Üyesi	Comparative Ed. İn the Global Perspective Ottawa, Kanada	1970
WCCI Komisyon ve Panel Üyesi	World Conference on Education. Asilomar, Cal. A.B.D.	1970
Avrupa Konseyi-Türkiye M.E.B. Temsilcisi	Numerous Clauses at the Universities in Europe Salzburg, Avusturya	1972
OECD M.E.B. Temsilcisi Eğitim Planlaması Uzmanı Proje Yöneticisi	OECD Planlama ve Yönetim projesi Eğitimde yenilik, gelişme ve maliyet	1972 1973
Milli Eğitim Bakanlığı Üye ve Komisyon Başkanı	8. Milli Eğitim Şurası Ankara	1973
Avrupa Konseyi Raportör. MEB Temsilcisi. Yönetici. Çalışma Grubu Üyesi	16-19 Yaş Grubunun Eğitimi	1973
	Avrupadaki Yabancı İşçiler ve Çocuklarının Eğitim Sorunları	1976
	Sosyal Bilimler Öğretiminde Disiplinler-arası Yaklaşım 1976	1976
	Yabancı İşçi Çocuklarının Eğitimi	1978
	Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Eğitim Programlarına Yansımaları Strazburg, Fransa	1978
Association of the Community and Junior Collages Türkiye Temsilcisi	Multi-Regional Project on Community Collages A.B.D.'nin değişik eyaletlerindeki iki yıllık yüksek öğretim kurumları	1975
WCCI ve A.Ü. Eğitim Fakültesi Komisyon Başkanı	Dünya Eğitim Konferansı İstanbul	1977
World Education Assn. ve Hacettepe Üniversitesi Tebliği	Expending Dimensions of World Education Ankara	1977
TÜBİTAK Tebliği	BAY Grubu VI. Bilim Kongresi Ankara	1977
Türk ve Batı Alman Hükümeti Hizmetleri Türk Heyeti Üyesi	Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitim sorunları ve karma komisyon öncesi üst düzey toplantıları, Bonn, Köln, Münih ve Batı Berlin	1979
Türk, Avusturya ve Batı Alman	Avusturya ve Batı Almanya'daki	1979

210 Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanının Sözlü Tarihi: Öncü Akademisyenler

Hükümetleri Komisyon Başkanı	Türk işçi çocuklarının eğitimi, Karma Komisyon toplantıları ve protokollerin imzası. Viyana, Salzburg-Avusturya, Bonn, Batı Almanya	
TÜBİTAK Tebliğ vererek	TÜBİTAK VII. Bilim Kongresi	1980
IUT. University of Maryland ve Lozan Ekole Polyetechnique Tebliği	6. Uluslararası Eğitim Konferansı Lozan, İsviçre.	1980
IUT. University of Maryland ve Tsukuba University. Tebliği Panel Üyesi	Atatürk ve Eğitim 5. Eğitim Toplantısı Ankara	1981
TÜBİTAK Bildirili	Atatürk ve İlkeleri Türk Eğitim Sistemi Ankara	1981
IUT ve Batı Berlin Üniversiteleri Bildirili Tartışma Grubu Başkanı	8. Uluslar arası Eğitim Konferansı Batı Berlin	1982
A.Ü. Eğitim Bilimleri Panel Üyesi	Eğitim Bilimleri Sempozyumu Ankara	1984
Türk Eğitim Derneği Bildirili	Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz 7. Eğitim Konferansı Ankara	1984
K.K.T.C. ve Türk Türk Eğitim Derneği Yürütücü Bildirili	K.K.T.C. I. Gençlik Sempozyumu Lefkoşa Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Sempozyumu	1985
Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Düzenleme Komitesi ve Oturum Başkanı Bildirili	Elazığ	1986
Bildiri ile katılım	Visions of Higher Education: Transnational Dialogue August 15-19, 1988 Turku, Finland	
Bildiri ile katılım	Sixth International Meeting of University Administrators University of Maryland 23-28 July 1989	
Bildiri ile katılım	CAI Conference October 24-25, 1990 Ankara	
Türk Delegasyonu Üyesi	Restructuring European Education Unesco, Paris Mart, 1991	
Üye ve Oturum Başkanı	Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu Kültür Koleji İstanbul, 1991	

Üye ve Raportör	Unesco Milli Komitesi XX. Dönem Genel Kurulu Eğitim İhtisas Komisyonu Ankara, Şubat 1991	
Türkiye Temsilcisi (Delege)	Unesco, CORDEE Toplantısı 12-15 Şubat, 1991 Paris	
Türkiye Delegatesi	(Avrupa Konseyi) 17 th Session of Standing Conference of European Ministers of Education 16-17 Ekim 1991 Viyana	
Türkiye Temsilcisi Hazırlık Komitesi Üyesi Komisyon Başkanı	Council of Europe Seminar on "Education: Structures, Policies and Strategies" Helsinki Finland Strasbourg, Fransa 1992 ve 1993 (Değişik Tarihlerde)	

EĞİTİM PLANLAMASINDA BİR ÖNCÜ:

Prof. Dr. Mahmut Âdem

Resim 1: Prof. Dr. Mahmut Âdem

11 Nisan 1935 tarihinde Denizli'nin Çardak ilçesi Söğüt köyünde dünyaya gelir. Babası Ali Rıza Bey çiftçidir. Beş kez evlenen Ali Rıza Bey 12 çocuk sahibi olmuştur ve Mahmut Adem'in annesi Ümmü Hanım, Ali Rıza Bey'in üçüncü hanımıdır. Ümmü hanımın üç çocuğundan en küçüğü Mahmut Âdem'dir. Bugün beş kardeş vefat etmiş, yedi kardeş ise hayattadır. 1968 yılında İsmet Hanım ile evlenir. Mahmut-İsmet Âdem biri kız diğeri erkek iki çocuk sahibidir.

Resim 2. Eşi İsmet Hanım ile Datça’daki yazlıklarında, 2005.

Zor Bir Çocukluktan Başarılarla

Doğmadan iki ay kadar önce anne ve babası ayrılır ve babasız doğar. Annesi onu dört yaşına kadar büyütür, ancak daha sonra, çocuğu olmayan teyzesine yetiştirilmek üzere verilir. Şu sözlerle anlatır bunu: *“Teyzemin çocuğu yok. Bu yüzden 4 yaşından sonra annem beni teyzeme veriyor. Teyzemin kocası yani eniştemiz (biz dayı derdik) Denizli’nin bir başka köyünde imam. Ben onların çocuğu gibi yetiştim. Fakat ben onları anne baba olarak bilmedim, teyze dayı olarak bildim. Annemle sık sık görüşürdük. Zaman zaman annem benim bulunduğun köye gelirdi. Annem dönerken ağladığımı hatırlıyorum”*.

Resim 3: Teyze ve Dayı

Zor bir çocukluk dönemi geçirir ama yine de kendisini şanslı sayar çünkü bir evin bir çocuğu gibidir. Bunu yaşamının dönüm noktası olarak görür ve şu cümlelerle açıklar teyze ve dayısının yaşamındaki önemini: *“Benim yaşamımda orası dönüm noktası. Çünkü onların desteği olmasa ben bir yerlere gidemezdim. İlkokulu kendi köyümde okudum. Teyze ve dayımın bulunduğu köyde İlkokul 3’e kadar eğitimci vardı. 4. ve 5. sınıflar okunamıyordu. Eğitimci de biraz medrese eğitimi görmüş bir adam. Pedagoji bilmiyor. Seni buraya vermeyelim, Söğüt’e (annem, ablam ve ağabeyimin oturduğu köy) git dediler. Söğüt’e gittim. Söğüt’te beş sınıflı okul var. Söğüt daha büyük bir köy. O zamanlar 2000 nüfuslu. Orada hem 3. sınıfa kadar derse giren bir eğitimci var hem de 4. ve 5. sınıfta derse giren köy enstitülü bir öğretmenimiz var”.*

İlkokula 10 yaşında başlar Mahmut Hoca ve bunun gerekçesini şöyle açıklar: *“Çünkü yetiştiğim köyde bana eski harfleri öğrettiler. Teyzem de dayım da eski harfleri biliyorlardı. Bir ara benim hafız mektebine (Kur’an Kursuna) gitmemi istediler. Sonra ilkokula gittim. İlkokul diplomasının adı şahadetname. Şahadetnamesi olmayanı hafız mektebine almıyorlarmış diye duyduğum için ilkokula gittim. Dolayısıyla o gecikme bu durumdan kaynaklanıyor. Dördüncü sınıftayken köy enstitülü öğretmenimiz askere gitti. Bir yıl bekledim. O beklediğim süre içinde de o köyde medrese eğitimi gördüm. Medrese eğitiminde Arapçanın grameri var. Gramer üç kitapla veriliyor. Bu üç kitabın birincisinden başladım. Eski harfleri yazmayı da öğrenmek üzere”.*

Uzun süre “Hasan Hüseyin” derler ona. Ve isminin değiştirilmesi konusunda ilginç bir girişimde bulunur. Şu sözlerle anlatır hoca bu serüveni: *“Annemle babamın ayrılma durumu olunca annemim abisi (dayım) köyün o zamanki muhtarı, babamdan nafaka almak için adımı anneme sormadan Mahmut diye yazdırmış. Üçüncü sınıfta yaz aylarında Söğüt’ten yürüyerek ve Toroslar’ dan geçerek tek başıma köyümüzün bağlı olduğu ilçeye, Yeşilova’ya (Yeşilova Burdur’a bağlıdır) gittim. Yeşilova’da doğru hâkime gittim. Hâkime, “Hâkim amca bana köyde Hasan Hüseyin diyorlar ama nüfusa Mahmut diye yanlış yazılmış. Adımı düzeltiverin” dedim. Sen iki tane şahit getirirsen düzeltirim dedi. Ben de aradım taradım orada Söğüt’lü bir adam bulamadım. Bunu yaptığımda ilkokul üçteyim, 12-13 yaşlarımda. Hapishane aklıma geldi. Hapishaneye gittim. Bir Söğüt’lü saz çalıyor. Tanıdığım da bir adam. Ona “Yusuf Dayı, mahkemede bana şahit olur musun dedim?”. Olurum ama beni buradan bırakmazlar ki dedi. Aynı gün yürüyerek (yol da çok ormanlık dağlık bir yer) Yeşilova’dan Söğüt’e geldim ama bu yolu 20 yaşında zor yürür insanlar. Ora ya giderken iki üç köy geçiyorsunuz”.*

İlkokul üçüncü sınıfa geldiğinde hafız mektebine gitmeye niyetlidir ancak ondaki potansiyeli fark eden öğretmen, bütün yaşamını etkileyecek bir yönlendirmede bulunur. Hocanın sözleri ile bu olay şöyle gelişir: *“Gezici bir başöğretmen geldi. Ona “bana üçüncü sınıftan şahadetname verin” dedim. Gezici başöğretmen “Ne yapacaksın?” dedi. “Hafız mektebine gideceğim” dedim. Bana baktı, “Sen iyi bir çocuğa benziyorsun.” dedi. “Üçüncü sınıfı bitirince gidersen yarım hafız olursun. İstersen beşi bitir de git bütün hafız olursun.” dedi. Beşinci sınıfı bitirir ancak, Köy Enstitülü öğretmeni onu hafız mektebine değil, ortaokula yönlendirir.*

Ben Şimdi Yaşamım Eşittir Tesadüfler Diyorum !!!

1949-1950 dönemi ilkokuldan mezun olur. 1950-1951 yılında ise Denizli Lisesi’nde orta birinci sınıfa başlar. O yıllarda Denizli Lisesi’nin iyi bir ünü vardır. İsmet Paşa’nın çocuklarıyla birlikte sınava (mühendislik için) giren Denizli Lisesi mezunu bir öğrenci İsmet Paşa’nın çocuklarını geçer. 1942 yılında 16 Mart’ta (Öğretmen Okullarının kuruluş günü) İsmet Paşa Denizli’ye gelir ve liseyi ziyaret eder. O gün Denizli Lisesi’ne Denizli İsmet İnönü Lisesi adı verilir. Ancak 1950’den sonra okulun ismi Denizli Lisesi olarak değiştirilir.

Ortaokulda köyden Denizli’ye gidip gelir. Köyü Denizli’ye hayli uzaktır. İlk hafta Denizli’ye gider ve han gibi bir yerde kalır. Şöyle anlatır o günleri : *“Orayı işleten adam bana küçük bir gaz lambası verdi. O gece tahtakurusundan uyuyamadım. Sonra benim gibi Denizli’ye başka köylerden gelen bir*

arkadaş buldum ve onunla bir ev tuttuk. Orta birinci sınıftayım. 29 Ekim geldi. Bu çocuk köyüne gitti. Döndüğünde ben annemi babamı çok özliyorum, okumayacağım dedi. Okulu bıraktı. O gidince ben ne yapıp edip kendime yeni bir çıkış noktası bulmak zorunda kaldım. O dönem Denizli’de hükümet konağı diye yeni bir bina yapılmıştı. Çürük raporu verildi diye binada kimse oturmuyordu. O yıl lise o binanın giriş katının pencerelerini çerçeveletti. Burayı yoksul öğrenciler için yatakhane yaptılar ve orada bana bir yer verdiler. Orada liseye giden başka çocuklarla birlikte kaldım. Köyden de haftada bir yufka geliyordu. Her gün bir ikisini ıslatıp içine ne bulduysak koyarak yiyorduk. Öğlen okulda parasız yemek veriyorlardı”.

Köyden gelmiştir ve Denizli Lisesi gibi Türkiye’de o yıllarda önemli başarıları olan bir liseye uyum sağlayabilmek için büyük çaba göstermektedir. Ancak bu kaldığı yerin kendisine özellikle derslerindeki başarısına pek çok yararı olur. Okulda verilen bir ödevi orada koğuş gibi büyük bir odada yatılı kalan ve daha büyük sınıflarda okuyan arkadaşlarına sorabilme olanağına sahiptir. Öte yandan ortaokulu bitirdiği zaman ne olacak sorusu sürekli kafasını kurcalamaktadır. Lise öğrenimi pahalı olduğu için liseye devam etmek onu korkutmaktadır. Parasız yatılı okul arayışına başlar. O arada iki sınava girer. Kendisine akıl veren, yol gösteren biri yoktur ve kendi kendine yolunu bulmaya çalışır her zaman.

Resim 4: Ortaokul 1. Sınıf Öğrencisi

Balıkesir Necati Öğretmen Okuluna Giriş

1953 yılında bir gün okulda öğretmen okulu giriş sınavları ilan edilir. Bu ilanlara bakarak Balıkesir Necati Öğretmen Okulu’na başvurur ve sınava kendi lisesinde girer. “Yazılıyı kazandınız” diye bir bilgi gelir ve anlaşılır ki okuldan bir tek o sınavı kazanmıştır. Lise müdürü onu odasına çağırır ve tebrik eder. Öğretmen okuluna giriş sürecindeki ilginç rastlantılar ve o dönem öğretmenlerinin gerçek eğitimci ruhlarının yaşamına olan etkisini Hoca şöyle açıklar: “Okulu kazandığım haberini Cuma günü aldım ve Salı günü mülakat var onun için Balıkesir’e yetişmem gerekiyor ama ondan önce heyet raporu ve taahhüt senedi istiyorlar. Kefil buldum, ortaokuldan bir öğretmenim ile dayımın damadı bana kefil oldular. Fakat heyet raporunu yetiştirme şansım yok. Ben de üzüntülü bir şekilde lise caddesinden giderken iki öğretmenim (biri Türkçe öğretmeni, diğeri lise müdür başyardımcısı) beni gördü. Bana son durumu sordular, ben de gidemiyorum dedim. O zaman Balıkesir’e iki günde gidiyorduk. Önce trenle İzmir’e gidiliyor, İzmir’de bir gece kalınıyor ertesi gün Balıkesir’e gidiliyordu. Müdür başyardımcısı olan öğretmenim raporu alırız dedi. Pazar günü bana Denizli Devlet Hastanesi’nden heyet raporu aldı. Ben o gün trene bindim ve pazartesi akşamı da Balıkesir’deydim. Ben o öğretmenlere çok şey borçluyum. Köy Enstitülü öğretmenim beni ortaokula yönlendirdi. Başka bir öğretmenim bana kefil oldu, bir diğer öğretmenim pazar günü heyet raporu aldı”.

Resim 5: Balıkesir Necati Öğretmen Okulu Sınıf Listesi

Resim 6: Öğretmen Okulu 1. Sınıf Öğrencisi

Öğretmenlerin Her Zaman Önemli İzleri Olur Yaşamında

Öğretmen okulunda en başarılı olduğu ders din dersidir. Din dersi öğretmenin yaşamında önemli izleri vardır: *“Din dersine gelen bir öğretmenimiz vardı. Cumhuriyet kurulmadan önce TBMM Hükümetinin üçüncü Milli Eğitim Bakanı Vehbi Bolak. Balıkesir bölgesinde çok adı geçer. Vehbi Bey Balıkesir-Alaşehir Kuvayi Milliye Reisi’ymiş. Mustafa Necati ve Vasıf Çınar İzmir işgal edilince Balıkesir’e gelmişler. Balıkesir’de bir gazete çıkarmışlar: İzmir’e Doğru. Kuvayi Milliye’yi ateşleyen yazılar yazıyorlar. İşte bu Kuvayi Milliye Reisi Mehmet Vehbi Bolak, benim din dersi hocam. Bize rahmetli hocam hiçbir zaman yobazlık anlatmadı. İyi ahlak ve İslamı iyi anlatan birisiydi. Öğretmen okulunda din dersi iyi olan üç kişiydik. Bizi evine çağırıyordu. Sınav kâğıtlarını okuyorduk. Hoca o zamanlar 74 yaşındaydı. Öğretmen okulu şehrin hayli dışındaydı ve Vehbi Bey okula faytonla gelirdi. Bizi yemeğe götürürdü. Zaman zaman bu yemeklerde oğlu Aydın Bolak da olurdu. Aydın Bey avukattı. Babası öldükten sonra milletvekili de oldu. Vehbi Bey bu yemeklerden birinde bir gün, “içinizden hanginiz, isterseniz üçünüz olun, bana lise farklarını verdiğiniz müjdeleyin, İstanbul’da sizi üniversitede okutmak benim görevim” dedi. O zaman Vehbi Bey’in bir oğlu İTÜ’de Mühendislik Fakültesi’nde okuyordu. Tabii ben üniversiteye gitmeyi çok istiyordum. Çünkü ben Denizli Lisesi’nden geldim için benim arkadaşlarım mühendis, doktor vs. olacaklar ben ilkokul öğretmeni olarak kalmak istemiyordum.*

Resim 7: Öğretmeni Vehbi Bolak İle

Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümüne Giriş

Denizli Lisesinden onu öğretmen okuluna girdiği için tebrik eden müdür, Balıkesir Necati Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü’ne kimya öğretmeni olarak atanmıştır. Öğretmen okulunda okurken oraya eğitim enstitüsü de açılmıştır. Bu Necati Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü öğretmeni “*sen istersen burada, fen bölümünde oku*” der. Mahmut Âdem 1956 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca bölümünü çok isteyen bir arkadaşının etkisiyle Gazi Eğitim Enstitüsü’ne başvurur. Şöyle anlatır bu süreci: “*Gazi’nin sınavına girmek için Ankara’ya geldiğimde şu anda yıkılmak üzere olan Lozan Oteli’nde kaldım. Yazılı sınavlar sonucunda hem fen bölümünü, hem Türkçe bölümünü (ilk beşte) kazandım. Daha sonra mülakata girmek gerekiyor. Ama bir arkadaşımın etkisiyle Fransızca bölümüne gitmeye karar vererek, fen ve Türkçe bölümlerinin mülakat sınavlarına girmedim. Ama ortaoğulda gördüğümüz Fransızca da çok yetersizdi. Öğretmen okulunda ise zaten hiç Fransızca görmemiştik. Ben Fransızca bölümünün sınavına girdim ama beklediğim gibi bir sonuç almadım. Herhalde beni almazlar diye düşündüm. Öğretmenliğe başvurudum. İlk atandığım yer Denizli’nin Acıpayam ilçesine*

bağlı Akalan kasabası. Burada öğretmenliğe başladığımdan 15 gün sonra "acele gel kazandın" diye Ankara'dan bir telgraf geldi. Ve ben öğretmenliği bırakarak Gazi'ye geldim".

Resim 8: Gazi Eğitim Enstitüsü 1. Sınıfında Arkadaşları ile (1956-1957)

Devamında şunları der Mahmut Hoca; "Gazi'de girdiğim bölüm bana çok ağır geldi. Tabii birinci yılın sonunda ben sınıfımı geçemedim. Tekrar ilkokul öğretmenliğine atandım. Bunu ben istedim. Çünkü paraya ihtiyacım vardı. Gittim bir yıl öğretmenlik yaptım (Resim. 9). Ertesi yıla kadar çalıştım hazırlandım birinci yıl derslerini verdim. İkinci yıla geçtim. İkinci sınıfta da durumum çok parlak değildi. Yabancı dili, diğer derslerde olduğu gibi çalışarak halletmek mümkün değil. Destek gerekiyor ama bu destek için de para gerekli."

Resim 9: Denizli Buldan İlçesi Zafer İlkokulu, 2. Sınıf Öğrencileri İle (1957-1958)

Resim 10: Öğretmenlik Günlerinden, 2. Sınıf Öğrencileri İle

Fransa'ya maceralı bir yolculuk

İkinci sınıfta okurken “Sınıftaki 10 kız öğrenci UNESCO tarafından Fransa'ya davet ediliyor” diye bir duyuru yapılır. O bu durumu neden erkekler gitmiyor diye yadırgar. “Benimle birlikte bu durumu yadırgayan bir arkadaşım daha vardı. İkimiz Fransa'ya gitmek üzere turist pasaportu aldık. O yıl benim bütünlemem var. Merkez Bankasından 500 frank da döviz aldık. Sonra o arkadaş vazgeçti. Ben onun dövizini de satın aldım. İlkokul öğretmenini iken ayda 147 lira maaş veriyorlardı ve ben para biriktirmiştim. Daha sonra da Air France'den Paris'e bilet aldım. Uçak İstanbul'dan kalkıyordu. İstanbul'a gittim. Air France bürosuna uğradım. Bana “neden uçakla gidiyorsun, acelen mi var?” dediler. “Yok” dedim. “O zaman sana biz uçak biletinin parasını geri verelim. Belli bir yere kadar trenle, daha sonra otostop yaparak gidersin” dediler. Milano'ya kadar trenle, oradan Paris'e kadar otostopla gittim, yıl 1959 Haziran sonu”.

Paris'te UNESCO Fransa Milli Komisyonu'na gider ve “Siz Türkiye'den sadece kız öğrenci mi istediniz” diye sorar. “Hayır, biz Fransızca öğrenim gören 10 öğrenci istiyoruz dedik” derler. “Peki, ben şimdi istesem beni kızların gittiği o UNESCO kampına gönderir misiniz?” diye sorar. “Göndeririz” yanıtını alır. “Benim tren biletimi aldılar ve ben UNESCO kampına gittim. Stajı tamamladıktan sonra Fransa'daki çocuk kamplarına öğretmen yardımcısı olarak görevlendirdiler” diye anlatır devamında gelişen olayları Mahmut Hoca:

Resim 11: Fransa'da Öğretmen Yardımcısı Olarak Çalıştığı Çocuk Kampı

“O stajı tamamladık ve her birimiz değişik yerlere dağıtıldık. Öğretmen yardımcılığı görevi biten on kız arkadaşım Türkiye’ye döndü. Ben dönmedim. Bir başka kamp aradım ve Pirenereler’de başka bir kampa gittim. Orada bir süre çalıştıktan sonra bir başka kamp buldum.”

Resim 12: Fransa’da Bağbozumunda Çalıştığı Günlerden

Bu defa öğretmen yardımcılığı değil UNESCO’nun bağ bozumu kampıdır gittiği: *“Bağ bozumunda üzüm kestik. Benimle birlikte bu işi yapan bir iki Türk vardı. İçlerinden biri ile tanıştım. Siyasal Bilgiler üçüncü sınıfa geçmiş Erkut Onart. Sonra başkonsolos oldu. Erkut’la anlaştık Strasbourg yakınlarında bir başka şehre geldik. Orada da şişelere şarap doldurma işinde çalıştık. Daha sonra Strasbourg’a gittim ve yabancı öğrencilerin Fransızca öğreneceği bölüme kaydoldum. Bu arada Türkiye’de okuduğum bölümde bütünleme sınavlarına girmediğim için hocaların bana kızdığına dair haberler alıyordum. Ben ise bütünleme sınavlarına girmekten çok Fransızca’yı öğrenmeyi önemsiyordum. Çünkü ilk gittiğim kampta diğer kız arkadaşlarla birlikte Fransızca bilmeden Fransızca öğretmeni olacağımız kanısına vardık. Pratiğimiz çok zayıf. Ben bu eksiğimi tamamlamaya çalışıyorum. Strasbourg’ta bir öğrenci yurdunda bir Vietnam’lı çocukla birlikte aynı odada iki kişi kalıyoruz. Bu çocuk bana bir sonraki yılın ışığını tuttu. UNESCO’nun bir yayını vardır: Yabancı Ülkelerde Öğrenim (Etudes’a l’Etranger-Study Abroad). Her yıl yayınlanan bu kitapta dünyada verilen burslar ve koşulları anlatılıyor. Bu kitabı bana verdi ve “sen buradan kendine bir burs bulursun” dedi. 1960’ın yılbaşı günlerinde,*

otostopla Marsilya'ya, oradan da vapurla Türkiye'ye döndüm. Yani Fransa'da altı ay kadar kaldım."

Resim 13: Marsilya'dan Gemi İle Türkiye'ye Dönüş

Fransa Dönüşü

Dönünce Milli Eğitim Bakanlığı'na gider ve onu ilkokul öğretmeni olarak İstanbul'a atarlar: "İstanbul Taşlıtarla'da, (şimdiki adı Gazi Osman Paşa), 3. Göçmen İlkokulu'na tayinim çıktı. Bu üçüncü okulum. Birincisi Acıpayam Akalan'da (1956), daha sonra bir yıl Denizli Buldan'da çalıştım. İstanbul'da çalışırken Vietnam'lı arkadaşın verdiği kitaptaki yerlere başvurduğum. Bu arada 28 Nisan 1960 üniversite olaylarını İstanbul Üniversitesi'nde bizzat yaşadım. 24 Mayıs 1960'ta Devlet Dil Sınavı var Ankara'da DTCF'da. Bu Devlet Dil Sınavı MEB tarafından düzenleniyor eğer mesleğe girişinizin ilk altı ayında bu sınava girer de başarısanız bir derece alıyorsunuz, altı aydan sonraki zamanda iseniz 1500 lira ödül alıyorsunuz. Yazılı sınavı başardım. Üç gün sonra da sözlüsü var. Sözlüsü 27 Mayıs 1960'ta. Askeri İhtilal oldu. Daha sonra sözlüye çağırılmadım."

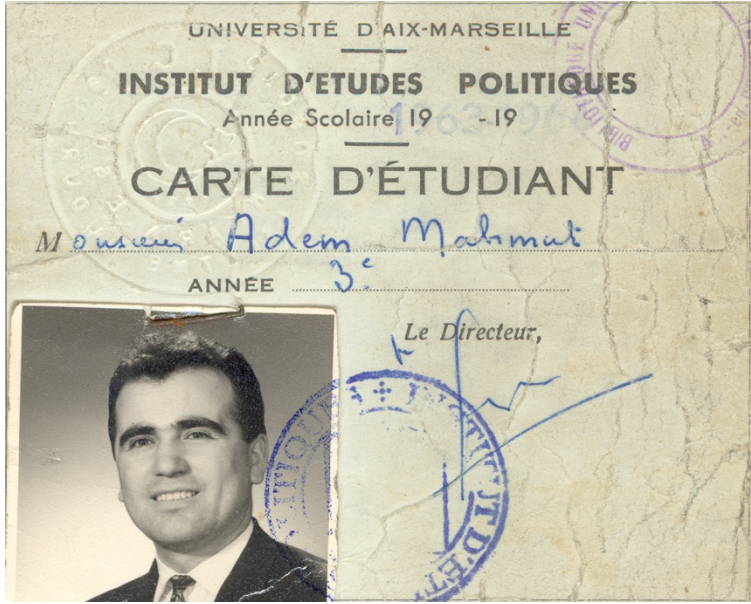
Daha sonraki süreci şöyle anlatır Mahmut Hoca; “27 Mayıs 1960 öncesi ve sonrası İstanbul’da da Ankara’da da çok çalkantılı bir dönemdi. Haziran’da bütünlemelere girdim ve ikisi hariç öteki dersleri başardım. Kalan iki dersi Eylül’de verdim ve mezun oldum. Aklımda hala Fransa’ya tekrar nasıl gidebilirim sorusu vardı. Bu arada Fransa’dan orada başvurduğum bir programa burslu kabul edildiğim yazısını aldım. Eylül ayı sonu gibi kur’a çektim Sivas’ın Şarkışla ilçesi ortaokul Fransızca öğretmenliğine atandım. Ama bir yandan da burs kazanmışım. (İhtilal sonrası bakan Prof. Dr. Bedrettin Tuncer, DTCF Fransız Filolojisinden). MEB’e Dış Münasebetler Genel Müdürü Prof. Dr. Seha Louis Meray’a gittim “ben yurt dışına gitmek istiyorum bursum var ama aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı’na mecburi hizmetim de var, mecburi hizmetimin dönünce yapmak üzere tecilini istiyorum” dedim. Bana “Sana bu burs Fransa’da yetmez” dedi. “Çözümü” dedim, “çözümü yok” dedi. Üzülerek odasından çıktım. Arkamdan Seha Bey’in odasında oturan bir bey (Seha Bey’in yardımcısı, Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Kemal Yılmaz) koşarak çıktı ve bana “seninle aynı bölümden mezunuz gel sana yardım edeyim” dedi. Odasına götürdü, bir kart yazdı ve “bunu Kolejler Müdürüne ver” dedi. “Oradan konu senin dosyanla birlikte Müdürler Komisyonuna gelsin mecburi hizmetini ertelleyelim, sen de gidersin bu para da sana orada yeter hiç merak etme” dedi. Mecburi hizmetin tecil edilme aşamasında ben gittim Şarkışla’da göreve başladım. 15 gün sonra telgraf geldi. Mecburi hizmetiniz tecil edildi yurt dışına gidebilirsiniz diye. Ben gidiyorum deyince Şarkışla’dakiler üzüldüler.”

Daha sonra Fransa’ya gider Mahmut Hoca. Bu dönemi de şöyle anlatır; “Fransa’ya gittiğim yerde Ömer Ersun (Emekli Büyükelçi) diye birisiyle tanıştım. Bizim ATAUM gibi bir kuruma gittim ve o yıllarda bu kurumda Avrupa Birliği düşüncesi için yüksek lisans programı düzenleniyor. Ömer Ersun, Seha Bey’in Siyasal’dan öğrencisi. Burada bir yıl öğrenim gördüm. Bu kurumda üç bölüm var. Birincisi hukuk bölümü, Avrupa hukuku okunuyor, ikicisi siyaset bilimi bölümü ve üçüncüsü medeniyetler eğitimi. Ben bu üçüncüde eğitim görüyorum çünkü eğitim enstitüsü Fransızca bölümü mezunuyum ve diğer bölümlere biraz daha uzağım. Ama bütün dersler izleniyor ve yıl sonunda esas alanda bir tez hazırlanıyor. Fakat tabii bu beni tatmin etmedi. Çünkü benim niyetim Türkiye’ye dönünce Fransızca öğretmeni olmak değil. Bu program bitmeden orada eczacılık fakültesine gittim. Ben Türk’üm ve eczacılık eğitimi almak istiyorum dedim. Eczacılık Fakültesi Dekanı, 1935’ten beri hiç Türk öğrencim olmadı seni alırım dedi ve eczacılık fakültesine kabul edildim. Eczacılık Fransa’da zor bir meslek. Fransa’da eğitim enstitüsü mezunu olmam beni lise mezunundan daha üstün düzeye getiriyordu. Oranın eğitim bakanlığına diplomamı gönderdiğimde hemen denkliği veriliyordu. Sonunda Fransa’daki bir yıllık öğrenimimi bitirdim.”

Resim 14: Fransa'da arkadaşları ile

Mahmut Hoca'nın Fransa'daki yaşamı şöyle devam eder; “Daha sonra Eczacılık Fakültesi Dekanı, staj yapmak üzere bana bir eczane buldu. Bu arada biraz para kazanmak üzere eczaneden izin aldım. Bir Katolik öğrenci kampında bir süre öğretmen olarak çalıştım ama sıkıldım. Daha sonra Poitiers Üniversitesi'nde, bu üniversitenin bursiyeri olarak bir yıl hukuk ve siyasal bilgiler öğrenimi gördüm. İkinci sınıfta param kalmadı. Strasbourg'a gittim. Üniversite kafeteryasında çalışarak üniversite yurdunda ücretsiz kalma ve yemek yeme hakkını elde ettim. Tekrar eczacılığa dönmedim ve siyasal bilgilerin ikinci sınıfından öğrenimimi sürdürdüm. Bu arada Avrupa Konseyi'nde part time iş buldum. Burada Türkiye'ye turlar düzenleyen Türk dostu olan bir bayana rastladım. Bu hanımın beyi Hititoloji profesörü. Bu hanım benden saati 7 franktan kendisine Türkçe dersleri vermemi istedi. Strasbourg'da da ATAUM benzeri bir merkez var. Bu merkeze burs için başvurduğum ve bu burs bana çıktı. Bu bursu alarak siyasal bilgilerdeki eğitimime devam ettim. Daha sonra Avrupa Konseyi'nde bir ay staja gönderildim. Daha sonraki yıl Fransız hükümetinden bir burs kazandım. Bu arada siyasal bilgileri bitirmeme dört beş ay kala bursum kesildi. Türkiye'den bir arkadaşımın her ay gönderdiği 500 lira ile geçimimi sağlamaya çalıştım. 1964 yılında siyasal bilgileri (uluslararası ekonomik ilişkiler bölümü) bitirdim.”

Resim 15 : Fransa Aix-Marsilya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Enstitüsü Kimliği

Türkiye’ye Dönüş ve Çeşitli İşler

Türkiye’ye döndükten sonra Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü’ne Fransızca mütercimlik yapmak üzere işe girer. Daha sonra Emlak Kredi Bankası İşçi Döviz İşleri bölümünde çalışır. Nisan 1965’te askerlik başlar. Önce Tuzla Piyade okuluna, ardından İskenderun 39. Tümen 50. Alay’a gönderilir. Bu arada İskenderun’da Kız Meslek Lisesinde Fransızca dersleri verir. Askerlik sonrası 1967 yılında Ankara’da Akbank kambiyo servisinde yabancı dil bildiği için işe alınır. Bu sırada yaşamının dönüm noktalarından birini yaşar: “Akbank’ta çalışırken eski arkadaşım Necati Öner beni gördü. Necati Bey hem Hilmi Ziya Ülgen’in öğrencisi hem de bizim fakültenin (Eğitim Bilimleri Fakültesi) eski binadaki hocalarından, mantık dersi okutuyordu. Hamide Hanım’ın (Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu) alanında çalışıyordu. Hamide Hanım Fakültenin kurucu dekanı. “Bana bu bankada ne yapıyorsun?” dedi. “Bankacılık yapıyorum” dedim. Aslında bankacılığı da çok sevmemiştim. Teftiş Kurulu Başkanlığından geldiler ve beni yabancı dil bildiğim için teftiş kuruluna almak istediler. Ben “bankada çalışmaya çok hevesli olmadığımı” söyledim. Necati Bey bana “üniversiteye gelmemi” söyledi. “Nerede” dedim? Benim kafamda Siyasal Bilgiler falan vardı. Çünkü ben 1964’te Fransa’dan dönünce,

Petrol Ofisinde işe başlar başlamaz, askere gidinceye kadar Siyasal Bilgilerde iktisat bölümünde doktora öğrenciliği yaptım. Askerlik dönüşü doktora öğrenciliğimi orada sürdürme olanağım yoktu. Çünkü orada doktora dersleri 17.30'da başlıyordu. Ben ise işten en erken 18.00'de çıkabiliyordum. Bu yüzden devam edemedim. Daha sonra Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nde doktora yapayım dedim. Fransızca sınavına girdim. Bir okutman bize bir metin getirdi, Türkçeye çevrilmek üzere. Geldi benimkine baktı ve sınıfa dönerek arkadaşınız doğru yazmış ondan yazın dedi. Bu durum üzerine ben artık bir daha oraya da gitmedim."

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesine Giriş

Necati Bey ona Ankara Üniversitesinde Eğitim Fakültesinin kurulduğunu ve bu fakülteye asistanların arandığını söyler. Eğitim Ekonomisi ve Planlaması asistanlık sınavına girmek ister. Sonra Yaşar Bey ile görüşür. O da sınav öncesi Doç. Dr. Gürkan Çelebican ile görüşmesini önerir. Bu görüşmeyi şöyle anlatır: *"1967'nin sonlarında Gürkan Bey'e gittim. Gürkan Bey bana "kaç lira alıyorsun?" dedi. Ben de o sıralar bankadayım ve ayda 1200 lira alıyorum. "Burada yarısına razı mısın?" dedi. "Razıyım" dedim. Gürkan Bey "madem razısın gel" dedi. Sınava gireceğim. Sınav görevlisi de Öğretim Görevlisi Dr. Fatma Varış. Yaşar Bey sınavı bitiren adayların kendisi ile görüşmesini istediği için sınavdan sonra onun yanına gittim. Ben eğitim kökenli olduğum için, mesela sınavda Eğitim Şurasını sordular ve ben de yazdım. Bu sınav sonucunda ben başvurduğum Eğitim İdaresi ve Planlaması bölümünü kazanarak atandım (1968 başı). Daha sonra Yaşar Bey benimle dekanlık odasında görüştü ve bana "Ben Ticaret Hukuku profesörüyüm, Eğitim Planlaması bilmiyorum. Gidip yurt dışında öğrenip gelip bunu burada okutacaksın. Bu konuda benden ne istiyorsan yapacağım" dedi. Bu çok dürüst bir akademik yaklaşımdır."*

Yaşar Hoca ona, planlamanın uygulama tarafını görmek üzere DPT Sosyal Planlama Dairesine göndererek, eğitim yatırımlarının nasıl ayrıldığını izlemesini ister. Çünkü Yaşar Hoca daha önce DPT Sosyal Planlama Daire Başkanı ile görüşmüş ve bir gözlemci olarak orada bulunması konusunda Mahmut Hoca için izin almıştır. Mahmut Hoca o günleri şöyle anlatır *"Şimdiki AKP milletvekili Nevzat Yalçıntaş var, o zaman Sosyal Planlama Dairesi Başkanı. Ben Yaşar Hoca'nın önerisi üzerine DPT'ye gitmeye başladım. Hazirandan itibaren yatırım ödeneklerinin ayrıldığı toplantılara katıldım."*

Mahmut Hoca bu arada Paris'teki UNESCO'ya bağlı Uluslararası Eğitim Planlaması Enstitüsü'ne, Enstitü'nün bir yıllık programını izlemek üzere başvurur. Kendisinden Yaşar Karayalçın'dan ve Besim Üstünel'den referanslar getirmesini isterler. Yaşar Bey onun için yazdığı referans mektubuna hem bu programı izlemek istediğini hem de orada doktora yapmak istediğini yazar. Cevap

şöyle gelir: “Buraya gelmekteki asıl amacı doktora yapmak olduğu için programa kabulü uygun görülmemiştir.” Bu cevap kendisini çok üzer.

Bu sırada Bülent Nuri Esen, hem Fakülte’nin hocasıdır hem de dekanıdır. UNESCO tarafından Paris’e İnsan Hakları Konferansı’na çağırılmıştır ve Bülent Nuri Bey’in Fransa’da hukukçulardan çok geniş bir çevresi vardır. Mahmut Hoca o dönemi şöyle anlatır; “*Tam o sırada Fransa’dan gelen ve kabul edilmediğimi ifade eden mektubu Bülent Bey’e verdim ve “Hocam benim başvurumda yaşanan bu sorunu oraya gittiğinizde lütfen çözün” dedim. Bülent Bey Paris’ten gelmeden bana kabul edildiğime ve BM Kalkınma Fonu’ndan bursumun çıktığına dair mektup geldi. Tabii bu kabul yazısı doktora için değil. Bir yıllık eğitim programı için. Ne var ki, 4489 sayılı yasanın hükmü şöyle: “Herhangi bir kamuda görevli olan insan, kamudaki görevi iki yılı geçmeden yurt dışına çıkamaz”. Benim bu hükme göre yurt dışına çıkmamam gerekiyor. Buna da şöyle bir çözüm getirdik: Bir Fakülte Kurulu kararı yazıldı. Yeni kurulan Fakültemizin kütüphanesinde hiç kitap bulunmadığından Paris’teki UNESCO kütüphanesinden ve diğer kütüphanelerden fakültemize tavsiye edilecek kitapları almak üzere Paris’te görevlendirilmeme karar verildi. Bu karar üçer aylık sürelerle uzatılmak suretiyle iki yıl için alındı. Bir yıl gittim. Ertesi yıl izne geldim. İzne geldiğim zaman MEB’in mecburi hizmetim için beni soruşturduğunu öğrendim. Bir yazı yazdım ve durumumu MEB’deki yetkililere anlattım. Dosyamın Ankara Üniversitesi Personel Dairesine iletilmesini istedim. Ankara Üniversite’ne mecburi hizmetim devredildi. Bana hayatımda zaman zaman şansım yardım etti. Ama zaman zaman da mücadele vererek zorlukları kendim aştım. 1968 yılının yaşamımda üç anlamı var. Fakülte’ye asistan atandım. Evlendim ve burslu olarak Paris’e gittim.”*

Resim: 1968-1969 UNESCO Uluslararası Eğitim Planlaması Enstitüsü
Mezuniyet Kokteyli

Bir yıl için gittiği Enstitü'de doktora da başlar. Geceleri doktora derslerine giderken gündüzleri de Enstitü'deki yoğun programa devam etmektedir. Bu programın son aylarında da onları değişik ülkelere götürürler. *"Biz İtalya ve İsviçre'ye gitmiştik. Bu arada doktora da yapabilmek için OECD bursuna başvurduğum. Sadece iki kişiye burs verilecek ve burs miktarı çok yüksek. Ben Türkiye elemelerine katılamadım. Bu yüzden doğrudan Paris'teki büroya başvurduğum. OECD'de biri Fransız biri İngiliz olmak üzere iki profesör beni mülakata aldılar. Onlara ben Prof. Monsieur Michel Debeauvais ile doktora yapıyorum dediğimde hemen kabul ettiler. Çünkü Prof. Monsieur Michel Debeauvais aynı zamanda OECD'de danışman. Çok iyi bilinen birisiydi. Ben başladığım doktora'yı sürdürmek üzere OECD bursunu aldım. Paris'te önce Sorbonne üniversitesinde doktora'ya başladım. Ama 1968 olaylarından sonra Sorbonne 12 üniversiteye bölündü. Ben Paris 2 Üniversitesinde ders aldım, Paris 7 Üniversitesinde bulunan hocamı görmek üzere zaman zaman da Paris 7 Üniversitesine gittim. Bu bursu Ekim 1971 sonuna kadar alacaktım."*

Kendisi Fransa'da iken Türkiye'de yaşanmakta olan olayları şöyle anlatır; *"Türkiye'de 1968 olaylarında hukuk fakültesi ve DTCF'de sıkıntılar yaşandı. Ben doktora'yı Ekim 1971'de bitirmeyi planlıyordum. Bu arada Yaşar Bey fakülte'deki bazı öğrencilerin bir davranışı yüzünden bizim fakülte'deki dekanlığından ve hocalığından istifa etmiş. Onun yerine bizim fakülte'ye Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu gelmiş. Cemal Bey bana bir mektup yazdı ve fakülte'de lisans programında Cemal Bey adına açılan Eğitim Planlaması, Eğitim Ekonomisi derslerini vermek üzere beni Türkiye'ye çağırırdı. Bunun üzerine biraz daha hızlı çalışarak doktora'yı haziranda bitirdim, Benim doktoram tam 30 ay sürdü. Fakülte'ye döndüm, 30 Haziran 1971"*

1971 yılının Kasım ayında Devlet Dil Sınavına yeniden girer ve sınavı geçer. O yıl Ali Naim İnan Bey dekandır. Mahmut Hoca, ikinci dil olarak İngilizce öğrenmek üzere Kanada'ya gider. Bu süreci şöyle anlatmaktadır; *"1973 Bütçesi hazırlanırken bu bütçeye fakültenin yurt dışı kontenjanı için para koydurduk. Ben de Fakültenin yurt dışına gönderecekleri elemanlar arasında 16. sırada yer alıyordum. Ama benden önce sırada yer alanların hiçbiri gitmiyor. Cemal Bey'e ben gitmek istiyorum dedim ve ben tekrar yurt dışına çıktım. Haziran 1973'te Kanada'ya gittim konuk (visiting) asistan profesör olarak. Orada ben göçmenlerin gittiği bir İngilizce kursuna (George Brown College) devam ettim. Bu kurs bir yıl sürdü. Ben profesörlüğe ikinci dil olarak İngilizceden girdim, ben 2547'ye göre değil, eski yasaya göre profesörlüğe yükseltildim. Daha sonra Maliye Bakanlığına başvurarak Kanada'da kaldığım sürede ödenmeyen birikmiş 12 aylık maaşımı aldım".*

1976 yılında Eğitim Ekonomisi ve Planlaması alanında doçent olur. Doçentlik sınavını ve profesör oluşunu şöyle anlatır; *"Benim jürimdeki hoca-*

ların hiçbiri eğitim ekonomisi alanından değildi. Süresi 1.5 saat olan sözlü sınava girdim. İlk bir saatinde Fatma Hanım soru sordu. Bir başka hocanın müdahalesi ile Fatma Hanım’ı durdurdular. Sonunda sözlü sınavı geçtim. Deneme dersi sonunda da bana cübbeyi Fatma Varış Hanım giydirdi. 1984 yılında da profesör oldum. 1986 yılında İzmir’e Dokuz Eylül Üniversitesi’ne gittim. 1989 yılında da tekrar Fakülte’ye döndüm.”

Resim 17: Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde Öğrencileri ile 1983

Alanda İlk Lisansüstü Programlar Açılıyor....

Bölümdeki lisansüstü programların açılışını da şöyle anlatıyor; “Bizde eğitim yönetimi ve planlaması alanında lisansüstü programlar 1969 yılında açıldı, bildiğim kadarıyla. Fakat bundan ayrı olarak biz 1978’de eğitim ekonomisi ve planlaması diye bir bölüm kurduk (ben o zaman dekan yardımcısıyım). Kurduğum bölüm, Ziya Bey’in başkanı olduğu Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü’nden ayrıldı. Bu ayrılma kararı Fakülte Kurulu’nda oy birliği ile çıktı. Fakülte’de öğrenciler, ikinci yılın sonunda bölümlere ayrılıyordu. 1980’de de öğrenci alacaktık ama alamadan YÖK geldi ve hepsi bitti. YÖK’ten sonra bölümleri kaldırdılar ama daha sonra YÖK bizim baskılarımıza dayanamayarak üç bölümü açmayı kabul etti. Ama eğitim ekonomisi ve planlaması anabilim dalında ayrı yüksek lisans ve doktora programı açma işi sanıyorum 1990 yılındaydı. Benim İzmir’den döndüğüm yıllar. Çünkü ondan önce lisans derslerini zor yürütüyorduk.

Genç Akademisyenlere Önerileri

Mahmut Hoca'nın alanı tercih eden genç akademisyenlere önerileri sırasıyla şöyle;

- *Bir yabancı dili çok iyi bilmeleri lazım. Bir yabancı dili çok iyi bildikten sonra ufuk açılıyor. Önerilerine birçok olanak çıkıyor. Yurt dışında yüksek lisans ve doktora yapabilirler.*
- *Herkes kendi sorumluluğunu ve mevzuatı iyi bilmeli. Mevzuatı iyi bilince insanlar haklarını iyi savunabilir. Tabi olduğu mevzuatı biliyorsa, o zaman başkaları onu idare eder.*
- *Akademik kariyerin sağlam olması için, iyi ve sağlam bir alan bilgisi gerekir.*
- *Yaklaşık 16 yıl yöneticilik görevi yaptım (bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı ve kurul üyelikleri dahil). Bu yöneticilik görevi bana çok uzun geldi. Yöneticilik yaşamının akademik yaşamı olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Herkes bu tür yöneticilik görevlerini yapabilir. Dönüşümlü yapılsın, sırayla yapılsın. Bence rektörlük ve dekanlık da dönüşümlü yapılmalı. Eski yasada rektörler, fakülteler itibarıyla olurdu. Bana göre bir insan uzun süre yönetim görevi almamalı. Bir süre sonra o yönetimle özdeşleşiyor. Önce akademik olarak yeterli olmalı. Bence akademik olarak yeterli olmayanlar, başka yerlerde tatmin arıyorlar. YÖK dönemi YÖK öncesi dönemde yaşadığımız insanları kucaklayan, kaynaştıran havayı yok etti. Eskiden dekanlık, rektörlük sembolik görevlerdi. Neden? Çünkü yetkiler, dekanda, rektörde değil, yetkili kurullardaydı.*

Atatürk İlkelerine Gönülden Bağlıdır

Emekliliğini izleyen günlerden itibaren ülkenin pek çok yerinde yılmadan, yorulmadan cumhuriyetin Eğitim Devrimi, Öğretim Birliği ve Laiklik konusunda seminerler ve konferanslar verir. Çeşitli toplantılara davet edilir. Bu toplantılar yolu ile öncü olduğu bilimsel alana yıllarca yaptığı katkılar gibi, aydın ve demokratik bir toplumun yaratılmasına da büyük katkılarda bulunur ve bu çabaları çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından ödüllendirilir.

Resim 18: Yılın Atatürkçüleri Ödülüne Ait Belge

Büyük cesaret ve mücadelelerle örülü bir yaşamda, güzel tesadüflerin de katkıları ile her zaman bir öncü olur Mahmut Âdem. Pek çok bilimsel eser ortaya koyar meslek yaşamı boyunca ve halen sürdürmektedir bu üretken çalışmalarını. Bu eserler aşağıda verilmiştir.

Prof. Dr. Mahmut Âdem'in Yayınları

Tezler

1. "Türkiye'de Yüksek Öğretimin Ekonomik Yönleri" 1960-1969 ("**Les Aspects Economiques de l'Enseignement Superieur en Turquie 1960-1969**") Paris: 1971, 450 s. (Yayımlanmamış doktora tezi).
2. "Eğitimde Maliyet ve Harcamalar: Türkiye Üzerine Bir Çözümleme", Ankara: 1975, XI+246 s. (**Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası**, Ankara: 1977, XIV+208 s. adıyla yayımlanmış doçentlik tezi).

3. **Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:109, 1982, XIV+102s. (Yayımlanmış profesörlük tezi).

Kitaplar

1. **Eğitim Planlaması**. Birinci baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No:68, 1977, XIV+202 s. (Bu alanda yazılmış, ilk ve tek eğitim planlaması kitabıdır)
2. **Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası**. Ankara: 1977, XIV+208 s.
3. **Eğitim Planlaması**. İkinci baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi Yayın No: 1, 1981, XIV+202 sayfa.
4. **Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını No:109, 1982, XIV+102s.
5. **Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını No: 172, Ankara: 1993, XII+249 s.
6. **Demokratik, Laik, Çağdaş Eğitim Politikası**. Ankara: 1995.
7. **Eğitim Planlaması**. Genişletilmiş üçüncü baskı. Ankara: 1997.
8. **Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız**. Ankara: 1999, VIII+159 s.(Bu kitap, 100.000 adet basıldı ve gazete ile dağıtıldı).
9. Devrim Yasaları Odağında Öğretim Birliği, Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları No:5, İstanbul, 2001, VIII+142.
10. **Eğitimde Maliyet ve Harcamalar**. (Fransızcadan çeviri). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Yayını, Milli Eğitim Basımevi, 1974, XII+62 s.

Yayına Hazırladığı Kitaplar (Editörlük, Ortak)

1. Kasım Karakütük ile **Eğitimde Laiklik**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını, 1990, XXIX+280 s.
2. Kasım Karakütük ile **Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları**". Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını, 1992, XIX+309 s.

Makaleler

1. "Mesleki ve Teknik Eğitim Planlaması", **Verimlilik Dergisi**. Cilt 2, Sayı 1. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi, 1972, s. 114-133.
2. "Üniversitelerin Planlama ve Ekonomik Sorunları", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cem Sar'a Armağan. Cilt XXVII, Sayı 3, Ankara: 1972, s. 913-943.
3. "Eğitimde Verimlilik", **Mesleki ve Teknik Öğretimde Verimlilik Semineri**. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayını: 124, 1973, s. 41-68.
4. "Mektupla Yükseköğretim ve Verimliliği", **Verimlilik Bülteni**. Cilt 3, Sayı:12, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi, 15 Aralık 1974, s. 90-112.
5. "Planlama Açısından Türk Eğitiminin Ekonomik ve Politik Sorunları", **Eğitim Planlaması Seminer Notları**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Planlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Yayını No:74, 1974.
6. "Yüksek Öğretimde Sosyal Hizmetler ve Ekonomik Sorunları", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt:7, Sayı:1-4, Ankara: 1975, s. 275-309.
7. "Türkiye’de Yüksek Öğretimin Ekonomik Yönleri 1960-1969"**Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 7, Sayı:1-4. Ankara: 1975, s. 311-316. (Doktora Tez Özeti),
8. "Yüksek Öğretimin Verimlilik ve Planlama Sorunları", **Verimlilik Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 1. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi, Ekim-Aralık 1975, s. 90-112.
9. "Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarının Çözümlemesi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 8, Sayı:1-4. Ankara: 1976, s. 23-84.
10. "Yükseköğretim Planlaması", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 9, Sayı:1-4, 1977, s. 337-350.
11. "İnsangücü ve Eğitimin Verimliliği", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt 2, Sayı:9. Ankara: Türk Eğitim derneği, 1977, s. 4-16.
12. "Yükseköğretimin Planlama Sorunları", **Yükseköğretime Giriş Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını, 1978, s. 31-54.
13. "Eğitim Dünyasından Haberler", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 9, sayı 1-4. Ankara: 1977, s. 351-355.
14. "Eğitim Düzeninin Dengeli Gelişimi", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt 3, Sayı:14, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1978, s. 16-22.
15. "Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Eğitim Sorunları Seminerinin Değerlendirilmesi", **Çağdaş Eğitim**, Yıl 4, Sayı: 36, Ankara: 1979, s. 75-79.

16. "Planlı Bir Eğitim Düzeni Kurulmalıdır", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 4, Sayı: 21. Türk Eğitim Derneği, 1979, s. 3-16.
17. "Eğitimimizin Temel Planlama Sorunları", **Çağdaş Eğitim Dergisi**. Yıl: 4, Sayı: 37. Ankara: 1979, s. 5-8.
18. "Eğitimde Savurganlık", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 4, Sayı: 23. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1980, s. 5-14.
19. "Kadın Eğitiminde Eşitsizlik", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 4, Sayı: 24. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1980, s. 10-15.
20. "Türkiye'de Nüfus ve İstihdam", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 5, Sayı:25. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1980, s. 19-27.
21. "Ekonomik Kalkınmada Teknik Eğitimin Etkisi", **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 28. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1980, s. 12-16.
22. "Eğitimin Kalkınmadaki Yeri ve Önemi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 13, Sayı: 1-2. Ankara: 1981, s. 1-16.
23. "Ortaöğretimde Sayısal Gelişmeler", **Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları**. (Ed.Turhan Oğuzkan). İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayın No: 1, 1981, s. 54-81.
24. "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Sayısal Gelişmeler", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt:6 , Sayı: 34, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1981, s. 12- ?
24. "Ortaöğretim Finansmanı", **Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları**. (Ed.Turhan Oğuzkan), İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayın No: 1, 1981, s. 232-245.
25. "The Recurrent Education System in Turkey", **Recurrent Education in Western Europe**, ed. by Manfred Jourdan, The Nfeer-Nelson Publishing Company Ltd. Oxford, 1981, s. 310-315.
26. "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Sayısal Gelişmeler", **Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını No: 92, Ankara: 1980, s. 95-105.
27. "Planlı Bir Yüksek Öğretim Düzeni Kurulamaz mı?", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt: 14, Sayı: 1-2. Ankara: 1981, s. 81-89.
28. "Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı", **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1. Ankara: 1982, s. 18-32.
29. "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminde Sayısal Gelişmeler", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt:6 , Sayı: 34, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1981, s. 12-
30. "İstihdam – İş Ve Eğitim Planlaması", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 16, Sayı: 1. Ankara: 1983.

31. “Constituting Educational Policies and Educational Planning in Turkey”, **Structure And Content Of Curriculum İn Post Compulsory Education “Turkish Case”**, P.11, Unesco-Codissee Meeting Ankara University Faculty Of Educational Sciences. 1983.
32. “Eğitim Bilimleri Alanında Uluslar Arası Çalışmalar”, **Eğitim Bilimleri Sempozyumu**. Ankara: 1984, s.
33. “Gençlerin Eğitiminde Politikaların Oluşturulması”, **Gençliğin Eğitimi Ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını, 1985, s. 81-
34. “Gençliğin Eğitiminde Politikaların Oluşturulması”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**. Yıl: 11, Sayı: 107, Ankara: 1986, s. 15- .
35. “Milli Eğitim Politikası Nasıl Ve Kimlerce Oluşturuluyor?”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 11, Sayı: 62, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1986. s. 4- .
36. “Ortaöğretimde Sayısal Gelişmeler”, **Türkiye’de Ortaöğretim ve Sorunları**. İkinci bası. Bölüm: 3, (Ed: Turhan Oğuzkan). İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayının No: 1, 1986. s. 61-.
37. “Ortaöğretim Finansmanı”, **Türkiye’de Ortaöğretim ve Sorunları**. İkinci bası. Bölüm: 10, (Ed: Turhan Oğuzkan). İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayının No: 1, 1986. s.
38. “İnsangücü Planlaması”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**. Cilt:XLII, No:1-4, Ankara: 1987, s. 143- .
39. “Uygar Toplum Olmanın Yolu Çağdaş Eğitimden Geçer”, **Prof. Dr. Yaşar Karayalçın’a 65. Yaş Armağanı**. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayını, 1988, s. 735-.
40. “Eğitim Hakkı”, **İnsan Hakları Yıllığı 1988-1989**, Cilt: 10-11, Sayı: 137, Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma Ve Derleme Merkezi, 1989, s. 139-152.
41. “Eğitimin Yasal Temelleri”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 22, Sayı: 1. Ankara: 1990, s.
42. “Planlı Bir Yükseköğretim Düzeni Kurulamaz mı?”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 79, Ankara: 1991, s. 3- .
43. “Parti İçi Eğitim ve Yöntemleri”, **Sosyal Demokrasi Parti İçi Eğitim Semineri- Bildiriler, 3. Kitap**. Ankara: CHP, 1993, s. 63- .
44. "Rauf İnan", **Öğretmen Dünyası Dergisi**. Sayı: 161, Ankara: 1993, s. 41-42.
45. “Eğitim Yöntemleri”, **Sosyal Demokrasi Parti İçi Eğitim Semineri, Bildiriler, Sorular – Yanıtlar ve Söyleşi, 5. Kitap**. Ankara: CHP, 1994, s. 267- .

46. "Bilim ve Eğitimde Planlama", **Bilim ve Eğitim**. Bilimsel Toplantı Serileri: 2, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 1994, s. 89- .
47. "Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız (1. Bölüm)", **Atatürkçü Düşünce Dergisi**. Yıl: 2, Sayı: 13, Ankara: Atatürkçü Düşünce Derneği, 1995, s. 33- .
48. "Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız (2. Bölüm)", **Atatürkçü Düşünce Dergisi**. Yıl: 2, Sayı: 14, Ankara: 1995, s. 23- .
49. "Kalkınmada Kadın Eğitimi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 26, Sayı:2. Ankara: 1995.
50. "Zorunlu Temel Eğitim", **Temel Eğitim, Bilim, Eğitim ve Toplumsal Gelişme**. Bilimsel Toplantı Serileri : 8 , Ankara: TÜBA, 1997, s. 29.
51. "Akademisyen Gözüyle... Öğretmen Yetiştirmede Nitelik Bunalımı", **Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yayın Organı**. Sayı:1. Ankara: 1998.
52. "Öğretmen Eğitiminde Nitelik Bunalımı", **Abece**, Sayı:142, Haziran 1998.
53. "Demokrasi ve Eğitim Hakkı", **İlköğretim Müfettişleri Semineri 27 Temmuz - 21 Ağustos 1998 Ders Notları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 1998, s. 100-.
54. "Bunalımın Eğitimsel Nedenleri", **Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları, TÜBA Proje Raporu**. Ankara: TÜBA, 1998, s. 271-310.
55. "Ulusal Eğitim Politikamız Nasıl Olmalıdır?", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi: Prof.Dr. Cemal Mihçioğlu'na Armağan**. Cilt: 52, Sayı: 1-4, Ankara: 1998, s. 51-65.
56. Ocak, 1999) "Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ulusal Eğitim Politikamız", **Abece Eğitim, Ekin ve Sanat Dergisi**. Sayı: 149, Ankara: 1999, s. 3 .
57. "Öğretim Birliği Yasası Uygulansaydı!", **Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Nisan 2000.
58. "Zorunlu Eğitim Amacına Ulaştı mı?", **Abece Dergisi**, Sayı:169, Eylül 2000.
59. "Eğitimde Demokratikleşmenin Neresindeyiz?", **Abece Dergisi**, Sayı:172, Aralık 2000.
60. "Öğretmen Eğitiminde Nitelik Bunalımı", **Abece Dergisi**, Sayı:171, Kasım 2000.
61. "Kuruluşunun 61. Yılında Köy Enstitüleri", **Abece Dergisi**, Sayı:176, Nisan 2001.
62. "Üniversiteye Kimler Girebiliyor?"I ve II., **Abece Dergisi**, s.170-171, s:2-3. Ekim 2000-Ocak 2001.

63. “On İki Yıllık Zorunlu Eğitime Geçmek İçin ‘Siyasal İrade’ Var mı?”, **Abece Dergisi**, Sayı:174, Şubat 2001.
64. “Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim Hedefine Ulaştı mı?”, **Abece Dergisi**, Sayı:180, Ağustos 2001.
65. “YÖK’ün Medreseleştirdiği Üniversiteler” **Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 39/8, Aralık 2001.
66. “Politikacılarca Sömürülen Türban” **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 55, Nisan 2003, s.71-81.
67. “Ulusal-Laik Eğitim Dinselleştiriliyor!” **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 59, Ağustos 2003.
68. “Milli Eğitim Bakanına Açık Mektup”, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 60, Eylül 2003.
69. “Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Eğitimin Neresindeyiz?”, **Abece Dergisi**, Sayı:206, Ekim 2003.
70. “Nasil İktidar Oldular?”, **Öğretmen Dünyası Dergisi**, Sayı:286, Ekim 2003.
71. “Öğretim Birliği Yasası Neden Uygulanmıyor?” **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 68, Mayıs 2004.
72. “Çağdaş Eğitim İmam-Hatipleştirilemez!” **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 70, Temmuz 2004.
73. “Laik Eğitim Dinselleştirilemez!”, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 71, Ağustos 2004.
74. “Eğitim Neden Çok Önemlidir?”, **Abece Dergisi**, Sayı:217, Eylül 2004.
75. “İktidarın Eğitimde Karşıdevrimci Girişimleri”, **Öğretmen Dünyası Dergisi**, Sayı:296, Ağustos 2004, s:8-9.
76. “Cumhuriyetin Temeli Laik Eğitimdir”, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 79, Nisan 2005.
77. “ÖSS’de Ağırlıklı Ortaöğretim Katsayısı Değiştirilemez”, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 84, Eylül 2005.
78. “Cumhuriyetin Öğretmenleri”, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 89, Şubat 2006.
79. “Laik Eğitim mi, Şeriat Eğitimi mi?” **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi**, Sayı 92, Mayıs 2006.
80. “İmam-Hatip Okulu ‘İmam’ Yetiştirir”, **Öğretmen Dünyası Dergisi**, Sayı:326, Şubat 2007.

Ortak Makale

Mahmut Âdem, Ali Balcı, L.İşıl Ünal, Kasım Karakütük. "Mesleki – Teknik Orta-öğretimde Maliyet/Fayda Analizi Neden Gereklidir?", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 16, Sayı: 83, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1992, s. 3- .

Çeviri Makaleler

1. "İngiltere’de Üniversite Planlama ve Bütçeleme Örgütü", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 3, Sayı: 17, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 1979, s. 18-.
2. "Batı Avrupa’da İstihdam Bunalımı: Belli Başlı Sorunların İncelenmesi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt :23, Sayı: 1, 1991.

Gazete Makaleleri

1. "Üniversite Yönetiminde Çağın Gerekleri", **Milliyet**, 22.7.1977.
2. "Eğitime kadar Giren Savurganlık", **Milliyet**, 15.9.1978.
3. "Üniversite Kargaşası ve Yasa Tasarısı", **Milliyet**, 12.6.1979.
4. "Yurt Dışında Unutulan Türk Çocukları", **Milliyet**. 25 Mayıs 1980.
5. "Türkiye’de Üniversiteye Kimler Girebiliyor?", **Milliyet**. 26 Ağustos 1980.
6. "Ulusal Eğitimimizin Öncelikli Sorunları", **Cumhuriyet**. 14 Nisan 1990.
7. "Uluslar Arası Profesör", **Cumhuriyet**, 21 Mart 1991.
8. "Gündemdeki YÖK ...", **Cumhuriyet**. 21 Mart 1991.
9. "YÖK’ün Yasadışı Uygulamaları", **Cumhuriyet**. 1 Mayıs 1991.
10. "Neden Üniversite Özerkliği", **Cumhuriyet**. 12 Kasım 1991.
11. "Neden Üniversite Özerkliği", **Cumhuriyet**. 11 Ekim 1992.
12. "Bu mu Laik Eğitim!", **Cumhuriyet**. 18 Ekim 1993.
13. "Eğitimde Demokratikleşmenin Neresindeyiz?", **Cumhuriyet**, 23 Kasım 1993.
14. "Üniversitelerde Demokratikleşme mi?", **Cumhuriyet**. 11 Ağustos 1994.
15. "Şu Eğitim Uzmanları’na Bakın!", **Cumhuriyet**. 29 Mayıs 1995.
16. "Üniversitelerde Nitelik Bunalımının Kaynakları", **Cumhuriyet Bilim Teknik**. Sayı: 447, 14 Ekim 1995. s. 4.
17. "Üniversitelerin Öncelikli Sorunları", **ÖES Bülteni**, Sayı: 16, Ankara: 1995. s. 4-5.

242 Türkiye’de Eğitim Yönetimi Alanının Sözlü Tarihi: Öncü Akademisyenler

18. Gündemden Hiç Düşmeyen YÖK, Yok Olmalıdır”, **ÖES Bülteni**, Sayı: 17, Ankara: 1995. s. 4-5.
19. “Öğretim Birliği Neden Zorunludur?”, **Cumhuriyet**. 4 Mart 1997.
20. “8 Yıllık Zorunlu Eğitime Kimler Karşı”, **Cumhuriyet**. 14 Nisan 1997.
21. “Kesintisiz Zorunlu Eğitim Neden Çarpıtılıyor”, **Cumhuriyet**. 26 Haziran 1997.
22. “YÖK Dayatmacılığı”, **Cumhuriyet**, 5 Ocak 1998.
23. “Öğretim Birliği Yasası Yürürlükte mi?”, **Cumhuriyet**. 20 Mart 1998.
24. “YÖK Eğitim Bilimlerine Neden Karşı”, **Cumhuriyet**. 16 Eylül 1998.
25. “Öğretim Birliği Yasası Yürürlükte mi?”, **Cumhuriyet**. 20 Mart 1998.
26. “Öğretim Birliği Yasası Neden Uygulanmıyor?,” **Cumhuriyet**, 3 Mart 1999.
27. “Öğretim Birliği ve Karşıdevrimci Gelişmeler” I ve II, **Cumhuriyet**, 10 ve 11 Nisan 2001.
28. “Devrim Yasaları Uygulanmadıkça...”, **Cumhuriyet**, 24. Nisan 2003.
29. “Şeriatçı Başkaldırı İlerliyor...” **Cumhuriyet**, 4 Ağustos 2003.
30. “Ulusal-Laik Eğitim Dinselleştirilemez”, **Cumhuriyet**, 25 Ocak 2006.